EDITURA UNIVERS

Îmi place să povestesc. Cînd vreau să tratez o temă la care țin, o transpun în supranatural. Neobișnuitul îi dă putere, îi dă valoare de simbol.

E puterea pe care o au și basmele.

DINO BUZZATI

Lei 7,75

118

1970

DINO BUZZATI • MONSTRUL COLOMBRE

DINO BUZZATI

MONSTRUL COLOMBRE

COLECȚIA MERIDIANE

Pe copertă SANTA INGENUITÀ
de *DINO BUZZATI*

Din volumul:
Dino Buzzati
IL COLOMBRE
e altri
cinquanta racconti

Dino Buzzati

Monstrul Colombre
şi alte
patruzeci şi şapte de povestiri

În româneşte de *Florin Chiriţescu*

Editura Univers

Bucureşti, 1970

Monstrul Colombre

Cînd Stefano Roi împlini doisprezece ani, îi ceru ca dar tatălui său, căpitan şi proprietar al unei frumoase corăbii cu pînze, să-l ia cu el la bord.

— Cînd voi fi mare, spuse, vreau să merg pe mare ca şi tine. Şi voi comanda nave mai mari şi mai frumoase decît a ta.

— Dumnezeu să te ajute, fiule, răspunse tatăl. Şi cum tocmai în ziua aceea vasul său trebuia să plece, îl luă pe băiat cu el.

Era o zi minunată, cu soare şi mare liniştită. Stefano, care nu fusese niciodată pe corabie, umbla fericit pe covertă, admirînd complicatele manevre ale velelor. Şi întreba de una şi de alta pe marinarii care, zîmbitori, îi dădeau toate explicaţiile.

Cînd ajunse la pupă, băiatul se opri, plin de curiozitate, să privească ceva care ieşea din cînd în cînd la suprafaţă, la o distanţă de două-trei sute de metri pe dîra pe care corabia o lăsa în urmă.

Deşi nava îşi luase zborul, dusă de un vînt care izbea puternic pupa dintr-o parte, obiectul îşi păstra mereu distanţa. Şi, măcar că băiatul nu ştia să şi-l explice, lucrul acela avea ceva indefinibil care-l atrăgea grozav.

Tatăl, nemaivăzîndu-l pe Stefano prin preajma sa, după ce în zadar îl strigase cu voce tare,

coborî de la puntea de comandă şi porni să-l caute.

— Stefano, ce faci tu acolo, aşa nemişcat ? îl întrebă zărindu-l, în fine, la pupă, stînd în picioare şi privind ţintă undele.

— Tată, vino să vezi şi tu.

Tatăl se apropie şi privi şi el în direcţia indicată de băiat, dar nu reuşi să vadă nimic.

— E un lucru închis la culoare care iese din cînd în cînd din valuri în urma noastră, spuse băiatul, şi vine după noi.

— Cu toate că am patruzeci de ani, spuse tatăl, cred că tot mai am vederea bună. Dar nu văd absolut nimic.

Şi fiindcă fiul său insista se duse să ia ocheanul şi scrută suprafaţa mării în direcţia urmei pe care o lăsau. Stefano îl văzu pălind la faţă.

— Ce e ? De ce faci figura asta ?

— Oh, de nu te-aş fi ascultat, exclamă căpitanul. Acum mi-e teamă pentru tine. Lucrul acela pe care-l vezi ieşind din apă şi care ne urmăreşte, nu e un lucru. E un colombre. Este un peşte de care marinarii se tem mai mult decît de orice, pe oricare mare a lumii. E un rechin înspăimîntător şi misterios, mai viclean decît omul. Din motive pe care poate că n-o să le ştie nimeni, niciodată, el îşi alege victima şi, după ce şi-a ales-o, o urmăreşte ani şi ani de zile, o viaţă întreagă, pînă cînd reuşeşte s-o sfîşie. Şi ciudăţenia e asta : că nimeni nu poate să-l zărească în afara victimei însăşi şi a persoanelor de acelaşi sînge cu ea.

— Dar asta nu-i o poveste ?

— Nu. Eu nu l-am văzut niciodată. Dar l-am recunoscut numaidecît după descrierile pe care le-am auzit de atîtea ori. Botul acela de bizon, gura aceea care se închide şi se deschide fără încetare, dinţii aceia teribili. Stefano, nu încape nici o îndoială, din păcate, acest colombre te-a ales pe tine şi atîta vreme cît vei umbla pe mare nu-ţi va da pace. Ascultă-mă : ne întoarcem numaidecît pe uscat, vei debarca şi nu te vei mai îndepărta niciodată de ţărm, sub nici un motiv. Trebuie să-mi făgăduieşti asta. Meseria de navigator nu e pentru tine, fiule. Trebuie să te resemnezi. De altfel şi pe uscat poţi să-ţi găseşti norocul.

Spunînd aceasta răsuci numaidecît cîrma, se întoarse în port şi, pretextînd un rău neaşteptat, îşi debarcă feciorul. După care plecă din nou, fără el.

Profund tulburat, băiatul rămase pe ţărm pînă ce ultimul catarg se scufundă pe după orizont. Dincolo de digul care închidea portul, marea rămase cu desăvîrşire pustie. Dar, ascuţindu-şi privirea, Stefano reuşi să zărească un punctişor negru care apărea cu intermitenţe la suprafaţa apei : colombrele *său* care se deplasa încet de colo pînă colo, încăpăţînîndu-se să-l aştepte.

De atunci chemarea mării a fost alungată din inima băiatului prin tot felul de mijloace. Tatăl său l-a trimis să înveţe într-un oraş din lăuntrul ţării, la o depărtare de sute de kilometri. Şi pentru un timp, absorbit de noua ambianţă, Stefano nu se mai gîndi la monstrul marin. Cu toate

acestea, în vacanța de vară se întoarse acasă și primul lucru pe care-l făcu, de cum avu un minut liber, fu să se ducă degrabă la capătul digului, ca să facă un fel de probă, deși de fapt socotea toate astea fără nici un rost. După atîta timp, monstrul colombre, admițînd chiar că toată istoria pe care i-o povestise taică-su era adevărată, renunțase, desigur, la asediu.

Dar Stefano rămase locului înmărmurit, cu inima bătîndu-i puternic. La o depărtare de două-trei sute de metri de dig, în larg, înspăimîntătorul pește umbla de colo pînă colo, fără grabă, ridicînd din cînd în cînd botul din apă și îndreptîndu-l spre uscat ca și cînd ar fi fost nerăbdător să vadă dacă nu cumva venea, în sfîrșit, Stefano Roi.

Astfel ideea făpturii aceleia vrăjmașe care-l aștepta zi și noapte deveni pentru Stefano o tainică obsesie. Și chiar în orașul îndepărtat i se întîmpla să se trezească în puterea nopții neliniștit. Era în siguranță, firește, sute de kilometri îl separau de colombre. Dar el știa, cu toate astea, că dincolo de munți, dincolo de păduri, dincolo de cîmpii, rechinul sta și-l aștepta. Și, dacă el ar fi fost dus chiar și în cel mai îndepărtat continent, monstrul colombre tot ar fi stat la pîndă la suprafața apelor mării celei mai apropiate, cu inexorabila ostinație pe care o au uneltele destinului.

Stefano, care era un băiat serios și plin de bunăvoință, își continuă cu folos studiile și, de cum ajunse bărbat, își găsi o slujbă onorabilă și bine plătită la o întreprindere comercială din acel oraș. Între timp tatăl muri din pricina unei

boli, falnica lui corabie cu pînze fu vîndută de văduvă și fiul deveni moștenitorul unei averi modeste. Munca, prieteniile, distracțiile, primele iubiri : Stefano își avea acum viața lui, cu toate acestea gîndul la colombre îl asalta ca un funest și totodată fascinant miraj ; și, cu cît trecea timpul, în loc să dispară, devenea tot mai insistent.

Mari sînt satisfacțiile unei vieți laborioase, așezate și liniștite, dar și mai mare este atracția abisului. Stefano abia împlinise douăzeci și doi de ani cînd, luîndu-și rămas bun de la prietenii din oraș și părăsindu-și slujba, se întoarse în orașul natal și-i aduse mamei sale la cunoștință hotărîrea fermă de a urma meseria tatălui său. Femeia, căreia Stefano nu-i vorbise niciodată de misteriosul rechin, primi cu bucurie hotărîrea lui. Faptul că fiul părăsise marea de dragul orașului i se păruse întotdeauna, în adîncul sufletului ei, o trădare a tradițiilor de familie.

Și Stefano începu să străbată mările dovedind calități marinărești, rezistență la oboseală, spirit întreprinzător. Naviga, naviga, și în urma lăsată de corabia sa, fie zi, fie noapte, pe furtuni sau pe vreme liniștită, înota neobosit monstrul colombre. El știa că ăsta era blestemul și osînda sa, dar tocmai din această pricină, poate, nu găsea puterea să se dea în lături. Și nimeni de pe corabie nu zărea monstrul în afară de el.

— Nu vedeți nimic în partea aceea ? își întreba din cînd în cînd tovarășii, arătînd dîra pe care o lăsa în urmă corabia.

— Nu, nu vedem nimic. Dar de ce ?

— Nu știu. Mi se părea că...

— Nu cumva vei fi văzut din întîmplare vreun colombre ? ziceau ceilalţi rîzînd şi bătînd în lemn.

— De ce rîdeţi ? De ce bateţi în lemn ?

— Pentru că acest colombre e o fiară care nu iartă. Şi dacă s-ar apuca să urmărească această navă, ar însemna că unul din noi e pierdut.

Dar Stefano nu da îndărăt. Neîntrerupta amenințare care îl încolţea părea chiar să-i sporească voinţa, pasiunea pentru mare, îndrăzneala sa în ceasurile de luptă şi pericol.

Cu puţinul pe care-l moştenise de la tatăl său, de cum se simţi stăpîn pe meserie, cumpără împreună cu un asociat o mică corabie de transport, după care ajunse singurul proprietar şi, mulţumită mai multor transporturi norocoase, putu apoi să-şi cumpere o adevărată navă comercială, pornind să întreprindă curse tot mai ambiţioase. Dar succesele, şi milioanele, nu reuşeau să-i smulgă din inimă acea continuă obsesie ; şi, pe de altă parte, nici nu fu tentat vreodată să-şi vîndă nava sau să se retragă pe uscat în vederea altor acţiuni.

Să navigheze, să navigheze era unicul său gînd. După ce făcea drumuri lungi, nici n-apuca bine să pună piciorul pe pămînt în vreun port oarecare, că numaidecît îl şi împungea nerăbdarea de-a porni din nou la drum. Ştia că afară, în larg, era monstrul colombre care-l aştepta, şi că numele de colombre e sinonim cu acela de distrugere. Zadarnic. Un impuls de nestăvilit îl trăgea fără îndurare, de la un ocean la altul.

Pînă cînd, pe neaşteptate, Stefano îşi dădu seama, într-o zi, că era bătrîn, tare bătrîn ; şi nimeni din preajma lui nu pricepea pentru ce, bogat cum era, nu părăsea odată viaţa aceea blestemată de marinar. Bătrîn şi amarnic de nefericit, pentru că întreaga lui viaţă fusese risipită în acel soi de fugă nebunească de-a lungul mărilor, ca să scape de duşmanul său. Dar mai puternică decît bucuria unei vieţi aşezate şi tihnite fusese întotdeauna pentru el tentaţia abisului.

Şi într-o seară, în timp ce magnifica sa navă era ancorată în rada portului unde se născuse, se simţi pe pragul morţii. Atunci îl chemă pe secund, în care avea mare încredere, şi-i ordonă să nu se împotrivească la ceea ce se pregătea să facă. Ofiţerul, dîndu-şi cuvîntul, îi făgădui.

Primind această asigurare, Stefano dezvălui secundului, care-l asculta înmărmurit, povestea cu monstrul colombre, care-l urmărise fără încetare timp de cincizeci de ani, zadarnic.

— M-a escortat de la un capăt la altul al pămîntului, spuse el, cu o fidelitate pe care nici cel mai nobil dintre prieteni n-ar fi putut-o arăta. Acum mă pregătesc să mor. Şi el, acum, o fi cumplit de bătrîn şi de obosit. Nu pot să-l trădez.

Acestea fiind zise îşi luă rămas bun, porunci să se lase la apă o barcă şi se sui în ea, după ce mai ceru să i se dea un harpon.

— Mă duc acum să-i ies în cale, spuse el. Nu-i cinstit să-l dezamăgesc. Dar mă voi lupta cu el cît m-or ţine puterile.

Se îndepărtă de vas vîslind obosit. Ofiţeri şi marinari îl văzură dispărînd în larg pe marea

liniştită, învăluit în umbrele nopţii. Pe cer era o seceră de lună.

Nu trebui să se ostenească prea mult. Pe neaşteptate botul oribil al monstrului apăru lîngă barcă.

— Uite-mă, în sfîrşit, spuse Stefano. Să vedem acum care pe care! Şi adunîndu-şi ce forţe îi mai rămăseseră, ridică harponul să lovească.

— Uh! mugi cu voce rugătoare monstrul colombre. Ce lung a fost drumul pînă la tine. Şi eu sînt distrus de oboseală. Ce mult m-ai făcut să înot. Şi tu fugeai, fugeai. Şi niciodată n-ai înţeles nimic.

— De ce? făcu Stefano, cu sufletul la gură.

— Pentru că nu te-am urmărit prin lumea întreagă ca să te sfîşii, cum gîndeai tu. Ci aveam numai îndatorirea să-ţi încredinţez asta din partea regelui mării.

Şi rechinul îşi scoase limba, întinzîndu-i bătrînului căpitan o mică sferă fosforescentă.

Stefano o luă în mînă şi-o privi. Era o perlă de o mărime neobişnuită. Şi recunoscu în ea faimoasa Perlă a Mării care dă, celui care o stăpîneşte, bogăţie, putere, dragoste şi linişte sufletească. Numai că acum era prea tîrziu.

— Vai! zise clătinînd cu amărăciune din cap. Cît de greşită mi-a fost purtarea. Şi n-am izbutit decît să-mi chinuiesc existenţa mea şi s-o prăpădesc pe a ta.

— Adio, om nefericit, răspunse monstrul colombre. Şi se cufundă pentru totdeauna în apele negre.

După două luni, împinsă de resac, o bărcuţă acostă lîngă o stîncă prăvălită în apele mării. Fu zărită de nişte pescari; curioşi, se apropiară. În barcă şedea un schelet alb: şi printre osurelele degetelor ţinea strîns o mică piatră rotundă.

Colombre este un peşte de mari dimensiuni, înspăimîntător la vedere şi extrem de rar. După mările în care se găseşte, şi popoarele care locuiesc pe malurile lor, mai este numit şi kolomber, kahloubrha, kalonga, kalu-balu, chalunggra. În mod straniu, naturaliştii îl ignoră. Ba cîte unii susţin chiar că nu există.

Creațiunea

Atotputernicul terminase de făcut lumea aranjînd în grupe de o bizară neregularitate stelele, nebuloasele, planetele, cometele și, cu o vădită satisfacție, tocmai se pregătea să contemple spectacolul cînd unul dintre nenumărații lui ingineri proiectanți, căruia îi încredințase îndeplinirea marii idei, se apropie cu aerul unuia care e foarte zorit.

Era spiritul Odnom, unul dintre cei mai inimoși și zeloși dintre îngerii din *la nouvelle vague* (dar să nu vă închipuiți că avea aripi și tunică albă, întrucît aripile și tunica albă sînt niște născociri ale pictorilor antici, cărora treaba le venea tare la îndemînă în scop decorativ).

— Dorești ceva ? îl întrebă Creatorul cu bunăvoință.

— Da, Doamne, răspunse spiritul arhitect. Înainte ca tu să pui cuvîntul Sfîrșit la această minunată operă a ta și să-i dai binecuvîntarea, aș vrea să-ți arăt un mic proiect pe care l-am combinat cu un grup de tineri. E ceva, așa, ca o garnitură, o trebușoară de nimic în comparație cu tot restul, un fleac, care nouă, însă, ne pare interesant. Și, din mapa ce-o adusese cu el, trase o coală pe care era desenată o sferă.

— Ia să văd, zise Atotputernicul care, firește, cunoștea totul dinainte, dar se prefăcea că nu știe nimic despre proiect și simula curiozitatea,

din dorința ca arhitecții lui cei mai destonici să aibă o mulțumire și mai mare. Desenul era foarte precis și avea trecute pe el toate dimensiunile necesare.

— Și ce-ar însemna asta ? spuse Atoatefăcătorul persistînd în diplomaticul său joc. Aduce cu o planetă, după cît îmi pare, cum am și construit pînă acum miliarde și miliarde. Este oare nevoie să mai facem încă una, și pe deasupra de-o mărime atît de modestă ?

— E vorba, într-adevăr, de o mică planetă, confirmă îngerul arhitect, dar față de celelalte miliarde de planete prezintă anumite caracteristici speciale.

Și lămuri cum se gîndiseră s-o facă să se învîrtească în jurul unei stele la o distanță potrivită ca să se poată încălzi atît cît trebuie, nu prea mult ; și enumeră materialele prevăzute în deviz, cu respectivele cantități și sumele necesare de bani. Și toate astea în ce scop ? Date fiind premisele, pe globul acela minuscul s-ar fi verificat un foarte ciudat și distractiv fenomen : viața.

Evident, Creatorul nu avea nevoie de lămuriri suplimentare. O știa el mai bine decît toți îngerii arhitecți, maeștri-șefi ori zidari luați la un loc. Zîmbi. Ideea unei bilușe suspendate în vastitatea spațiilor purtînd pe ea atîtea ființe care se nășteau, creșteau, produceau, se înmulțeau și mureau i se părea suficient de inteligentă. Sfidă : deși era elaborat de spiritul Od-

nom şi colaboratorii, la urma urmelor proiectul provenea tot de la el, primul început al tuturor lucrurilor.

Văzîndu-se bine primit, îngerul arhitect prinse curaj şi scoase un şuierat ascuţit. La auzul căruia dădură fuga mii, dar ce zic eu mii? sute de mii, ba poate chiar milioane de alte spirite.

În primul moment Creatorul se sperie. Cîtă vreme era vorba de un postulant, mai treacă-meargă. Dar dacă fiecare din cei care apăruseră avea să-i supună un proiect propriu cu lămuririle necesare, treaba asta ar fi durat secole întregi. Dar în nemărginita sa bunătate, se hotărî totuşi să îndure această încercare. Pisălogii sînt o plagă dintotdeauna. Şi nu făcu decît să scoată un lung oftat.

— Nici o teamă, îl linişti Odnom. Toţi indivizii aceia erau desenatori. Comitetul executiv al noii planete îi însărcinase să proiecteze nenumăratele specii de vieţuitoare, plante şi animale, necesare unei reuşite depline. Odnom şi tovarăşii săi nu pierduseră vremea de pomană. În loc să se prezinte doar cu un vag plan general, prevăzuseră totul, în cele mai mici amănunte. Şi nu e de exclus nici că după ce obţinuseră roadele unei asemenea străduinţe, ei se gîndeau în inima lor să-l pună pe Înaltul Conducător în faţa faptului împlinit. Dar nu era nevoie de aşa ceva.

Ceea ce se profila ca un nimicitor pelerinaj de postulanţi, se transformă aşadar, pentru Creator, într-o agreabilă şi strălucitoare serată. Nu numai că se arătă dispus să examineze, dacă nu toate, măcar o parte din desene — reprezentînd plante şi animale — dar participă binevoitor şi la discuţiile în legătură cu ele, care se încingeau adesea între meşteri.

Fiecare desenator era nerăbdător, fireşte, să-şi vadă aprobată şi chiar lăudată propria lucrare. Şi era simptomatică diversitatea de temperamente. Ca pretutindeni în orice parte a universului, exista marea masă a umililor care munciseră din greu pentru a crea baza solidă, ca s-o numim astfel, a naturii vii; proiectanţi cu o imaginaţie adesea limitată, dar posedînd temeinic tehnica, desenaseră bucată cu bucată microorganismele, muşchii, lichenii, insectele de format obişnuit, fiinţele, pe scurt, de importanţă minimă. Apoi veneau tipii cu pretenţii de genialitate, vedetele, care voiau să strălucească, să facă vîlvă: motiv pentru care concepuseră cele mai bizare, mai complicate şi mai fantastice şi totodată mai nebuneşti creaturi. Dintre care unele, chiar, ca de pildă nişte zmei cu peste zece capete, au trebuit să fie respinse.

Desenele erau făcute pe hîrtie de lux, toate în culori şi mărime naturală. Ceea ce punea într-o condiţie de netă inferioritate pe proiectanţii organismelor mai mici. Autorii de bacterii, de virusuri, sau altele asemănătoare, treceau aproape neobservaţi, în pofida meritelor lor de netăgăduit. Prezentau, de fapt, micuţe timbre de hîrtie cu semne infim de mici pe care un ochi de-al nostru, omenesc, nici măcar nu le-ar fi putut percepe (pe cînd ei le percepeau). Existau, printre alţii, născocitorul insectelor tardigrade, care umbla încoace şi-ncolo cu un album de schiţe mari cît nişte ochi de ţînţar; şi pretindea celor-

lalți să aprecieze grația acelor viitoare bestiole, vag asemănătoare la înfățișare cu niște ursuleți ; dar nimeni nu le băga în seamă. Bine cel puțin că Atotputernicul, căruia nimic nu-i scăpa, îi făcu cu ochiul, ceea ce valora cît o înflăcărată strîngere de mînă și ceea ce îi ridică mult moralul.

Se dezlănțui o aprinsă dispută între proiectantul cămilei și colegul său care imaginase dromaderul, fiecare pretinzînd că el avusese pentru prima dată ideea cocoașei, ca și cînd aceasta ar fi fost cine știe ce genială descoperire.

Cămila și dromaderul lăsară asistența mai degrabă nepăsătoare ; ba fură chiar socotite ca lipsite de gust. Cu toate astea trecură examenul scăpînd ca prin urechile acului.

Cu o adevărată salvă de obiecțiuni fu primită propunerea dinozaurilor. Un pîlc bătăios de spirite ambițoase trecu în pas de defilare purtînd pe înalte trepiede giganticele desene ale masivelor creaturi. Demonstrația, nu se poate nega, făcu o oarecare senzație. Era însă prea limpede că monștrii erau exagerați. Cu toată statura și corpolența lor era puțin probabil că aveau să dăinuiască prea mult. Pentru a nu-i amărî pe bravii artiști, care-și dăduseră atîta silință, Stăpînul Universului le dădu, cu toate astea, *exequatur* [1].

Un zgomotos hohot de rîs întîmpină desenul elefantului. Lungimea nasului părea excesivă, ba chiar grotescă. Inventatorul obiectă că nu era vorba de un nas, ci de un utilaj deosebit de

[1] Aici : aprobarea de-a fi executate (lat.).

specializat, pentru care el propunea denumirea de trompă. Cuvîntul plăcu, se auziră unele aplauze pe ici pe colo. Atotputernicul surîse. Și elefantul trecu și el examenul.

În schimb balena avu un succes imediat și impetuos. Șase spirite zburătoare susțineau uriașa planșă cu imaginea monstrului. Le deveni tuturor deosebit de simpatică. Fu ovaționată cu căldură.

Dar cum să-ți amintești toate episoadele interminabilei treceri în revistă ?

Printre cele mai remarcabile *clous* putem cita cîțiva fluturi enormi viu colorați, șarpele boa, coniferul gigant, arheopterixul, păunul, cîinele, trandafirul și puricele, ultimele trei personaje fiind acelea cărora li se prevăzu un lung și strălucit viitor.

În vremea asta, prin grămada de spirite care se strîngeau în jurul Atotputernicului, avide de laudă, se învîrtea încoace și-ncolo unul, cu un sul sub braț ; un tip plicticos, chiar foarte plicticos. Avea un chip inteligent, e drept, nimeni n-ar fi putut zice altfel. Dar părea din cale-afară de impertinent. Cel puțin de vreo douăzeci de ori, făcîndu-și loc cu coatele, încercase să ajungă în rîndul din față și să atragă atenția Domnului. Numai că tupeul lui nu prea era înghițit. Și colegii lui, neacceptîndu-i snobismul, îl împingeau îndărăt.

Dar i s-ar fi cuvenit altceva ca să i se taie din nas. Așa că el, bagă-te, împinge, reuși în cele din urmă să ajungă la picioarele Creato-

rului și mai înainte ca tovarășii lui să aibă timpul să-l împiedice, desfășură sulul, oferind divinilor ochi rodul minții sale. Erau niște desene care reprezentau un animal cu aspect pronunțat neplăcut, dacă nu de-a dreptul respingător, care te izbea totuși prin ceva deosebit de tot ce se putuse vedea pînă atunci. Într-o parte era reprezentat masculul, în alta femela. Ca atîtea alte animale avea patru labe dar, judecînd cel puțin după desene, nu folosea, pentru mers, decît două. Păr nu avea decît niște smocuri pe ici, pe colo, și mai ales pe cap, în chip de coamă. Cele două labe anterioare atîrnau pe de lături în mod caraghios. Botul semăna cu cel al maimuțelor care și trecuseră cu succes prin examen. Înfățișarea nu mai era fluidă, armonioasă și coerentă ca la păsări, pești, coleoptere, ci nelegată, stîngace și, într-un anumit fel, nedecisă, ca și cînd desenatorul, în momentul culminant, s-ar fi simțit dezamăgit și obosit.

Atotputernicul aruncă o privire.

— Nu prea e frumos, observă el, îndulcind prin amabilitatea tonului duritatea sentinței, dar poate că prezintă vreo utilitate specială.

— Da, Doamne, confirmă plicticosul. E vorba, lăsînd de-o parte modestia, de-o invenție formidabilă. Ăsta ar fi bărbatul și asta femeia. Lăsînd de-o parte trăsăturile exterioare, care sînt discutabile, admit, am încercat să-i fac, într-un fel, dacă-mi e îngăduit să îndrăznesc, asemenea ție, o Preaînalte. Va fi, în toată creațiunea, unica ființă înzestrată cu rațiune, singura care-și va putea da seama de existența ta, singura care va ști să te adore. În cinstea ta va

înălța temple grandioase și va purta războaie crîncene.

— Oho, un intelectual, vrei să spui? făcu Atotputernicul. Ascultă-mă pe mine, fiule. Dă-i încolo de intelectuali. Universul e scutit de așa ceva, din fericire, pînă acum. Și-mi doresc să rămînă astfel pînă la ultima scurgere a mileniilor. Nu neg, băiete, că invenția ta este ingenioasă. Dar știi tu să-mi spui ce am reuși să facem? Înzestrat cu calități excepționale, s-ar putea. Și totuși, judecînd după aspect, are aerul c-ar fi în stare să-mi iște niște încurcături fără margini. Dar, în sfîrșit, mă satisface priceperea ta. Voi fi chiar mulțumit să-ți dau o medalie. Dar cred că ar fi prudent să renunți. Individul ăsta, de cum i-aș da puțin nas, ar fi în stare să-mi facă niște belele cum nu s-au mai pomenit. Nu, nu, să lăsăm asta. Și-l concedie cu un gest patern.

Plecă, inventatorul omului, cu nasul în jos, printre zîmbetele reținute ale colegilor. Cînd pretinzi prea mult sfîrșești adesea așa. Și înaintea Atotputernicului ieși proiectantul cocoșilor-de-munte.

Fu o zi memorabilă și fericită; ca toate marile ore făcute din speranță, în așteptarea lucrurilor frumoase care cu siguranță că vor veni dar care nu sînt încă: ca toate orele care sînt tinerețe.

Terra era pe cale să ia ființă cu minunile ei bune și crude, fericiri și mîhniri, dragoste și moarte. Scolopendra, stejarul, viermele singu-

ratic, acvila, ioneumonul, gazela, rododendronul. Leul !

Dădea mereu tîrcoale plicticosul acela, ba ce plicticos, cu foile sale. Şi privea, privea în sus, căutînd în pupilele Marelui Meşter o undă de răzgîndire. Dar altele erau temele preferate : şoimi, parameci, armodili, tumbergii, stafilococi şi potocarpi, ciclopozi şi iguanodoni.

Pînă cînd Terra fu înzestrată în întregime cu creaturi adorabile şi odioase, blînde şi feroce, înspăimîntătoare, insignifiante, încîntătoare. O puzderie de fermenţi, palpitaţii, gemete, urlete şi cîntece se pregăteau să se nască din păduri şi din mări. Se lăsa noaptea. Desenatorii, obţinînd viza supremă, plecaseră satisfăcuţi, unii într-o parte alţii în alta. Obosit, Preaînaltul rămase singur în imensitatea care se popula cu stele. Era gata să adoarmă, liniştit.

Simţi cum îl trage cineva încet de pulpana mantiei. Deschise ochii. Privi în jos. Îl văzu pe plicticosul acela care pornea din nou la asalt : îi explicase din nou desenul şi-l fixa cu ochi rugători. Omul ! Ce idee nebună, ce capriciu periculos. Dar, în fond, ce joc fascinant, ce teribilă tentaţie. La urma urmelor, poate că merita, întîmplă-se ceea ce trebuia să se întîmple. Şi apoi, pe timpul creaţiunii era îngăduit, de altfel, să fii optimist.

— Dă-l încoa, zise Atotputernicul, luînd fatalul proiect. Şi-l semnă.

General necunoscut

Pe un cîmp de bătaie din acelea de care nu-şi mai aminteşte nimeni, jos, la pagina 47 a atlasului, unde se vede o pată gălbuie cu cîteva denumiri prizărite care conţin mulţi *h*, au găsit alaltăieri, în timpul unei săpături de probă în scop de prospecţiuni geologice, au găsit aşadar un general.

Zăcea sub un strat subţire de nisip — probabil adus de vînt în timpul anilor acestora care s-au adunat atît de mulţi — zăcea ca un amărît oarecare, ca ultimul dintre infanterişti, ca un drumeţ fără patrie, ca o cămilă care a crăpat de sete, ca un zdrenţuros blestemat, deşi fusese un domn general. Întrucît deosebirile există numai atîta timp cît trăim, vorbim, ne îmbrăcăm, fiecare declamîndu-şi frumosul său rol de comedie, şi apoi gata : apoi toţi sîntem egali în aceeaşi poziţie a morţii, atît de simplă, atît de potrivită cu starea de eternitate.

Descriere : un schelet mai degrabă prăpădit şi deznodat, avînd însă toate oasele, după lege, înălţimea cam un metru şi şaptezeci şi doi, nici o fractură, nici o gaură, maxilarele uşor depărtate ca şi cum s-ar fi forţat să respire (apropo, un dinte de aur).

În afară de asta : fîşii putrede de uniformă de campanie, cu consistenţa pînzei de păianjen, presupuse resturi de cizme, de centiron, de mă-

nuşi chiar şi-o pereche de ochelari, fără sticle însă, poate de soare, poate de miop. În sfîrşit, nimic deosebit. Şi cei însărcinaţi cu prospecţiunea, tehnicieni, oameni pozitivi, n-ar fi făcut caz dacă :

pe clavicule n-ar fi fost doi epoleţi de argint împodobiţi cu ciucuri de argint ; pe cap nu ar fi fost un mic coif cu o floricică de aur pe el, pe piept n-ar fi fost un medalier cu toate medaliile de argint şi de bronz prinse de mai multe panglicuţe care încă îşi mai păstrau frumoasele lor culori (medalii de aur nu).

Dintre lucrători, unul înjură contrariat, altul zise oh, altul scoase nişte exclamaţii. Dar inginerul, numaidecît : vă rog, băieţi, nu vă grăbiţi să puneţi mîna. Pentru că el auzise vorbindu-se de nişte comori vechi îngropate care devin delicate şi fragile datorită cunoscutei uzuri a timpului. De fapt nici nu avură nevoie să pună mîna.

Era în locul acela o căldură cumplită, soarele se şi ridicase pe cer, orele nouă patruzeci, muncitorii de la săpături lac de sudoare, şi în jur mirajele, tremurul lucrurilor tocmai din pricina acelui *excursus*[1] termic, dar dinspre marea nu prea îndepărtată, în respiraţii intermitente, venea briza cu parfumul ei atît de binefăcător.

Atunci cei de faţă văzură că la contactul cu acel aer viu, autentic, puternic şi primordial, epoleţii, medaliile şi panglicile se sfărîmă în

[1] Aici în înţelesul de punct maxim (lat.).

părticele microscopice, într-o impalpabilă pulbere de argint care se risipea în vînt. În decurs de cîteva minute din toată gloria aceea nu rămase decît micul coif metalic.

Noroc că inginerul era un om cu prezenţă de spirit şi scosese numaidecît aparatul de fotografiat pe care-l ţinea la şold. Încît documentul stă mărturie că era vorba de un general şi nu de un pîrlit oarecare.

În orice caz inginerul geolog şi muncitorii lui etcetera rămaseră înlemniţi, nemaiştiind ce să spună, căci, desigur, scheletul acela nefericit le producea o ciudată impresie chiar şi lor care erau oameni tari, obişnuiţi cu lucrurile cele mai rele.

Despre războiul care fusese muncitorii nu ştiau nimic sau mai nimic, e lesne de închipuit, căci erau tinerei de douăzeci şi trei, douăzeci şi patru de ani. Inginerul avea ceva mai mult, dar nu cine ştie ce : era copilandru cînd auzise împuşcături prin părţile acelea şi n-avea de ce să-şi amintească de asta. Totuşi, au priceput numaidecît că era un general, un om important (la vremea sa).

Cu precauţiunile cuvenite căută atunci printre coaste, oasele sternului, vertebre şi femure o oarecare rămăşiţă palpabilă de acte de identitate, sau legitimaţii, sau fotografii, foi de liberă trecere şi aşa mai departe. Dar nimic, nici o urmă de nume, iniţiale sau altă indicaţie. General şi atîta tot.

Acum oamenii noştri de astăzi, tineri cu braţe de fier, ingineri stăpîni pe electronică şi automatizare, nu au nici timp, nici chef să se lase

impresionați de un mort. Nu se dau îndărăt dacă văd o păsărică strangulată, nici dacă văd o pisică spoită pe asfalt ca un bulgăre de unt sub cauciucurile camionului, ori un copil înghițit de o mlaștină și nici nu se sinchisesc prea tare de tatăl sau de mama lor dacă e cazul.

Și-acum imaginați-vă situația. Nimic mai rău decît un general al cărui nume nu-l știe nimeni, de care nimeni nu-și aduce aminte, nimeni nu-i ține tovărășie, fără ofițeri adjutanți, fără ordonanță, fără automobil personal, fără sunete de goarnă și căruia vîntului i-a spulberat acum și decorațiile lăsîndu-l gol pușcă, ca un neisprăvit.

După mărimea centironului se putea deduce că ar fi fost de construcție solidă, de vreo cincizeci de ani, pe puțin, ieșit de pe băncile Școlii de război, autor al unor prețuite monografii, specialist în organizarea armatei naționale, căsătorit cu o doamnă cumsecade din înalta societate, om de spirit, iubitor al artelor, cu conversație deosebit de plăcută, ofițer de mare viitor. Și totuși.

Cu pieptul presărat de medaliile bătăliilor pe care le-ai pierdut, pe toate ; în afară de cea pe care ai fi purtat-o mîine ; dar chiar în ziua aceea ai murit.

Aveai epoleții de argint strălucitori ca mirajul gloriei, în dreapta și în stînga, pe umerii un pic lăsați din cauza grăsimii. Și acum nici măcar ăștia. Cine ți-i dăruise ?

Osișor în formă de flaut, grațioasă și autoritară tibie, ai avut totuși multe satisfacții cînd te sprijineai în scara șeii, vibrînd de sentimente marțiale, în sunetul fanfarei, visînd la victorii eroice, de consemnat în cărțile de școală, la revizuirea Statutului !

Osișor în formă de sceptru, fragil azi ca o grisină, cui dădeai ordine ? Probabil că erai îndreptat în adîncime cu evidentul scop de a controla un vast sector. Un comandant de nădejde, spuneau. Și acum ești aici.

Nu există vreo trompetă stricată care să dea onorul pentru domnul general ?

Nu există. Oamenilor nu le-au plăcut niciodată domnii generali. Dar acum ! Mai puțin ca oricînd.

— Ăsta trebuie să fi avut o burtă grozavă, observă cu ironie un lucrător, făcînd semn către scheletul de jos.

Toți se porniră să rîdă și chiar vîntul începu să rînjească șuierînd printre arbuștii din jur care erau spini și uscate frunze păroase.

Pentru că bietul soldățel necunoscut tot mai stîrnește milă, în ciuda celor ce s-au întîmplat în anii aceștia și a relativelor răfuieli care au măturat steagurile. Dar generalul nu.

Generalilor nu le e foame pentru că masa lor personală este preocuparea chinuitoare a Corpului de aprovizionare.

Generalii nu au bocanci de mucava care să crape, provocînd martirajul picioarelor.

Generalii nu au iubita departe, ca să se gîndească la ea cu gelozie și să plîngă amarnic cînd vine seara.

Pe generali nu-i aşteaptă mama, aşezată lîngă vatră, cusînd, şi ridicînd din cînd în cînd ochii la portretul aşezat sus, pe scrin. Şi de aceea lumea nu-i iubeşte : şi n-are milă de ei.
Generalii nu mor fără ştirea lumii, sub infernul artileriei, al bombelor şi al rafalelor de mitralieră, fără ca nimeni să-şi dea seama şi fără ca nici un furier să le înregistreze pieirea. (Asta de-aici este o excepţie rătăcită, împotriva regulii.) Şi de aceea lumea nu-i iubeşte : şi n-are milă de ei.

Ce greu e să faci pe generalul, şi mai ales mort. Pe vremuri, desigur, mergea, erau cel puţin ceremoniile, monumentele. Dar acum ? Acum oricînd le vine chef, batjocuri şi gunoaie aruncate.

După care unul dintre muncitori, cu un picior, făcu să se surpe nisipul răsturnîndu-l în groapă ca să-l acopere cumva pe nefericit. Apoi, adunîndu-şi uneltele, sări împreună cu ceilalţi în jeep şi-o porni aprinzîndu-şi o ţigară.

Falsul răposat

Într-o dimineaţă, cunoscutul pictor Lucio Predonzani, de patruzeci şi şase de ani, care de multă vreme se retrăsese în casa lui de la ţară, la Vimercate, rămase împietrit cînd, deschizînd ziarul pe care-l citea în fiecare zi, zări în pagina a treia, în dreapta, jos, pe patru coloane, titlul :

O MARE PIERDERE PENTRU ARTA ITALIANĂ
A DECEDAT PICTORUL PREDONZANI

Sub care, o notă în cursive, spunea :

Vimercate, 21 februarie, noaptea. În urma unei scurte boli, împotriva căreia îngrijirile medicilor s-au dovedit fără rezultat, s-a stins din viaţă, acum două zile, pictorul Lucio Predonzani. Anunţul, potrivit dorinţei celui dispărut, a fost dat după funeralii.

Urma un articol comemorativ, de aproape o coloană, plin de elogii, semnat de criticul de artă Giovanni Steffani. Şi era chiar şi o fotografie, făcută cu vreo douăzeci de ani în urmă.
Uluit, necrezîndu-şi propriilor ochi, Predonzani parcurse în grabă necrologul, descoperind fulgerător, cu toată graba lui, anumite frăzuliţe de-o înveninată rezervă, presărate ici şi colo cu

o diplomație de netăgăduit, printre rafalele de adjective elogioase.

— Matilde! Matilde! strigă Predonzani, de cum își recăpătă răsuflarea.

— Ce s-a întîmplat? răspunse soția lui din camera vecină.

— Vino, vino-ncoa, Matilde! se rugă el.

— Așteaptă puțin, tocmai calc niște rufe.

— Dar vino odată, ce Dumnezeu!

Vocea lui era atît de speriată încît Matilde lăsă fierul cum o fi, și dădu fuga.

— Uite, uite, gemu pictorul întinzîndu-i jurnalul.

Ea privi, îngălbeni, și cu minunata absurditate a femeilor, izbucni într-un plîns disperat.

— Oh, dragul meu Lucio, bietul meu Lucio, comoara mea, bolborosea între un sughiț și altul.

În cele din urmă scena aceasta îl scoase din sărite pe bărbat.

— Dar ce, ai înnebunit, Matilde? Ce, nu mă vezi? Nu înțelegi că e o greșeală, o înspăimîntătoare greșeală?

Atunci Matilde încetă numaidecît să plîngă, îl privi pe bărbat, chipul i se însenină iar, apoi, pe neașteptate, cu aceeași ușurință cu care cu o clipă înainte se simțise văduvă, izbită de aspectul comic al situației, fu cuprinsă de ilaritate.

— Oh, Doamne sfinte, ce caraghios, oh, oh, ce comèdie... iartă-mă, Lucio... o pierdere pentru artă... și tu ești aici sănătos tun! mugea printre zgîlțîielile rîsului, care-o frîngeau pur și simplu de la mijloc.

— Destul! Destul! se repezi el, ieșit din fire. Oare nu-ți dai seama? E teribil, teribil! Ei

bine, îl fac eu numaidecît pe directorul ziarului să-mi audă glasul. O să-l coste scump gluma asta, da!

Și ducîndu-se în goană la oraș, Predonzani alergă la ziar. Directorul îl primi cu căldură:

— Vă rog, scumpe maestre, luați loc. Nu, nu, fotoliul acela e mai comod. O țigară?... Oh, brichetele astea nu se aprind niciodată, sînt o adevărată pacoste... Iată și scrumiera... Ei și acum, ia spuneți: cărui fapt îi datorez plăcerea de a vă vedea?

Simula oare sau chiar era într-atîta de străin de ceea ce publicase ziarul său? Predonzani rămase interzis.

— Bine... dar... în ziarul de astăzi... pe pagina a treia... e vorba de moartea mea...

— De moartea dumneavoastră? Directorul luă un exemplar al ziarului, care sta îndoit pe birou, îl deschise, văzu, înțelese (sau se prefăcu că înțelege), avu un foarte scurt moment de zăpăceală, chestie de o fracțiune de secundă, își reveni în chip miraculos, tuși.

— Da, da, da, e ceva care nu merge cum trebuie, nu-i așa? E o ciudată nepotrivire la mijloc.

Părea un tată care-și mustra *pro forma* copilul în prezența trecătorului ofensat.

Predonzani își pierdu răbdarea.

— Nepotrivire? urlă. M-ați ucis, asta ați făcut! E monstruos.

— Da, da, făcu directorul, placid. Poate... să zicem... contextul informației a mers mai departe decît se intenționa... Pe de altă parte

sper că ați apreciat cum se cuvine omagiul adus de ziarul meu artei dumneavoastră...

— Frumos omagiu, n-am ce zice! M-ați distrus, m-ați ruinat.

— Da, nu zic că nu s-ar fi strecurat și cîteva inexactități...

— Mă dați drept mort iar eu trăiesc... și dumneavoastră numiți asta inexactități! Asta te scoate din minți! Pretind formal o notă de rectificare în același loc. Rezervîndu-mi bineînțeles dreptul de-a introduce acțiune pentru daune.

— Daune? Dar, dragul meu domn — de la *maestre* trecuse la simplul *domn*, semn rău — nici nu vă dați seama de extraordinarul noroc care a dat peste dumneavoastră. Oricare alt pictor ar sări pînă-n tavan de bucurie.

— Noroc?

— Noroc, desigur, cînd un artist moare, prețul operelor sale crește numaidecît. Fără să vrem, da, fără să vrem, v-am făcut un serviciu formidabil.

— Și eu... eu trebuie să fac pe mortul?... să mă volatilizez?

— Firește, dacă doriți să profitați de această nemaipomenită ocazie... Ce Dumnezeu, că doar n-oți vrea să lăsați să vă scape! Ia gîndiți-vă: o frumoasă expoziție postumă, un *battage*[1] bine organizat... Chiar noi ne vom strădui să o lansăm... Asta ar aduce milioane, scumpe maestre, și încă multe.

[1] Reclamă sforăitoare (franc.).

— Și eu? Eu trebuie să ies din circulație?

— Ia spuneți-mi: nu cumva aveți un frate?

— Ba da, de ce? Trăiește în Africa de Sud.

— Minunat. Și vă seamănă?

— Destul de mult. Numai că el poartă barbă.

— Excepțional! Să vă lăsați și dumneavoastră barbă. Și o să vă dați drept fratele dumneavoastră. Totul va merge de la sine... Și ascultați-mă pe mine: e mai bine să lăsați lucrurile în voia lor... Pe urmă o să înțelegeți... O dezmințire de genul acesta... Nu știu, zău, cui i-ar folosi pînă la urmă... Dumneavoastră, personal, iertați-mi sinceritatea, ați face o figură nițel cam meschină... E inutil. Înviații n-au fost priviți niciodată cu simpatie... Chiar și în lumea artei, știți bine, reînvierea dumneavoastră, după atîta tămîiere, ar face a foarte proastă impresie.

N-a putut spune nu. Se întoarse la casa lui de la țară. Se ascunse într-o cameră, lăsîndu-și barba să crească. Soția lui se îmbrăcă în doliu. Veniră s-o viziteze prietenii, în special Oscar Pradelli, tot pictor și el, care fusese întotdeauna umbra lui Predonzani. Apoi începură să sosească cumpărătorii: negustori, colecționari, oameni care miroseau cîștigul. Tablouri care, la început, cu greu ajungeau la patruzeci, cincizeci de mii, acum ca să le vinzi cu două sute de mii era un fleac. Iar dincolo, în ascunzișul său clandestin, Predonzani lucra o pînză după alta punîndu-le, bineînțeles, date anterioare.

După o lună — barba îi crescuse destul — Predonzani se încumetă să iasă, prezentîndu-se

drept fratele întors din Africa de Sud. Îşi puse o pereche de ochelari, simula un accent exotic. Şi totuşi, ce bine-i seamănă, spunea lumea.

Din curiozitate, într-una din primele plimbări după claustrare, se duse pînă la cimitir. Pe marea lespede de marmură de pe podeaua capelei de familie, un cioplitor tocmai săpa numele său cu data naşterii şi a morţii.

Spuse că e fratele răposatului. Deschise cu cheia uşiţa de bronz. Coborî în cripta unde sicriele rudelor erau depuse unul peste altul. Ce multe erau ! Era şi unul nou, foarte frumos. „Lucio Predonzani" era scris pe plăcuţa de alamă. Capacul era fixat cu şuruburi. Cu o teamă obscură ciocăni cu degetul într-o parte a coşciugului. Coşciugul răsună a gol. Cu atît mai bine.

Ciudat. Pe măsură ce vizitele lui Oscar Pradelli deveneau din ce în ce mai frecvente, Matilde părea să reînflorească. Doliul, printre altele, îi şedea bine. Predonzani îi urmărea metamorfozarea cu un amestec de îngăduinţă şi de nelinişte. Într-o seară îşi dădu seama c-o doreşte, cum nu i se mai întîmpla de ani şi ani de zile. Îşi dorea propria sa văduvă.

Iar în ceea ce-l privea pe Pradelli, insistenţa lui nu era cumva inoportună ? Dar cînd Predonzani comunică acest lucru Matildei, ea reacţionă aproape enervată :

— Ce-ţi trece prin minte ? Bietul Oscar. Singurul tău prieten adevărat. Singurul care te regretă sincer. S-a înhămat la corvoada de a-mi

îndulci singurătatea şi tu îl bănuieşti. Ar trebui să-ţi fie ruşine.

Între timp a fost pregătită în oraş expoziţia postumă, un succes măreţ. Aduse, scăzînd cheltuielile, cinci milioane şi jumătate. După care uitarea, cu o impresionantă repeziciune, se lăsă asupra lui Predonzani şi a operei lui. Tot mai rar era citat numele său în rubricile şi în revistele de artă. Şi în scurtă vreme încetară cu totul.

Cu o dezolantă stupoare constata că şi fără Lucio Predonzani lumea reuşea s-o scoată la capăt ca şi mai înainte ; soarele răsărea şi apunea ca şi altădată ; tot ca şi altădată slujnicele băteau covoarele dimineaţa, trenurile alergau, lumea mînca şi se distra şi noaptea băieţii şi fetele se sărutau, stînd în picioare, de-a lungul grilajului negru al parcului, ca şi altădată.

Pînă cînd într-o zi, întorcîndu-se dintr-o plimbare de pe cîmp, recunoscu agăţat în anticameră impermeabilul scumpului său prieten Oscar Pradelli. Casa era cufundată în linişte, neobişnuit de intimă şi de primitoare. Şi dincolo, voci tainice, şoapte, dulci suspine.

În vîrful picioarelor făcu cale întoarsă pînă în prag. Ieşi încetişor, apucînd-o pe drumul cimitirului. Era o seară blîndă, ploioasă.

De cum ajunse la capela familiei lor privi în jur. Nici o suflare omenească. Atunci deschise uşa de bronz.

Fără grabă, în vreme ce întunericul se lăsa cu încetul, scoase cu un briceag şuruburile care ţineau închis coşciugul cel mai nou, sicriul „său", al lui Lucio Predonzani.

Îl deschise, foarte calm, se întinse în el, luîndu-și poziția pe care bănuia el că se cuvine s-o aibă defuncții pentru somnul de veci. Îl găsi mai comod decît prevăzuse.

Fără să-și piardă firea, încet-încet, își trase capacul deasupra. Cînd mai rămase o mică crăpătură se opri o clipă să tragă cu urechea, să vadă dacă nu-l striga cineva. Dar nu-l striga nimeni.

Atunci lăsă capacul să cadă cu totul.

Umilința

Un călugăr cu numele Celestino se făcuse sihastru și se dusese să trăiască în inima metropolei unde singurătatea inimilor e mai desăvîrșită și unde chemarea lui Dumnezeu e mai puternică. Pentru că miraculoasă este puterea deșerturilor din Orient, făcute din pietre, nisip și soare, unde chiar și omul cel mai strîmt la minte își dă seama de propria nimicnicie față de imensitatea creațiunii și de abisurile eternității, dar și mai puternic este deșertul orașului făcut din mulțimi, din zgomote, din roți, din asfalt, din lumini electrice și din ceasuri care merg toate laolaltă și pronunță toate în același timp aceeași osîndă.

Ei bine, în locul cel mai rătăcit din această landă secată, trăia părintele Celestino, pierdut mai mult ca oricînd în adorația sa față de Cel Etern ; și pentru că se știa de harul ce-l avea, venea la el, chiar și de pe meleagurile cele mai îndepărtate, lume necăjită și chinuită, să-i ceară un sfat ori să i se spovedească. În spatele halei unei fabrici găsise, cine știe cum, resturile unui camion străvechi, a cărui minusculă cabină, din nefericire fără geamuri, îi slujea de confesional.

Într-o seară, pe cînd se și lăsa întunericul, după ce ascultase ceasuri întregi enumerarea unor păcate, de care oamenii se căiau mai mult sau mai puțin, părintele Celestino tocmai se pre-

găta să-şi părăsească ghereta cînd, în penumbră, o figură uscată se apropie de el gata pentru penitență.

Abia la urmă, după ce străinul îngenunche pe treaptă, sihastrul băgă de seamă că era un preot.

— Ce pot să fac pentru tine, micul meu preot ? îl întrebă sihastrul cu suava lui răbdare.

— Am venit să mă spovedesc, răspunse omul şi fără să mai piardă vremea începu să-şi înşire păcatele.

Adevărul e că Celestino era obişnuit să îndure spovedaniile unor persoane, în special femei, care veneau să se spovedească stăpînite de un fel de manie, plictisindu-l cu meticuloase povestiri a unor fapte din cale-afară de nevinovate. Cu toate astea, niciodată nu dăduse peste un creştin atît de străin de rele. Învinuirile pe care micul preot şi le aducea erau de-a dreptul ridicole, toate neînsemnate, vagi şi uşoare. Cu toate astea, grație cunoştințelor sale despre oameni, sihastrul pricepu că ceea ce era mai grav avea să vină mai la urmă şi că micul preot îi dădea ocol.

— Hai, fiule, e tîrziu şi, ca să fiu sincer, începe să se facă frig. Spune ce te roade !

— Părinte, n-am curajul ăsta, se bîlbîi micul preot.

— Oare ce faptă ai săvîrşit ? În general îmi pari un om cumsecade. Sper că n-ai omorît cumva pe careva ? Nu te-ai cufundat cumva în orgoliu ?

— Ba tocmai asta, făcu celălalt dintr-o suflare abia auzită.

— Ucigaş ?

— Nu. Celălalt lucru.

— Orgolios ? E cu putință ?

Preotul încuviință, ispăşit.

— Atunci vorbeşte, lămureşte-mă, omul lui Dumnezeu. Căci deşi astăzi se face o risipă nesăbuită de aşa ceva, pentru mila Domnului nu s-a pus hotar : cantitatea încă rămasă disponibilă în aşteptare cred că ar putea să ajungă pentru tine.

În sfîrşit celălalt se hotărî :

— Uite ce-i, părinte. Treaba e foarte simplă chiar dacă mai curînd i-aş zice înspăimîntătoare : Sînt preot de puține zile. Abia am ținut prima mea slujbă la parohia care mi-a fost încredințată. Ei bine...

— Dar vorbeşte, omule, vorbeşte ! Că uite, jur că n-o să te mănînc.

— Ei bine... cînd aud că mi se spune „reverend“, ce vreți ? poate vi se va părea ridicol, dar mă cuprinde un sentiment de bucurie, ca şi cum m-ar încălzi ceva pe dinăuntru.

Nu era un mare păcat, ce mai tura-vura ; celor mai mulți dintre credincioşi, incluzînd şi preoții, ideea de a-l mărturisi nici măcar nu le-ar fi trecut vreodată prin minte. Totuşi anahoretul, deşi foarte bun cunoscător al fenomenului numit om, nu se aştepta la aşa ceva. Şi în primul moment nu ştia ce să zică (niciodată nu i se întîmplase).

— Mda, da... înțeleg... treaba asta nu e frumoasă... Dacă nu Diavolul în persoană este cel care te încălzeşte pe dinăuntru, apoi mult nu lipseşte... Dar toate astea, din fericire, le-ai înțeles singur... Şi ruşinea ta mă îndeamnă cu

putere să sper că nu vei cădea din nou în ispită... Fireşte, ar fi păcat ca tu, aşa de tînăr, să te laşi molipsit... *Ego te absolvo.*

. . . .

Trecură trei sau patru ani şi părintele Celestino uitase aproape cu desăvîrşire de întîmplarea aceasta cînd necunoscutul preot reveni la el să se spovedească.

— Dar eu parcă te-am mai văzut, sau mă înşel ?

— E adevărat.

— Stai să te privesc... da, da, tu eşti acela... acela care se bucura cînd i se spunea reverend. Sau greşesc ?

— Ba aşa e, făcu preotul, care poate nu mai părea acum un preoţel, din pricina unei sporite demnităţi care i se citea pe chip, dar în rest era tînăr şi uscat ca prima dată. Şi obrajii i se învăpăiară.

— Oho, diagnostică sec Celestino cu un zîmbet resemnat. În tot acest timp n-am ştiut să ne îndreptăm ?

— Mai rău, mai rău.

— Dar mă şi sperii, fiule. Explică-te.

— Bine, spuse preotul făcînd o cumplită sforţare. E mult mai rău decît la început... Eu... eu...

— Curaj, îl îndemnă Celestino, strîngîndu-i mîinile într-ale sale, nu mă ţine pe jăratic.

— Se întîmplă aşa : dacă e cîte unul care să-mi spună „monseniore“ eu... eu...

— Eşti mulţumit, nu ?

— Da, din păcate.

— O senzaţie plăcută, de căldură...

— Chiar aşa.

Dar părintele Celestino îl expedie repede, cu cîteva cuvinte. Prima dată cazul i se păruse destul de interesant, ca ciudăţenie omenească. Acum nu i se mai părea. Fireşte — gîndea el — e vorba de un biet prost, sau chiar de unul cu frica lui Dumnezeu, cu care lumea se distra, luîndu-l peste picior. Era oare cazul să-l lase să tînjească după iertare ? După cîteva minute părintele Celestino îl trimise cu Dumnezeu.

Mai trecură vreo zece ani şi eremitul era acum bătrîn, cînd micul preot reveni. Îmbătrînit şi el, fireşte, mai scofîlcit, mai palid, cu părul încăruntit. În primul moment părintele Celestino nu-l recunoscu. Dar de cum celălalt începu să vorbească, timbrul vocii lui deşteptă amintirea adormită.

— Aha, tu esti acela cu „reverendul“ şi cu „monseniorule“ ? întrebă Celestino cu zîmbetul lui dezarmant.

— Ai o memorie bună, părinte.

— Oare cît să fi trecut de atunci ?

— Sînt aproape zece ani.

— Şi după zece ani tu... ai rămas tot în situaţia aceea ?

— Mai rău, mai rău.

— Adică ?

— Vezi, părinte... acum... dacă cineva mi se adresează spunîndu-mi „excelenţă“, eu...

— Mi-e de ajuns, fiule făcu Celestino cu răbdarea sa de fier. Am şi înţeles totul. *Ego te absolvo.*

Şi între timp gîndea : din nefericire, cu timpul, acest sărman preot devine tot mai naiv, tot mai neştiutor ; şi lumea se distrează mai tare ca oricînd luîndu-l peste picior. Şi el cade în cursă, ba îi mai şi place, amărîtul. Mă prind că peste cinci-şase ani o să mă pomenesc cu el că-mi iese în cale ca să-mi spună că atunci cînd i se spune „eminenţă" etcetera, etcetera.

Lucru care se petrecu întocmai. Cu un an însă mai înainte decît fusese prevăzut.

Şi trecu, cu acea iuţeală înspăimîntătoare pe care toţi o cunosc, o altă bucată bună de vreme. Şi părintele Celestino ajunsese acum în aşa hal de bătrîneţe încît trebuia să fie cărat în fiecare dimineaţă la confesionalul lui şi tot cărat în vizuina lui, cînd se înnopta.

Oare trebuie să relatăm acum de-a fir a păr cum necunoscutul preoţel reapăru într-o zi ? Şi cum îmbătrînise şi el, mai alb, mai cocoşat şi mai uscat ca niciodată ? Şi cum era chinuit mereu, mereu de aceeaşi căinţă ? Nu, evident, nu trebuie.

— Bietul meu preoţel, îl salută cu dragoste bătrînul anahoret, iar ai venit cu vechiul tău păcat de orgoliu ?

— Tu-mi citeşti în suflet, părinte.

— Şi acum lumea te linguşeşte. Desigur că îţi spune „sanctitatea-voastră", bănuiesc.

— Chiar aşa, recunoscu preotul cu tonul celei mai pătimaşe umilinţe.

— Şi de fiecare dată cînd îţi spun aşa, te cuprinde un sentiment de bucurie, de plăcere, de viaţă, aproape de fericire ?

— Din păcate, din păcate. Oare Domnul va putea să mă ierte ?

Părintele Celestino zîmbi în sinea sa. O candoare atît de încăpăţînată i se părea mişcătoare. Şi într-o fulgerare reconstitui cu închipuirea viaţa neînsemnată a micului preot umil şi lipsit de inteligenţă, într-o pierdută parohie de munte, printre chipuri şterse, obtuze sau înrăite. Şi zilele sale monotone, asemănătoare una cu alta, şi anotimpurile monotone, şi anii monotoni, şi el tot mai melancolic, şi credincioşii lui tot mai cruzi. Monseniore... excelenţă, eminenţă... acum sanctitatea-sa. Nu mai cunoşteau nici o margine în glumele lor ţărăneşti. Şi cu toate astea el nu-şi ieşea din fire, acele mari cuvinte strălucitoare chiar îi deşteptau în suflet un răsunet copilăresc de bucurie. Fericiţi cei săraci cu duhul, trase încheierea sihastrul în sinea sa. *Ego te absolvo.*

Pînă cînd, într-o zi, multpreabătrînul părinte Celestino simţindu-se pe pragul morţii, dori, pentru prima oară în viaţa lui, ceva pentru sine. Să-l ducă la Roma, într-un fel oarecare. Mai înainte de-a închide ochii pentru totdeauna, i-ar fi plăcut să vadă, măcar pentru o clipă, Sfîntul Petru, şi Vaticanul, şi pe Sfîntul Părinte.

Puteau să-i zică nu? Făcură rost de o lectică, îl puseră pe sihastru în ea şi-l duseră pînă la inima creştinătăţii. Şi nu numai atît. Fără să piardă timp, pentru că Celestino avea ceasurile numărate, îl purtară în sus, pe şirurile de scări ale Vaticanului şi-l introduseră, împreună cu mii de alţi pelerini, într-un salon. Aici îl lăsară într-un colţ să aştepte.

Aşteaptă, aşteaptă, pînă la urmă părintele Celestino văzu mulţimea dîndu-se în lături şi din capătul atît de îndepărtat al salonului înaintînd o făptură măruntă şi albită, puţin aplecată. Papa.

Cum era? Cum arăta la faţă? Cu o nespusă groază, părintele Celestino, care întotdeauna fusese cam miop, de-şi băga degetele în ochi, descoperi că-şi uitase ochelarii acasă.

Dar, din fericire, făptura înălbită se apropie, făcîndu-se din ce în ce mai mare, pînă cînd veni să se oprească tocmai lîngă lectica sa. Sihastrul îşi şterse cu dosul palmei ochii perlaţi de lacrimi şi-i ridică binişor. Văzu atunci chipul papei. Şi-l recunoscu.

— Oh, tu eşti, bietul meu preot, bietul meu preoţel, exclamă bătrînul, cuprins de-o pornire sufletească de nestăvilit.

Şi, în vetusta maiestate a Vaticanului, pentru prima oară în istorie, se putu vedea următoarea scenă: Sfîntul Părinte şi un foarte bătrîn şi necunoscut călugăr, venit cine ştie de unde, se ţineau de mînă şi plîngeau, amîndoi, în hohote.

Şi dacă?

El era Dictatorul şi de cîteva minute, în Sala Supremului Konzern, se terminase raportul Congresului Universal al Înfrăţirii, la sfîrşitul căruia moţiunea adversarilor săi fusese înlăturată cu o majoritate zdrobitoare; datorită cărui fapt el era Personajul cel mai Puternic din Ţară şi Tot ceea ce Se Referea La El De Acum Înainte Va Fi Scris Sau Spus Cu Litere Mari; Asta ca un Tribut De Onoare.

Ajunsese deci pe culmea cea mai de sus a vieţii şi nu mai putea dori nimic mai mult care să fie cu putinţă. La patruzeci şi cinci de ani, Stăpînirea Pămîntului! Şi nu ajunsese aici prin violenţă, cum se obişnuieşte, ci prin muncă, fidelitate, austeritate, renunţare la bucurii, la rîsete, la plăcerile fizice şi la sirenele moderne. Era palid şi purta ochelari, dar cu toate astea nimeni nu-i era superior. Se simţea chiar puţin obosit. Dar fericit.

O sălbatică fericire că reuşise, pe cît de intensă, pe atît de dureroasă, îl cuprindea pornindu-i din adîncul făpturii sale, în vreme ce străbătea pe jos, democratic, străzile oraşului, meditînd asupra propriului succes.

El era Marele Muzician care, cu puţin înainte, la Teatrul Imperial de Operă auzise notele capodoperelor sale înălţîndu-se şi difuzîndu-se în sufletul publicului vrăjit, cucerind triumful; şi

încă îi mai răsunau în cap asurzitoarele cascade de aplauze punctate cu strigăte delirante, cum nu mai auzise niciodată, nici pentru alţii, nici pentru sine ; şi în care se vădeau extazul, plînsul, devotamentul.

El era Marele Chirurg care, cu un ceas mai înainte, în faţa unui corp uman înghiţit deja de tenebre, spre uimirea ajutoarelor care-l crezuseră apucat de nebunie, îndrăznise ceea ce nimeni n-ar fi putut vreodată nici măcar să-şi imagineze, scoţînd cu magicile sale mîini supravieţuitorul grăunte de lumină din adîncurile de necunoscut ale creierului, acolo unde ultima pîlpîire de viaţă se cuibărise ca un căţeluş muribund care se trage în singurătatea pădurii pentru ca nimeni să nu asiste la ruşinoasa lui umilinţă finală. Şi el eliberase acea microscopică flăcăruie din strînsoarea ei de moarte, recreînd-o aproape. Aşa încît defunctul redeschisese ochii şi zîmbise.

El era Marele Bancher abia scăpat dintr-o catastrofală împletitură de manevre care trebuiau să-l strivească, şi-n schimb lovitura lui genială se întorsese numaidecît împotriva duşmanilor, făcîndu-i să se prăbuşească. Din care cauză, în freneticul crescendo al telefoanelor înnebunite, al calculatoarelor şi a teleînregistratoarelor electronice, masa creditorilor săi se mărise enorm de la o capitală la alta ca un uriaş nor de aur ; deasupra căruia el trona acum victorios.

El era Marele Om de Ştiinţă care, într-o izbucnire de inspiraţie divină, în spaţiul îngust al biroului său, intuise puţin mai înainte sublima formulă a puterii absolute ; datorită căreia giganticele eforturi mintale ale sutelor de colegi înţelepţi răspîndiţi prin lume deveneau brusc, în comparaţie cu noua lui putere, nişte bîlbîieli ridicole şi fără sens ; şi de aceea el gusta din beatitudinea spirituală de a ţine strîns în mînă ultimul Adevăr, ca pe-o dulce şi irezistibilă creatură a sa.

El era un Generalisim care, înconjurat de armate ce ameninţau să se reverse asupra lui, îşi transformase cu înţelepciune şi autoritate armata sa consumată şi nesigură într-o hoardă de titani dezlănţuiţi ; iar cercul de fier şi de foc care-l sufoca se sfărîmase în puţine ore, cetele duşmane risipindu-se în pîlcuri îngrozite.

El era Marele Industriaş, Marele Explorator, Marele Poet, omul care a învins în cele din urmă, după lungi ani de trudă, de obscuritate, de economii, de eforturi nesfîrşite ale căror semne sînt, vai, pentru totdeauna întipărite pe chipul său obosit, altminteri plin de bucurie şi de lumină.

Era o nemaipomenită dimineaţă însorită, era un crepuscul furtunos, era o liniştită noapte cu lună, era o îngheţată după-amiază viforoasă, erau nişte zori diafane, de cristal, era numai ceasul rar şi miraculos al victoriei pe care puţini oameni îl cunosc. Şi el umbla pierdut în această exaltare de nespus, în timp ce palatele se ridicau în jurul lui în poziţii convenabile unei evidente intenţii de a-l omagia. Şi dacă nu se frîngeau din mijloc ca să se încline era numai fiindcă erau făcute din piatră, fier, ciment şi cărămizi ;

de unde o anumită rigiditate. Şi chiar norii de pe cer, fericite fantasme, se înşirau în cerc, în fîşii suprapuse, formînd un fel de coroană.

Dar deodată — tocmai străbătea grădinile Amiralităţii — ochii săi căzură din întîmplare asupra unei tinere femei.

În acest loc, de-o parte a bulevardului, se întindea, supraetajată, un fel de terasă, înconjurată de o balustradă de fier forjat. Fata şedea sprijinită cu coatele de balustradă şi privea distrată în jos.

Să fi avut vreo douăzeci de ani, palidă, cu buzele strînse leneş într-o expresie de moale şi apăsătoare apatie. Părul foarte negru, îl purta pieptănat în sus şi strîns într-un coc bogat ca să facă — aripă de corb puiandru — umbră frunţii. Şi ea era în umbră din pricina unui nor. Foarte frumoasă.

Purta un pulover, simplu, de culoare gri şi o fustă neagră, foarte strînsă pe talie. Greutatea corpului lăsîndu-se pe balustradă, şoldurile alunecau leneşe într-o parte, relaxate şi animalice. Putea fi o studentă aparţinînd boemei de avangardă, una din acelea care din neglijenţă şi din impertinenţă reuşesc să-şi facă o eleganţă aproape ofensivă. Purta nişte ochelari mari, albaştri. Îl uimi pe paloarea feţii roşul crud al buzelor, uşor întredeschise.

De jos în sus — fu însă într-o fulgerătoare fracţiune de secundă — el întrezări prin gratiile balustradei, picioarele, o mică porţiune doar, pentru că erau ascunse de marginea terasei, iar fusta era mai degrabă lungă. Ochii săi însă percepură linia îndrăzneaţă a pulpelor care, de la gleznele subţiri se amplificau în acea emoţionantă bogăţie carnală pe care o ştie toată lumea, numaidecît ascunsă de marginea fustei. În plin soare, părul ei bătea în roşu. Putea fi o fată de familie bună, putea fi o femeie de teatru, putea fi o biată nenorocită. Sau o femeie pierdută?

Cînd trecu prin faţa fetei distanţa dintre ei să fi fost de doi metri şi jumătate, ori de trei. Dură o clipă, dar putu s-o vadă foarte bine.

Nu cu interes, ci chiar cu o indiferenţă deplină — abandonată cu totul plictisului, nepreocupîndu-se nici măcar să-şi controleze privirile — fata îl privi.

După ce-o zărise fugitiv, el îşi aţintise ochii înaintea lui, cu prefăcătorie, cu atît mai mult cu cît secretarul şi doi alţi acoliţi de-ai săi îl urmau. Dar nu putu rezista, şi cu cea mai mare grabă cu putinţă întoarse din nou capul, s-o vadă.

Fata îl privi din nou. Îi păru chiar — dar trebuie să fi fost doar sugestia — că palidele şi voluptoasele buze ar fi avut un freamăt, de parcă ar fi vrut să vorbească.

Atît. Mai mult n-ar fi putut să rişte în mod decent. N-avea s-o mai revadă niciodată. Sub ropotul de ploaie băgă de seamă să nu calce în băltoacele bulevardului. I se păru că simte o uşoară căldură în ceafă, ca o răsuflare care îl gîdila. Poate, poate că ea îl mai privea încă. Grăbi pasul.

Dar chiar în clipa aceasta își dădu seama că îi lipsea ceva. Ceva esențial, foarte important. Începu să gîfîie. Își dădu seama cu spaimă că fericirea de mai înainte, sentimentul acela de satisfacție și de victorie încetase de-a mai exista. Corpul îi era o tristă povară și o mulțime de necazuri îl așteptau.

De ce ? Ce se întîmplase ? Nu era el Stăpînul, Marele Artist, Geniul ? De ce nu mai izbutea să fie fericit ?

Umbla. Acum grădina Amiralității se afla în spatele lui. Cine știe unde era, la ora asta, fata.

Ce absurditate, ce neghiobie. Fiindcă văzuse o femeie. Îndrăgostit ? Așa, dintr-o dată ? Nu, nu era pentru el așa ceva. O fată necunoscută, poate chiar o femeie ușoară. Și totuși.

Și totuși acolo unde, cu cîteva clipe înainte, vibra o nestăpînită mulțumire, acum se întindea un deșert arid.

N-avea s-o mai vadă niciodată. N-avea s-o cunoască niciodată. N-avea să-i vorbească niciodată. Nici cu ea, nici cu cele asemenea ei. Avea să îmbătrînească fără să le adreseze un cuvînt. Să îmbătrînească înconjurat de glorie, e drept, dar fără gura aceea, fără ochii aceia plini de sfîșietoare apatie, fără trupul acela misterios.

Și dacă el, fără să știe, făcuse totul pentru ea ? Pentru ea și pentru femeile ca ea, necunoscutele, periculoasele creaturi pe care nu le atinsese niciodată ? Dacă nesfîrșiții ani de claustrare, de încăpățînări, de asprime, de sărăcie, de disciplină, de renunțări, ar fi avut acel unic scop, dacă în adîncul adevăratelor lui mortificări stătuse la pîndă dorința aceea cumplită ? Dacă în spatele dorinței de celebritate și de putere, după aceste paravane de nimic, îl împinsese numai dragostea ?

Dar el nu o înțelesese niciodată, nu o bănuise niciodată, nici măcar în glumă. Numai gîndul și i s-ar fi părut o scandaloasă nebunie.

Astfel anii trecuseră zadarnic. Și acum era prea tîrziu.

Domnului director, strict personal

Domnule Director,
depinde numai de dumneavoastră dacă această mărturisire pe care cu durere mă văd obligat să v-o fac, va fi salvarea mea sau va deveni pentru mine o totală rușine, dezonoare și ruină.

E o poveste lungă pe care nici măcar eu nu știu cum am reușit s-o țin secretă. Nici cei pe care-i iubesc, nici prietenii, nici colegii n-au avut vreodată vreo bănuială cît de mică.

Trebuie să ne întoarcem îndărăt cu aproape treizeci de ani. Pe vremea aceea eram simplu cronicar la ziarul pe care-l conduceți dumneavoastră astăzi. Eram zelos, plin de bunăvoință, harnic, dar nu străluceam în nici un fel. Seara, cînd încredințam cronicarului-șef scurtele mele relatări despre furturi, accidente de circulație, ceremonii, aveam aproape totdeauna parte de umilința de-a mi le vedea masacrate, de-a vedea cum mi se taie pasaje întregi și cum sînt complet rescrise, de-a vedea cum mi se fac corectări, ștersături, introduceri, interpelări de tot soiul. Deși suferеam, știam că șeful n-o făcea din răutate. Ba dimpotrivă. Adevărul e că eu nu aveam și nu am nici o aptitudine pentru scris. Și dacă nu mă concediaseră încă era din pricina zelului cu care adunam noutăți cutreierînd orașul.

În ciuda acestui fapt, în adîncul sufletului meu clocotea o disperată ambiție literară. Și cînd apărea articolul vreunui coleg ceva mai puțin tînăr decît mine, cînd apărea cartea vreunuia de aceeași vîrstă cu mine și-mi dădeam seama că articolul sau cartea aveau succes, invidia îmi mușca din inimă ca o viperă.

Din cînd în cînd încercam să-i imit pe acești privilegiați scriind schițe, bucăți lirice, povestiri. Dar de fiecare dată, după primele rînduri, tocul îmi cădea din mînă. Reciteam și înțelegeam că treaba nu mergea de loc. Atunci mă apucau crize de descurajare și de răutate. Durau puțin, din fericire. Veleitățile mele literare ațipeau din nou, treaba mă distra, mă gîndeam la altceva și în general viața mea decurgea destul de liniștit.

Pînă cînd într-o zi veni să mă caute la redacție un bărbat pe care nu-l văzusem niciodată. Să fi avut vreo patruzeci de ani, scund, plinuț, cu o figură cam adormită și inexpresivă. Ți s-ar fi părut dezgustător dacă n-ar fi fost atît de potolit, manierat, umil. Umilința lui extremă era lucrul care te frapa cel mai mult. Spuse că se numește Ileano Bissàt, că e din Trento, că e unchiul unui vechi coleg de liceu, că are nevastă și doi copii, că pierduse din cauză de boală o slujbă de magaziner, că nu știa ce Dumnezeu să facă să cîștige niște bani.

— Și eu ce pot să fac ? îl întrebai.

— Vedeți ? răspunse el făcîndu-se mic, mic de tot. Eu am slăbiciunea scrisului. Am făcut un fel de roman, niște nuvele. Erico (adică tovarășul meu de liceu, ruda sa) le-a citit, zice că nu sînt rele, m-a sfătuit să vin la dumneavoastră. Dum-

neavoastră lucrați la un mare ziar, aveți relații, aveți oameni care să vă sprijine, aveți autoritate, așa că ați putea...

— Eu? Dar eu sînt ultima roată la căruță aici. Și apoi ziarul nu publică scrieri literare dacă nu sînt semnate de nume mari.

— Dar dumneavoastră...

— Eu nu semnez. Eu sînt un simplu cronicar. Atîta ar mai lipsi. (Și dezamăgitul demon literar mă străpunse cu un ac într-al patrulea spațiu intercostal.)

Celălalt dădu la iveală un zîmbet insinuant:

— Dar v-ar place să semnați?

— Se înțelege. Dacă aș fi capabil!

— Ei, domnule Buzzati, nu fiți așa repezit. Sînteți tînăr, aveți tot timpul înainte. Veți vedea, ascultați-mă pe mine. Dar v-am deranjat destul, acum mă duc. Uite, vă las aici păcatele astea ale mele. Dacă din întîmplare aveți vreo jumătate de oră liberă, poate că vă aruncați ochii pe ele. Dacă nu aveți timp, nu-i nici o supărare.

— Dar, vă repet, eu nu pot să vă fiu de nici un folos, nu-i vorba aici de bunăvoință.

— Cine știe, cine știe... Ajunsese la ușă și-și lua rămas bun înclinîndu-se pînă la pămînt. Uneori, dintr-un fleac iese ceva. Aruncați-vă ochii. Poate n-o să vă pară rău.

A lăsat pe masă o legătură de manuscrise. Acuma închipuiți-vă și dumneavoastră ce chef aveam eu să le citesc. Le-am dus acasă, unde au rămas, pe un dulap, amestecate printre niște

vrafuri de alte hîrtii și cărți, cel puțin vreo două luni.

Nu mă mai gîndeam absolut de loc la ele cînd, într-o noapte, neizbutind să adorm, îmi veni poftă să scriu o poveste. Idei, ca să spun adevărul, aveam puține, dar la mijloc era tot blestemata aceea de ambiție.

Dar în sertarul obișnuit nu mai era de loc hîrtie de scris. Și-mi amintii că printre cărțile de pe dulap trebuie să fie un vechi caiet abia început. Căutîndu-l, dărîmai un vraf de hîrțoage care se răspîndiră pe podea.

Întîmplarea. În vreme ce le adunam, îmi căzură ochii pe o hîrtie bătută la mașină care se desprinsese dintr-un dosar. Citii un rînd, două, mă oprii surprins, citii pînă jos, căutai fila următoare, o citii și pe aceea. Apoi mai departe, și mai departe. Era romanul lui Ileano Bissàt.

Mă cuprinse o sălbatică gelozie care nu s-a potolit încă nici acum, după treizeci de ani. Dumnezeule, ce treabă făcuse ăsta! Era stranie, era neobișnuită, era foarte frumoasă. Sau poate că foarte frumoasă nu era, poate nici măcar frumoasă, sau poate că era chiar urîtă. Dar se potrivea al dracului cu mine, semăna cu mine, mă învăța să fiu eu. Erau unul după altul lucrurile pe care aș fi vrut să le scriu eu și nu eram în stare. Lumea mea, gusturile mele, ura mea. Îmi plăcea la nebunie.

Admirație? Nu. Doar ciudă, și chiar foarte puternică: pentru că exista cineva care făcuse tocmai lucrurile pe care de copil visasem să le fac eu, fără să izbutesc. Desigur, o coincidență

extraordinară. Şi acum, mizerabilul acela, publicîndu-şi lucrările, avea să-mi taie calea. El avea să treacă primul prin domeniul misterios spre care eu, cu o rămăşiţă de speranţă, îmi mai făceam încă iluzii că voi putea deschide o cale. Ce figură aveam să fac, admiţînd chiar că inspiraţia avea să vină, în cele din urmă, să mă ajute ? Figura plastografului, a trişorului.

Ileano Bissàt nu-şi lăsase adresa. Să-l caut nu puteam. Trebuia să dea el singur semne de viaţă. Dar ce aş fi putut să-i spun ?

Mai trecu o altă lună, nesfîrşită, înainte de a-şi face apariţia. Era parcă şi mai îndatoritor, şi mai umil :

— Aţi citit ceva ?

— Am citit, făcui. Şi rămăsei în cumpănă dacă trebuia să-i spun sau nu adevărul.

— Ce impresie aţi avut ?

— Da... nu-i rău. Dar nu e cu putinţă ca ziarul nostru...

— Pentru că eu sînt un necunoscut ?

— Exact.

Rămase cîteva minute pe gînduri. Apoi :

— Spuneţi-mi, domnule... Dar sincer. Dacă aţi fi fost dumneavoastră cel care ar fi scris lucrurile astea, şi nu eu, care sînt străin, n-ar fi existat posibilitatea publicării lor ? Dumneavoastră sînteţi un redactor, dumneavoastră sînteţi din familie.

— Doamne Dumnezeule, nu ştiu. Desigur, directorul este un om cu vederi largi, destul de curajos.

Faţa lui cadaverică se lumină de bucurie :

— Şi atunci, de ce nu încercăm ?

— Să încercăm, ce ?

— Ascultaţi, domnule. Credeţi-mă. Eu am nevoie doar de bănuţi. Nu am ambiţii. Dacă scriu e numai ca să treacă timpul. În sfîrşit, dacă dumneavoastră sînteţi dispus să mă ajutaţi, vă cedez totul, în bloc.

— Adică ?

— Vi le cedez. Sînt lucrurile dumneavoastră. Faceţi cu ele ce credeţi de cuviinţă. Eu am scris, semnătura o puneţi dumneavoastră. Dumneavoastră sînteţi tînăr, eu am douăzeci de ani mai mult decît dumneavoastră, eu sînt bătrîn. Să lansezi un bătrîn nu aduce nici o satisfacţie. Iar criticii mai degrabă îşi îndreaptă atenţia spre băieţii care debutează. Vom avea, o să vedeţi, un succes uriaş.

— Dar ar fi o escrocherie, o exploatare mîrşavă.

— De ce ? Dumneavoastră mă plătiţi. Eu mă servesc de dumneavoastră ca de un mijloc pentru a-mi plasa marfa. Ce-mi pasă mie că marca e schimbată ? Afacerea merge. Important e ca scrierile mele să vă mulţumească.

— E absurd, absurd. Nu înţelegeţi la ce risc mă expun ? Dacă lucrurile se descoperă ? Şi apoi, odată publicate bucăţile astea, odată isprăvite muniţiile astea, eu ce mă fac ?

— Vă stau pe-aproape, fireşte. Vă voi aproviziona treptat-treptat. Uitaţi-vă la mine. Am eu mutra omului capabil să vă trădeze ? De asta vă temeţi ? Vai de capul meu.

— Şi dacă din întîmplare vă îmbolnăviţi ?

— În perioada aceea vă veţi îmbolnăvi şi dumneavoastră.

— Şi dacă, după asta, ziarul mă trimite într-o călătorie ?

— Vă voi urma.

— Pe cheltuiala mea.

— Păi, asta e logic. Dar mă voi mulţumi cu puţin. N-am apucături urîte.

Am discutat îndelung. Un contract necinstit, care m-ar fi pus la cheremul altuia, care se preta la cele mai monstruoase şantaje, care putea să mă tîrască în scandal. Dar tentaţia era prea mare, scrierile acelui Bissàt îmi păreau prea frumoase, mirajul faimei mă fascina prea mult.

Condiţiile acordului erau simple. Ileano Bissàt se obliga să scrie pentru mine tot ceea ce aş fi dorit, lăsîndu-mi dreptul să semnez ; să mă urmeze şi să-mi fie aproape în caz de călătorie şi îndatoriri gazetăreşti ; să păstreze cel mai desăvîrşit secret ; să nu scrie nimic pe cont propriu sau pe contul unei terţe persoane. Eu, în schimb, trebuia să-i cedez optzeci la sută din cîştig. Şi aşa s-a şi întîmplat.

M-am prezentat la director rugîndu-l să citească o povestire de-a mea. El m-a privit într-un fel anume, mi-a făcut cu ochiul şi a vîrît scrierea într-un sertar. M-am retras liniştit. Era primirea la care mă aşteptam. Aş fi fost un idiot să mă aştept la mai mult. Dar nuvela (lui Ileano Bissàt) era de mîna întîi. Aveam multă încredere.

După patru zile povestirea apărea în pagina a treia, spre stupoarea mea şi a colegilor. A fost un lucru care a făcut vîlvă. Şi grozăvia e asta : că înainte de-a mă frămînta de ruşine şi de remuşcare, mă simţii satisfăcut. Şi savurai laudele ca şi cum mi s-ar fi cuvenit cu adevărat mie. Şi mai-mai că-mi venea să cred că povestirea o scrisesem cu adevărat eu.

Urmară alte „elzeviruri“, apoi romanul care făcu vîlvă. Devenii un „caz“. Apărură primele mele fotografii, primele interviuri. Descopeream în mine o capacitate de minciună şi o neruşinare pe care nu le-aş fi bănuit niciodată.

În ceea ce-l privea Bissàt fu ireproşabil. Consumată cantitatea primară de povestiri, îmi furniză altele, care-mi păreau unele mai frumoase decît altele. Şi rămase scrupulos în umbră. Neîncrederile în privinţa mea se risipeau una cîte una. Mă pomenii pe culme. Părăsii cronica, devenii „un scriitor de pagina a treia“, începui să cîştig din gros. Bissàt, care între timp mai adusese pe lume trei copii, îşi făcu o vilă la mare şi îşi luă automobil.

Era mereu plin de drăgălăşenii, foarte umil şi nu-mi amintea nici măcar cu vreo aluzie voalată că gloria de care mă bucuram se datora, exclusiv, meritelor sale. Dar banii nu-i ajungeau niciodată. Şi-mi sugea şi sîngele din vine.

Stipendiile sînt un lucru secret, dar în marile întreprinderi tot mai transpiră cîte ceva. Toţi ştiu, mai mult sau mai puţin, ce grămadă impresionantă de bilete de bancă mă aşteaptă la fiecare sfîrşit de lună. Şi nu izbutesc să priceapă

cum de nu gonesc încă într-un Maserati, cum de n-am amice încărcate cu diamante şi vizon, iahturi, grajduri de curse. Ce fac oare cu atîtea milioane? Mister. Şi aşa se răspîndi legenda cumplitei mele avariţii. Căci o explicaţie trebuia găsită.

Asta este situaţia. Şi acum, domnule director, ajung la chestiunea esenţială. Ileano Bissàt jurase că nu are ambiţii; şi cred că este adevărat. Nu în asta constă pericolul. Nenorocirea este crescînda lui dorinţă de bani: pentru el, pentru familiile copiilor. A devenit un sac fără fund. 80 la sută din banii luaţi pe scrierile publicate nu-i mai ajunge. M-a constrîns să mă îndatorez pînă peste cap. Mereu lipicios, afabil, scîrbos de modest.

Acum două săptămîni, după aproape treizeci de ani de frauduloasă simbioză, s-a iscat un litigiu. Pretindea sume suplimentare nebuneşti, neprevăzute în înţelegerile noastre. I-am răspuns cu palme. El n-a răspuns, nu m-a ameninţat, n-a făcut aluzie la eventuale şantaje. Ci a oprit, simplu, livrarea mărfii. S-a pus în grevă. Nu mai scrie un cuvînt. Şi eu sînt pe geantă. De vreo cincisprezece zile, aşadar, publicului i s-a refuzat consolarea de a mă citi.

Din această cauză, stimate domnule director, sînt constrîns să dezvălui nebuneasca maşinaţie. Şi să vă cer iertare şi îndurare. Doriţi oare să mă abandonaţi? Să vedeţi ruinată pentru totdeauna cariera unui om care, de bine de rău, mai mult sau mai puţin cinstit, a făcut tot ce a putut pentru prestigiul întreprinderii? Nu vă amintiţi de unele din bucăţile „mele“, care cădeau ca nişte meteori aprinşi în indiferenţa de mlaştină a umanităţii care ne înconjoară? Nu erau minunate? Veniţi-mi în ajutor. Ar fi de ajuns un mic spor, ştiu eu, de două-trei sute de mii pe lună. Da, cred că două sute ar fi de ajuns deocamdată. Sau, în cel mai rău caz, un împrumut, ştiu eu? de cîteva milionaşe. Oare ce ar conta asta pentru ziar? Şi eu aş fi salvat.

Asta dacă dumneavoastră, domnule director, nu sînteţi cumva altfel de cum v-am crezut eu pînă acum. Dacă nu cumva dumneavoastră nu salutaţi ca pe-o întîmplare providenţială această ocazie atît de bună ca să vă descotorosiţi de mine. Vă daţi seama că acum dumneavoastră mă puteţi arunca în stradă fără să-mi plătiţi drept lichidare nici măcar o liră? Ar fi de ajuns să luaţi această scrisoare şi s-o publicaţi, fără să scoateţi o virgulă, pe pagina a treia, ca pe un elzevir.

Nu. Nu veţi face asta. De altfel, dumneavoastră aţi fost întotdeauna pînă acum un om de suflet, incapabil să-l împingeţi cît de puţin pe cel blestemat, pentru a-l zvîrli în abis, chiar dacă o merită.

Şi apoi, niciodată ziarul dumneavoastră n-ar publica, drept elzevir, o asemenea porcărie. Ce vreţi? Eu, personal, scriu ca un crocodil. N-am

practică. Nu e meseria mea. N-am nimic de-a face cu lucrurile acelea uimitoare pe care mi le furniza Bissàt ; şi care purtau semnătura mea.

Nu. Chiar în ipoteza absurdă că dumneavoastră aţi fi un om negru la suflet şi că aţi vrea să mă distrugeţi, niciodată, în vecii vecilor, nu veţi putea face să apară scrisoarea aceasta ruşinoasă (care mă costă lacrimi şi sînge). Ziarul ar primi şi el prin asta o grea lovitură.

O dragoste tulbure

Ascultînd de unul din acele impulsuri de intoleranţă faţă de monotonia vieţii cotidiene, care cuprind, uneori, chiar şi pe oamenii cu mai puţină fantezie, într-o seară de vară, Ubaldo Résera, de patruzeci şi unu de ani, comerciant de cherestea, în loc s-o ia pe drumul obişnuit, ca să se întoarcă acasă pe jos de la birou, făcu un ocol mai mare printr-un cartier pe care nu-l cunoştea aproape de loc. Adevărul e că uneori se întîmplă să locuieşti de-o viaţă întreagă în aceeaşi casă fără să treci niciodată prin străzi sau pieţe chiar şi foarte apropiate, vecinătatea însăşi risipindu-ţi curiozitatea de-a le vizita.

În realitate, cartierul acela, la prima vedere, nu avea nimic special : în ansamblu fizionomia sa nu se deosebea de locurile pe care le frecventa el de obicei. Dornic, în seara aceea, să vadă ceva nou, rămase astfel consternat : aceleaşi case, aceleaşi linii arhitectonice, aceiaşi pomişori plăpînzi de-a lungul trotuarelor, aceleaşi tipuri de magazine. Pînă şi figurile trecătorilor i se păreau aceleaşi. Aşa încît nu avu nici o satisfacţie.

Totuşi, pe la jumătatea bulevardului Heraclit, privirea îi căzu, din întîmplare, pe o vilişoară cu două etaje, în fundul unei scurte străzi laterale. Era într-o piaţetă în care pătrundeau, ca nişte raze, mai multe străzi. Casa forma tocmai

unghiul retezat la vîrf de două din străzile acestea. Şi pe lături, de-o parte şi de alta, avea două grădini minuscule.

La început îşi aruncă privirea foarte repede şi fără să vrea. Dar se întîmplă ca şi atunci cînd pe stradă un bărbat întîlneşte o femeie şi privirile lor se încrucişează pentru o fracţiune de secundă şi pentru moment el rămîne indiferent dar, făcînd cîţiva paşi, simte o tulburare, ca şi cum cei doi ochi necunoscuţi i-ar fi strecurat în suflet ceva care nu se poate uita niciodată. Şi atunci, stăpînit de o chemare misterioasă, îşi domoleşte pasul, se întoarce şi-o vede pe ea care, cu aceeaşi mişcare, în acelaşi moment, continuînd totuşi să meargă, întoarce capul. Şi aşa, pentru a doua oară, privirile celor doi se întîlnesc şi tulburarea aceea, şi mai puternică, întocmai unei împunsături ascuţite, pătrunde în suflet, tainic presentiment al unei fatalităţi.

Tot astfel Résera, trecînd de încrucişarea cu strada laterală, nici n-apucă să parcurgă zece metri, că imaginea vilişoarei îi şi pătrunse în suflet. Ce ciudat, se gîndi el, cine ştie ce are special în ea casa aceea ; şi cam aşa încerca să ascundă faţă de sine însuşi adevărul de care, în adîncul conştiinţei sale, era acum perfect conştient.

Cu nevoia imperioasă de-a revedea numaidecît casa, făcu stînga-mprejur întorcîndu-se pe propriile-i urme. Dar, pentru care motiv oare, săvîrşind această abatere, de fapt fără nici o importanţă, simula o falsă indiferenţă, vrînd să treacă drept cineva care, plimbîndu-se, se întoarce doar aşa, dintr-un capriciu gratuit ? Oare

îi era ruşine ? Se temea că l-ar putea vedea cineva şi că ar putea să-i ghicească gîndurile ?

Cu riscul de-a se trăda — chiar şi aici jucînd rolul unui trecător plimbăreţ care, din plictiseală, priveşte cîte ceva — scoase un căscat cu totul artificial, asta ca să ridice ochii la etajele superioare ale caselor din jur, fără ca intenţia gestului să iasă la iveală.

Surpriză neplăcută : nu mai puţin de trei persoane, adică două doamne în vîrstă la un balcon, şi un tînăr fără cămaşă la o fereastră, se uitau la el. I se păru chiar că tînărul îi zîmbea cu o neruşinată ironie, parcă spunîndu-i : e inutil, stimate domn, să jucaţi teatru; ştim noi foarte bine de ce v-aţi întors din drum.

„E absurd, îşi spuse Résera ca să se liniştească. Dacă cei trei mă privesc, o fac fără nici o intenţie. În momentul acesta sînt singurul trecător, şi e logic deci ca atenţia lor să cadă, automat, asupra mea. Şi de altfel n-au decît să gîndească orice poftesc. Ce e, în definitiv, dacă mi-a venit cheful să-mi arunc o privire spre o casă ?" Cu toate acestea ştia foarte bine că, gîndind astfel, nu era sincer cu sine însuşi.

Dar, intrase în jos. Să facă din nou stînga-mprejur, ca şi cum ar fi regretat prima întoarcere, ar fi fost ca o mărturisire pe faţă. Aşa că merse mai departe.

Cînd ajunse la răscruce şi i se deschise din nou în faţă piaţeta, în fund, cu vilişoara care închidea perspectiva, impresia fu şi mai intensă. Şi deşi ştia că de sus cel puţin şase ochi îl supravegheau, nu rezistă impulsului şi, în loc de-a

merge drept înainte pe bulevardul Heraclit, o luă la stînga, apropiindu-se de casă.

Clădirea nu avea calităţi speciale sau ciudăţenii arhitectonice. Şi adevărul este că nu puteai găsi la ea nimic neobişnuit sau provocator. Şi cu toate astea se deosebea în mod pregnant de celelalte. Stilul ei, dacă se putea vorbi de stil, era acel soi de baroc secolul douăzeci, cu o vagă nuanţă austriacă, plin de pretenţii nobiliare, care plăcea mult între anii 20 şi 30. Dar nu în asta consta forţa ei de atracţie, cu atît mai mult cu cît acelaşi gust, şi aceleaşi podoabe arhitectonice se întîlneau la multe alte locuinţe din jur, care nu spuneau nimic. Nici Résera, care-şi domolise pasul ca să prelungească spectacolul, nu ştia să-şi explice de ce vilişoara aceea trezise în el o dorinţă atît de arzătoare şi aproape fizică. O cornişă subţire la nivelul primului etaj traversa îngusta faţadă al cărei profil cu sinuoase proeminenţe amintea acele *trumeaux*[1] din secolul al XVIII-lea. Şi umbra de sub ele, subţiindu-se în părţi, părea, de departe, o gură arcuită într-un leneş şi fatal surîs, adresat chiar lui, Ubaldo Résera. Desigur, din cauza uneia dintre acele armonii de linii care dau viaţă arhitecturii perfecte, zidurile acelea, ferestrele acelea plăcute, acele cadenţe, acele curbe, acel acoperiş aplecat pe care se aflau coşuri ciudate (asemănătoare cu nişte pisici ori cu nişte bufniţe la pîndă) exprimau o personalitate compactă, excitantă, sfruntată, veselă şi arogantă. Oare ce se ascundea după masca aristocraticei demnităţi ? Ce tentaţii de nemărturisit, ce delicii păcătoase ?

[1] Spaţiu între două ferestre sau două uşi.

Fără să priceapă ce se petrece cu el, Résera, oarecum zăpăcit, pradă unui amestec tulbure de sentimente şi de dorinţe, se apropie. Uşa de la intrare, înaltă şi îngustă, era închisă. Văzu o mică tăbliţă prinsă într-o ţintă de desen : „De vînzare. Pentru informaţii adresaţi-vă domnului Leuterio Stella, contabil, via Garibaldi 7, interior 3“. În inima lui Résera se şi luase o hotărîre.

— Aldo, îi spuse soţia, aş da oricît ca să ştiu ce-i cu tine. De la o vreme te-ai schimbat. Eşti mereu închis în tine însuţi. Mereu pleci de acasă. Şi noaptea, în somn, gemi şi vorbeşti.

— Şi ce spun ? întrebă repezit Résera.

— Te preocupă ce spui în somn ? Ţi-e teamă ? Vezi că-mi ascunzi ceva ?

— Ba nu, îţi jur, Enrica, nu mi-e teamă, nu m-am schimbat de loc, poate că m-am surmenat puţin.

— Ştii de cînd nu mai eşti cel de altădată? De cînd ţi-ai băgat în cap să cumperi casa aceea ! Şi ştii ce zic eu ? Casa aceea o fi ea o afacere strălucită cum zici, dar pentru mine este de-a dreptul odioasă !

— Ei, odioasă ! spuse el devenind deodată pasionat şi convingător. Ba, dimpotrivă, e foarte frumoasă. Tu eşti prea supusă obişnuinţei şi te-ai ataşat de apartamentul acesta. Ai să vezi ce bine o să stăm în casa noastră, pe deplin

stăpîni. Eu mor de nerăbdare pînă în ziua mutării.

Îi străluceau ochii în mod ciudat. Soția îl fixă, înfricoșată, apoi izbucni în lacrimi.

De-abia atunci își dădu Résera seama : se îndrăgostise de o casă.

Contrar celor ce se întîmplă de obicei cu dorințele îndeplinite, bucuria de a locui în vila multvisată fu pentru Résera, în primele zile, deplină și răscolitoare. Văzîndu-l atît de mulțumit, soția lui, care bănuise existența unei femei, se liniști și ea, dar în zadar căuta să se simtă bine în casa aceea ; fără să înțeleagă de ce avea pentru ea o aversiune de neînlăturat.

Résera, dimpotrivă, se bucura de inefabilele mîngîieri ale noii sale iubiri. Da, el simțea că vila era fericită de prezența lui, după cum și el era fericit să locuiască aici. Seara, cînd se întorcea acasă, avea impresia că ea, mica vilă, îl saluta cu un zîmbet anume. Și dimineața, cînd, înainte de-a da colțul, se întorcea pentru a-i arunca o ultimă privire, și ea îl saluta, aplecîndu-se chiar puțin înainte, ca să micșoreze, parcă, distanța ce-i separa.

Și cu toate astea în adîncul sufletului îl rodea un presentiment neliniștitor, pe care nu izbutea să și-l lămurească.

Începu să observe — nu trecuse nici măcar o lună — că vila nu-l mai lua în seamă. Dimineața, cînd el se întorcea pentru un ultim salut,

înainte de-a face colțul, ea rămînea nemișcată, distrasă. Distrasă de cine ? Abia întorcîndu-și capul de după un colț, de departe, începu s-o spioneze, pe ascuns : și nu o dată o surprinsese surîzînd prietenește unor necunoscuți, chiar și de joasă extracție. Și apoi aproape în fiecare zi, un somptuos automobil negru condus de un șofer rămînea îndelung în piațetă și dinlăuntrul ei proprietarul, un pletoric, cam de vreo cincizeci de ani, făcea, întors spre vilișoară, semne ciudate cu mîinile.

Gelozie, îndelung supliciu. Mai ales noaptea se îngrămădeau bănuielile cele mai monstruoase. Ale cui erau urmele de jos, din grădină ? Ce dorea miliardarul acela mereu nemișcat în automobilul lui negru ? Și zgomotele astea stranii în pod, ca niște pași de oameni ? Și cine erau noctambulii care doi cîte doi treceau și iar treceau cu aer nevinovat prin fața casei, pînă la primele lumini ale zorilor, și pălăvrăgind între ei aruncau spre vilă priviri nerușinate ? Din întunericul grădinii, pitit printre arbuști, pîndea printre zăbrelele gardului ca să descopere complotul.

Ei bine, asta este inumana lege a amorului. Ce mîngîiere putea să găsească oare o suferință care era de fapt nebunie curată ? Cu greu, soția lui, alarmată de atîtea simptome îngrozitoare, începea, în sfîrșit, să priceapă. Dar nu era capabilă să-l urască. Mai înainte de orice nenorocitul acela îi inspira milă.

El însuși, într-o noapte de august, fu acela care înlătură situația aceea intolerabilă. Pe la orele două își trezi soția :

— Hai, repede, arde casa!
— Ce? Ce? bîlbîi ea, nevenindu-i să creadă adevărată o veste atît de bună.
Şi el, cu modestie:
— Trebuie să fi fost un scurt circuit.
Arse ca o cutie de chibrituri. În umbra unui portic, din cealaltă parte a pieţii, Résera fu văzut hohotind îndelung. Fapt ciudat: în noaptea aceea sufla un vînt puternic. Pompierii nu putură face nimic.
La urletul sirenei, episcopul, care la ora aceea încă mai studia, se apropie de fereastră, curios. Văzu vîlvătaia roşie peste acoperişuri. Simţi mirosul de ars.
Vîntul împrăştia prin oraş pulberea argintie a cenuşii. O mică bucăţică, poate o fîşie de stofă arsă, se aşeză pe mîneca preotului, ca o fragilă aripă de fluture. Cu multă grijă o duse la nas s-o miroasă. Simţi un freamăt de dorinţă, de repulsie sau de spaimă. Îşi scutură energic mîneca. *„Et ne nos inducas..."* [1], şopti el, făcîndu-şi semnul crucii.

---

[1] Şi nu ne duce pe noi [în ispită]... (lat.).

Pisălogul

Omul consultă un carneţel, intră hotărît în clădirea uriaşă, urcă la primul etaj, acolo unde era scris: „Direcţia generală", completă formularul.
„Domnul: Ernesto Lemora... doreşte să vorbească cu domnul: doctor Lucio Fenisti... Obiectul vizitei: motive personale."
Motive personale? Fenisti intră la bănuieli. Lemora era un nume necunoscut. Şi cînd un străin se anunţa cu „motive personale", nu ieşea niciodată nimic bun din asta. Singura soluţie era să-l trimită la dracu. Dar dacă e altceva? Dacă într-adevăr era vorba de nişte chestii intime? Îi veniră în minte un văr de departe al soţiei, două prietene cu apucături prea puţin recomandabile, un vechi camarad de şcoală: indivizi destul de pricepuţi dacă era vorba să-i facă neplăceri. Multe se pot întîmpla în viaţă.
— Ce fel de tip e Lemora ăsta? îl întrebă pe uşier.
— N-arată rău.
— Cam ce vîrstă?
— Cred că vreo patruzeci de ani.
— Bine. Lasă-l să intre.
Omul intră. Haine gri, îngrijite. Cămaşă albă, curată, dar cam roasă. Un neplăcut „r" nazal, cu rezonanţă levantină. Pantofi aşa şi aşa.

— Vă rog, luați loc.

— Iertați-mă, doctore, începu omul cu voce joasă vorbind apăsat și rapid, iertați-mă dacă vin să vă deranjez, da, da, eu știu foarte bine doctore cît munciți dumneavoastră... un singur minut vă asigur vedeți doctore nu mi-aș fi îngăduit dacă comendatorul Limonta vechiul dumneavoastră prieten nu-i așa ? nu mi-ar...

— Comendatorul Limonta ? Fenisti nu auzise niciodată numele ăsta.

— Da, comendatorul Limonta, asesor la instrucție, duceți-vă la doctorul Fenisti îmi spunea un om cu vederi foarte largi s-ar putea ca proiectul dumneavoastră îmi spunea dar cine nu vă cunoaște meritele doctore și eu am înțeles să vin să vă deranjez o celebritate ca dumneavoastră dar viața este din păcate grea desigur nu am neobrăzarea totuși cine știe doctore și poate că m-aș putea prezenta cu fruntea sus dacă anumite împrejurări nefericite dar n-o să vă fac să vă pierdeți vremea dacă ați ști doctore că soția mea e în spital și comendatorul Limonta...

— Limonta ? făcu Fenisti zăpăcit.

— Da, asesorul de la instrucție vedeți doctore nu mi-aș fi permis ah dacă ați ști copilul meu ce ghimpe în inimă dacă n-ar cunoaște cu toții ce suflet aveți și vedeți proiectul acesta al meu fusese deja acceptat de minister dar apoi a apărut un bun coleg de-al meu rudă cu soția subsecretarului dumneavoastră mă înțelegeți bine dumneavoastră doctore știți cum se întîmplă unele lucruri...

Fenisti îl întrerupse :

— Iertați-mă, vă rog, dar... din păcate timpul meu este limitat... (privi ceasul) peste puțin o adunare... dacă sînteți bun spuneți-mi cum anume aș putea...

— Nu, doctore, replică celălalt, ținîndu-se scai, eu nu m-am exprimat într-un mod prea fericit și proiectul meu este vorba de înțelegeți dumneavoastră cel de-al treilea copil al meu lovit chiar săptămîna trecută de paralizie infantilă dumneavoastră doctore aveți atît de multă înțelegere un caz rar spune medicul un caz dificil așa mă aflu într-o asemenea încurcătură un sentiment de flagelare da doctore dumneavoastră fără să vreți ați trezit...

— Eu fără să vreau ce ? izbucni Fenisti exasperat.

— Oh n-aș fi vrut să spun pentru Dumnezeu iertați-mă știți cînd atîtea frămîntări nu mai ești în stare să vorbești ba chiar doctore dumneavoastră poate n-o să credeți doctore dar eu am pentru dumneavoastră un sentiment un sentiment vă jur o adevărată afecțiune da da de recunoștință, dar doctore nu mă priviți așa pentru că atunci picătura aceea de curaj... știți aș fi vrut să vă expun micul meu proiect dar văd că și pe urmă nu știu ce-i cu mine astăzi mă simt atît de agitat știți în fața unei personalități ca dumneavoastră știți acea sfîntă femeie de nevastă-mea îmi spune mereu din păcate ieri a intrat în spital pentru că vedeți doctore cel ce vă vorbește doctore e un om care a muncit toată viața cu atîta cinste pot...

Fenisti căută să-l stăvilească ; i se părea că se scufundă într-o mare de scîrbă care-l moleșea încet-încet :

— Prin urmare... spuneați... proiectul...

— O propunere, da da chiar vă mulțumesc de pe-acum doctore pentru priceputul interes sînteți însurat doctore așa e ?

— Sînt, confirmă Fenisti moleșit de resemnare.

— Ah familia ce mare lucru familia și comendatorul Limonta vechiul dumneavoastră prieten adevărat mare prieten în anume cazuri prietenia numai că se ivesc asemenea împrejurări vedeți doctore va fi operată mîine dimineață dar iertați-mă dragă doctore dumneavoastră sînteți nerăbdător poate să cunoașteți proiectul acela al meu dar din păcate e o operație delicată profesorul m-a tras deoparte ei iertați-mă îmi dau seama o personalitate ca dumneavoastră cum ar putea să se intereseze de mine care vin aici...

— De ce ? Eu...

— Da da doctore să fim obiectivi un om ca dumneavoastră cu răspunderile pe care le aveți dumneavoastră o mulțime de treabă de ce ar trebui să-l sîcîi cu necazurile mele ? Dacă nu din altă pricină pentru recunoștința pe care o port un nenorocit o nulitate ca mine...

— Dar nu spuneți...

— Nu nu doctore vina e a mea un sentiment de rușine absolut și apoi e drept să se păstreze distanțele și-n timp ce eu stau aici să vă plictisesc poate în sala de așteptare sînt mulți care așteaptă mai importanți decît mine

poate chiar o doamnă încîntătoare și eu stau aici că dacă operația soției mele noroc că spitalul din Lecce...

— Din Lecce ?

— Da doctore acolo e sărăcuța dar chiar și eu cred doctore de cîteva zile un zumzet în ureche o greutate la respirat știți doctore cînd ești invalid din războiul cel mare numai Dumnezeu știe...

Lucio Fenisti simți că i se taie răsuflarea. O ceață înaintea ochilor, iar în spatele ei figura blestematului care vorbea. Mîna sa stîngă căută încetișor buzunarul din spate al pantalonilor unde era portmoneul.

De cum ieși din clădire omul se opri să privească biletul de zece mii de lire pe care cu cîteva minute înainte nu-l avea. Făcu în minte un calcul rapid. Clătină din cap. Nu-i ajungea. Scoase un suspin. Își cercetă carnețelul. O porni la drum cu pași repezi. Traversă piața. Străbătu o porțiune a marelui bulevard. Intră hotărît într-o altă clădire uriașă.

Dar aici ușierul îl ochi la timp prin peretele de sticlă. Cu un semnal convențional dădu alarma în interior. Automat intră în funcție dispozitivul defensiv de siguranță. Ușierii se postară în fața ușilor scării, se închiseră toate ușile, nervii celor trei sute de funcționari de toate gradele se întinseră. Prea reușise de multe ori să pătrundă pisălogul, semănînd consternare și ruină.

Dar omul știa asta. Așa că doar de formă ceru ușierului să vorbească cu doctorul Salimbene.

— Astăzi doctorul Salimbene lipsește, spuse ușierul.

— Și doctorul Smaglia ?

— Doctorul Smaglia e în comisie.

— Și doctorul Bé ?

— Doctorul Bé e absent din cauză de boală.

— Oh, bietul doctor Bé, compătimi omul. Îmi pare tare rău. Dacă se poate...

Dar o zbughi. Fulgerător îl zărise pe doctorul Pratti, directorul adjunct al personalului, care traversa holul de la intrare. Și mai înainte ca doctorul să-și dea seama, fu lîngă el :

— Oh, bună ziua, dragă doctore ce potriveală fericită tocmai pe dumneavoastră vă căutam știți doctore o propunere...

Pratti încercă să-i scape :

— Știți, într-adevăr... o zi proastă... o grămadă de treburi...

— Pentru Dumnezeu nu vă fie teamă doctore iertați-mă doar o clipă vă asigur vedeți dumneavoastră nu mi-aș îngădui dacă inginerul Bernozzi...

— Inginerul Bernozzi ? Pratti n-auzise nicicînd de el.

— Dacă inginerul Bernozzi asesor la lucrările publice duceți-vă zicea un om cu vederi foarte largi s-ar putea ca proiectul dumneavoastră zicea dar de altfel cine nu vă cunoaște meritele doctore și eu înțeleg n-o să vă fac să pierdeți timpul doctore dacă ați ști din păcate soția mea la spital și inginerul Bernozzi...

De cum fu în stradă, omul se opri să se uite la biletul de cinci mii de lire pe care cu cîteva minute mai înainte nu-l avea. Îl puse peste cel de zece mii de lire, îndoindu-le cu grijă. Făcu în minte un calcul rapid. Clătină din cap. Nu-i ajungea. Scoase un oftat. O porni la drum grăbit. O luă la dreapta. Parcurse vreo sută de metri. Se opri în fața unei biserici. Buzele i se rotunjiră într-un surîs tare dulce. Urcă hotărît cele șapte trepte, deschise ușa, intră în sfîntul lăcaș.

Brusc figura sa căpătă expresia unei pocăințe severe. Mîna dreaptă înmuie vîrful degetului mijlociu în apa sfințită, apoi își făcu semnul crucii.

Cu pași mici și muți omul se apropie de altar.

De cum îl întrevăzu, în penumbră, și-l recunoscu, Domnul Dumnezeul Nostru fu scuturat de un fior și se ascunse după o coloană.

Omul înaintă cutezător, însă cu un respect nemărginit, pînă ce dispăru pe după coloană. Și se întoarse dintr-o dată, căutînd.

Mai repede de picior, Dumnezeu bușni în partea cealaltă. În mod cu totul misterios nemărginita sa îndurare avea de data aceasta o margine. Nu, nu izbutea să rabde rugăciunile omului aceluia.

Atunci omul se deplasă, căutînd mai departe. Dar oricît de neînduplecat ar fi fost el, cu Atotputernicul nu-i mergea. Și cu diabolica sa sensibilitate, își dădu seama. Viclenia nu s-ar fi prins. Trebuia să se resemneze.

Se produse o imperceptibilă rumoare printre Sfinţii titulari ai diferitelor capele laterale. Cine trebuia să-l asculte ?

Făcînd pe indiferentul, fatalul personaj parcurse cu paşi lenţi naosul, asemenea vînătorului în pădure, cu puşca la ochi gata să tragă.

Fu atît de rapid şi de neaşteptat cînd îngenunche dinaintea capelei a treia, pe dreapta, că sfîntul Gerolamo care-o patrona tresări surprins. Şi nu mai avu timp să se sustragă.

— O preasfinte sfînt Gerolamo, începu omul, în şoaptă, tu stîlp al Bisericii tu înţeleptule doctor soţia mea la spital tu care săvîrşeşti atîtea minuni şi împarţi atîta har preabunule doctor tu care cu grijă părintească operaţia de mîine dimineaţă tu cerescule doctor fiul meu paralizia către tine se înalţă strălucitule doctor inima mea îndurerată împietrind...

Invocaţiile îi ieşeau în gîlgîiri scurte. Zece, cincisprezece, douăzeci de minute fără o pauză cît de mică. Douăzeci şi cinci de minute, treizeci, treizeci şi cinci. Cu spume la gură sfîntul Gerolamo zise da.

Socoteala

Firavul bătrînel se ridică de pe scaun, îşi plecă imperceptibil căpşorul lui de pasăre şi acelaşi lucru îl făcu şi cu spinarea, cu gestul său caracteristic. Era o larvă, un nemîncat, un peticel de cîrpă, o pînză metalică de aragaz arsă, un amărît.

Tremurînd astfel ridică un plic de hîrtie albă care se afla pe masă şi-l întinse cu mînă nesigură lui Joseph De Zintra, poetul, care aştepta în picioare în faţa lui. Încercă de altfel să execute cu gura o părere de zîmbet şi apoi spuse :

— Gî gî gî... gîh !...

Cine ştie ce vrea să spună. Nu izbuti să scoată decît sunetele astea.

Era o pînză de păianjen, o frunză veştedă, ba mai rău, era tot ce se putea închipui mai jalnic consumat şi mai apropiat de inevitabilul sfîrşit, dar cu toate astea purta frac, un superb frac acoperit cu decoraţii, purta cele mai minunate uniforme pline de epoleţi, ciucuri şi medalii, uniformă de general, de amiral, uniformă de cavalerie, de paraşutist, car blindat, uniformă de artilerie şi mitralíe [1], o uniformă peste alta şi în alta, pentru că el era Majestatea-Sa Împă-

1 Un fel de rimă glumeaţă în origial : *artiglieria e mitraglia*, — *mitraglia* fiind şi un soi de monedă măruntă.

ratul, Stăpînul Trupurilor şi al Sufletelor, Preşedintele Confederaţiilor universale, Şeful suprem al expansiunilor nordice şi sudice, Lumina Luminilor, Soarele încarnat, şi concentrîndu-se în el în mod cumplit puterea ce domina trei sferturi ale Pămîntului, emana din făptura sa o forţă nemăsurată.

Cu mîna tremurîndă şi foarte fermă, cu zîmbetul său destrămat şi radios, el oferi plicul alb poetului Joseph De Zintra care-l luă îndoindu-se după cum se cuvine într-o înclinare dinainte studiată.

Sună o trîmbiţă, o lacrimă scînteie ici şi colo în mulţime, aplauze ; flamuri desfăşurate, fulgerări de *flashes*, alungiri viclene ale camerelor de televiziune ca nişte capete de brontozauri şi, la urmă, orchestra imperială atacă Imnul Universului, pentru înălţarea spiritelor.

Astfel luă sfîrşit ceremonia premierii domnului poet De Zintra, şi nimic mai mult ; care se pomeni legănîndu-se pe valurile cele mai mari ale gloriei, senzaţie divină, spun cei foarte puţini care au încercat-o.

Dar mai era totodată şi dezgustul lucrului mult dorit şi dobîndit, care se dezumflă dintr-o dată ca un cornet plin cu aer şi între degete nu mai rămîne nimic.

Cu un şir de indivizi după el străbătu esplanada din faţa Curţii, din nou aplauze ici şi colo, fetişcane de vreo şaisprezece-şaptesprezece ani care se strîng în jurul lui, cu ochi rugători, firave, ispititoare, şi asediul întrebărilor idioate

şi intelectuale : „Şi de fapt care este semnificaţia nemărturisită a poeziei dumneavoastră *Localitate* ? Care e de fapt substratul ei filozofic ? Şi mesajul ? Vorbiţi-ne despre mesajul dumneavoastră. Dumneavoastră, maestre, credeţi că numai umanitatea viitorului va fi capabilă să-l primească sau gîndiţi că şi noi..."

Şi el răspunzînd că da că fireşte că poate că sigur, cu o poftă nebună să le tragă picioare în fund, dar surîzînd şi glumind, măgulit. Grămada de admiratori îl urmăreşte, îl tîrăşte, i se pare că navighează pe un fluviu electric şi ferice. Unde mergem deci ? Avem *cocktail-parties*, banchete, conferinţe de presă, mese la localul literaţilor, teleinterviuri, contracte pentru film, invitaţii acasă la divă ? Da, fireşte, astă-seară şi apoi mîine într-o succesiune fără sfîrşit de lumini, eleganţă, împrejurări, ce plictiseală, fireşte, dar totodată ce delicioasă măgulire a eului.

Gloria ! Desigur a tras din greu ca s-o aibă, s-a zbuciumat pentru asta întreaga viaţă (de fapt, dacă stai să te gîndeşti, nu chiar atît). Şi-a mai suferit în multe nopţi solitare : secretul martiraj al artei, se înţelege, inaccesibil pentru comunitatea muritorilor. Dar, o spunem în cea mai desăvîrşită taină, atît de exaltant, plin de orgoliu, atît de comod, dezgustător de comod în comparaţie cu durerile autentice ale vieţii cum ar fi nevralgia facială, gelozia din dragoste ori ruşinoasele umilinţe ale cancerului. Dar tocmai în aceasta — se gîndi să respingă remuşca-

rea — constă privilegiul artei, hărăzit de Dumnezeu ca și harul jansenist, în chip misterios, fără motive aparente, chiar dacă motivul există.

Pe jos, în noapte, pe o stradă necunoscută și foarte frumoasă a orașului străin, încă înconjurat de micul grup dornic de-a sorbi de la el măcar o slabă reverberație a gloriei, sentimentul acela vertiginos și nebun cu un parfum atît de plăcut. Adolescentele, marele editor, umoristul de la *New Yorker*, celebrul mecenat din Hamburg cu fața lui de mumie, regele invertiților din l'Ile-de-France, doi studenți cu bărbi blonde, și apoi, la coadă, ceva mai în stînga, un tip încăpățînat pe care-l remarcase în treacăt în timpul funestei ceremonii : un bărbat nici scund, nici înalt, mai degrabă palid la față, îmbrăcat în haine închise la culoare, cu totul insignifiant. Cu totul ? Chiar cu totul ? Și cînd el, Joseph, pe neașteptate, discutînd cu unul și cu altul, arunca o privire îndărăt, omul acela tocmai agita ceva în mîna dreaptă ca și cum ar fi vrut să atragă atenția, un mic afiș, un bilet, un opuscul, o cărticică cu versuri de-ale lui. De Zintra, poate, publicase multe din astea în toate limbile pămîntului. Și de fiecare dată striga : „Domnule, domnule“, dar cu discreție. Unul dintre blestemații aceia de vînători de autografe sau de dedicații, asta trebuie să fi fost, trăsni-i-ar Dumnezeu să-i trăsnească pe toți.

Răbdător, nu-l scăpa din ochi. Pînă cînd, apropiindu-se pe furiș, noaptea căzu cu imensul său trup de întuneric asupra orașului peste care se culcă, și orele își începură galopul fără milă care ne devoră, pe noi, creaturi lipsite de apă-

rare (din turnurile care se pierd în beznă, înalte și negre, ceasurile bătînd, bătînd).

Venind ora cînd plăcutele întovărășiri se desfac, unul cîte unul bravii prieteni spun noapte bună și iată-l pe poetul Joseph De Zintra în fața ușii ascensorului în holul marelui hotel. Singur. Pentru că e vorba de un hotel măreț care are strălucirea încoronărilor, și ascensorul scînteiază de lacuri și de aurării precum și de surîsul liftierului, încîntătorul tinerel, și la etajele superioare așteaptă coridoarele tăcute cu *moquettes* de purpură foarte groase, ușile masive care se închid cu reținut suspin, luminile învăluitoare, băile arhiducale, toate acele plăceri materiale care vorbesc de putere și de miliarde, șoptind aluzii la romanțioase aventuri, dar și aici, la o anumită oră, deși în culmea gloriei, deși numit Joseph De Zintra poetul, străinul simte o dorință sălbatică, o dorință de ce anume ? de ce ? Nu izbutește să înțeleagă dar e cu totul și cu totul nefericit.

Cu golul acesta care i se mărea în suflet, Joseph De Zintra se pregătea să intre în apartamentul nr. 43 cînd iată în seniorala penumbră, o umbră. Omul de mai înainte, cel care agita cu mîna dreaptă un mic afiș, un opuscul, cine mai știe, cu haine întunecate, cu aspect insignifiant.

— Scuzați-mă, dom'le, spuse prescurtînd cuvîntul.

De Zintra se întoarse să-l privească. Și nu fu nevoie de altceva pentru că știa, știa fără să-și dea seama : nu era admirator plicticos, nici colecționar de autografe și dedicații ; nu era reporter literar, un îngîmfat, un inoportun, un intrus nedorit.

— Luați loc, vă rog.

De cum intrară în cameră De Zintra putu să vadă bine ceea ce-i întindea celălalt. Era un plic de hîrtie albă întru totul asemănător cu cel pe care Majestatea-Sa îl dăduse poetului cu șapte ore înainte.

— Socoteala, șopti necunoscutul.

— Socoteala? Socoteala pentru ce? întrebă De Zintra, deși presimțea el ceva. Dar vă rog, vă rog luați loc.

Celălalt însă nu se așeză.

Atunci De Zintra își dă seama că celălalt e mult mai înalt decît el, și că are o expresie dură și închisă, asemenea casei de bani a lui Rothschild.

— Tu ești poetul neliniștii? omul vorbea calm. Te-au supranumit poetul apocalipsului?

De Zintra încuviință, intimidat.

— Tu ai vorbit mult timp de spaimă, de coșmar, de moarte. Tu ai făcut să plîngă mii și mii de oameni cînd se însera. Cu vorbele tale sfîșiai, provocînd durerea. Tu ai cîntat lacrimile, singurătatea, disperarea și sîngele. Tu te-ai distrat cu lucrurile cele mai crude din viață, le transformai în ceea ce voi numiți artă. Da, da, mina ta se numea durere și ai extras din ea celebritate și bogăție, iar astăzi, în sfîrșit, triumful. Dar durerea aceea nu-ți aparținea. Era a altora. Tu îi priveai și după aceea scriai.

— O făceam cu compătimire, cu milă, încercă poetul să se apere.

Celălalt clătină din cap.

— Poate că nu minți. Dar, din nefericire, aici pe Pămînt există o lege: totul se plătește. Și tu...

— Eu...?

— Arta este luxul care se plătește cel mai mult. Și poezia mai mult decît celelalte arte. Și plînsul și suferințele cu ajutorul cărora versurile tale deveneau limbi de foc, le-ai luat împrumut de la nenorocirile altora. Și fiecare dintre capodoperele tale este o datorie. Credeai că poți avea totul pe degeaba? Trebuie să plătești. Și acum, prietene, a sosit momentul.

— Cum? Cum pot? bîlbîia.

— Uite cum, spuse mesagerul cu un strop de milă în glas. Și-i întinse plicul.

— Ce înseamnă asta? Ce-i înăuntru? Și apucă plicul fără să-și dea seama. Iar celălalt dispăru ca o umbră.

Rămase acolo nemișcat, în strălucirea hotelului, omul norocos și fericit, din pricina căruia suspinau femei extraordinare și bărbații mureau de invidie, marele poet încoronat și nemuritor. Și vai, nici nu mai era nevoie să deschidă plicul. Înștiințarea! O cunoștea foarte bine.

Acum tot ceea ce i-a folosit ca să descrie, și care niciodată nu i-a aparținut cu adevărat, se transformă într-un lucru al lui, carne din carnea lui. Deodată tot ceea ce pînă în clipa aceea fusese viața lui, se risipi, devenind o îndepărtată și de necrezut poveste. Și nu-i mai păsa de nimic, de glorie, de bani, de aplauze, de onoruri, nu-i mai păsa cîtuși de puțin că este un bărbat

încă viguros și fascinant, cum spune lumea, nici că are înainte atîtea zile de sărbătoare, nici că se găsește în camera aceea de hotel la care n-ar fi îndrăznit niciodată să viseze pînă atunci. Ceva oribil i se răsucea înlăuntrul pieptului arzîndu-l.

Horcăind, deschise fereastra. Văzu imensul oraș care se sforța să adoarmă, care nu se mai gîndea la el și care nu putea să facă nimic pentru el. Era frig. Atmosferă încețoșată. Mugete învăluite de automobile. De jos ecouri sfărîmate de muzică, i se pare că recunoaște *Saint James Infirmary* amintire din tinerețea sa îndepărtată.

Se trînti pe pat. Cine-l putea ajuta? Se sfîrșiseră pentru totdeauna lucrurile liniștite, oneste și senine. Își dădu seama că plînge cu hohote. Era drept, înțelegea că era drept. Și niciodată nu se gîndise la asta.

Week-end

Există un loc în Milano în care vara miroase a oameni bogați mai mult decît în oricare parte a orașului, mai mult decît în saloanele Ludovic al XVI-lea închise, pustii și tăcute ale palatelor de pe via Gesú cu covoare Aubusson, pînze de Zais, Canaletto, Zuccarelli, mai mult decît în lojile de la Scala vătuite toate cu întuneric, mai mult decît în grădinile nobiliare, în comă estivă, mai mult decît în subteranele *nights* [1] închise în timpul verii (și dăinuiește aici izul acela special al carnavalurilor sfîrșite pentru totdeauna, mai mult decît pe terasele acelui zgîrîie-nori unde țînțarii morți plutesc leneș pe apa călduță din piscina încremenită și unde seara cu țigara în gură urcă paznicul să stropească plantele și în timp ce stropii răpăie pe frunze el stă în micul fotoliu dat cu lac alb al stăpînei, pe gînduri.

Există într-adevăr un loc care îi sugerează foarte puternic pe cei care sînt plecați să se distreze, pe fericiții din vilele așezate pe coasta mării cu recif și debarcader propriu, sau din ambarcațiunile de optzeci de tone, de la o insulă la alta, sau din marele hotel strict rezervat pentru o clientelă anume, sau din castelul de vî-

[1] Localuri de noapte (americ.).

nătoare pierdut printre brazii din Stiria, sau din fiordul Sogne ori parcul Zion, sau stînd parcă în echilibru pe un *surf* polinezian. Azi vineri, pentru că *week-end*-ul celor bogați vinerea a și început, cu titlu de curiozitate dacă nu de altceva, între două și jumătate și trei, și nu-mi trece de loc prin cap să glumesc, cînd soarele arde mai tare, intrați în Cimitirul Monumental.

Aici stau, dormind s-ar putea spune, cot la cot copiii Milanului industrial, puternicii temuții legendarii neobosiții care în toate diminețile anului la ora șapte dădeau exemplul, și acum, în sfîrșit, dorm. Pe o suprafață de cîteva sute de metri pătrați îi veți afla pe toți străbunicii, bunicii și tații strălucitului *boom*[1]. Niciodată n-au fost atît de singuri.

În această preafrumoasă după-amiază care îmbie la mări, la păduri, la pajiști înverzite, voi magnații fierului, oțelului, țesăturilor, hîrtiei, ceramicei, aparatelor de uz casnic, ce faceți acolo înăuntru, închiși ? Ce faceți atît de singuri, fără secretare, fără consiliu de administrație, fără echipe de maeștri permanenți sau flotanți, fără soție, nici copii, nici rude ?

Iluștrii mei domni, suportați ușor, dacă ne îngăduiți întrebarea, greutatea atîtor lespezi de marmură ? Capele, cripte, mastabe, piramide, obeliscuri, coloane, îngeri, Criști, sfinți, fecioare, eroi, titani, ba chiar și schelete, fantome, boi, cai, femei goale într-o nemișcată pădure babilonică de cuspide, cupole, turnuri miniaturale,

[1] Moment de puternică înflorire industrială (engl.).

simulacre cutremurătoare. Aici a încetat, vai, regimul de concurență între giganții oțelului și ai bumbacului. Concentrați într-o haotică îngrămădire de monumente, unul mai orgolios și mai scump decît altul, ei celebrează acum, în aparență de acord, un fel de triumf amar.

Dar ce folos ? Abia a plecat ultimul grup de turiști străini care fac turul orașului în autocar, au ascultat cu figuri șterse și tîmpe din pricina căldurii explicațiile ghidului și apoi au plecat mai departe, bulevardele au devenit iar pustii, pe pietriș nu se mai aude nici un zgomot de pași, nu se simte nici o adiere de vînt.

Aceasta e o capelă de douăzeci de mii de muncitori, pentru cripta aceasta nouă coșuri de fabrică în cartierul porții Vigentina plus magazinele construcțiile satelite reprezentanțele sucursalele. Pentru acest mic templu trei mii de funcționari șaisprezece mii de vînzători femei și bărbați. Dar cine-și mai amintește astăzi de voi ?

Ieri majordomul îmbrăcat în negru a venit să aranjeze tuberozele și gladiolele din porunca doamnei contese nepoată a defunctului titular care, ascultînd de un îndemn ales, a telefonat anume de la Maratea. Apoi a plecat și el.

E cald, e zăduf, e o atmosferă melancolică pentru fondatorii micilor imperii, mașini textile, cuptoare înalte, produse farmaceutice ferăstraie cabluri electrice lichioruri articole de îmbrăcăminte uleiuri minerale țevi portocale mari magazine. Oriunde ți-ai arunca privirea vezi, în-

ghețate în maiestatea morții, numele care de dimineață pînă seara apar în ziare, pe ziduri, pe ecranul televizorului, pe cutiile de dulciuri, pe tuburile de pastă de dinți.

Strănepotul Foffino a făcut azi-dimineață baie în apă de Arbatax cu toate că ieri a făcut puțină febră din pricina dentiției ? Se distrează mica Adorée în castelul verilor ei scoțieni ? E adevărat că atît de inteligentul Gianfausto, noua mîndrie a dinastiei și-a luat bacalaureatul la Rutgers, New Jersey ? În triplul sicriu de zinc suedez intact după atîția ani, comendatorul inginer suveranul de la care a venit toată această avuție, nu știe nimic despre asta, nu poate s-o știe, nimeni nu vine, nimeni nu telefonează, nimeni nu învîrtește cheia în broasca portiței de fier forjat care poartă semnătura lui Mazzuccotelli.

Oare ajung cumva în mormîntul faimosului bunic țipetele copiilor fericiți de același sînge cu el ? sau perfecta lovitură de *driver* trasă în minge de nepotul Pier Federico la St. Andrews ? sau dublul muget de motoare ale lui Minorca lansat în apele lui Paleocastritza avînd la bord un bărbat de cincizeci de ani, corpolent și extrem de sigur pe sine care poartă același nume cu el ? Ar fi o consolare. Nu, sunetele acelea de bucurie și de viață nu ajung pînă la faraonicul mormînt, în golul în părăsirea în zăduful mort al sfîrșitului de săptămînă de august mausoleul e mai miez mai singur și mai părăsit chiar decît crucea fără nume a vagabondului găsit într-o dimineață în vechea fînărie de la marginea unui sătuc de munte.

Cînd dimineața la orele opt fix coborați din mașină la intrarea întreprinderii, o undă de respectuoasă panică se propaga din secție în secție, funcționari impiegați curieri își corectau poziția. Frumoase timpuri. Acum s-ar putea oare pretinde ca donna Marzia cu teribila sa epuizare nervoasă să-și părăsească *chalet*-ul ei de la Saas Fee pentru a veni să-l salute pe bunic ? Nu-i nevoie, îl va găsi la întoarcere în aceleași condițiuni.

În columbarul alesului loc de veci, printre atîtea urne, se află una care pare pusă ieri. „2 august 1915 — spune acolo — lovit în frunte cade ca un erou — luptînd vitejește — pe muntele Pipar (cota 2003) — sublocotenent în regimentul 8 vînători de munte — care-a mai fost decorat pentru merite deosebite — în campania din Libia..." Pe muntele Pipar, cota 2003, un grup de vilegiaturiști s-a dus astăzi să facă un picnic. La puloverul pe care-l purta unul dintre ei era o etichetă cu același nume care este săpat pe arhitrava giganticei capele înălțată mai jos, la stînga. Ghetuțele logodnicei poartă aceeași marcă scrisă cu litere de bronz în vîrful acelui sumbru monolit care se întrezărește în fund, parcela numărul nouă. Și micul aparat de radio, și apa minerală, aperitivul, șervețelele, brînzeturile, tacîmurile, cauciucurile auto, tranchilizantele, valiza, cartea. Fiecărui obiect necesar excursiei îi corespunde aici un loc de veci, o lespede, o criptă, un înger de lux.

Şi totuşi sub pietre şi sculpturi aceşti strămoşi patriarhali *boss* continuă să semneze, cu foarte puternicele lor nume iscălesc apa vermutul brînza stofele tricotajele măruntele noastre obiecte de fiecare zi.

Semnează, dar numai prin procură, căci acum sînt în afara jocului. A fost vîndută vila pe care comendatorul o construise cu atîta mulţumire în Brianza, direcţiunea a fost transferată într-un nou palat, şi chiar glorioasa marcă a fabricii a fost desenată din nou întrucît era prea florală. Cel care comandă nu mai este el.

Acum n-ar trebui poate să-i ajungă această frumoasă căsuţă concepută de arhitectul A, sculptată de sculptorul B, decorată de pictorul C, atîtea milioane pentru teren, atîtea pentru tonele de marmură, atîtea pentru toate chintalele de bronz, şi erau magnificele milioane rotunde şi grele ale anilor Treizeci? N-ar fi trebuit să-i ajungă pentru ***week-end***? Nu-l satisface compania atîtor graţioase şi albe statuete, Madone, fecioare, silfide, naiade şi driade care se căţărau ici şi colo în cripte?

Dorm? Lăsaţi-i să doarmă, căci desigur ei îşi imaginează o Italie prosperă şi fericită cu o creştere inepuizabilă a indicilor de producţie şi a dividendelor, fabrici tot mai mari, muncitori tot mai mulţumiţi, bilanţuri tot mai pozitive, fisc tot mai neatent. În realitate nimeni nu aduce aici veştile, nimeni nu spune joncţiune, nimeni nu telefonează, nimeni nu deschide portiţa şi nu se apropie ca să-i anunţe. De ce să-i dezamăgească? Nani nani, bunicuţule[1], noi alergăm, noi navigăm, noi zburăm, ne bronzăm, dansăm *bamba* şi *yabrón*, dormi în pace faimosule bunic, pa pa cu degeţelul la gură.

Dar asta cine-i acum? Cine vine?

Nimeni, este doar unul dintre paznici care dă o raită, cum îi cere datoria, să vadă ce mai e.

Şi lovitura asta ce-a fost? A sărit vreun zăvor? Au deschis vreo portiţă?

Nu, este veşmîntul unui San Francesco făcut din tablă de bronz, care, din pricina căldurii se întinde, scîrţîie şi face tac.

Şi vocea asta a cui e? Cine mormăie rugăciuni? Există deci o creatură recunoscătoare şi credincioasă în ciuda dezolantei zilei de august?

Nu-i nimeni. E cişmeaua.

[1] In original, joc de cuvinte intraductibil: *Ninna nanna, nonnino.*

Secretul scriitorului

Ruinat și fericit.

Totuși n-am ajuns încă pînă la fund, o mică posibilitate de-a realiza nimicirea totală tot mai există, și sper să mă pot bucura de ea. Altfel, am ajuns la o etate atît de înaintată că probabil n-am s-o mai duc mult.

De mulți ani mă bucur de faima — o faimă care s-a consolidat încetul cu încetul — că sînt un scriitor sfîrșit, într-o desăvîrșită și irevocabilă decadență. Orice operă publicam, se spunea, sau cel puțin se gîndea, era o treaptă mai jos. Și așa, din ce în ce mai jos, pînă în prăpastia de-acum.

Totul este opera mea. Acest catastrofal rezultat eu l-am urmărit cu răbdare și tenacitate fără margini de mai bine de treizeci de ani, potrivit unui plan stabilit dinainte cu multă chibzuială.

Așadar — voi fi întrebat — tu ai dorit să dai faliment ?

Întocmai, doamnelor și domnilor. Ca scriitor avusesem succese răsunătoare, căpătasem o faimă uriașă, eram în sfîrșit o persoană ajunsă. Aș fi putut să merg mult mai departe, doar să fi dorit, și aș fi obținut fără dificultate gloria deplină.

Ei bine nu. N-am vrut.

Dimpotrivă, am preferat, de la înălțimea la care ajunsesem — o cotă magnifică, un pisc, se poate spune, un Monte Rosa, dacă nu un Himalaya — să cobor încetul cu încetul, să pornesc înapoi coborînd drumul urcat în salturi uriașe, să trăiesc etapele unei amarnice decadențe ; amarnice doar în aparență, prieteni, pentru că eu găseam în ea o imensă consolare. Și astă-seară în paginile de față — pe care le voi închide într-un plic sigilat menit să fie deschis la moartea mea — arăt de ce m-am purtat astfel, dezvăluind îndelungatul meu secret.

Trecusem de patruzeci de ani și navigam cu toate pînzele sus pe marea succesului, cînd într-o zi în capul meu se făcu dintr-o dată lumină. Soarta către care mă îndreptam, o soartă de glorie mondială — repet — de afirmări zgomotoase, de onoruri, de popularitate, de recunoașteri biruitoare în toată lumea, mi-a apărut în întreaga și mizerabila ei dezolare.

Partea materială a gloriei nu mă interesa pentru că eram de mult putred de bogat. Și restul ? Sunetul aplauzelor, beția triumfului, fascinanta strălucire pentru care atîția bărbați și femei își vînduseră sufletul diavolului ? De fiecare dată cînd gustam cîte un pic din toate astea, îmi rămînea în gură o neplăcută amărăciune. La urma urmei — îmi spuneam — care este manifestarea supremă a gloriei? Numai asta : cînd cineva trece pe stradă și lumea se

întoarce și șoptește : ai văzut ? el e ! Cam asta e tot, nimic mai mult, grozavă satisfacție, n-am ce zice. Și asta, luați notă, se întîmplă numai în cazurile extreme, cu marile personalități politice sau cu cele mai celebre actrițe. Dacă e vorba de un simplu scriitor, slabă speranță ca în zilele noastre să-l recunoască cineva pe stradă.

Și pe urmă e latura negativă. Dar eu nu mă speriam prea mult de sîcîielile cotidiene : obligațiile, scrisorile și telefoanele admiratorilor, interviurile, întîlnirile, conferințele de presă, fotografii, radioul etcetera. Altul și mult mai amarnic era calvarul meu : orice succes obținut, care mie îmi dădea satisfacții atît de slabe, pentru o mulțime de alte persoane era o mare neplăcere. Oh, mutrele anumitor prieteni și colegi, ce jalnice erau în zilele mele cele mai fericite. Erau băieți buni, onești și harnici și mă simțeam legat de ei cu lanțuri de obișnuință și de afecțiune ; de ce să-i fac să sufere astfel ?

Cu o fulgerare de gînd am măsurat atunci muntele de necazuri pe care tocmai le semănasem în jur cu ridicola mea manie de-a ajunge cineva. Mărturisesc că nu mă gîndisem niciodată la asta. Și am avut remușcări.

Am înțeles chiar că, dacă aș fi continuat pe același drum, aș fi cules noi și tot mai bogați lauri, dar pe de altă parte aș fi torturat, poate, multe inimi care n-ar fi meritat. Și cu nenumărate suferințe e dăruită lumea, dar mușcăturile invidiei sînt dintre rănile cele mai rele, mai profunde, mai greu de cicatrizat și cu mult mai demne de milă decît oricare altele.

Să remediez lucrurile, iată care era datoria mea. Și am luat marea hotărîre. Din înaltul piscului la care ajunsesem, îmi era hărăzit, mulțumesc lui Dumnezeu, să fac mult bine. Pe cît îmi îndureraseam semenii cu succesele mele, tot pe atît puteam să le ofer mari consolări. Căci, în definitiv, ce este plăcerea dacă nu încetarea suferinței ? Și plăcerea nu este oare direct proporțională cu suferința care o precede ?

Să scriu mai departe, deci, să nu încetinesc ritmul muncii, să nu dau impresia unei retrageri voluntare care ar fi fost o prea slabă consolare pentru colegii mei, dar, cu o miraculoasă mistificare, să disimulez talentul meu în floare, să scriu lucruri mai puțin frumoase, tot mai puțin frumoase, mimînd o degradare a facultăților mele creatoare. Și celor care așteptau de la mine noi lovituri de maestru, să le ofer fericita surpriză a prăbușirii mele.

Treaba asta, aparent simplă, pentru că să faci lucruri nesemnificative sau urîte de obicei nu e ceva obositor, era în realitate anevoioasă din două motive.

Mai întîi, trebuia să obțin de la critici păreri negative. Acum eu făceam parte din categoria scriitorilor laureați, cu o grea prețuire pe piața artistică. Să se vorbească bine despre mine era un lucru de la sine înțeles pentru cine se con-

formă cu strictețe uzanțelor. Și criticii, se știe, o dată ce au categorisit un artist, este foarte greu să-i mai faci să-și schimbe părerea. Deci : și-ar fi dat seama că începusem să scriu tîmpenii ori, cum era de temut, ar fi rămas neclintiți la schemele lor, continuînd să mă acopere cu laude ?

În al doilea rînd : am în vine sînge, nu apă, și să-mi înăbuș cuvîntul clocotitor al geniului meu mi-ar fi cerut un mare efort. Oricît m-aș fi silit eu să scriu plat și mediocru, flacăra aceea tot ar fi pătruns printre rînduri cu puterea sa misterioasă. Să se dea drept altcineva este o treabă grea pentru un artist, chiar dacă e vorba să se prefacă mai prost decît este.

Cu toate acestea am reușit. Mi-am frînat, ani îndelungați, natura mea năvalnică ; am știut să simulez, cu o subtilitate care numai ea singură ar fi de-ajuns ca să demonstreze cît de mare este talentul meu ; am scris o mulțime de cărți străine de mine, din ce în ce mai slabe, obosite, dezlînate, lipsite de imaginație, de caracter, de forță narativă. O lentă sinucidere literară.

Și figurile prietenilor și colegilor mei, ori de cîte ori apărea vreo nouă carte de-a mea, deveneau tot mai senine, tot mai relaxate. Îi liberam treptat-treptat de povara chinuitoare a invidiei, bieții oameni. Recăpătau încredere în ei, începeau să se împace din nou cu viața, erau din nou cuprinși de dragoste pentru mine. Reînfloreau. Fusesem prea mulți ani înfipt ca un spin în adîncul sufletelor lor. Acum eu smulgeam

spinul acesta înveninat cu blîndețe, și asta era pentru ei o inefabilă eliberare.

Aplauzele au slăbit, umbra a căzut asupra mea și cu toate astea eu trăiam foarte mulțumit și nu mai simțeam în jurul meu atmosfera ambiguă a admirației, ci o undă caldă de bunătate și gratitudine. În glasul prietenilor mei a revenit accentul pur, proaspăt, generos al timpurilor de altădată, cînd, copii fiind, nu cunoșteam mizeriile vieții.

Dar atunci — voi fi întrebat — tu scrii doar pentru cei cîțiva zeci de colegi ? Asta îți este vocația ? Și publicul ? Imensa mulțime a celor care trăiesc și posteritatea căreia ai putea să-i încălzești inima ? Atît de meschină este arta ta ?

Răspund : e adevărat, obligația pe care o am față de prieteni și de colegi e o inepție în comparație cu cea care mi se impune față de întreaga umanitate. Dar nici aproapelui meu, nici publicului necunoscut, răspîndit pe suprafața Pămîntului, nici generației anului două mii nu le-am sustras nimic. Pe ascuns, în toți anii aceștia, eu am făcut ceea ce Atotputernicul mi-a poruncit, și purtat de aripile divinei inspirații am scris cărțile cu adevărat ale mele care ar fi putut să mă ridice pe culmile cele mai înalte ale gloriei. Le-am scris, și le-am închis în scrinul cel mare care se află în dormitorul meu. Sînt douăsprezece volume. Le veți citi după moartea mea. Atunci, prietenii mei nu vor mai avea motive să se plîngă. Unui mort i se iartă cu ușurință totul, chiar și scrierea unor opere nemuritoare. Ba chiar vor rîde, prietenii, clătinînd cu bunăvoință din cap : „Hei, ne-a fă-

cut-o javra aia. Şi noi care credeam că dăduse în mintea copiilor."

În orice caz, acolo...

În acest loc scrisul se întrerupe. Bătrînul scriitor nu putuse continua fiind surprins de moarte. Fusese găsit aşezat la biroul său. Pe foaia de hîrtie, alături de stiloul spart, capul alb zăcea nemişcat, în supremul repaos.

Rudele, după ce au citit, s-au dus să deschidă scrinul. Conţinea douăsprezece plicuri groase : în fiecare erau sute de foi de hîrtie. Pe foi nu era scris nici un cuvinţel.

Povestioare de seară

După-amiaza nu se sfîrşise, soarele încă mai strălucea. Pe stradă m-am întîlnit cu cineva. „Bună ziua" îi spun. El mă priveşte şi-mi spune „Bună seara".

Aniversare

Astăzi, 16 octombrie, împlinesc cincizeci şi opt de ani. E un lucru înspăimîntător. Şi voi veţi simţi asta într-o zi.

În sine, ar fi o aniversare ca oricare alta, sau, în cel mai rău caz, poate, ceva mai apăsătoare decît celelalte din pricina numărului. Asta însă dacă tatăl meu n-ar fi murit chiar la cincizeci şi opt de ani. Şi confruntarea este inevitabilă.

Instinctiv fac comparaţii de felul acesta cînd vizitez marile muzee. Şi-mi produc o vagă indispoziţie. Jos, pe rama tabloului, vezi de exemplu că scrie : Raffaello Sanzio, 1483—1520. Atunci fac calculul şi mă gîndesc. Raffael a trăit numai treizeci şi şapte de ani, la vîrsta mea ar fi mort de douăzeci şi unu de ani. Sau : Michelangelo Amerighi zis Caravaggio, 1569—1609. Doar patruzeci de ani de viaţă. Eu m-am bucurat de optsprezece ani mai mult. Vincent Van Gogh, 1853—1890. Treizeci şi şapte de ani,

că şi Raffael. Amedeo Modigliani, 1884—1920, numai treizeci şi şase de ani. Dacă aş fi fost în locul lui, aş fi fost cadavru de douăzeci şi doi de ani.

N-au pierdut timpul, domnii aceia, s-au născut, au crescut, au plecat repede pentru totdeauna. Le-a fost de ajuns puţină vreme pentru a cuceri gloria nemuritoare. Şi eu ce am făcut cu viaţa mea? Nimic care să-mi permită comparaţia cu geniile acelea. Dar ce am izbutit totuşi să realizez? Faţă de unul dintre ei am avut un avantaj de douăzeci de ani, faţă de alţii de zece, de cincisprezece. Şi stau frumuşel aici cu mîinile-n sîn, mă uit în jur, aştept, ca şi cînd partea cea mai bună de-abia de acum încolo ar trebui să înceapă, şi n-ar fi nici o grabă.

Din momentul acesta încerc senzaţia prăbuşirii, remuşcarea timpului irosit, ameţeala golului şi a vanităţii.

Amar şi descurajant este jocul acesta cu anii în sălile marilor muzee. Totuşi e vorba în genere de personaje antice sau legendare, de fapt străine de mine. Mult mai puternică şi tulburătoare este confruntarea cu propriul meu tată.

Cînd a murit tata eu eram încă un băieţaş, şi abia mi-l amintesc. Poate din pricina bărbii, care-l îmbătrînea în mod evident cu vreo zece ani, îmi părea un om tare bătrîn, prototipul bătrînteţii, mi se părea că trăise pînă atunci o viaţă foarte lungă, iar gîndul că într-o zi aş fi putut ajunge la o vîrstă ca a lui era cu totul neverosimil.

Şi în schimb iată-mă acum la nemaipomenita culme care altădată îmi părea o poveste şi care acum, o dată ajunsă, îmi suscită sentimentele contrarii. Aş dori, mărturisesc, să mai trăiesc o eternitate, dar pretenţia de-a trăi mai mult decît tatăl meu îmi apare instinctiv aproape ilicită, o lipsă de respect, o abuzivă aviditate. Cu atît mai rău pentru mine dacă într-atîta întindere de timp am realizat atît de puţin. În concluzie tot timpul ce-mi mai rămîne în faţă este un surplus, un nemeritat privilegiu.

În acelaşi timp recunosc totuşi la mine o antitetică atitudine sufletească. O să rîdeţi, dar de cînd aveam treizeci de ani şi pînă acum nu constat nici o apreciabilă diferenţă, modul meu de viaţă nu s-a schimbat. Există fără îndoială o diminuare a cantităţii totale de energie pe care pot s-o cheltuiesc, dar disponibilitatea calitativă a rămas aceeaşi. Mă explic: azi abia reuşesc să lucrez patru ore neîntrerupt pe cînd altădată trăgeam opt ore în şir fără efort. Dar lucrez în acelaşi fel. Altădată făceam zilnic cu schiurile şapte-opt ore coborîri de pe Plateau Rosà, astăzi mă mulţumesc cu trei. Dar schiez în acelaşi fel, ba probabil chiar mai bine. Am deci absurda şi chiar scandaloasa senzaţie că nu am trecut de la o categorie la alta, că tinereţea n-a trecut încă.

Chiar dacă oglinda, data naşterii, felul cum mă consideră aproapele meu sînt, o ştiu prea bine, tot atîtea dezminţiri energice.

Aşa că, purtat de curentul orelor, astăzi 16 octombrie 1964, oscilez între resemnata consta-

tare că, măcar teoretic, rîndul meu s-a terminat, şi încrederea într-un îndelungat viitor, iluzia, speranţa, teribila speranţă !

Cioara

Marele industriaş decădea, se simţea obosit şi dezamăgit. Se retrase în vila sa de la ţară, unul cîte unul prietenii îl părăsiră. Stînd în grădină, îşi petrecea zilele privind şi ascultînd ciorile care îşi aveau cuibul în copacii din jur, aşa că începu să le înţeleagă graiul, începu să stea de vorbă cu ele. În fiecare zi sta de vorbă cu ciorile ore în şir. Servitorii, plictisiţi şi prost plătiţi, plecară de la el. Într-o dimineaţă marele industriaş se pomeni transformat în cioară. Îi puseră la dispoziţie drept locuinţă un cuib vechi şi prăpădit, dar cum el nu era capabil să-l repare dată fiind vîrsta şi lipsa lui de experienţă, celelalte ciori se păzeau cu străşnicie să-i dea vreun ajutor. Cuibul era pe ramurile unui copac aflat în apropierea autostrăzii. Şi-n cuib bătea ploaia. Noaptea, ud şi îngheţat, cu aripile tremurînde, marele industriaş vedea trecînd limuzine enorme avînd la bord pe colegii săi de altădată care se întorceau de la Torino în compania unor secretare superbe, după ce puseseră la cale afaceri uriaşe.

Casa

Cînd vei intra în casă, ceilalţi chiriaşi te vor primi cu bucurie. Toţi sînt oameni buni şi simpatici. Te vor iubi tare mult. Ghilarduzzi, de pildă, ce băiat drăguţ. Şi familia Fossadoca, el şi ea, nu sînt nişte oameni minunaţi ? Te vei împrieteni şi cu doctorul Polpar, şi cu domnişoara Mastorna, care dă lecţii de pian, cu ceasornicarul Latrani, cîte un pic chiar cu toţi. Şi te vei simţi bine, ca în familie, apărat împotriva insidiilor vieţii de o splendidă platoşă de sentimente.

Numai că într-o zi vei auzi, de după uşă, un şuşotit. Vei apropia urechea : Ceramini, dentistul şi doamna Júgeri de la etajul trei rîd cam în silă.

— Cum ? dumneavoastră nu ştiţi ? îţi vor spune. N-aţi auzit nimic despre familia Fossadoca ?

— De ce ? Ce s-a întîmplat ?

— Păi s-a întîmplat că, îţi vor spune la ureche, s-a întîmplat că bz bz bz bz bz... Nu găsiţi că e scandalos ?

A doua zi te va opri domnişoara Mastorna.

— Cum ? N-aţi auzit ? Latrani...

— Ce i s-a întîmplat ?

— Ştiţi, i-adevărat că n-am văzut eu cu ochii mei, dar toţi spun că bz bz bz bz bz bz...

Şi a doua zi Latrani îţi va povesti nişte lucruri oribile despre domnişoara Mastorna, iar domnişoara Mastorna despre doctorul Polpar şi doctorul Polpar despre doamna Júgeri şi aşa mai departe într-o urzeală fără sfîrşit.

Pînă cînd îţi vei da seama că acelaşi lucru se petrece şi în privinţa ta. Va spune deci doamna Fossadoca :

— Fiţi atent cum vorbiţi cu Latrani. În locul dumneavoastră n-aş avea încredere. Ştiţi ce spune despre dumneavoastră ?

— Ce spune ?
— Spune că dumneavoastră bz bz bz bz bz... Apoi îl întîlneşti pe ceasornicarul Latrani.
— Dacă aţi şti, îţi va spune, ce draci îmi vin cînd aud vorbindu-se despre dumneavoastră cum l-am auzit ieri pe Ghilarduzzi...
— De ce ? Ce spunea ?
— Spunea că dumneavoastră bz bz bz bz bz... Şi apoi afli că şi doamna Júgeri, şi Polpar, şi doamna Fossadoca, toţi toţi bunii prieteni de cum te întorci şi pleci se pun să clevetească. Pînă la urmă îţi vei da seama că şi prietenii tăi cei mai buni, unii mai mult alţii mai puţin, sînt nişte mici ticăloşi, şi dacă ţi se întîmplă vreo neplăcere, se bucură. Păcatul originar, în clocotul său cel mai luxuriant, cu toate că au fost botezaţi.

Dar tu trebuie să te ţii tare, pentru Dumnezeu. Va fi nenorocire, mare nenorocire dacă te laşi prins, dacă răspunzi cu aceeaşi monedă. Acesta va fi momentul potrivit să verifici dacă-ţi mai aminteşti cîte ceva din filozofia antică. Tu trebuie să răspunzi cu toleranţă şi bunătate ; sînt unicele remedii (dacă izbuteşti). Şi cine ştie dacă pînă la urmă scumpii tăi prieteni...

Cîinele

Pe bulevardul Piave, în după-amiaza tîrzie, un cîine boxer merge încet înaintea stăpînului bătrîn care stă de vorbă cu un tînăr. Dar cîinele se opreşte mereu şi priveşte în sus. Priveşte copacii ? Priveşte, priveşte. Nu, nu priveşte copacii. Iată, coroana copacilor s-a sfîrşit şi el priveşte tot mai sus. Cerul ? Dar stăpînul e în spate şi el o porneşte iar la drum, încet.

Ghicitoarea

Condamnatul la moarte fu întrebat care este ultima sa dorinţă.
— Aş vrea să fiu dus la o ghicitoare, răspunse.
— Care ghicitoare ?
— Amelia, zise, ghicitoarea regelui.
Amelia era de fapt cea mai bună ghicitoare şi regele avea atîta încredere în ea că nu lua niciodată vreo hotărîre fără ca mai înainte să-i ceară sfatul.
Condamnatul la moarte fu deci condus la ghicitoare, care nu ştia nimic despre el. Femeia îi examină palma stîngă şi, zîmbind, îi spuse :
— Eşti plin de noroc, băiete, vei trăi pînă la adînci bătrîneţe.
— Mi-e de ajuns, spuse condamnatul, şi ceru să fie dus înapoi la închisoare.
Vestea despre această întîmplare se răspîndi numaidecît, şi lumea rîse din toată inima. Dar a doua zi dimineaţă, cînd omul fu dus la butuc, călăul, ridicînd securea să-i dea lovitura, ezită, apoi izbucni în plîns.
— Nu, nu ! strigă el. Nu pot ! Gîndiţi-vă ce-ar spune maiestatea-sa dacă ar şti. Mi-e cu neputinţă ! Şi azvîrli fierul ucigător.

Bătălia

Era o luptă măreață, cu arme albe, noi eram tineri și puternici, fanfara cînta. Luptînd respingeam treptat dușmanul și încet-încet învingeam. Era minunat. Deodată, însă, cînd ne așteptam mai puțin, unul dintre noi cade străpuns. Apoi urmă o prăbușire. Lupta se ducea mai departe vitejește, respingînd dușmanul, dar cu toate acestea ai noștri cădeau în jur unul cîte unul, secerați. Și în străfundul sufletului mîrșav ne bucuram de fiecare dată pentru că alții cădeau, nu noi, noi în schimb, luptînd mai departe, făceam o impresie tot mai bună. Pînă cînd toți camarazii au fost doborîți și am rămas doar noi singuri. Și nu mai era nici măcar dușmanul cu care să luptăm.

Victorie, victorie ! am strigat. Dar la ce mai folosea ?

Vînători de bătrîni

Roberto Saggini, administratorul unei mici fabrici de hîrtie, patruzeci și șase de ani, păr cărunt, bărbat frumos, își opri automobilul la două noaptea la cîțiva pași de un bar-tutungerie, rămas deschis cine știe cum.

— Mă întorc într-o clipă spuse fetei care ședea lîngă el.

Era o fată frumoasă, la lumina felinarelor cu neon roșul buzelor sale strălucea ca o floare involtă.

În fața tutungeriei erau parcate cîteva mașini. El trebuise să oprească ceva mai încolo. Era o seară de mai cu aer călduț și proaspăt de primăvară. Străzi cu totul pustii.

Intră în bar, să cumpere țigări. Cînd fu din nou în prag și se îndrepta cu pași grăbiți spre mașina sa, izbucni sinistrul strigăt.

Din casele din față ? Sau dintr-o stradă laterală ? Sau din asfalt apăruseră scelerateIe creaturi ? Două, trei, cinci, șapte umbre fulgerătoare se repeziră în cerc spre mașină.

— Atinge-l ! Atinge-l pe bătrîn.

Și apoi fluieratul sfîșietor, lung, cu sughițuri, trîmbiță de luptă pentru tinerele haimanale : în orele atît de stranii ale nopții fluieratul smulgea din somn cartiere întregi și oamenii, înfiorați, se cuibăreau cît mai bine în pat, rugîndu-se la

Dumnezeu pentru nenorocitul care era pe cale să fie linşat.

Roberto îşi dădu seama de pericol. Aveau ceva cu el. Era pe vremea cînd bărbaţii trecuţi de patruzeci de ani stăteau mult pe gînduri cînd era vorba să se arate pe-afară în orele tîrzii din noapte. Trecuţi de patruzeci de ani erau consideraţi bătrîni. Şi pentru bătrîni generaţiile tinere aveau un profund dispreţ. Un resentiment puternic îi aţîţa pe nepoţi împotriva bunicilor, pe fii împotriva taţilor. Mai mult : se formaseră anumite specii de cluburi, de companii, de secte, dominate de o ură sălbatică împotriva celor în vîrstă, ca şi cum aceştia ar fi fost responsabili de nemulţumirile, melancoliile, deziluziile, nefericirile atît de caracteristice tinereţii, de cînd lumea e lume. Şi noaptea găştile astea se dezlănţuiau, mai ales la periferii, vînînd bătrîni. Dacă izbuteau să pună gheara pe vreunul, îl snopeau în bătăi, îl despuiau, îl biciuiau, îl mînjeau cu vopsele ca să-l lase apoi legat de vreun copac sau de vreun felinar. În unele cazuri, în frenezia brutalului rit, mergeau şi mai departe. Şi în zori, cadavre desfigurate şi dezmembrate erau găsite în mijlocul străzii.

Problema tineretului ! Preocuparea aceasta blestemată care de-a lungul mileniilor îşi transmitea frămîntarea din tată în fiu, exploda în sfîrşit. Ziarele, radioul, televiziunea, filmele îi veniseră în ajutor. Tinerii începură să fie mîngîiaţi, compătimiţi, adulaţi, exaltaţi, încurajaţi să se impună în lume prin orice mijloc. Bătrînii înşişi, înspăimîntaţi de această vastă mişcare a

spiritelor, participau la ea, ca să-şi făurească un alibi, ca să facă cunoscut — dar era atît de inutil — că da, e adevărat că ei aveau cincizeci ori şaizeci de ani, dar spiritul lor era încă proaspăt, ei împărtăşeau aspiraţiile şi preocupările noilor contingente. Iluzii : oricum ar fi vorbit ei, orice ar fi spus, tinerii erau împotrivă, tinerii se simţeau stăpînii lumii, tinerii, cum era şi drept, pretindeau conducerea deţinută pînă acum de patriarhi. „Vîrsta este o vină“ era sloganul lor.

De aici urmăririle de noapte, cu care ocazie autorităţile, înspăimîntate şi ele, erau silite să mai închidă ochii. Aşa că foarte rău dacă ciolanele prăpădite, care ar fi făcut bine să stea închise în casă, îşi permiteau luxul să-i provoace pe tineri cu maniile lor senile.

Erau luaţi la ochi mai ales bătrînii ce se aflau în compania femeilor tinere. Atunci exaltarea persecutorilor ajungea la culme. În cazurile favorabile, care în realitate se repetau destul de des, bărbatul era legat şi ciomăgit în timp ce, sub ochii lui, tovarăşa sa era supusă, de tinerii de aceeaşi vîrstă, la complicate şi îndelungate violenţe corporale de tot felul.

Roberto Saggini calculă pericolul. Îşi zise : nu mai am timp să ajung la maşină. Dar pot să mă refugiez în bar, secăturile alea nu vor îndrăzni să intre. În schimb fata are timp să fugă.

— Silvia, Silvia ! strigă. Dă drumul la motor şi fugi. Repede ! Repede !

Din fericire fata înţelese. Cu un salt fulgerător din şold, trecu la volan, porni motorul, băgă în viteză şi zvîcni înainte cu motorul ambalat.

Bărbatul oftă uşurat. Acum trebuia să se gîndească la el însuşi. Şi se întoarse să găsească scăpare în bar. Dar chiar în clipa aceea oblonul de fier fu lăsat pe neaşteptate.

— Deschideţi, deschideţi, se rugă el. Dinăuntru însă nu-i răspunse nimeni. Ca de obicei cînd era vorba despre hăituielile tinerilor, toţi se retrăgeau în găoacea lor. Nimeni nu vrea să vadă sau să ştie, nimeni nu vrea să se amestece.

Nu mai era nici o clipă de pierdut. Iluminaţi de lampioane orbitoare, şapte-opt indivizi se apropiau în cerc de el, chiar fără să mai alerge, atît de siguri erau că nu le mai scapă.

Printre ei era unul, înalt, palid, ras în cap, cu un pulover roşu-închis pe care se vedea un enorm R mare alb. „Sînt pierdut“ gîndi Saggini. Despre R-ul acela ziarele vorbeau de luni de zile. Era iniţiala lui Sergio Régora, cel mai crud şef de bandă ; se povestea că zdrobise cu mîna lui mai mult de cincizeci de bătrîni.

N-avea ce face : trebuia să încerce ceva. La stînga, în fundul bulevardului, se deschidea un vast teren unde era instalat un luna-park. Totul era să reuşească să ajungă nevătămat pînă acolo. Apoi, în încurcătura de pavilioane şi de „caravane“ i-ar fi fost uşor să se ascundă.

O porni în goană, era încă un bărbat agil, şi cu coada ochiului văzu cum se repezea la el, din dreapta, ca să-i taie calea, o fetişcană voinică, avînd şi ea pulover şi un R alb pe piept. Avea o faţă teşită, mai mult decît neplăcută, o gură mare care striga :

— Stai, stai, porc bătrîn !

În mîna dreaptă ţinea strîns o cravaşă de piele.

Fata se aruncă asupra lui. Dar omul nostru avea o asemenea viteză că ea nu izbuti şi se pomeni rostogolindu-se la pămînt înainte chiar de-a fi avut timpul să-l lovească.

Deschizîndu-se astfel o spărtură, Saggini, cu toată suflarea care-i mai rămăsese, se lansă spre terenul întunecat. O împrejmuire de grilaj închidea aria bîlciului. Trecu peste el dintr-un salt şi se îndreptă în fugă acolo unde întunericul îi părea cît mai deplin. Şi ceilalţi după el.

— Şi vrea să scape, ticălosul, exclamă Sergio Régora care nu se grăbea prea mult, sigur că o să dibuie prada. Şi mai face şi pe nebunul !

Un tovarăş de-al său alerga alături :

— Să ştii, şefule, că trebuie să-ţi zic o chestie.

Ajunseseră la marginea bîlciului. Se opriră.

— Chiar acum vrei s-o zici ?

— Aş vrea să mă înşel, dar tare-mi vine a crede că tipul ăla este tata.

— Taică-tu porcul ăla ?

— Da, mi se pare că e chiar el.

— Cu atît mai bine.

— Dar mie...

— Sper că nu vrei să ne faci greutăţi acum ?

— Mi se pare ceva...

— Ţii la el ?

— Aiurea, e un dobitoc de nu mai poate. Şi un pisălog fără margini.

— Şi atunci ?

— Mi se pare ceva, ţi-am mai spus.

— Ești o mămăligă, asta ești. Rușine să-ți fie. Cu taică-meu nu mi s-a întîmplat pînă acum niciodată, dar mă prind pe orice că mi-ar place grozav. Așa că hai, acum trebuie să-l scoatem din vizuină.

Cu sufletul la gură din pricina goanei, Saggini se ghemuise la picioarele unei prelate mari, poate a unui mic circ, cufundat în beznă, încercînd să dispară printre cutele pînzei.

Alături, la cinci, șase metri, era o căruță țigănească acoperită și cu o ferăstruică luminată. Aerul fu sfîșiat de un nou fluierat al zurbagiilor. În căruță se simți o mișcare. Apoi o femeie grasă și foarte frumoasă se ivi la portiță, curioasă.

— Doamnă, doamnă, bîlbîi Saggini din nesigura lui ascunzătoare.

— Ce e? făcu femeia, neîncrezătoare.

— Vă implor, lăsați-mă să intru. Sînt urmărit. Vor să mă omoare.

— Nu, nu, nouă nu ne trebuie belele pe cap.

— Douăzeci de mii de lire dacă mă lăsați să intru.

— Ce?

— Douăzeci de mii de lire.

— Nu, nu, noi sîntem oameni cinstiți.

Se retrase, închise portița, se auzi cum se trage zăvorul pe dinăuntru. Chiar și lumina se stinse.

Tăcere. Nici voci nici zgomot de pași. Să fi renunțat cei din bandă? Un orologiu îndepărtat bătu două și un sfert. Un orologiu îndepărtat bătu două și jumătate. Un orologiu îndepărtat bătu două și trei sferturi.

Încet, atent să nu facă zgomot, Saggini se ridică în picioare. Poate acum putea s-o șteargă.

Numaidecît unul din blestemații aceia sări asupra lui și ridică mîna dreaptă agitînd ceva ce nu se vedea bine ce e. Saggini, într-o scăpărare de gînd, își aminti ceea ce cu mulți ani în urmă îi spusese un prieten: dacă cineva vrea să te lovească, e de ajuns un pumn în bărbie, ceea ce importă însă este să faci în același timp un salt în sus și atunci nu pumnul ci tot trupul tău lovește.

Saggini făcu saltul, pumnul întîlni ceva dur cu un trosnet sec. „Ah" gemu celălalt căzînd pe spate moale. În figura contractată și chinuită care se prăbușea, Saggini îl recunoscu pe propriul său fiu.

— Tu, Ettore! și se aplecă asupra lui cu intenția de a-l ajuta.

Dar trei-patru umbre țîșniră.

— E aici, e aici. Atinge-l pe bătrîn!

O zbughește ca un nebun, sărind de la o zonă de umbră la alta, încolțit de gîfîitul vînătorilor, mereu mai mînios și mai aproape. Pe neașteptate, un instrument metalic îi fu înfipt într-un obraz cu o durere cumplită. Se feri cu disperare, căută o scăpare în jur, îl împinseseră pînă la marginea împrejmuirii. Luna-park nu-i mai putea oferi vreo salvare.

Ceva mai încolo, la vreo sută de metri începeau grădinile. Energia disperării îl făcu să parcurgă distanța fără să fie ajuns. Ba chiar manevra aceasta fu o surpriză pentru vînători.

Doar la urmă, cînd el ajunse la marginea unui boschet, se dădu alarma :

— Pe acolo, pe acolo, priviți cum se ascunde în pădure. Atinge-l, atinge-l pe bătrîn.

Urmărirea reîncepu. Dacă ar fi rezistat pînă la primele lumini ale zorilor, poate că ar fi fost salvat. Dar cîte ore mai erau pînă atunci ? Orologiile băteau ici și colo orele, dar în groaza sa el nu mai reușea să numere bătăile. Coborî o vale, urcă o coastă, trecu peste un pîrîiaș, dar ori de cîte ori întorcea capul, trei-patru călăi îl urmau implacabili, întinzînd mîinile după el.

Cînd, cu ultimele forțe, se cățără pe marginea foarte abruptă a unui bastion, văzu că cerul, dincolo de îngrămădirea de acoperișuri, pălea. Dar acum era prea tîrziu. Se simțea cu desăvîrșire sleit. Din obrazul rănit, șiroaie de sînge. Și Régora era la un pas. Îi și deslușea în penumbră albeața rînjetului.

Cei doi se aflară față în față pe îngusta creastă ierboasă. Régora nici n-avu nevoie să-l lovească. Pentru a se feri, Saggini făcu un pas îndărăt, nu mai avu teren solid sub picioare, se prăbuși pe spate pe povîrnișul abrupt, numai pietre și vrejuri de mure. Se auzi o bufnitură și apoi un geamăt înfundat.

— N-am putut să-l jupuim, dar s-a aranjat cum trebuie tipul, spuse Régora. Acum e mai bine să ne topim. Cine știe ce mai iese de-aici. Și așa stidleții sînt cam șucăriți.

Plecară în grup, comentînd vînătoarea, printre nerușinate hohote de rîs. Și ce mult durase totuși. Nici un bătrîn nu le dăduse atîta bătaie de cap. Chiar și ei erau obosiți. Cine știe de ce,

dar erau foarte obosiți. Micul grup se despărți. Régora plecă cu fata. Ajunseră la o piață viu luminată.

— Dar ce ai pe cap ? întrebă ea.

— Dar tu ? Și tu ai ceva.

Se apropiară unul de altul, examinîndu-se pe rînd.

— Doamne sfinte, ce figură ai. Și cum de ți-a apărut toată albeața aia în păr ?

— Și tu, și tu ai o figură înspăimîntătoare.

O neliniște neașteptată. Lui Régora nu i se mai întîmplase niciodată așa ceva. Se apropie de-o vitrină să se vadă.

În geam văzu foarte deslușit un bărbat cam de cincizeci de ani, cu ochii și obrajii buhăiți și gîtul ca al pelicanilor. Încercă să zîmbească, dar chiar în față îi lipseau doi dinți.

Era un vis urît ? Se întoarse. Fata dispăruse și ea. Apoi din fundul pieții răsăriră în mare goană trei băieți. Erau cinci, erau opt. Scoaseră un lung, terifiant șuierat.

— Atinge-l, atinge-l pe bătrîn.

Régora începu să fugă cît îl țineau picioarele. Dar nu-l prea mai țineau. Tinerețea, îndrăznețul și nepăsătorul anotimp, părea că are să țină foarte mult, părea că n-are să se mai sfîrșească niciodată. Și ca să se treacă îi fusese de ajuns o noapte. Acum nu mai rămînea nimic de cheltuit. Acum bătrînul era el. Și-i venea lui rîndul.

Oul

În grădina vilei Regale Crucea Violetă Internațională organiza un mare concurs „Cine găsește oul", destinat copiilor sub doisprezece ani. Biletul, douăzeci de mii de lire.

Ouăle erau ascunse sub niște grămezi de fîn. Apoi se dădea semnalul de pornire. Și toate ouăle pe care izbutea să le găsească un copil erau ale lui. Ouă de toate soiurile și dimensiunile, de ciocolată, de metal, de carton, conținînd obiecte foarte frumoase.

Gilda Soso, cameristă cu ora, auzi vorbindu-se despre aceasta în casa Zernatta, unde lucra. Doamna Zernatta avea să-i ducă pe toți patru copiii ei, în total optzeci de mii de lire.

Gilda Soso, douăzeci de cinci de ani, nu frumoasă dar nici urîtă, mică, subțirică, fetișoară vioaie, plină de bunăvoință, dar și de dorințe înăbușite — pe lîngă toate astea avînd o fiică de patru ani, făptură plină de grație dar fără nume patern din nefericire — se gîndi să-și ducă și ea fetița acolo.

Sosind ziua, îi puse Antonellei sale pardesiul cel nou și pălărioara de catifea care o făcea să pară tocmai ca fetele domnilor.

În schimb ea, Gilda, nu putea să semene cu o doamnă căci rochiile ei erau prea uzate. Făcu însă ceva mai bun : cu un fel de bonețică se di-

chisi cam ca o doică și dacă cineva nu sta anume s-o examineze cu lupa, putea foarte bine să treacă drept o bonă de casă mare, din acelea care au diplomă de la Geneva sau Neuchâtel.

Și așa la timpul potrivit se duseră la intrarea vilei Regale și aici Gilda se opri uitîndu-se în jur ca și cum ar fi fost o bonă care-o aștepta pe stăpîna ei. Între timp soseau mașinile domnilor de unde coborau copiii domnilor care se duceau să găsească ouăle ascunse. Sosi și doamna Zernatta cu toți patru copiii ei și Gilda se trase deoparte ca să nu fie văzută.

Oare în zadar se obosise Gilda ? Nu era ușor să se găsească momentul acela de zăpăceală și de confuzie în care ea socotea că poate intra gratis cu fetița.

Căutarea ouălor începea la trei. La trei fără cinci sosi o mașină tip prezidențial, în care era soția unui ministru important cu cei doi copii ai ei venită anume de la Roma. Atunci președintele, consilierii și doamnele care patronau Crucea Violetă Internațională se repeziră în întîmpinarea soției ministrului pentru a-i face toate onorurile și se iscă, ba chiar cu prisosință, dorita învălmășeală.

Grație căreia camerista cu ora Gilda travestită în doică pătrunse în grădină cu fata ei, dîndu-i din mers ultimele sfaturi ca să nu se lase mai prejos de copiii mai mari și mai șmecheri decît ea.

Pe pajiști se vedeau sute de grămezi de fîn, mai mici sau mai mari împrăștiate la întîmplare.

Una dintre ele avea probabil mai mult de trei metri, cine știe ce-or fi ascuns sub ea, sau poate nu era nimic.

Semnalul este dat de un sunet de trîmbiță, cade panglica pusă să marcheze locul de pornire și copiii se avîntă în marea căutare cu urlete indescriptibile.

Dar copiii domnilor o intimidară pe mica Antonella. Alerga ici și colo fără să se poată decide și între timp ceilalți scotoceau în măruntaiele căpițelor de fîn, unii chiar alergînd spre mamele lor strîngînd în brațe gigantice ouă de ciocolată sau de carton de diverse culori avînd înăuntru cine știe ce surprize.

Dar pînă la urmă și Antonella, înfundîndu-și o mînuță în fîn, întîlni o suprafață netedă și compactă, și judecînd după curbură trebuia să fi fost un ou enorm. Nebună de fericire începu să strige :

— L-am găsit ! l-am găsit ! și încerca să-l ia în brațe dar un băiat plonjă cu capul în jos cum se face la rugby și imediat Antonella îl văzu îndepărtîndu-se ducînd în brațe un fel de monument : și se și strîmba ca să rîdă de ea.

Ce sprinteni sînt copiii. La trei se dăduse semnalul de începere, la trei și un sfert tot ceea ce era mai bun și mai frumos fusese luat. Și fetița Gildei cu mîinile goale se uita în jur după mama ei îmbrăcată ca o doică, simțind desigur o mare deznădejde dar nevrînd în ruptul capului să plîngă, căci ar fi fost rușine cu toți copiii aceia care puteau s-o vadă. Fiecare avea acum cîte o pradă, unii mai mică, alții mai mare, numai Antonella nu avea absolut nimic.

Era acolo o fetiță blondă de șase-șapte ani care se încăpățîna să ducă singură toate minunățiile pe care pusese mîna. Antonella o privea zăpăcită.

— Tu n-ai găsit nimic ? o întrebă fetița blondă, cu politețe.

— Eu ? nu, nimic.

— Dacă vrei ia unul de la mine.

— Da ? Care ?

— Unul din alea mici.

— Ăsta ?

— Da, bine, ia-l.

— Mulțumesc, știi, făcu Antonella consolată ca prin farmec, cum te cheamă ?

— Ignazia, răspunse blondina.

În clipa aceea interveni o doamnă înaltă, care trebuie să fi fost mama Ignaziei :

— De ce i-ai dat un ou acestei fetițe ?

— Nu i l-am dat eu, ea mi l-a luat, răspunse numaidecît Ignazia cu misterioasa perfidie a copiilor.

— Nu e adevărat ! strigă Antonella. Ea mi l-a dat !

Era un frumos ou de carton lucios care se putea deschide ca o cutie, înăuntrul lui aflîndu-se poate o jucărie sau un serviciu pentru păpuși sau o trusă pentru brodat.

Atrasă de discuție se apropie o doamnă de la Crucea Violetă, îmbrăcată cu totul în alb, care să fi avut vreo cincizeci de ani.

— Ce s-a întîmplat, fetițe scumpe? întrebă zîmbind, dar nu era un zîmbet agreabil. Nu sînteți mulțumite?

— Nimic, nimic, spuse mama Ignaziei. Prostuța asta, care nici nu știu măcar cine e, i-a șterpelit un ou fetiței mele. Dar n-are nici o importanță. Pentru mine! Să i-l lăsăm totuși. Hai, Ignazia, să mergem! Și se îndepărtă cu fetița.

Dar doamna de la patronaj nu consideră închis incidentul:

— Dumneata ai luat un ou? o întrebă pe Antonella.

— Ba eu nu. Ea mi l-a dat.

— Ah, așa? Cum te cheamă?

— Antonella.

— Antonella și mai cum?

— Antonella Soso.

— Și mama ta? Mama ta unde e?

Chiar în clipa aceea Antonella își dădu seama că mama ei era acolo. Nemișcată, la o distanță de patru metri, asista la scenă.

— E acolo, spuse fetița și o arătă.

— Cea de colo?

— Da.

— Bine dar aceea nu e guvernanta?

Atunci Gilda se apropie:

— Eu sînt mama.

Doamna o privi perplexă:

— Scuzați, doamnă, dar dumneavoastră aveți bilet? V-ar supăra dacă v-aș ruga să mi-l arătați?

— Nu am bilet, spuse Gilda venind alături de Antonella.

— L-ați pierdut?

— Nu. N-am avut de loc.

— Ați intrat în mod fraudulos, deci? Atunci situația se schimbă. Atunci, fetițo, oul acesta nu e al tău.

Și-i smulse oul din mînă cu brutalitate.

— E rușinos, spuse. Vă rog să poftiți afară.

Fetița rămase locului împietrită și pe fețișoara ei era imprimată o asemenea durere încît cerul lumii întregi începu să se întunece.

Atunci, în vreme ce doamna de la patronaj pleca cu oul, Gilda explodă, umilințele, suferințele, mîniile, dorințele reținute ani și ani de zile fură mai puternice. Și se porni să urle, acoperind-o pe doamnă cu vorbe oribile care începeau cu c cu b cu s cu l și cu alte litere ale alfabetului.

Era de față o mulțime de lume, doamne elegante din cea mai bună societate, cu copiii lor încărcați de ouă minunate. Unele dintre ele fugiră îngrozite. Altele se opriră să protesteze:

— E o rușine! E un scandal! Aud copiii! Arestați-o!

— Afară! Afară de-aici, femeie nerușinată, dacă nu vrei să te denunț, porunci doamna de la patronaj.

Dar Antonella izbucni într-un plîns îngrozitor care ar fi mișcat și pietrele. Gilda își ieșise acum din fire, mînia, rușinea, neplăcerea îi dădeau o energie uriașă și irezistibilă:

— Ruşine să vă fie să luaţi oul de la fetiţa mea care nu are niciodată nimic. Ştiţi ce sînteţi ? O ticăloasă.

Sosiră doi poliţişti şi-o apucară pe Gilda de mîini.

— Afară, ieşi numaidecît afară !

Ea se zbătea :

— Lăsaţi-mă, lăsaţi-mă, cîinilor ce sînteţi.

Se repeziră asupra ei, o apucară din toate părţile, o tîrîră spre ieşire.

— Atunci hai cu noi la chestură, la arest o să-ţi treacă pofta, şi-o să te înveţi minte aşa să mai insulţi forţele ordinii publice.

Se luptau cu ea s-o ţină, deşi era micuţă.

— Nu, nu ! urla ea. Fetiţa mea ! Fetiţa mea ! Lăsaţi-mă, nemernicilor !

Fetiţa i se agăţase de fustă, era azvîrlită încolo şi-ncoace în învălmăşeală, şi printre sughiţuri scotea ţipete de implorare.

Să fi fost vreo zece persoane, bărbaţi şi femei, împotriva ei.

— A înnebunit. Cămaşa de forţă ! La ospiciu.

Duba ospiciului sosea chiar atunci, deschiseră uşa, o ridicară anevoie. Doamna de la Crucea Violetă o apucă energic de mînă pe fetiţă.

— Ş-acum tu vino cu mine. O să-i dau eu o lecţie mamei tale, să mă pomenească.

Nimeni nu-şi aminti că în unele cazuri nedreptatea suferită poate descătuşa o forţă înspăimîntătoare.

— Pentru ultima dată, vă spun, lăsaţi-mă, urlă Gilda, în vreme ce încercau s-o înghesuie în dubă. Lăsaţi-mă, dacă nu vreţi să mă omor.

— Destul ! Duceţi-o, porunci doamna de la patronaj, preocupată s-o stăpînească pe fetiţă.

— Atunci crapă tu prima, blestemato, făcu Gilda, zbătîndu-se mai tare decît pînă atunci.

— Dumnezeule ! gemu doamna îmbrăcată în alb şi se prăbuşi ca o cîrpă la pămînt.

— Şi acum tu care mă ţii de mîini. Şi tu ! făcu camerista.

Se produse o învălmăşeală confuză de trupuri, apoi din dubă unul dintre agenţi se prăbuşi fără viaţă, un al doilea se prăvăli şi el numaidecît, de îndată ce Gilda îi spuse o vorbuliţă.

Se traseră îndărăt cu o groază nelămurită. Mama rămase singură şi în jurul ei o mulţime care nu mai cuteza nimic.

O luă de mînă pe Antonella şi înaintă sigură de sine :

— La o parte, la o parte, trebuie să trec.

Îi făcură loc, nu aveau curaj s-o atingă, dar se luară după ea, la distanţă de douăzeci de metri, în timp ce se îndepărta. Între timp, prin viermuiala de oameni, soseau camionete cu întăriri, se auzeau sirene de autoambulanţe şi de pompieri. Un subchestor luă comanda operaţiunilor. Se auzi o voce :

— Furtunele ! Gazele lacrimogene !

Gilda se întoarse spre ei semeaţă :

— Încercaţi, dacă aveţi curajul.

Era o mamă jignită şi umilită, era o forţă dezlănţuită a naturii.

Un cerc de oameni înarmați o înconjurară.

— Mîinile sus, nenorocito !

Răsună chiar o împușcătură de avertisment.

— Fata mea ! strigă Gilda. Vreți s-o omorîți și pe ea ? Lăsați-mă să trec.

Înaintă neînfricată. Nici nu-i atinsese și șase agenți căzură grămadă la pămînt.

Așa ajunse acasă. Era un imobil mare printre pajiștile de la periferie. Forța publică ocupă toate împrejurimile.

Chestorul înaintă cu un megafon electric : tuturor chiriașilor din casă li se acorda cinci minute ca să elibereze locul ; mamei dezlănțuite i se poruncea să predea fetița, ca s-o ferească de necazuri.

Gilda ieși la o fereastră de la ultimul etaj și strigă cuvinte care nu se înțelegeau. Grupurile de agenți de șoc se traseră înapoi ca și cum o masă invizibilă i-ar fi izbit din față.

— Ce faceți ? Strîngeți rîndurile ! tunară ofițerii. Dar și ofițerii dădură îndărăt poticnindu-se.

În imobil nu mai rămăsese acum decît Gilda cu fiica ei. Probabil că tocmai pregătea cina pentru că dintr-un coș ieșea un firicel de fum.

În jurul casei ostașii regimentului 7 blindate alcătuiau un inel larg, în timp ce se lăsa seara. Gilda se apropie de fereastră și strigă ceva. Un car armat greu începu să se zgîlțîie, apoi se răsturnă sfărîmîndu-se. Un al doilea, un al treilea, un al patrulea. O putere misterioasă le scutura încoace și-ncolo ca pe niște jucării de tablă pînă cînd rămîneau imobile în pozițiile cele mai stranii, complet distruse.

Se declară stare de asediu, interveniră forțele O.N.U. Zona de oraș care înconjura casa fu evacuată pe o rază foarte mare. În zori începu bombardamentul.

Ieșite la balcon, Gilda și fiica ei asistau liniștite la spectacol. Nu se știe cum nici una dintre bombe nu reușea să atingă casa. Toate explodau în aer, la trei-patru sute metri deasupra. Apoi Gilda intră din nou în casă pentru că Antonella, speriată de bubuitul exploziilor, începuse să plîngă.

Aveau s-o captureze prin foame și sete. Tăiară conducta de apă. Dar în fiecare dimineață și seară coșul își scotea firul său de fum, semn că Gilda pregătea de mîncare.

Generalisimii hotărîră atacul la ora X. La ora X pămîntul se cutremură pe kilometri întregi, mașinile de război înaintînd concentric, cu un vuiet de apocalips.

Gilda ieși din nou la fereastră.

— Destul, strigă. Lăsați-mă în pace.

Formația de care armate undui, purtată parcă de un val invizibil, pahidermele de oțel încărcate cu moarte se răsturnară cu scrîșnete oribile, transformîndu-se în grămăjoare de fiare.

Secretarul general al O.N.U.-ului înaintă ținînd în sus un steag alb. Gilda îi făcu semn să intre.

Secretarul O.N.U.-ului ceru cameristei condițiile de pace : țara ajunsese la epuizare, nervii populației și ai forțelor armate nu mai rezistau.

Gilda îi oferi o ceașcă de cafea și apoi spuse :

— Vreau un ou pentru fetița mea.

Zece camioane se opriră în fața casei. Fură descărcate ouă de toate dimensiunile, de o frumusețe fără seamăn, ca fetița să poată alege. Era unul chiar din aur curat, bătut cu pietre prețioase, cu diametrul de treizeci și cinci de centimetri.

Antonella alese unul mic, de carton colorat, la fel cu acela pe care i-l luase doamna de la patronaj.

Groapa a optsprezecea

Domnul Stefano Merizzi, de cincizeci și patru de ani, directorul unei întreprinderi petrochimice, juca golf pe terenul din Morisenda într-o după-amiază de vară împreună cu prietenul său Giacomo Introvisi, cu fiica sa Lucia și cu contele Gianangelo Giunchi care urma să devină al doilea soț al ei. Era o zi foarte frumoasă.

Merizzi era un bărbat corpolent, greoi și neobișnuit cu exercițiile fizice, dar practica golful sperînd că acest sport liniștit și dificil avea să-l țină în formă. Nervos din fire, nu ajunsese în șapte ani de practică la nici un rezultat apreciabil. Era destul dacă reușea să pornească mingea după o sută de lovituri. El însă nu făcea caz, pînă la urmă se resemnase, nota punctele pe *score* dacă nu de altceva din plăcere, și de fapt se amuza. Prietenul său Introvisi era un tip de același calibru cu el. Fiica sa Lucia și Giunchi în schimb erau foarte pricepuți, prima cu un *handicap* de zece, al doilea cu șapte.

Pentru a face cît de cît interesantă o partidă în patru cu forțe atît de inegale, cei patru deciseră să joace „din două mingi cea mai bună". Lucia își luă ca tovarăș pe tatăl său.

În ziua aceea, poate din pricina căldurii, Merizzi părea foarte obosit și abia se tîra de-a lungul pajiștilor încîntătoare bordate cu gigantice perdele de arbori.

La începere, ca mai totdeauna, Merizzi făcu un biet *drive* și mingea se opri în groapă. Partenera sa Lucia trase cu prea mare dezinvoltură. Mingea țîșni dreaptă și avîntată cu un progresiv efect la dreapta care o făcu să cadă, cam la vreo sută și patruzeci de metri, la marginea pădurii, într-o porțiune de iarbă lăsată anume sălbatică și necultivată. Giunchi în schimb se plasă într-o excelentă poziție, tocmai în mijlocul *link*-ului.

Era rîndul Luciei să joace. Greși din plin. Mingea fu momită și mai mult de ierburile sălbatice. Și era greu de crezut că Merizzi ar fi reușit nu să atingă *green*-ul, care era la o sută de metri în fața lui, ci măcar să scoată mingea din grămadă.

— Fierul de zece? îl întrebă *caddy*-ul.

— Dă-mi-l pe care-l vrei. Atît!

De obicei, tocmai din pricină că era conștient de propria sa inferioritate, înainte de-a da o lovitură Merizzi sta și se pregătea cu multă migală. De data asta însă nu făcu așa, ca și cînd ar fi fost dezgustat, ca și cînd nu s-ar fi simțit obligat și jocul i-ar fi fost indiferent. Se așeză în poziție, ridică fierul, îl ținu o clipă suspendat, îl făcu să vibreze, învîrtindu-l.

O să atingă mingea? O să lovească mingea? O să miște mingea din loc? Cu cît o să împingă mingea? Cu zece centimetri, o jumătate de metru, un metru? Se auzi o lovitură metalică și seacă, privirile surprinse ale jucătorilor și ale celorlalți *caddies* urmăriră micuța minge care se ridica mai întîi în slava cerului cu o traiectorie curbă ca să cadă apoi dezinvoltă exact

în mijlocul *green*-ului, la cincisprezece centimetri de groapă. Urmară rîsete zgomotoase. Desigur o întîmplare sau norocul. O lovitură mai bună nici nu se putea. Cine știe dacă un campion mondial ar fi reușit sau nu o asemenea performanță.

— Papà, îți dai seama că e grozav? strigă Lucia din dreptul celei de a șaptesprezecea gropi. Oricît ar fi fost de neverosimil, dar după primul *drive* Merizzi nu mai greșise nici o lovitură. Și lucrul era cu atît mai ciudat cu cît se vedea că era obosit, și părea indiferent la acel soi de miracol.

— Ce-i cu tine? Cum îți explici asta? îl întrebă Introvisi. Știi că tu realizezi astăzi un excelent opt de *handicap?*

Merizzi se opri la marginea penultimului *green* după ce nimeri groapa cu o impresionantă precizie. Sufla greu. Se rezema în *putter* ca un bătrîn în baston.

— Dragă Giacomo, spuse cu glas scăzut, adevărul e că nu-mi mai pasă de nimic. Chiar în adîncul inimii. Nu-mi mai pasă de nimic, și tu știi că la golf se joacă bine numai în asemenea condiții, cînd ești completamente detașat, cel puțin oamenii ca mine. Și astăzi nu-mi mai pasă de nimic nici cît negru sub unghie.

Agită o mînă prin fața ochilor ca și cum ar fi vrut să alunge ceva.

— Și muștele astea! spuse. Blestemate muște.

— Ce muște?

— Nu știu, nu le-am mai văzut niciodată pe-aici, îmi tot bîzîie la ureche de cînd am început.

— Nu mi-am dat seama, spuse Introvisi și se duse la locul de pornire următor. Soarele coborîse, pe pajiști umbrele se alungeau.

Merizzi îl urmă cu greutate. După vreo zece pași se opri clătinîndu-se. Prietenul își dădu seama.

— Nu te înțeleg. Azi joci cum nici măcar n-ai visat vreodată să joci, joci ca un tînăr, și stai acolo pleoștit ca și cum ți s-ar fi întîmplat o nenorocire. Se poate ști ce ai ?

— M-au supt, spuse Merizzi cu tristețe.

— Cine ?

— Toți. Viața. Nevastă-mea. Fiică-mea. M-au supt și continuă să mă sugă. Și-acum tipul acela care vrea s-o ia de nevastă. Tot sîngele puțin cîte puțin. De cîți ani ? Zi de zi. Pe urmă muncitorii, comisia internă. Și fiscul. Și grupul de asistență. Și verii. Și rudele sărace. Și clica de paraziți pe care-i știi... Așa că sînt obosit, înțelegi ? Nu-mi mai pasă de nimic. Sînt obosit, numai de-asta joc bine acum... Dar ce muște scîrboase !

Și iar făcu gestul acela cu mîna ca să gonească gîngăniile.

Cu toate astea Introvisi nu vedea nimic.

A optsprezecea și ultima groapă, lungă de trei sute optzeci de metri, e în pantă. *Green*-ul, de cum ajunge dincolo de muchia din vîrf, nu se mai vede de jos. În *drive*-ul de pornire, cum nu se întîmplase niciodată, Merizzi o depăși pe Lucia cu cincisprezece metri. Faptul avea ceva

monstruos în el. Cei doi adversari, în dezavantaj acum cu paisprezece puncte, stăteau și priveau. Merizzi trase a doua lovitură, se plasă pe ultimul și cel mai abrupt povîrniș, ca să ajungă la *green* mai lipseau o sută cincizeci de metri. Următorul „fier cinci" al Luciei nu fu prea grozav. Mingea se opri în echilibru pe un smoc de iarbă unde pajiștea era mai aplecată.

Bărbatul obosit ceru să i se dea ciocanul numărul opt, și fără să se mai gîndească lovi mingea. Doi *caddies* se și duseseră pe *green* să controleze sosirea.

— A căzut aici pe *green*, perfect, pe urmă cine știe cum a sărit, da, a sărit în partea aceea, spre groapă, explică un băiat. În momentul acesta soarele dispăru cu totul pe după vîrfurile stejarilor și se lăsă seara.

Dincolo de *green* terenul aluneca într-o rîpă necultivată și mărăcinoasă. Dar mingea căzuse drept în jos, lovitura era magistrală, iar dacă a sărit, a sărit foarte aproape, nu poate fi departe. Se pornesc s-o caute. Chiar și Merizzi, aplecat, umblă scotocind prin mărăcini și ierburi.

Se înserează, încet-încet lucrurile încep să pară tot mai asemănătoare cu umbrele, cu niște fantome care umblă, cu sufletul omului. Din pădurea din jur încep să se ridice mici glasuri misterioase. Dar vîrfurile cele mai înalte ale copacilor încă mai sînt iluminate de soare.

— Papă, papă, unde ești ? strigă Lucia pe neașteptate.

În timpul acesta Giunchi se apleacă să ridice ceva :

— Al cui e fierul acesta ?

În ierburile pajiştei, puţin mai jos de platou, a găsit o crosă. E un fier opt, pare aproape nou. Giunchi îl ridică în sus ca să fie văzut. Apoi se opreşte împietrit, fixînd terenul din faţa sa :

— Sfîntă Fecioară !

Se apropie cu toţi de el curioşi. În mijlocul *rough*-ului, printre bălăriile aproape mai înalte decît ea, stă nemişcată o enormă broască-rîioasă.

E întoarsă către soarele care apune şi s-ar spune că soarbe cu mare plăcere lumina aceea pe sfîrşite. Trebuie să fi fost o vietate miraculoasă, trebuie să fi avut nişte amoruri uluitoare, trebuie să fi fost foarte fericită, un prinţ poate, un rege bun, un prieten al zînelor, un mic zeu al pădurii. Şi acum e pe moarte.

E în întregime acoperită de o puzderie de muşte care o devoră. Trebuie să se fi luptat mult cu ele ca să se elibereze, dar erau prea multe şi acum e epuizată. O puzderie de muşte veninoase o devoră acum şi o sug, unele dintre ele stau nemişcate, angajate în supliciu, altele mişună nervos printre zgaibe căutînd locurile cele mai gingaşe ale pielii, altele roiesc în jur formînd un fel de noruleţ cenuşiu, prin care contururile suveranului se întrezăresc nesigure şi tremurate. A luptat să se elibereze, dar erau prea multe. Şi acum trebuie să moară.

Totuşi e un zbucium îndelungat, o suferinţă disperată, e singurătatea. Mîine dimineaţă nu va mai revedea soarele, niciodată nu-l va mai putea

revedea, dar acum încă îi mai gustă patetica reverberaţie printre arbori, lumina aceea care a aparţinut tinereţii, speranţei şi dragostei.

De sub viermuiala murdară de muşte ochii mai strălucesc încă, gura palpită în uşoare suspine.

Oamenii tot mai stau în jurul ei înspăimîntaţi. Nu-i decît o broască-rîioasă, de ce vederea ei îi paralizează aşa ?

Deodată, cu ultima sforţare muribunda îşi saltă capul ca şi cînd ar cerşi o picătură de aer. Pentru o clipă privirile sale întîlnesc ochii Luciei.

Brusc, ca şi cum i-ar fi lipsit ceva, tînăra, frumoasa şi preaeleganta femeie se întoarce spre tufişuri, urlînd :

— Papà, papà, unde eşti ? Dar domnul Merizzi nu se vede.

Oamenii din jurul broaştei-rîioase se dau încet îndărăt.

Haina vrăjită

Deşi apreciez eleganţa vestimentară, de obicei nu ţin seama dacă hainele semenilor mei au o tăietură mai mult sau mai puţin perfectă. Într-o seară cu toate acestea, în timpul unei vizite într-o casă din Milano, am cunoscut un bărbat, în vîrstă de patruzeci de ani după cum părea, care literalmente strălucea datorită frumuseţii, definitive şi pure, a îmbrăcăminţii.

Nu ştiu cine era, îl întîlneam pentru prima dată şi cînd mi-a fost prezentat, cum se întîmplă întotdeauna, mi-a fost imposibil să-i înţeleg numele. Dar la un moment dat m-am aflat în seara aceea în vecinătatea lui, şi am început să discutăm. Părea un om inteligent şi subţire, dar avea pe faţă un aer de tristeţe. Poate cu o intimitate exagerată — Dumnezeu îmi schimbase firea — l-am complimentat pentru eleganţa lui; şi am îndrăznit chiar să-l întreb la ce croitor lucra.

Pe faţa lui apăru un uşor zîmbet ciudat, de parcă s-ar fi aşteptat la întrebare.

— Aproape că nu-l cunoaşte nimeni, spuse, dar e un mare maestru. Şi nu lucrează decît cînd îi vine lui. Pentru puţini iniţiaţi.

— Dar eu aş putea să... ?

— Oh, încearcă, încearcă. Îl cheamă Corticella, Alfonso Corticella, strada Ferrara 17.

— Trebuie să fie scump, îmi închipui.

— Bănuiesc, dar jur că nu ştiu. Hainele astea mi le-a făcut acum trei ani şi nu mi-a trimis încă nota de plată.

— Corticella ? Strada Ferrara 17, aţi spus ?

— Exact, răspunse necunoscutul. Şi mă părăsi ataşîndu-se unui alt grup.

În strada Ferrara 17 am găsit o casă ca atîtea altele şi locuinţa lui Alfonso Corticella era ca locuinţa atîtor altor croitori. Veni să-mi deschidă chiar el. Era un bătrînel cu părul negru, dar desigur vopsit.

Spre surprinderea mea nu făcu mofturi. Ba chiar părea dornic să-i devin client. I-am explicat cum am aflat adresa lui, am lăudat felul lui de a croi, i-am cerut să-mi facă un rînd de haine. Am ales o stofă lucioasă gri, apoi mi-a luat măsura, şi s-a oferit să vină, pentru probe, la mine acasă. L-am întrebat de preţ. Nu era nici o grabă, mi-a răspuns. Vom fi mereu de acord. Ce om simpatic, am gîndit la început. Şi cu toate acestea mai tîrziu, în timp ce mă întorceam acasă, mi-am dat seama că bătrînelul îmi lăsase în suflet o proastă dispoziţie (poate din pricina insistenţelor lui repetate şi a zîmbetelor mieroase). Pe scurt nu aveam nici o poftă să-l revăd. Dar acum hainele erau comandate. Şi după vreo douăzeci de zile erau gata.

Cînd mi le-au adus, le-am probat, timp de cîteva secunde, în faţa oglinzii. Erau o capodoperă. Dar, nu ştiu bine de ce, poate din pricina amintirii neplăcutului bătrînel, nu aveam de loc

chef să le îmbrac. Și au trecut săptămîni întregi pînă să mă decid.

Îmi voi aminti ziua aceea cît voi trăi. Era o zi de marți în aprilie și ploua. Cînd mi-am pus costumul — haină, pantaloni și vestă — am constatat cu plăcere că nu-mi atîrnau și nu mă strîngeau pe nicăieri, cum se întîmplă mai totdeauna cu hainele noi. Ba chiar îmi cădeau de minune.

De regulă în buzunarul drept de la haină eu nu pun nimic, hîrtiile le țin în buzunarul stîng. Așa se explică de ce după cîteva ore, la birou, vîrînd din întîmplare mîna în buzunarul drept, simții că e o hîrtie acolo. Poate nota de plată a croitorului ?

Nu. Era o bancnotă de zece mii de lire.

Rămăsei încremenit. Eu, asta e sigur, n-o pusesem acolo. Pe de altă parte era absurd să mă gîndesc la o glumă din partea croitorului Corticella. Cu atît mai puțin la un cadou din partea femeii mele de serviciu, singura persoană care, după croitor, avusese ocazia să se apropie de costumul de haine. Sau poate că era o bancnotă falsă ? O privii în zare, o comparai cu altele. Mai bună decît era nu putea fi.

Singura explicație posibilă era vreo zăpăceală a lui Corticella. Poate că venise un client să-i plătească un acont, croitorul în clipa aceea nu avea portofelul la el și, ca să nu lase bancnota pe unde o fi, o băgase în haina mea, agățată pe un manechin. Asemenea cazuri se pot întîmpla.

Apăsai pe butonul soneriei s-o chem pe secretară. Îi voi scrie lui Corticella o scrisoare restituindu-i banii care nu erau ai mei. Între timp însă, și n-aș putea spune de ce, băgai din nou mîna în buzunar.

— Ce aveți, domnule doctor ? Vă simțiți rău ? mă întrebă secretara care intra în acea clipă. Probabil că devenisem palid la față ca moartea. În buzunar, degetele mele dăduseră peste marginile unei alte hîrtii, care cu o clipă mai înainte nu fusese acolo.

— Nu, nu, nu e nimic, răspund. O ușoară amețeală. Mi se întîmplă de la o vreme. Poate sînt nițel obosit. Așa că puteți pleca, domnișoară, trebuia să dictez o scrisoare, dar vom face treaba asta mai tîrziu.

Numai după ce secretara a plecat, am îndrăznit să scot hîrtia din buzunar. Era o altă bancnotă de zece mii. Și atunci am încercat pentru a treia oară. Și o a treia bancnotă ieși la iveală.

Inima începu să-mi galopeze. Am avut impresia că mă aflu prins, din motive misterioase, în vîrtejul unui basm din acelea din care se spun copiilor și pe care nimeni nu le crede.

Sub pretext că nu mă simt bine părăsii biroul și mă dusei acasă. Simțeam nevoia să rămîn singur. Din fericire, slujnica plecase. Închisei ușile, trăsei transperantele. Și începui să scot bancnotele una după alta cu cea mai mare grabă, din buzunarul care părea de nesecătuit.

Lucram cu o spasmodică încordare nervoasă, de teamă că miracolul ar putea să înceteze dintr-un moment în altul. Aș fi vrut să continui

toată seara şi toată noaptea, pînă aş fi strîns miliarde. Dar la un moment dat puterile mă părăsiră.

În fața mea se afla o grămadă impresionantă de bancnote. Lucrul cel mai important acum era să le ascund, ca nimeni să nu miroasă ceva. Golii un vechi cufăr plin cu covoare şi în fundul lui, grupați în grămăjoare, pusei banii pe măsură ce-i număram. Erau cincizeci şi opt de milioane grase.

A doua zi dimineață mă trezi femeia, mirată că mă găseşte în pat cu totul îmbrăcat. Încercai să rîd, explicîndu-i că seara băusem puțin cam mult şi că somnul mă luase pe neaşteptate.

O nouă spaimă: femeia mă invita să-mi scot costumul ca să-l dea măcar puțin cu peria.

I-am răspuns că trebuia să ies numaidecît şi că nu mai aveam timp să mă schimb. Apoi m-am dus repede la un magazin de îmbrăcăminte de gata ca să-mi cumpăr un alt costum, dintr-o stofă asemănătoare; l-aş fi lăsat pe acesta slujnicei să aibă grijă de el; al „meu", acela care avea să facă din mine, în decurs de cîteva zile, unul dintre cei mai puternici oameni din lume, aveam să-l ascund într-un loc sigur.

Nu pricepeam dacă visam, dacă eram fericit, sau dacă nu cumva eram sufocat de povara unei fatalități nemărginite. Pe stradă, prin impermeabil pipăiam fără întrerupere în dreptul magicului buzunar. De fiecare dată respiram uşurat. Sub stofă răspundea confortantul foşnet al biletului de bancă.

Dar o ciudată coincidență îngheță fericitul meu delir. În ziarele de dimineață apăru cu litere mari ştirea unui jaf petrecut cu o zi înainte. Furgoneta blindată a unei bănci, după ce fusese pe la toate sucursalele, tocmai transporta la sediul central vărsămintele zilei, cînd a fost asaltată şi golită în bulevardul Palmanova de patru bandiți. Cînd lumea dăduse fuga, unul dintre gangsteri, ca să-şi facă loc, începuse să tragă. Şi un trecător fusese ucis. Dar mai ales mă contraria suma de bani jefuită: exact cincizeci şi opt de milioane (ca şi ai mei).

Putea să existe vreo relație între neaşteptata mea bogăție şi lovitura tîlhărească petrecută aproape în acelaşi timp?

Părea o prostie să gîndeşti la aşa ceva. Şi eu nu sînt superstițios. Cu toate acestea faptul mă zăpăci cu totul.

Cu cît ai mai mult, cu atît doreşti mai mult. Ajunsesem bogat, ținînd seama de modestele mele obiceiuri. Dar mă atrăgea mirajul unei vieți de lux fără margini. Şi chiar în acea seară mă pusei pe lucru. Acum procedam mult mai calm şi cu un mai mic consum nervos. Alte o sută treizeci şi cinci de milioane se adăugară la tezaurul precedent.

În noaptea aceea nu reuşii să închid un ochi. Era presentimentul unui pericol? Sau aveam conştiința chinuită a celui care obține fără să merite o avere fabuloasă? Sau un soi confuz de remuşcare? De cum se lumină sării din pat, mă îmbrăcai şi alergai afară să caut un ziar.

Cînd citii, mi se opri respirația. Un incendiu teribil, izbucnit la un depozit de țiței, distrusese pe jumătate o clădire din foarte centrala stradă San Cloro. Printre altele fuseseră devorate de flăcări casele de bani ale unui mare institut de construcții, care conțineau peste o sută treizeci de milioane de lire, bani lichizi. În flăcări, doi pompieri își găsiseră moartea.

Oare trebuie să înșir acum unul după altul toate delictele mele ? Da, pentru că acum știam că banii pe care mi-i furniza haina veneau de la crime, din sînge, din disperare, din moarte, veneau din infern. Dar înlăuntrul meu exista totuși o intervenție a rațiunii care, bătîndu-și joc, refuza să admită vreo vină de orice fel din partea mea. Și atunci tentația revenea, atunci mîna — era așa de ușor ! — se băga în buzunar și degetele, cu o grabnică voluptate, strîngeau marginile mereu noului bilet de bancă. Banii, dumnezeieștii bani !

Fără să părăsesc vechiul apartament (ca să nu bată la ochi), în scurtă vreme îmi cumpărasem o vilă somptuoasă, posedam o prețioasă colecție de tablouri, circulam cu automobile de lux, și, lăsîndu-mi slujba pentru „motive de sănătate“, mă plimbam pretutindeni prin lume în compania unor femei frumoase.

Știam că, ori de cîte ori scoteam bani din haină, pe lume se petrecea ceva mîrșav și dureros. Dar cu toate acestea aveam o conștiință vagă a lucrurilor, nesusținută de probe logice. Și în același timp, cu fiecare nouă încasare de-a mea, conștiința mi se degrada, devenind tot mai josnică. Și croitorul ? I-am telefonat ca să lichidăm contul, dar nu mi-a răspuns nimeni. În strada Ferrara, unde m-am dus să-l caut, mi s-a spus că emigrase în străinătate, nu se știa unde. Totul deci conjura să-mi demonstreze că, fără s-o știu, făcusem un pact cu diavolul.

Pînă cînd, în imobilul unde locuiam de multă vreme, a fost găsită într-o dimineață o pensionară de șaizeci de ani asfixiată cu gaz : se omorîse pentru că pierduse cele treizeci de mii de lire lunare pe care le încasase cu o zi înainte (și care încăpuseră pe mîna mea).

Destul, destul ! ca să nu mă prăvălesc pînă în fundul abisului trebuia să scap de haină. Nu cedînd-o altora, întrucît oprobriul ar fi continuat (cine ar fi putut rezista vreodată la o ademenire atît de mare ?). Era neapărat nevoie s-o distrug.

Am ajuns cu mașina într-o vale ascunsă din Alpi. Mi-am lăsat automobilul într-un luminiș plin cu iarbă și am pornit-o în sus, în pădure. Nu era nici o suflare vie. Trecînd de pădure, am dat de pietrișul unei morene. Aici, între două stînci gigantice, am tras din sacul de munte haina blestemată, am stropit-o bine cu petrol și i-am dat foc. În cîteva minute nu rămăsese din ea decît cenușa.

Dar, la ultima pîlpîire a focului, în spatele meu — părea la o distanță de doi, trei metri — răsună o voce omenească :

— Prea tîrziu, prea tîrziu !

Terorizat, mă întorsei fulgerător. Dar nu era nimeni. Căutai în jur, sărind de pe un pietroi pe altul, ca să-l descopăr pe blestemat. Nimic. Nu erau decît pietre.

În ciuda spaimei pe care o trăsesem mă întorsei în fundul văii cu un sentiment de ușurare. În sfîrșit, liber. Și bogat, din fericire.

Dar în luminișul plin cu iarbă mașina mea nu mai era. Și în oraș, la întoarcere, văzui că somptuoasa mea vilă dispăruse ; în locul ei un teren viran cu pari din loc în loc cu cîte o tăbliță : „Teren comunal de vînzare". Și depozitele din bancă, fără să-mi explic, complet consumate. Dispărute de asemenea, în numeroasele mele casete de siguranță, groasele pachete de acțiuni. Și praf, nimic altceva decît praf, în vechiul cufăr.

Acum am reînceput să muncesc cu înfrigurare, lucru pe care-l fac cu destulă neplăcere, și, ceea ce este mai ciudat, nimeni nu pare să se mire de ruina mea neașteptată.

Și știu că nu s-a sfîrșit încă. Știu că într-o zi va suna soneria de la ușă, eu mă voi duce să deschid și în fața mea va sta, cu zîmbetul lui abject, ca să-mi ceară ultima socoteală, croitorul nenorocirii.

Cîinele gol

În dimineața de ajun, Nora aranja figurinele în ieslea de pe mescioară — anul acesta, fiind pradă unei depresiuni sufletești atît de depline, n-avea nici un chef să facă pom de Crăciun — și mîinile ei plasau păstorii îngenuncheați, oile, mieii și magii, dar mintea-i era în altă parte, cu gîndul fixat ca un cui la blestemata ei rană dureroasă, cînd auzi un poc, o lovitură surdă și violentă în spatele ei.

Se întoarse și-l văzu cu stupoare pe Glub, buldogul ei drag, care înainta bălăbănindu-se și întindea ici și colo botul căutînd. „Glub Glub" îl strigă, dar animalul nu se întoarse spre ea gudurîndu-se cum făcea de obicei, ci se opri nesigur ca și cum n-ar fi înțeles.

Era ceva ciudat la mijloc. Nora trase repede spre ea cîinele îngenunchind, îi luă capul în mîini și-i spuse :

— Dar ce ai, Glub ? ești bolnav, Glub ? de ce mă privești așa, Glub ?

În clipa aceea își dădu seama că Glub n-o vedea.

De cîtăva vreme observase că în ochii cîinelui se forma treptat un fel de reflex lăptos. Acum o pată întunecoasă îi acoperise întreaga pupilă. Nora îi trecu de două ori mîna prin fața ochilor și pupilele lui nici nu se clintiră. Orb. Acum se explica izbitura aceea de adineauri. Glub, înain-

tînd pe dibuite prin întuneric, se lovise pînă la urmă de piciorul unei mese.

Cîinele acela i-l dăruise el, era deci ultima părticică vie care-i rămînea de la el, și el nu mai era, dispăruse, o abandonase și de aceea Glub era unicul sprijin de care ea se mai putea agăța pentru a putea continua să mai existe și firește, cînd le spui, toate astea par niște povești absurde, deși adesea în viață lucrurile se petrec chiar așa.

O cuprinse spaima. Se simți mai mult decît înainte înspăimîntător de singură în casa aceea mare și nu era nimeni care să-i poată da vreun ajutor. Părea chiar că pe neașteptate vuietul nesfîrșit și misterios al orașului, acel soi de muget profund și dureros ar fi încetat. Și în tăcerea exagerată a încăperii Nora auzi pe neașteptate bătăile propriei inimi care galopa.

Trebuia să cheme numaidecît un veterinar. Probabil era o formă infecțioasă, trebuia căutat de grabă un remediu. Dar o știa de pe-acum : veterinarul n-avea să priceapă nimic, ultima dată examinase ochii cîinelui prostește, spusese tot felul de aiureli despre o anumită intoxicație, prescrisese antibiotice, dar antibioticele nu ajutaseră cu nimic. Și pe urmă să-l găsești, pe veterinar ; era ajunul Crăciunului, o lume întreagă părea înnebunită, dacă întrebai de cineva, răspunsul era mereu același : „Fără îndoială, doamnă, dar după sărbători". După sărbători ?

Deocamdată ea se deplasa dintr-o parte în alta a încăperii chemîndu-l pe Glub, să controleze dacă nu mai vedea chiar de loc și uneori

părea că animalul percepea doar umbra ei și-i venea numaidecît în întîmpinare, alteori însă apuca o direcție greșită și se izbea de mobile.

O cuprinse o imensă milă pentru cîine și pentru ea însăși. Și se gîndi la seara următoare, la teribilul prînz de Crăciun care o aștepta, pentru prima dată singură în casa aceea mare iar de la apartamentele vecine voci, zgomote și rîsete și Glub ghemuit lîngă ea ca de obicei, va întinde botul spre ea și o va fixa cu pupilele opace fără s-o vadă.

Atunci o cuprinse un fel de mînie și de revoltă pentru atîta răutate care-o lovea de pretutindeni. Chiar dacă trebuia să întoarcă pe dos întreg orașul Milano tot avea să găsească un medic : cel puțin avea să știe dacă mai sînt sau nu speranțe. Fiind atît de chinuită avu o idee ciudată care în condiții normale i s-ar fi părut absurdă. Să telefoneze profesorului Cleri, celebrului oculist, pe care-l știa prietenul lui. Și ce-ar fi spus oare Cleri ? Să-i ceri unui savant să examineze un cîine era o nebunie. Nu contează. N-avea decît să se simtă ofensat. Dacă nu avea o inimă de piatră trebuia să-și dea seama de extrema importanță o cazului.

Ciudat. Se gîndea că la biroul profesorului Cleri n-o să-i răspundă nimeni, sau au să-i răspundă că profesorul era plecat, sau că în ziua aceea nu primea, sau că în ziua aceea nu avea nici un minut liber și că trebuia să fixeze o întîlnire după Crăciun, sau că telefonul o să fie mereu ocupat, sau că telefonul o să fie deranjat, sau că pur și simplu în dimineața aceea profesorul Cleri murise brusc, el, singura persoană pe

lume care ar fi putut s-o ajute. Şi în schimb, lucru de necrezut, chiar oculistul fu acela care-i răspunse. Şi-o recunoscu numaidecît, şi părea să ştie tot ceea ce se întîmplase, şi nu făcu aluzie la el, şi cînd ea încercă să-i explice cu neîndemînatice circumlocuţiuni, ca să nu-l jignească, de ceea ce avea nevoie, el rîse cu bunăvoinţă şi spuse: „Spuneţi adevărul, doamnă, dumneavoastră nu aveţi curajul să-mi spuneţi că este vorba de un cîine... Dar se vede că dumneavoastră mă preţuiţi destul de puţin. Eu iubesc cîinii mai mult decît pe oameni... Nu cumva, din întîmplare, e vorba de faimosul dumneavoastră buldog... Chiar despre el? Cum aşa? Nu mai vede? Bietul animal... Dar aduceţi-l, doamnă, bineînţeles. Uitaţi, acum trebuie să mă duc la spital dar la patru şi jumătate vă aştept".

Răsuflă uşurată. Soarele îşi trimitea razele pe catifeaua violetă a unui fotoliu cu o discretă veselie. Vuietul de afară al oraşului era asemenea glasului Crăciunului care se apropia şi ea nu se mai temea de Crăciun, Crăciunul era din nou ziua aceea plăcută şi fără griji din copilăria ei. Nu, nu, nu trebuia să se lase doborîtă de primele neplăceri. Ce neferícit temperament avea. Pe lumea asta, har Domnului, există şi oameni buni, nu sînt chiar toţi nişte ticăloşi.

Era o zi foarte friguroasă şi senină. În mod inexplicabil, deşi nu sufla vîntul, aerul era curat în ciuda cumpliţilor nori de fum şi de aburi îngrămădiţi asupra conglomeratului urban. Nora cînta, în casă, aşteptînd ora la care să-l ducă

pe Glub la oculist. Între timp cîinele recăpătase viaţă, în anumite mişcări părea acelaşi care fusese cu un an înainte, cînd trupul lui era atît de viguros încît semăna cu un dragon, cu un colac de salvare, cu un taur, cu un nor, cu o plăsmuire a imaginaţiei, cînd amorţita şi monstruoasa lui frumuseţe făcea lumea să se oprească pe stradă.

Dar partea proastă fu că la patru şi jumătate, atunci cînd Nora coborî cu mare greutate cîinele din taxi în faţa intrării doctorului, ziua era pe sfîrşite. Şi reverberaţiile roşiatice ale apusului băteau în cornişele cele mai înalte în vreme ce se aprindeau, în haotice şi delirante perspective, luminările de Crăciun.

Intrînd în imobil, Nora nu băgă de seamă lucrul acesta şi se lăsă convinsă de toate fleacurile care-i ieşeau în cale ca s-o consoleze. Pentru că în anticamera aglomerată a cabinetului lui Cleri lumea se interesă în mod deosebit de Glub şi de necazurile lui, şi apoi apăru doctorul Cleri care plin de bunătate dădu precădere cîinelui şi ascultă cele întîmplate şi-i privi ochii şi spuse că nu trebuia să se descurajeze, nu era ceva local, totul depindea de o epuizare organică şi de aceea existau motive de speranţă. Desigur cîinele, dezorientat, dădea semne de nelinişte şi intimidat se ghemuia lîngă stăpîna lui.

Şi pe măsură ce medicul vorbea o cuprindea un sentiment de uşurare. Nu era deci vorba de orbire, nu era îndelungata agonie a animalului care se clătina prin casă fără busolă cu neîntrerupte şi umilitoare poticniri, nu era sfîrşitul (pentru că atunci cînd Glub n-ar mai fi existat, Nora

simțea că și ultima legătură cu el, iubitul ei, s-ar fi întrerupt și viața ar fi devenit o cazna a iadului însuși). Nu, Glub va trăi, își va recăpăta vederea, va putea să alerge din nou după minge prin pajiștile parcului în rîsetele copiilor.

Dar, la sfîrșitul vizitei, cînd Nora coborî și se găsi din nou în piațetă cu cîinele de curea, se și înserase. Acum doctorul Cleri consulta alți bolnavi, pacienții care așteptau nu se mai gîndeau la animal ci începuseră să se gîndească din nou la propriul lor caz, și Nora știa că în acel moment nu mai exista nimeni pe lume care să se preocupe de ea.

În piațetă exista o stație de taxiuri dar în seara aceea clocotitoare taxiurile nu veneau, toate erau înghițite de vîrtejul nebun al Crăciunului. Nora începu să aștepte, cîinele așezat alături ridica botul spre ea, întrebînd ce se întîmplă.

Acum nimeni nu mai lua în seamă buldogul orb, nimeni n-o mai lua în seamă pe ea, era o piațetă din centru, peste tot în jur magazine scînteietoare și ici colo ghirlande de beculețe se aprindeau și se stingeau nervos într-un ritm anume. În colț magazinul unui mare blănar, tocmai magazinul acela din care el, cu doi ani în urmă, îi cumpărase de Crăciun blana de castor. Și, alături, firma unui faimos *night*, în care se dusese de atîtea ori cu el purtînd obișnuitele discuții pentru că el, la o anumită oră ar fi vrut să se ducă să se culce pe cînd ea ar fi vrut să aștepte să vadă „numărul". Totul, casele, vitrinele, firmele, reclamele, păreau să-i spună Norei : îți amintești ? îți amintești ? Acum totul s-a sfîrșit.

Taxiul nu mai venea. Frigul o pătrunse tăind-o cu ascuțișuri de gheață. La un moment dat din pricina gerului buldogul începu să geamă încet. Nu mai era un colac de salvare, nu mai era un dragon, nu era un nor, era un biet domn denutrit, bolnav și obosit pe care lumea îl uitase.

Ea, zăpăcită, privea în jur. De unde venea toată lumea aceea ? Părea anume izvorîtă din abisurile tainice ale orașului ca s-o înnebunească pe ea. Bărbați femei, tineri, copii bătrîni alcătuiau în piațetă un fel de cerc obsedant în jurul ei, și toți aveau fețele excitate, toți purtau pachete de toate culorile, toți surîdeau, toți erau fericiți, blestematul acesta de Crăciun !

Crăciunul era un soi de monstru, îmbătase orașul, tîra bărbați și femei într-o bulboană, îi făcea pe toți fericiți. Se gîndi la casa goală și tăcută care o aștepta, la ungherele întunecate, rușinată își dădu seama că plîngea, lacrimile îi curgeau în jos pe obraji în șiroaie și nimeni n-o luă în seamă. Unde era el ? Poate chiar în piața aceasta, în mijlocul mulțimii dezlănțuite, avînd și el pachete și pachețele, și el fericit, la braț cu o fată mai frumoasă și mai tînără decît ea. Taxiul nu venea, trecuse poate o oră, cîinele gemea de frig cu tînguiri cavernoase și ea nu putea să-l consoleze. Ce lucru îngrozitor să fii străin și să nu primești nici o privire binevoitoare de nicăieri în inima sărbătorii. Atunci înțelese în sfîrșit că bietul Glub, buldogul, nu-i mai folosea la nimic. Și chiar dacă i-ar fi revenit

vederea şi-n loc de doi ochi ar fi avut o sută, tot nu i-ar fi ajutat la nimic. Pentru că Glub era doar un cîine care în fond nu ştia nimic despre ea şi despre suferinţa ei. Şi din el, din iubitul departe acum, nu rămăsese în cîine nici măcar o părticică, o suflare, o licărire... Cîinele era gol.

Şi aşa rămase singură. Treceau pe lîngă ea, o atingeau, o izbeau chiar uneori în agitaţia grabei, dar nimeni n-o privea în ochi şi nu-şi dădeau seama cît de nefericită era. Crăciunul era singurătate, era disperare, era un demon care muşca cu dinţi de foc inima, aici în capul pieptului.

Noapte dulce

Ea scoase prin somn un geamăt slab.

La capătul celuilalt pat, el, aşezat pe divan, citea sub conul de lumină al unei lămpi de noapte. Ridică privirea. Ea fu străbătută de un mic fior, scutură din cap ca şi cînd ar fi vrut să scape de ceva, deschise ochii şi-l fixă pe bărbat cu o expresie de stupoare, ca şi cum l-ar fi văzut pentru prima dată. Apoi zîmbi uşor.

— Ce e, dragă ?

— Nimic, nu ştiu de ce simt un fel de nelinişte, de teamă.

— Eşti puţin obosită de călătorie, aşa e întotdeauna şi apoi ai puţină temperatură, nu te necăji, mîine dimineaţă n-o să mai ai nimic.

Ea tace pentru cîteva secunde, fixîndu-l mereu cu ochii mari deschişi. Pentru ei, care veneau de la oraş, tăcerea bătrînei case de ţară era de-a dreptul exagerată. Un adevărat bloc ermetic de tăcere care părea să ascundă înlăuntrul lui o aşteptare, ca şi cum zidurile, grinzile, mobilele, tot şi-ar fi ţinut răsuflarea.

Apoi spuse, liniştită :

— Carlo, ce se întîmplă în grădină ?

— În grădină ?

— Carlo, te rog, fiindcă tot te-ai ridicat, te rog uită-te puţin afară, căci mi se pare ca şi cum...

— Ar fi cineva? Ce idee. Cine ar vrea să fie în grădină acum? Hoții? și rîse. Hoții au lucruri mai bune de făcut decît să dea ocol unor cocioabe ca asta.

— Te rog, Carlo, uită-te puțin.

El se ridică, deschise geamurile și persianele, privi afară și rămase surprins. De după-masă fusese furtună mare și acum, într-o atmosferă de-o puritate neverosimilă, o lună aproape plină lumina extraordinar grădina, neclintită, pustie și tăcută fiindcă greierii și broaștele fac parte integrantă din tăcere.

Era o grădină foarte simplă, făcută dintr-o pajiște netedă cu o alee de pietriș alb formînd un inel, desprinzîndu-se în raze în diverse ramificații: și numai împrejur era mărginită de straturi cu flori. Dar era însăși grădina copilăriei lui, o dureroasă părticică din viața sa, un simbol al fericirilor pierdute, și întotdeauna în nopțile cu lună, părea să-i vorbească prin aluzii pasionate și indescifrabile. La răsărit, contra luminii și de aceea neagră, o barieră de carpeni străpunsă de luminișuri arcuite, la sud un desiș pitic de merișor, la nord scara care ducea la grădina de zarzavat și romanticul edificiu al magaziei de cereale, la apus casa. Totul se odihnea în felul acela inspirat și minunat cu care natura doarme sub lună și pe care nimeni n-a reușit vreodată să-l explice. Cu toate acestea, ca întotdeauna, spectacolul îi provoca o sfîșiere profundă ca în fața unei frumuseți expresive pe

care el desigur putea s-o contemple, dar pe care n-ar fi putut niciodată să și-o însușească.

— Carlo, strigă Maria din pat, neliniștită, văzînd că el stă acolo nemișcat să privească. Cine este?

El închise fereastra lăsînd obloanele deschise și se întoarse.

— Nu-i nimeni, draga mea. E o lună uimitoare. Niciodată n-am mai pomenit o asemenea liniște. Reluă cartea și se întoarse să se așeze pe divan.

Era unsprezece și zece.

Chiar în clipa aceea, la extremitatea sud-est a grădinii, în umbra proiectată de carpeni, capacul unui chepeng disimulat printre ierburi începu să se ridice treptat, mișcîndu-se dintr-o parte și dînd la iveală deschizătura unei galerii care se pierdea sub pămînt. Dintr-o dată, o făptură îndesată și negricioasă ieși de-acolo și se porni să alerge cu o repeziciune frenetică în zigzag.

Prinsă de o tulpină o lăcustă pui se odihnea, fericită, tînărul ei abdomen verde palpitînd cu grație în ritmul respirației. Ghearele păianjenului de pămînt i se înfipseră cu furie în torace, sfîșiindu-i-l. Trupșorul se zbătu făcînd să zvîcnească lungile picioare posterioare, însă numai o singură dată. Oribilele clești apucaseră să desprindă capul și acum se afundau în burtă. Din rupturi țîșni sucul abdominal pe care ucigașul se puse să-l sugă lacom.

Absorbit de demonica voluptate a înfruptării, nu băgă de seamă la timp o gigantică făptură neagră care se apropia de el pe la spate. Haț.

Strîngîndu-și încă victima în gheare, păianjenul dispare pentru totdeauna în gîtlejul broaștei-rî-ioase.

Dar totul, în grădină, era divină pace și poezie.

O siringă otrăvită se înfipse în pulpa moale a unui melc care se deplasa spre grădina de zarzavaturi. Reuși să mai parcurgă doi centimetri, cu capul învîrtindu-i-se, apoi își dădu seama că piciorul nu-l mai asculta și că e pierdut. Deși i se împîclea treptat cunoștința, simți mandibulele larvei care-l atacase cum îi smulg cu furie hălci de carne, scobind caverne atroce în frumosul lui trup gras și elastic de care era atît de mîndru. În ultimul zvîcnet al infamei agonii mai avu încă vreme să constate, cu o rămășiță de satisfacție, că larva care-l atacase fusese străpunsă de un păianjen-lup și sfîșiată într-o clipită.

Ceva mai încolo, o grațioasă idilă. Cu lanterna sa sclipitoare aprinsă la maximum, un licurici zbura în jurul nemișcatei străluciri a unei muierușți foarte atrăgătoare, tolănită plină de lene pe o frunză. Da sau nu ? Da sau nu ? Se apropie de ea, încercă s-o mîngîie, ea îi îngădui. Zbuciumul dragostei îl făcu să uite ce infern putea să fie o pajiște într-o noapte cu lună. Tocmai cînd își îmbrățișa femeia, un cărăbuș auriu îi spintecă pîntecul cu totul, sfîșiindu-l dintr-o parte în alta. Micul său felinar continua să palpite întrebînd da sau nu, iar tîlharul îl și înghițise pe jumătate.

În vremea aceea se petrecu o sălbatică agitație la o distanță nu mai mare de o jumătate de metru. Dar fu o chestiune de secunde. Ceva enorm

căzu fulgerător și moale de sus. Broasca-rîioasă de adineauri simți o fatală zvîrcolire în spinare, încercă să se întoarcă. Dar se și înălța în aer între ghearele unei bătrîne cucuvele.

Dar dacă priveai, nu se vedea nimic. Totul, în grădină, era poezie și divină pace.

Această *kermesse* a morții începuse la căderea serii. Acum era în culmea freneziei. Și avea să continue pînă în zori. Pretutindeni masacru, ucidere, supliciu. Scalpeluri care desfundau cranii, harpoane care retezau picioare, scoteau solzi și se înfundau în viscere, clești care smulgeau carapace, stilete care străpungeau, dinți care tocau, ace care inoculau otrăvuri și anestezice, fire care capturau, sucuri erozive care lichefiau sclavii încă vii. De la cei mai mici locuitori cuibăriți prin pătura de mușchi, rotifere, tardigrade, amebe, tecamebe, la larve, la păianjeni, la cărăbuși, la miriapode și tot așa, mai sus, pînă la șopîrle, la scorpioni, la broaștele-rîioase, la cîrtițe, la bufnițe, nenumărata armată a ucigașilor de drumul mare se dezlănțuia în măcel, masacrînd, torturînd, sfîșiind, spintecînd, devorînd. Ca și cum, într-un mare oraș, în fiecare noapte zeci de mii de ucigași însetați de sînge și înarmați pînă în dinți ar fi ieșit din vizuinele lor, ar fi pătruns în case și ar fi gîtuit lumea în somn.

Pe neașteptate, jos, în grădină, tace acel Caruso al greierilor, lovit mortal în cap de o cîrtiță. Se stinge, lîngă tufiș, lămpița unui licurici sfă-

nimată de mușcătura unui cărăbuș. Se pierde într-un suspin cîntecul broaștei înghițită de un șarpe de apă. Și fluturașul nu se mai întoarce să se izbească de geamurile ferestrei luminate ; cu aripile rupte cu brutalitate el se zbate închis în stomacul liliacului. Teroare, spaimă, distrugere, agonie, moarte pentru mii și mii de creaturi ale lui Dumnezeu este ceea ce înseamnează somnul nocturn al unei grădini de treizeci de metri pe douăzeci. Și același lucru se petrece și în cîmpiile din jur, același lucru e și dincolo de munții care strălucesc cu reflexe sticloase în lumina lunii, palizi și misterioși. Și pe întreagă suprafața pămîntului e la fel pretutindeni, de cum coboară noaptea : exterminare, nimicire, ucidere. Și cînd noaptea se destramă și soarele apare, un alt prăpăd sîngeros începe, cu alți asasini de drumul mare, dar cu o cruzime egală. Așa a fost de cînd e lumea lume și așa va fi în vecii vecilor, pînă la sfîrșitul lumii.

Maria se agită în pat, rostind vorbe fără legătură și înțeles. Apoi din nou deschide ochii mari, speriată :

— Carlo, de-ai ști ce vis cumplit am avut, am visat că aici afară era omorît cineva.

— Ei, încearcă să te liniștești, draga mea, că vin și eu acum să mă culc.

— Carlo, nu te supăra, dar iar am senzația aceea stranie, cum că afară în grădină s-ar întîmpla ceva.

— Oare ce vrei să-ți bagi în cap ?

— Nu-mi spune nu, Carlo, te rog, dar zău că aș vrea să te uiți puțin afară.

El clatină din cap și zîmbește. Se ridică, deschide geamurile și privește.

Lumea zace într-o liniște nemărginită, inundată de lumina lunii. Același sentiment de vrajă, aceeași tainică neliniște.

— Dormi liniștită, draga mea, nu e nici țipenie, n-am văzut niciodată atîta pace.

Ascensorul

Cînd am luat ascensorul să cobor de la etajul treizeci şi unu din acel zgîrie-nori popular, unde locuiesc, pe cadranul din cabină care indica etajele erau aprinse beculeţele de la etajele douăzeci şi şapte şi douăzeci şi patru. Semn că aici ascensorul avea să se oprească să mai ia pe cineva.

Cele două uşiţe se închiseră şi ascensorul o porni vertiginos în jos. Era un ascensor foarte rapid.

De la treizeci şi unu la douăzeci şi şapte fu o clipă. La douăzeci şi şapte se opri. Uşa se deschise automat, eu privii şi simţii ceva aici în piept, cam în dreptul sternului, ca o dulce ameţeală viscerală.

Intrase ea, fata cu care de luni şi luni de zile mă întîlneam pe-acolo şi de fiecare dată cu inima bătîndă.

Era o fată de vreo şaptesprezece ani, o întîlneam mai ales dimineaţa, avea sacoşa de cumpărături, nu era elegantă dar nici şleampătă nu era, îşi purta părul negru dat pe spate şi legat cu o panglică petrecută greceşte peste frunte. Dar numai două lucruri aveau importanţă : figura, uscată, fermă, stăpînită, cu pometii proeminenţi, gura mică, fermă şi dispreţuitoare, o figură care era un soi de sfidare. Apoi era felul cum mergea, peremtoriu, clasic, cu o arogantă siguranţă corporală, ca şi cînd ar fi fost stăpîna lumii.

Ea intră în ascensor, de data asta nu avea sacoşa de cumpărături dar părul îi era legat tot cu fîşia aceea de tip grecesc şi nici de data asta nu era rujată căci buzele ei strînse şi dispreţuitoare nu aveau nevoie de ruj cu răsfrîngerea aceea superbă pe care o aveau.

Intrînd, nu ştiu nici măcar dacă mi-a aruncat o privire, apoi a fixat cu indiferenţă peretele din faţă. Nu există nici un loc pe lume în care figurile persoanelor care nu se cunosc să capete o expresie de cretinism total ca în ascensor. Şi chiar ea, fata, avea în mod inevitabil o expresie cretină, cretinismul ei fiind însă arogant şi excesiv de sigur pe sine.

Dar între timp ascensorul se oprise la etajul douăzeci şi patru şi intimitatea între ea şi mine, acea intimitate cu totul întîmplătoare, se risipea. Cele două batante ale uşii se deschiseră aşadar şi intră un domn căruia i-aş fi dat cincizeci şi cinci de ani, cam prăpădit, nici gras nici slab, aproape chel, cu faţa ridată şi inteligentă.

Fata sta drept în picioare, piciorul drept uşor dus înainte, cum fac de obicei manechinele cînd se fotografiază. Avea sandale de culoare neagră cu toc foarte înalt. Avea o geantă de piele albă sau de imitaţie de piele, o geantă mai degrabă modestă. Şi continuă să fixeze peretele din faţă cu o indiferenţă supremă.

Era una din acele creaturi blestemate care mai degrabă s-ar lăsa măcelărită decît să dea cuiva satisfacţie. Un timid ca mine mai putea oare spera vreodată ceva ? Absolut nimic. Şi apoi

dacă era într-adevăr o servitoare ar fi avut pentru mine tot disprețul acela mînios pe care-l au servitoarele față de stăpîni.

Ciudățenia fu că de la etajul douăzeci și patru ascensorul, în loc să se lase în jos cu elasticitatea impetuoasă obișnuită, o porni încetișor și, cu destulă încetineală, continuă să coboare. Privii anunțul agățat de un perete al cabinei: „Pînă la patru persoane, viteză mare, de la patru la opt persoane viteză mică". În mod automat, dacă greutatea era însemnată, ascensorul își micșora viteza.

— Ciudat, spusei, sîntem doar trei și nu prea grași, aș zice.

O privii pe fată, speram că măcar să mă privească, dar nimic.

— Nu sînt gras, făcu atunci domnul de vreo cincizeci și cinci de ani surîzînd cu bunăvoință, cu toate astea eu atîrn mult la cîntar, știți?

— Cît?

— Mult, mult. Și apoi mai am și valiza asta.

Cele două batante ale portierei aveau fiecare cîte o ferestruică cu geam prin care se vedeau trecînd ușile închise ale etajelor și numerele corespunzătoare. Dar cum de mergea ascensorul așa de încet? Părea cuprins de paralizie.

Cu toate astea eu eram mulțumit. Cu cît mergeam mai încet, cu atît aveam să stau mai mult lîngă ea. Așa, așa, repede ca melcul. Și nici unul din noi trei nu vorbea.

Trecu un minut, două minute. Unul cîte unul etajele se perindau prin fața ferestruicilor, de sus în jos. Cîte trecuseră? La ora asta ar fi trebuit să fi ajuns la parter.

Și în schimb ascensorul cobora, continua să coboare, cu o impresionantă lene, dar cobora.

În cele din urmă ea privi în jur, cuprinsă parcă de neliniște. Apoi se adresă domnului necunoscut:

— Ce se întîmplă?

Celălalt, placid:

— Vreți să spuneți că trebuie să fi trecut de parter? Da, desigur, domnișoară. Se întîmplă uneori. De altfel ne aflăm sub pămînt, observați că nu se mai văd ușile etajelor?

Era adevărat. Dincolo de ferestruici aluneca doar un zid zgrunțuros alb-murdar.

— Vreți să glumiți, făcu fata.

— Nu, nu. Nu se întîmplă întotdeauna, dar uneori se întîmplă.

— Și unde-o să ajungem?

— Cine știe? rîse enigmatic. În orice caz am impresia că vom sta o vreme închiși aici. Poate că ar fi mai bine să ne prezentăm, spuse el și întinse mîna dreaptă spre fată și apoi spre mine. Îmi permiteți? Schiassi.

— Perosi, spuse fata.

— Perosi și mai cum? îndrăznii, întinzînd la rîndul meu mîna.

— Ester, făcu ei cu îndărătnicie. Era speriată.

Printr-un fenomen misterios, ascensorul continua să se scufunde în măruntaiele pămîntului. Era o situație înspăimîntătoare, cu altă ocazie aș fi fost paralizat de groază. Cu toate acestea mă simțeam fericit. Eram ca trei naufragiați într-o insulă pustie. Și mi se părea logic că Ester avea să se înțeleagă cu mine. N-aveam nici treizeci de ani, înfățișarea mea era mai mult decît onora-

bilă: cum ar fi putut băietana să-l prefere pe celălalt bărbat, bătrîior și *délabré*[1]?

— Dar unde mergem, unde mergem? făcu Ester agățîndu-se de mîneca lui Schiassi.

— Încet, încet, fiica mea, nu-i nici un pericol. Nu vedeți ce încet coborîm?

De ce nu se agățase de mine? Era ca și cînd mi-ar fi tras o palmă.

— Domnișoară Ester, făcui, trebuie să vă spun un lucru: știți că mă gîndesc mereu la dumneavoastră? Știți că vă iubesc cu disperare?

— Cum, dar ne vedem pentru prima oară! făcu ea cu asprime.

— Vă întîlnesc aproape zilnic, îi spusei. Dimineața. Cînd vă duceți să faceți cumpărăturile.

Comisesem o greșeală. Așa că Ester:

— Ah, deci știți că sînt femeie de serviciu?

Încercai s-o dreg:

— Dumneavoastră, femeie de serviciu? Nu! Vă jur că nu mi-aș fi închipuit.

— Și ce credeați că sînt? Vreo prințesă poate?

— Hai, domnișoară Ester, făcu Schiassi cu blîndețe. Nu cred că e cazul să vă certați. La urma urmei toți sîntem cam la fel.

Îi eram recunoscător dar în același timp mă și enerva:

— Dumneavoastră, domnule Schiassi, iertați-mi indiscreția, dumneavoastră cine sînteți?

— Cine poate ști? M-am întrebat de atîtea ori. Polivalent, aș zice. Comerciant, filozof, medic, contabil, pirotehnician, mă rog, după caz.

[1] Deteriorat, trecut (fr.).

— Chiar și vrăjitor? Nu cumva sînteți și diavol, uneori?

Mă miram eu însumi că într-o asemenea situație de coșmar mă simțeam atît de stăpîn pe mine, aproape un erou. Schiassi rîse cu mare poftă. Și în vremea asta ascensorul cobora cobora, mă uitam la ceas, trecuse mai mult de o oră.

Ester izbucni în plîns. Eu îi trecui cu căldură mîna pe după umeri.

— Nu, nu plînge, ai să vezi că totul se aranjează.

— Și dacă continuă așa? întrebă fata printre sughițuri, dacă continuă așa?... Nu izbuti să mai spună altceva.

— Nu, nu, domnișoară, spuse Schiassi, n-o să murim nici de foame, nici de sete. Am aici în valiză tot ce trebuie. Cel puțin pentru trei luni.

Îl privii neliniștit. Deci tipul acela știa totul de la plecare? El fusese cel care pusese la cale blestemăția asta? Să fi fost într-adevăr diavolul? Eu mă simțeam atît de puternic, de tînăr, de sigur de mine.

— Ester, îi șoptii la ureche. Ester, nu-mi spune nu. Cine știe cît timp vom sta închiși aici. Ester, spune-mi: vrei să fii soția mea?

— Soția ta? spuse ea și acel tu mă umplea de bucurie, dar cum poți să te gîndești să te căsătorești cu mine chiar aici?

— Dacă e vorba de asta, copiii mei, spuse Schiassi, aflați că eu sînt și preot.

— Dar tu ce meserie ai? mă întrebă Ester, îmbunată pînă la urmă.

— Tehnician expert. Și cîștig binișor. Poți să ai încredere, frumoaso. Mă numesc Dino.

— Gîndește-te bine, domnișoară, după toate astea ar putea să fie o ocazie.

— Ei, ce zici ? insistai. Ascensorul continua să coboare. Pînă acum trebuie să fi atins o adîncime de cine știe cîte sute de metri.

Ester făcu o strîmbătură curioasă de spaimă.

— De altfel, domnule Dino, nu-mi displaci, de loc, știi ?

O strînsei la piept cuprinzînd-o de mijloc. Și, ca să n-o sperii, n-o sărutai decît în grabă, pe frunte.

— Dumnezeu să vă binecuvînteze, făcu Schiassi, ridicînd hieratic mîinile.

În clipa aceea ascensorul se opri. Am rămas în așteptare. Ce avea să se întîmple ? Ajunsesem la fund ? Sau era o pauză înainte de saltul final în nimicnicie ?

În loc de asta ascensorul, cu un lung suspin, începu să urce încet.

— Lasă-mă, Dino, te rog, spuse numaidecît Ester, pentru că încă o mai țineam în brațe.

Ascensorul urca mai departe.

— Nici să nu-ți închipui, spuse Ester văzîndu-mă nedumerit, nici să nu-ți mai treacă cumva prin minte, acum cînd pericolul a trecut... dar dacă vrei totuși le vom spune despre asta alor mei... Logodnici ? mi se pare că prea te grăbești... Doamne sfinte, era o glumă, nu ? Speram că ai înțeles asta...

Ascensorul continua să urce.

— Nu insista acum, te rog... Da, da, îndrăgostit, îndrăgostit, știu, vechiul cîntec... De altfel știți că sînteți cam plicticos ?

Urcam cu o viteză amețitoare.

— Să ne vedem mîine ? Și de ce trebuie să ne vedem mîine ? Dacă nici nu vă cunosc... Și apoi gîndiți-vă dacă am timp... Drept cine mă luați ? Vreți să profitați de faptul că sînt o slujnică ?

Am apucat-o de încheietura mîinii.

— Ester, nu te purta așa, te implor, fii fată bună !

Se mînie.

— Lăsați-mă, lăsați-mă... Ce apucături sînt astea ? Ați înnebunit ? Mai bine v-ar fi rușine. Lăsați-mă, vă spun... Domnule Schiassi, puneți-l dumneavoastră la punct, vă rog, pe derbedeul ăsta.

Dar Schiassi, în mod inexplicabil, dispăruse.

Ascensorul se opri. Ușa, cu un șuierat, se deschise. Ajunseserăm la parter.

Ester se eliberă cu o smucitură.

— Ia terminați, știți ? Că dacă nu, fac un circ aici de-o să-l țineți minte cîte zile oți mai avea !

O privire plină de dispreț. O și pornise. Se îndepărtă. Umbla dreaptă cu pașii săi semeți care erau tot atîtea insulte pentru mine.

Stam în balcon alături de mama și priveam lumea care trecea (ce ciudați sînt oamenii văzuți din afară cînd nu-și dau seama că sînt observați).

Mîncasem fumasem studiasem, îmi îndeplinisem întru totul datoria, eram încă destul de micuț, de aceea mama mă lăsa să stau în balcon să privesc bărbații, femeile, fetele (mai ales bărbații, se înțelege, pentru că eu eram un tînăr serios dedicat în întregime studiilor).

Dar la un moment dat mama îmi spuse :

— Ăla de colo nu e Batraci ?

Mă uitai : cel de jos era chiar Batraci care trecea într-un automobil cu cauciucuri pneumatice, cu numărul MI 201, asta ca să vă puteți face o idee cît de înaintată e vîrsta mea (numai vîrsta, să ne înțelegem, că în rest n-am probleme).

Zic :

— Ba el este.

Și mama :

— Are o mașină frumoasă.

— Destul de frumoasă, răspund.

— Dar nu e coleg de școală cu tine ?

— Ba da, e coleg cu mine.

— Are o mașină superbă, să știi.

— Da, are, și mă apucă o tristețe, eu înțepenit acolo în balcon, iar el plimbîndu-se cu mașina, la exact aceeași vîrstă cu mine.

— Nu te necăji, spuse mama, tu ești încă un copil, o să vină și vremea ta.

— Așa o fi, dar ia gîndește-te cît drum va parcurge Batraci în vremea asta. Niciodată, niciodată n-am să-l ajung.

— Cine știe, spuse mama privindu-mă stăruitor. Se întîmplă atîtea în lumea asta.

Poate că era totuși mai bine altădată cînd trebuia să stau în casă, căci lucrurile s-au încurcat destul de mult acum cînd am pornit-o și eu la plimbare. Țin ochii ațintiți înainte și în loc să degust priveliștea, sînt absorbit de viteză, completamente absorbit de conducere, nu e un minut de pierdut, cine știe de ce toți sînt cuprinși de asemenea furie, o nenerocire dacă întîrzii o singură clipă, rămîi iremediabil distanțat, altădată nu erau apucați de-o grabă ca asta, altădată o luau mai încet.

Pot însă să cer informații micuței și grațioasei Maria care a vrut să mă acompanieze.

— La dreapta se vede ceva frumos ?

— La dreapta e un cîine, un pasaj de nivel, un panou pe care scrie *coupons*.

— Și la stînga ?

— La stînga o biserică, o fabrică, o altă fabrică, o a treia fabrică și-o a patra și două panouri pe care scrie *coupons*.

— Și ai văzut cine ne-a depășit ?

— Da, am văzut, era colegul tău Solzi.

— Şi el crezi că m-a văzut ?
— Sigur că te-a văzut, ba chiar cînd trecea a făcut un gest de salut cu mîna, dar destul de batjocoritor.
— Şi acum cine ne-o ia înainte ?
— Acum e Cirioli, vechiul tău camarad de arme, are o maşină care seamănă cu un rechin.
— Ce faţă odioasă are, cu toate astea ; băiat bun cît pofteşti, dar are o faţă de pălmuit, o faţă care-ţi întoarce stomacul pe dos, nu-i aşa, Maria ?
— Ce anume ?
— Nu crezi că Cirioli îşi dă...
Ea întrerupe :
— Şi acum ştii cine ne-o ia înainte ?
— Nu.
— Dox Pitoni, vărul acela de departe al tău, dacă nu mă înşel.
— Bine dar ne depăşise acum zece minute !
— Se vede că a prins gustul... *repetitia juvant*[1]. Şi ştii cine ne depăşeşte acum ?
— Da, l-am zărit în retrovizor. Dacă nu mă înşel este împuţitul ăla de Giorgio Nattas.
— Dar scuză-mă, dragă, ce soi de maşină mai e ş-asta, de ne-o iau toţi înainte ?
— Chestia e, spun, că nu e încă destul de umblată, asta e o maşină cu rodaj îndelungat.
— De fapt ce maşină e ?
— Este o 2200. Care, la drept vorbind, nu este în fond decît o nouă ediţie a maşinii 2100.
— Care, dacă nu greşesc, e un fel de variantă a tipului 1800.

[1] Repetiţia face plăcere (lat.).

— Exact. Şi e interesant de notat că 1800 derivă, cu unele mici modificări, din 1500.
— ...fiica directă a glorioasei 1400.
— Întocmai. În substanţă, de altfel, ca structură complesivă, mare diferenţă între 1400 şi 1300 nu este.
— Ba chiar s-ar putea spune că amîndouă sînt o logică dezvoltare a tipului 1100.
— Şi 1100 nu este cumva surioara mai mare a tipului 750 ?
— Asta n-o ştiam. Ştiam doar că 750 şi 600 sînt acelaşi lucru.
— Şi între 600 şi 500 ce mare diferenţă crezi că este ?
— Atunci, practic, 500, 600, 750, 1100, 1200, 1300, 1400, 1500, 1800, 2100, 2200 sînt aceeaşi maşină identică ?
— E evident, nu ?
— Şi atunci cursa asta de şoareci a ta de ce goneşte aşa de prost ? poate fiindcă astăzi se simte mai mult în chip de 500 decît de 2200 ?
— Nu, ţi-am spus, e încă nouă, nu pot s-o forţez, trebuie să se dezlănţuie singură treptat-treptat.

— Dar e minunat, dragule, cum de ai devenit atît de capabil ? Ştii că acum îi depăşeşti pe toţi ?
— Chestie de temperament. Şi apoi azi-dimineaţă am umflat din nou cauciucurile, am băgat în ele aer de St. Moritz costă ochii din cap dar se spune că ar fi un fenomen. Şi apoi am pus să mi se schimbe filtrul de aer.

— Ia arată-mi, te rog, deschide gura... mai mult... spune „aaa"... aşa, bravo. Se vede foarte bine. Ce filtru extraordinar. Fireşte că acum altfel o să fie plimbarea.

— Ai văzut că m-am rodat ?

— Numai să nu exagerezi acum, comoara mea.

Dumnezeule ce grozav eram. Goneam, zburam, eram vîntul însuşi, era de ajuns să mişc puţin degetul mic şi maşina ţîşnea ca şi cum ar fi avut reacţie la spate, celelalte maşini, căci atît de mare era diferenţa de viteză, păreau cu toate nemişcate, pietre kilometrice moarte pe cele două laturi ale şoselei.

— Spune-mi, Maria, cine era în maşina pe care am depăşit-o acum ?

— Era vărul tău de departe Dox Pitoni.

— Şi-n astalaltă ?

— N-aş putea să jur dar mi se pare că era bătrînul Batraci, avea un bot uite atîta de lung.

— Şi-n astălaltă ?

— Ia să vedem dacă ai să poţi ghici ?

— Cine era ? Nu cumva era mutra aia de secătură a lui Ciriolli ? Ar fi prea frumos.

— Ba tocmai el, îţi jur. Şi cum ai făcut de-ai ghicit ?... Şi cum ai făcut de-ai ajuns aşa de capabil ? Ştii că nimeni nu mai poate să se ţină după tine ? Ieri erai o gheată scîlciată, azi eşti... nici nu ştiu să găsesc comparaţia potrivită.

— N-aş putea să-ţi explic, Maria, s-a petrecut aşa pe neaşteptate, n-am priceput nici de ce, nici cum.

— Şi acum eşti într-adevăr capabil.

— Da, Maria, acum mă simt capabil, cu adevărat foarte capabil, e o senzaţie delicioasă. Dar spune-mi, cine era în maşina aceea Continental pe lîngă care am trecut ca vîntul mai adineaori ?

— Ştii cine era ? Marcello Mastroianni.

— Şi în astalaltă ?

— N-aş vrea să spun minciuni, dar mi se pare că era chiar excelenţa-sa Fanfani.

— Şi-n maşina Rolls ?

— De data asta am văzut foarte bine. Era maiestatea-sa regina Angliei cu cei doi copii.

— Uită-te acum bine la acel soi de corabie împopoţonată, aş fi curios să ştiu... Ai văzut ?

— Cu neputinţă, lăsaseră perdeluţele, totuşi pe portieră se distingea o stemă cu două chei.

— Scuză-mă, scumpule, dar era nevoie să pui să se facă o asemenea renovare ?

— Ce ştiu eu ? Mă dusesem, cum fac în fiecare an, pentru o vizită de control şi ăla de-acolo la un moment dat îmi spune uitaţi domnule că aici dedesubt mi se pare că aud un zgomot şi eu îl întreb ce zgomot ? şi el răspunde un zgomot care nu-mi prea place dar n-aş putea să spun de unde vine poate să fie un fleac o prostie dar poate să fie şi ceva mai serios ce ştiu eu ? de exemplu un cilindru blocat dar pentru a putea spune cu precizie trebuie fireşte să deschid şi ca să deschid trebuie ca dumneavoastră domnule să hotărîţi şi n-ar fi mai mult decît o treabă de zece minute şi pe urmă se pune problema responsabilităţii şi aşa mai departe şi

cum omul mi se părea tip serios i-am spus că da să deschidă totuşi şi după nici o jumătate de oră să fi văzut Maria ce prăpăd era acolo toate măruntaiele împrăştiate în jur şi eu mă gîndeam cine o să le pună la loc ca la început ? că ar fi trebuit pe puţin cîţiva ani de muncă şi-n schimb în cîteva zile ai văzut nu ? că merita, auzi ce zgomot plăcut şi regulat ? e ca şi cum ar fi devenit nouă.

— După mine, ştii asta, cu cît îţi vîri mai puţin mîinile în motor, cu cît o deschizi mai puţin, cu cît o meştereşti mai puţin, cu atît eşti mai în cîtşig.

— Dar nu vezi ce sprint ia, cum zvîcneşte ? E ca pe timpurile ei bune. Îi depăşim iar pe toţi. Cine era de exemplu în corăbioiul acela galben pe care l-am lăsat în urmă acum cîtva timp ?

— Era toată familia Kennedy care se ducea să-şi facă *week-end*-ul.

— Tocmai, ce spuneam eu. Recunoşti deci Maria că reparaţia era necesară ? Că acum merge mai iute decît la început ?

— Da, însă...

— Însă ce ?

— Nu ştiu, dragă, mi se pare că acolo, în fund... o maşină care se apropie încet o observ de-o bucată de vreme uneori pare să piardă teren chiar dar în realitate puţin cîte puţin îl cîştigă.

— Ce maşină e ?

— De, în unele momente pare mare în altele pare una sport, totuşi continuă să cîştige teren

ar fi una să ne depăşească spune-mi, fericirea mea, de cîţiva ani nu ne-a mai depăşit cineva ?

— Exact nu ştiu dar aş zice că sînt vreo treizeci de ani.

— Eh, poţi să fii mulţumit.

— Mulţumit, mulţumit ! totuşi acum s-a găsit un ticălos care peste puţin mă va întrece. Maria, nu izbuteşti să vezi ce maşină e ? nu izbuteşti să vezi cine e ?

— Da, da, aşteaptă... da... acum îl recunosc foarte bine. Este comendatorul Orologi.

— Acela care face tic-tac ?

— Chiar el. Şi în maşină mai e şi contesa De Clepsidris soacra lui.

— Aceea care tricotează şi nu scoate niciodată nici o vorbă ?

— Aceea.

— Dracu să-i ia. Blestemată familie. Ştiam, ştiam că aşa o să se sfîrşească.

Ubicuitate

Sînt încă în dubiu dacă trebuie să-i vorbesc sau nu despre asta directorului meu. Mi s-a întîmplat ceva fantastic și teribil.

Nu că n-aș avea încredere în directorul meu. Ne cunoaștem de atîția ani. Știu că ține la mine. Niciodată nu mi-ar fi făcut ceva rău. Și apoi cum să-mi închipui că ar vrea să mă distrugă ? Dar gazetăria e o pasiune blestemată. Într-o zi sau în alta, fără să vrea, pentru ca ziarul să facă o bună impresie, garantat că mă va băga la apă.

În cazul meu oricît de prudent aș fi nu e suficient. Și chiar scriind această pagină de jurnal e un risc. Dacă ar cădea sub ochii cuiva, și vestea ar circula, cine m-ar mai putea scăpa ?

Totul este stăruința unei vechi manii de-ale mele. Am avut întotdeauna slăbiciune pentru literatura neagră, pentru magie, povești cu spirite, mistere. Mica mea bibliotecă nu conține altceva.

Printre cărțile pe care le posed există una, în manuscris, format in-folio, de peste două sute de pagini, veche de cel puțin un secol. Coperta, cum se întîmplă la multe volume foarte vechi, a fost ruptă. Tot restul este o neîntreruptă succesiune de cuvinte de trei, patru și cinci litere, cu caractere cursive latinești, cu totul incomprehensibile. Iată un exemplu, la începutul unei pagini : *„Pra fbee silon its tita shi dor dor sbhsa cpu snun eas pioj umeno kai..."*

L-am găsit la un vînzător de vechituri din Ferrara, cu ani în urmă. El nu-i da nici o importanță. Un specialist mi-a explicat că era unul din așa numitele „tabularii secrete" care începuseră să se răspîndească în secolul al XVII-lea. Textul lor, după cum spuneau necromanții, era rezultatul revelației. Secretul consta în aceasta : că în monotona și interminabila serie de vocabule lipsite de sens, la un moment dat se afla o formulă magică, în aparență asemănătoare cu tot textul. Era suficient s-o citești o dată cu voce tare pentru a fi investit cu facultăți supraomenești, aceea de-a prezice viitorul, bunăoară, sau de-a citi gîndurile altora. Dificultatea consta în a identifica formula magică în harababura aceea nemaipomenită.

Se putea bănui că, pentru a da peste cuvintele fatidice, lucrul cel mai simplu ar fi fost acela de a citi cu voce tare cartea de la prima la ultima pagină, chiar dacă asta te costa luni de zile ; oricum merita osteneala.

Dar nu era așa. Formula magică funcționa numai dacă, citind-o, nu era precedată de alte cuvinte. Trebuia deci să începi rostind cuvîntul potrivit. Era ca și cum ai căuta acul în carul cu fîn, ținînd seamă de dimensiunile textului. Fără a exclude eventualitatea că acul nici n-ar fi existat.

Dintr-o sută de autentice tabularii secrete — mi-a spus specialistul — circulau cel puțin nouăzeci și nouă false. Ba cîte unii pretindeau că pe lume nu apăruse decît unul singur și că

toate celelalte erau mistificări. Mai mult : nu era sigur dacă acel unic exemplar mai era încă activ întrucît formula magică, folosită o dată, își pierdea puterea.

Cu toate acestea, fără să mă gîndesc la vrajă, îmi luasem obiceiul ca în fiecare seară, înainte de-a mă culca, să deschid cartea la întîmplare și să citesc, începînd cum îmi venea mie, dintr-un anumit loc al paginii, cîteva rînduri cu voce tare.

Să ne înțelegem, nu e vorba că aș fi crezut. Era un soi de mic ritual pentru obținerea protecției divine. Niciodată nu se poate ști. Și îmi cerea prea puțină oboseală.

Ei bine, în seara de joi 17 mai curent, după ce citisem cu voce tare pasajul seral ales la întîmplare (din nenorocire nu știu care mai e, pentru că pe moment nu am observat nimic neobișnuit și de aceea nu mi-am notat care e), cu mine s-a petrecut o schimbare.

Mi-am dat seama de asta după cîteva minute. Era ca o plăcută senzație de ușurință și vivacitate fizică. Am fost deosebit de surprins. Nu știu cum, de obicei sînt atît de obosit.

Oricum, era tîrziu, nu-mi rămînea decît să mă duc la culcare.

În timp ce-mi dezlegam cravata, mă gîndii că uitasem dincolo, în birou, cartea pe care voiam s-o citesc în pat, și anume *Capul Matapan* de Ronald Seth, în editura Garzanti.

Și chiar în clipa aceea mă pomenii în birou.

Cum făcusem să ajung aici ? Eu sînt un uituc de meserie, dar era absurd să nu-mi amintesc că trecusem dintr-o cameră în alta. Și cu toate astea așa era.

Totuși nu m-am alarmat. Sînt atît de adesea cu capul aiurea. Și mi se întîmplă să fac un lucru gîndindu-mă la altul.

Dar fenomenul se repetă numaidecît după aceea într-o formă impresionantă. Negăsind cartea în birou, mi-am amintit că o uitasem la ziar.

Chiar în momentul acela mă trezii la ziar, strada Solferino 28. Exact la etajul doi, în biroul meu, cufundat în întuneric.

Aprinsei lumina, mă uitai la ceas. Nouă și douăzeci. Ciudat. Mai înainte de a-mi desface cravata, îmi scosesem ceasul da la mînă și văzusem bine ora pe cadran : nouă și optsprezece minute. Era imposibil ca între timp să fi trecut doar două minute.

Așa era totuși. Și cum venisem pînă aici ? Nu-mi aminteam absolut nimic. Nu-mi aminteam să fi ieșit din casă, nu-mi aminteam să fi luat o mașină, nu-mi aminteam să fi făcut drumul, nu-mi aminteam să fi intrat la ziar.

Oare ce se petrecea ? Mă simțeam lac de sudoare. Mă cuprindeau îndoieli îngrozitoare. O întunecare a minții ? Sau mai rău ? Auzisem vorbindu-se despre pungi cu puroi și tumori la creier care se manifestau cu asemenea simptome.

Apoi, dintr-o dată apăru o idee absurdă, ridicolă, fără sens, care totuși avea bun următorul lucru : să exclud ipoteza unei maladii ; și

astfel apărea liniştitoare. Şi în plus corespundea în totul şi cu totul la ceea ce mi se întîmplase.

Iată ideea: că de acasă la ziar să fi fost transferat instantaneu, printr-un fenomen supranatural? Că în seara aceea să fi dat în manuscris tocmai peste formula adevărată şi să fi căpătat legendara putere a ubicuităţii?

Era o închipuire puerilă, o idioţenie. Dar de ce să nu fac numaidecît o probă? Mă gîndii: vreau să fiu din nou acasă.

E foarte greu să redai prin cuvinte sentimentul celui care dintr-o dată trece din lumea reală pe care toţi o cunoaştem într-o sferă diversă şi misterioasă. Nu mai eram un om, eram ceva mai mult, posedam o putere imensă, pe care nimeni n-o avusese niciodată.

Într-o clipă, aşadar, mă pomenii acasă la mine. Semn că într-adevăr eram în măsură să mă deplasez dintr-un loc într-altul cu o viteză superioară vitezei luminii. Şi nu exista obstacol care să mă oprească. Puteam ţîşni dintr-o ţară în alta, mă puteam introduce în locurile cele mai ascunse şi mai prohibite, puteam pătrunde în camerele blindate ale băncilor, în casa celor puternici, în alcovul celor mai frumoase femei din lume.

Dar la urma urmelor era adevărat? Mi se părea imposibil. Mi se părea un vis. Încă nu izbuteam să pricep în întregime toate astea. Mai făcui cîteva alte probe. Vreau să fiu în baie, gîndii. Şi iată-mă în baie. Vreau să fiu în piaţa Domului. Şi mă pomenii acolo. Vreau să fiu la Shanghai. Şi mă pomenii la Shanghai.

Era o stradă lungă cu barăci pe-o parte şi pe alta, erau nişte mirosuri urîte, răsărea soarele.

La naiba, gîndii, nu mi-a trebuit ca să ajung o viteză mai mare ca viteza gîndului. Apoi îmi amintii de chestia cu fusele orare. Aici se lumina de ziuă, pe cînd la Milano nu era încă nici zece seara.

Văzui, pe stradă, un furnicar de oameni care se grăbeau în aceeaşi direcţie. Începură să mă privească. Hainele mele, desigur, băteau la ochi. Apoi un mic grup îmi veni în întîmpinare într-o atitudine bănuitoare; doi purtau haine militare. Îmi fu frică. Gîndii: vreau să fiu acasă la mine, la Milano. Şi mă trezii acasă.

Eram cu sufletul la gură. Dar ce sentiment de triumf îmi umplea pieptul. Mi se deschidea înainte un viitor miraculos de aventuri, de surprize, de voluptăţi, de succese mondiale.

Mă gîndeam la meseria mea de gazetar. Mai tare decît Stanley, mai tare decît bătrînul Luigi Barzini, mai tare decît radiofotografiile şi telemaşinile de scris. Un cutremur în Colorado? Eu eram imediat la faţa locului, dincolo de cordoanele de poliţişti, cu aparatul meu de fotografiat. După zece minute iată-mă la redacţie scriind. O criză de guvern, undeva? Ţup, şi mă postam în spatele unei mobile cu magnetofonul, înregistrînd accesul de furie al lui Cutare. Un scandal în casa lui Liz Taylor? Era suficient să mă gîndesc că mă şi găseam în dormitorul ei, în spatele unei perdele, cu aparatul

meu de înregistrat. În comparație cu ziarul *Corriere* chiar și *New York Times* ar fi făcut figură de novice.

Mă gîndeam și la bogăție. Da, puteam pătrunde în bănci, în magazinele de bijuterii, în depozitele subterane ale lui Fort Knox, puteam să car de-acolo miliarde și miliarde. Dar nu mă gîndii decît o clipă la asta. Ce mă interesau pe mine miliardele ? De ce ar fi trebuit să fur ? Ziarul mă plătește cu aur greu. Comediile îmi aduc an de an zeci de milioane. Și pictura ? Numai cu tablourile mele pot să trăiesc ca un mare domn.

Dragostea mai degrabă, desfrîul. Nu exista femeie care să-mi poată scăpa, oricît de mîndră ar fi. Chiar, de ce să nu fac numaidecît o probă ? Gîndii : vreau să fiu în patul lui A.S. (nu dau nume, sînt totuși un om de onoare).

Mă și pomenii acolo, pe cuvînt de onoare. Dormea. Singură. Camera era în întuneric, prin rulouri se filtrau reflexe slabe ale felinarelor.

Numai că îmi dădui seama că eram îmbrăcat în întregime, cu pantofi cu tot. În patul unei femei cu pantofi ! Și înțelesei nebunia pe care o făceam.

În vremea aceea adorabila creatură se întoarse în somn, lovindu-mă. Se trezi, desluși, scoase un țipăt înspăimîntător. Gîndii : repede acasă, chiar în zbor.

Aici, în liniștea zidurilor domestice, îmi apăru în sfîrșit teribilul risc ce mă pîndea. Era vai și amar dacă s-ar fi știut că exista un om înzestrat cu prodigioasele mele facultăți. Vă imaginați

groaza șefilor de stat, a potentaților, a condotierilor ? Să știe că dintr-o clipă în alta eu puteam să le pic în spinare cu un pumnal, și că nu exista posibilitate de apărare. Viața mea n-ar mai fi prețuit nici o centimă.

Ei bine, au trecut zece zile și n-am mai repetat experiența. Îmi continui viața obișnuită de muncă, dar am pierdut liniștea sufletească. Un gînd nu-mi dă pace : voi fi capabil să rezist tentației de-a exploata puterea mea neștiută ? Nu mă voi trăda pînă la urmă ?

Chiar și perspectiva cu femeile devine, cu cît mă gîndesc mai mult, neverosimilă. Chiar dacă admitem că o frumusețe sau alta mă văd apărînd în fața lor în timp ce sînt în pat sau fac baie, de ce ar trebui să mă placă ? Vor face pe dracu în patru, vor da alarma, și nu mi-ar rămîne decît să dispar de-acolo.

Cît privește succesele în ziaristică, fatalmente ar dura puțin. După primele acțiuni senzaționale, s-ar răspîndi panica, s-ar organiza anchete, apariția mea, în oricare parte a globului, ar fi numaidecît semnalată, pînă la urmă m-ar identifica. Și atunci adio, Dino Buzzati. De un glonț de revolver în ceafă, sau de o doză puternică de cianură nu te-ar mai absolvi nimeni.

Și acum îmi spun : în situația asta, sînt bune atașamentul față de ziar, dragostea pentru meserie, dorința de glorie, dacă pe urmă trebuie să-ți lași pielea ? Dacă i-aș vorbi directorului, știu, el m-ar folosi cu o extremă discreție, într-un fel care nu ar bate la ochi. Dar se știe :

azi un deget, mîine mîna toată. Dacă într-o zi el mi-ar cere, pentru binele ziarului, o probă dificilă, aş putea fi atît de josnic să mă dau îndărăt ? Pînă la urmă aş face naveta între Cap Canaveral, Oran, Moscova, Peckin şi Buckingham Palace. Şi pînă la urmă aş cădea la mijloc.

Nu, cînd puterea este exagerată, ca în cazul meu, sfîrşeşte prin a se reduce la zero : să te foloseşti de ea este excesiv de riscant. Aşa că eu posed o comoară nepreţuită, dar, vai mie, nu pot cheltui din ea nici o centimă. Cel puţin dacă nu-mi doresc moartea.

Aşa că voi sta liniştit : nu voi deranja pe nimeni, nu voi trezi frumoasele din somn, nu voi spiona pe oamenii mari de pe pămînt, nu-mi voi băga nasul în nici o casă, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Iartă-mă, dragă directore. Dar n-am încredere.

Vîntul

Eu aşteptam în colţ, la orele şase seara. Era la încrucişarea dintre strada Michelangelo, Calea Martirilor, bulevardul Regina Margherita, strada Masolino da Panicale, strada Morandotti, Calea XVI August, strada Capua, strada Nascimbene, strada Gozzi, strada Materdomini, strada Crispi, Calea Roma, strada Pasquinelli, strada San Giacomo, strada Palumbo, strada Sella, strada Bra, strada asta, strada ailaltă. Pentru mine era prea important locul unde o cunoscusem ca să nu se încrucişeze în el toate străzile pe care le cunoscusem în viaţă şi încă multe altele de numele cărora nu auzisem niciodată.

Eu o aşteptam, şi sufla vîntul. Nişte firme de tablă scîrţîiau, frunzele şi hîrtiile moarte tîrîndu-se pe asfalt produceau un zgomot jalnic. Bătea vîntul chiar şi-n lăuntrul meu în seara aceea, zvîrlindu-mi inima dintr-o parte în alta şi nici eu însumi nu pricepeam ce pusese stăpînire pe mine : furie, dragoste, disperare, ură, milă sau dorinţă de răzbunare.

De obicei mă lăsa să aştept cel puţin un sfert de oră. Dar de data asta prevedeam că avea să fie punctuală ; din păcate cunoşteam şi motivul acestui lucru. Ca întotdeauna, încercînd să nu fiu văzut, pîndeam cu ochii în toate părţile, dorind cu disperare s-o văd. Trecuseră două mi-

nute de la șase și inima începea să-mi bată. Aș fi recunoscut-o de la o distanță de mii de kilometri chiar și amestecată în mulțime. Dar, ca întotdeauna, apăru deodată lîngă mine, ca și cînd ar fi ieșit din pămînt. Înainta cu pasul trufaș și nepăsător al tinereții, nimic n-ar fi putut s-o oprească, lumea întreagă îi ieșea înainte, neliniștită, s-o întîmpine. Se apropie de mine surîzînd ; ce putea fi mai pur, mai ingenuu și mai copilăros, decît surîsul acela ?

Dar de cum mă văzu, cu diabolica intuiție a femeilor, ghici fulgerător că eu știam (falsa convorbire telefonică, neprevăzuta îndatorire mondenă, automobilul gri cu număr elvețian, el, necunoscutul, porcul, care o dusese cine știe unde). Nu eram cîtuși de puțin întunecat la față, sînt sigur de asta, vorbeam cu un ton foarte liniștit, mă apucai chiar să glumesc despre pălărioara ei, pe care și-o punea pentru a treia oară în interval de-o săptămînă. Și totuși, ghici numaidecît.

Mă luă de braț și o pornirăm. Zîmbetul îi dispăruse de pe buze. Ea, da, avea acum fața întunecată. Dar eu mă prefăceam că nu știu nimic. Continuam să vorbesc și să glumesc despre obișnuitele nimicuri. Brațul ei și începuse să-l strîngă mai puțin pe al meu, să dea semne că vrea să se desprindă.

— Unde mergem ? întrebă cu un tremur vag în glas.

Agitată de vînt o șuviță din părul ei negru i se mișca pe frunte ca o periuță înnebunită.

— Nu știu, nicăieri, îi răspunsei. Și era adevărat pentru că în fața noastră, în orice direcție

ne-am fi mișcat, nu mai era acum decît vîntul, negrul și dezolantul nimic al lucrurilor terminate pentru totdeauna.

— Ascultă ceva, spuse în cele din urmă, agățîndu-se din nou de brațul meu, pentru că ea era capabilă să accepte cele mai nebunești situații, dar nesiguranța o exaspera. In acele scurte momente ea trebuia să fi calculat — mă gîndii — cît putusem să aflu eu în mod precis din porcăria aceea de poveste ; și-și pusese la cale o manevră defensivă. Vîntul înlăuntru și-n afara mea devenea tot mai vrăjmaș, și la ureche îmi ajungea un fel de muget șuierător care se întărea progresiv.

Dominîndu-mă, lăsai să treacă un scurt timp. Lumea, cine știe de ce, ne privea. Mergeau cu toții foarte grăbiți, siliți poate de vînt. Numai noi doi cu pas încet. Eu gustam dinainte minciuna ei. Știam chiar că avea să fie perfectă, construită în așa fel încît să nu lase nici cea mai mică spărtură prin care să se poată insinua îndoiala. Știam chiar și că nu aveam să fiu în stare s-o înfrunt, că încă o dată aveam să fiu înfrînt.

— Ce anume ? spusei.

— Ascultă, dragule, repetă. Probabil că nu se simțea sigură. Cine știe, poate medita la o poveste cît mai desăvîrșită.

Eu tăceam. Nu reușeam să înțeleg cum de reușeam să mă domin atîta, eu care de obicei eram înspăimîntător de slab.

— Voiam să-ți spun, începu, că ieri-seară... dar în clipa aceea o pală mînioasă de vînt ne

izbi, luînd cu ea restul frazei. Dacă nu cumva nici ea n-o terminase.

— Cum? Eram detaşat şi indiferent ca şi cum ar fi fost cea mai uşuratică conversaţie. Aruncai ţigara. Să fumezi, pe vîntul acela, era ca şi cum n-ai fuma.

— Ieri-seară, reluă ea, şi-şi făcea vocea intimă şi afectuoasă, strîngîndu-se în mine, ieri-seară, să ştii că n-am fost unde ţi-am spus...

Un vînt de gheaţă îmi cuprinse inima. O spaimă, o teamă pe care n-o prevăzusem: dacă în loc să mintă, pentru prima dată avea să-mi spună adevărul? Ce puteam să fac? Ce aş fi făcut? Simţii că faţa îmi devenea palidă şi pămîntie, într-o expresie de consternare. Dar ea nu mă vedea, vorbea privind înaintea ei, spre acel gol imens. „Doamne, implorai cu josnicie în sinea mea, fă să-mi spună o minciună, să mi-o dea drept adevărată, să mă mai pot linişti încă o dată".

Dar ea se pornise acum. Aluneca în jos pe povîrnişul sincerităţii. Evident ea gîndea că eu ştiu totul pe cînd în realitate nu posedam decît puţine şi incomplete elemente de bănuială. De aceea nu se încumeta să mintă. În vremea aceea treceam pe lîngă grădini şi din desişul acuma negru de copaci veneau mugete lungi.

— Am fost să dansez cu Terlizzi, spuse după o lungă pauză. Îl cunoşti?

Braţul meu de care se sprijinea ea devenise inert. Dacă-l cunoşteam! Ţărănoiul acela plin de ifose.

— N-am auzit niciodată de el.

Mergeam exact contra vîntului. Braţul ei se desprinse de al meu.

„Dacă-mi mărturiseşte totul, gîndeam, înseamnă că nu mă mai iubeşte, dacă ar mai ţine cît de cît la mine cine ştie ce născociri nemaipomenite ar mai fi plăsmuit." Ceva nou lua fiinţă în mine: ceva ca un cub de piatră îngheţată care se umfla. Găsii un glas destul de liniştit şi de monoton ca să întreb:

— Şi după asta?

— După care asta? făcu ea, fără pic de tremur în glas, ba chiar sigură pe sine, cu o cutezătoare hotărîre de-a merge pînă la capăt; şi mai era, îmi pare, şi o nuanţă de ironie.

Mergeam despărţiţi. Eu nu ştiam unde ne îndreptam. Nici ea nu mă mai întreba:

— După ce ai dansat, vreau să zic. După, ce ai făcut?

De ce a început să rîdă? Ce răutate a inspirat-o atît de rău? Şi, pe urmă, cum făcuse să prevadă? Eu însumi mă cunoşteam atît de puţin. Niciodată nu m-aş fi gîndit că într-un caz ca ăsta aş fi putut atîta.

Ea rîse şi vîntul, printr-o ciudată întîmplare, deveni pe neaşteptate mai furios. Ni se postă în faţă, părea că face totul ca să ne oprească, ne mugea în urechi. „Staţi! staţi! Întoarceţi-vă îndărăt, mai aveţi timp." Hainele se lipeau pe noi din pricina violenţei aerului ca pictate pe nişte trupuri goale. Dar eu mă încăpăţînam. Şi ea nu protesta. Ca să înaintăm, ţineam capetele în jos ca nişte bizoni la asalt. Fiecare pas era un chin.

Era însă, în lupta aceea împotriva vîntului, şi o perversă exaltare. Ne simţeam deosebit de vii, de dramatici, de individualizaţi.

Pînă cînd deveni prea puternic şi ne mătură, sau cel puţin aşa-mi păru. Ca şi cum noi amîndoi, cuvintele, gesturile, biata noastră poveste, toate lucrurile din jur ar fi fost hîrtie şi suflarea vîntului le-ar fi sfîşiat împrăştiindu-le în bucăţi.

Iată podul, fusese atît de romantic în zilele îndepărtate, da, da, la ceasul apusului. Şi acum părea o fanto...

— Şi după asta ? repetai şi nu-mi mai recunoşteam glasul. Podul era înalt, era puternic, era întunecat, era metalic, era fatal atît cît se cuvenea. Tocmai păşeam pe el cînd vîntul se repezi asupra noastră cu capul în jos. Ea se apropie de para...

— Chiar vrei să ştii ? Chiar vrei ? Şi încercă să rîdă, deşi violenţa vîntului îi strîmba tocmai obra...

— Bineînţeles, strigai, căci altfel n-ar fi auzit, chiar vr...

Nu mai ştiam cine sînt, pur şi simplu nu-mi mai aminteam. Sub picioarele noastre era fluviul. Dar glasul apelor, clipocitul acela drag se pierdea în vuietul vîntului care stră...

Nu ma ştiam cine sînt, pur şi simplu nu-mi mai aminteam.

Chiar şi eu mă ţinui de parapet ca să nu fiu azvîrlit. Aşteptam cuvintele ei, nemaipomenit de asp... Marginile impermeabilului îmi biciuiau picioarele, păreau nişte steguleţe turbate. Atunci... Ea mă privi într-un mod anume.

— Unde-ţi închipui că ne-am du... ?

— Tu ştii ce-mi închipui. O apucai de braţ şi ea se...

— Aooo ! Aooo ! auzii eu. Şi apoi vuietul...

— Ce ? ce ? ur...

Ţipă şi ea, pe... liberă, fel... s-ar fi zis să-mi înfigă pumnalul acela exact aici, în mijl...

O ţineam. Nu opuse rezistenţă. Figura ei era victo... Deodată deveni o figură de fetiţă, palidă, cu doi ochi aşa de mari şi de spe...

Ceva înăuntrul meu, imposibil de reţinut, ca un gig... resort de fier lib...

Gemu :

— Nu, nu, gemu. Nu e... Gemu : Nu e adevărat. G...

Fu atît de uşor. Nu ca... Feţişoara sa care se răst... pe spate apoi în... Repede, într-o înf... ...ţiune de sec... paloarea aceea adorată pe fundul tenebros al... Printre ulti... ale rafalelor de vînt b... b... bufnitura fu înăbu...

Teddy Boys

Băieţii de la periferie şi-au luat-o în cap. Nu le convine că aparţin plebei, unde Dumnezeu i-a făcut să se nască. Ar vrea să se ridice, să se transforme în domni, să tutuiască oamenii ca mine, nobilii vreau să zic, cu sînge ales în vine. Nu pot să priceapă, nenorociţii, abisul care ne desparte.

Au început să ne maimuţărească, cine ştie prin ce maşinaţii şi sacrificii îşi procură haine aproape ca ale noastre şi spun aproape pentru că văzuţi de departe chiar aşa par şi există unii indivizi neciopliţi care îşi scot pălăria cînd îi văd trecînd. Dar de aproape! Trebuie să fie orbi ca să nu-i recunoască, grosolani cum sînt. Nişte veste caraghios de strîmbe sau de umflate de pliuri groteşti, nişte ciorapi căzuţi, nişte pantofiori scîlciaţi. Şi apoi spada. Pentru că toţi bufonaşii ăştia etalează, atîrnată la şold, arma care este simbolul cavaleriei şi care oamenilor de jos ar trebui să le fie interzisă prin lege. Şi se spune că în anumite ogrăzi învaţă să mînuiască armele, instruiţi de vreun lăncier fără ocupaţie. Pentru a fi în totul şi cu totul ca noi.

Dar aveţi răbdare. Obrăznicia lor ajunge pînă acolo că noaptea, în grupuri de cîte doi sau trei, îndrăznesc să iasă din fetidele lor cartiere şi să vagabondeze la marginea Insulei Înalte, centrul străvechi al cetăţii rezervat familiilor nobile. La margine? Cîte unul cutează să înainteze pînă la bătrînele ziduri ale palatelor noastre, într-un act declarat de sfidare.

Din nenorocire gărzile marelui duce care patrulează, jigăriţii oşteni care ar trebui să garanteze pe timp de noapte liniştea şi decenţa sînt nişte bieţi iepuri fricoşi. Cum îi văd apropiindu-se, cu pas obraznic, pe bădăranii aceia, o şterg, cuibărindu-se prin cotloane şi prin şanţuri.

Şi atunci? Atunci pentru demnitatea acestor poziţii care ne aparţin de secole, a trebuit să intervenim, noi fiii aristocraţiei. Grupaţi şi noi cîte doi, cîte trei, să facem de pază.

Şi astfel, în anul acesta de graţie 1686, a început distracţia. Într-o seară, trei zdrenţuroşi de şaisprezece, şaptesprezece ani, travestiţi în seniori, apărură în piaţa Consolării, Fabrizio Cortezani, Franz De la Hurthe şi eu, Lionetto Antelami, eram în umbra porticului. Cînd cei trei trecură pe lîngă noi, Fabrizio scoase un hohot puternic de rîs. Ceilalţi, care nu ne văzuseră, tresăriră.

— Ce, spuse Fabrizio, v-aţi speriat? Trei tipi de capă şi spadă ca voi?

— La dracu, face cel mai solid din cei trei, cu o figură de grăjdar, ai vrea să te iei la harţă, domnişorule? Mai bine las-o moartă, pînă mai e timp. Şi se proţăpeşte cu picioarele desfăcute cu dreapta pe mînerul spadei.

— Pui de... răspunde Cortezani, tu ştii că asta e casa noastră? Şterge-o, şterge-o.

Franz și cu mine ne tragem deoparte, gustînd dinainte sceneta. Și ca să respecte adevărul și cei doi tovarăși ai salahorului se îndepărtează ca să lase cîmpul liber. De ce ? Pînă acolo ajunge snobismul acestor derbedei : vor să se arate adevărați gentilomi.

La lumina pierită a unui felinar fulgeră spadele. Duel în toată regula. Nătărăul, mîrlanul era de două ori cît Fabrizio în privința trupului. Dar la ce folosesc mușchii și carnea ? Diferența e atît de mare. Ce șansă poate avea un țărănoi împotriva unui fiu de nobil ?

Totul se petrecu atît de repede încît aproape că nu-ți puteai da seama. Imbecilul atacă printr-o fentă, sau așa ceva. Lama lui Fabrizio îl și străpunsese dintr-o parte în alta. Se văzu foarte deslușit lama ieșind prin spinare.

Se prăbuși la pămînt cu zgomot. Ceilalți doi dispăruseră.

Fu primul. Apoi, noapte de noapte, aceste întîlniri deveniră pentru noi o foarte plăcută obișnuință. Să le facem de petrecanie acelor nătărăi era o joacă pentru noi care fuseserăm crescuți cu scrima sub supravegherea celor mai celebri maeștri din Napoli și din Spania. Dar ei, nimic. În fiecare seară apăreau alții. Și dimineața, unul ici unul colo, zăcînd în cîte un lac de sînge.

Firește, nu toți aveau curaj să se măsoare cu noi. Era unul, de exemplu, slab și strîmb, palid la față, îmbrăcat cu totul în negru. De cel puțin cinci ori mă văzuse dînd gata după toate regulile artei pe vreun tovarăș de-al lui. După care dispărea de-a lungul zidurilor.

— Hei, tu, strigam după el, ți-a plăcut exercițiul ? Nu vrei să încerci și tu ?

Atunci se întorcea pentru o clipă și mă privea. Ce ură, în ochii aceia, era pentru mine cel mai grațios compliment. Ochi adînciți, rotunzi, tenebroși. Mă privea și apoi pleca. De-atunci trebuie să fi învățat să mă cunoască. Probabil că știa și cum mă numesc. Și văzuse că atunci cînd am spada în mînă, pentru celălalt sentința era dinainte semnată.

Mărturisesc chiar că de la tipul acela dezgustător te puteai aștepta la orice : ca de pildă un atac pe la spate, sau un atac de patru contra unu. Dar, repet, chiar și tinerele haimanale respectau în mod inexplicabil regulile jocului. Întotdeauna unu contra unu. Și asta ne făcea să turbăm ; ca și cum ar fi spus : „Ce credeți că numai voi sînteți domni ? Chiar cu prețul vieții, dar și noi ăștia sîntem oameni de onoare."

Totuși băietanul de care pomeneam fugea de mine. Priviri dușmănoase, asta da, pline de blesteme. Pe urmă, fugi. Ah, cît mi-ar fi plăcut să-i crestez măruntaiele ca să-i arăt cîteva finețuri ale scrimei. Le-ar fi învățat pentru vecie.

Să mă fi lipsit oare soarta de norocul de-a mă întîlni cu el doar între patru ochi ? Nu era mare, nu era lat, nu era voinic. Și cu toate astea nici unul dintre camarazii lui nu avea un aspect mai supărător.

Dar nu. Tăcere. Poate în seara asta am noroc. Cine e cel care înaintează pe ulicioara Catorti ? E două noaptea. Pînă acum a fost o

noapte goală. Contele Marchetto Salvan a și plecat. Ca să-mi țină companie, aici în colțul palatului Priorilor (loc norocos, în care am doborît pînă acum șase sau șapte dintre rîndașii aceia de cai), a rămas doar tînărul marchiz Degli Strazzi.

Vreți să vedeți ceva? E chiar el, micul cocoșat negru. Și chiar dacă nu credeți, aflați că este singur. Noi doi, nemișcați, ca două stane de piatră, la extremitățile îngustei străduțe. Ulicioara Catorti e întunecoasă, dar contra luminii profilul tînărului pungaș se distinge.

Acum nu cred că e mai departe de zece metri. Ce figură palidă. Parcă ar fi de mort. Ochii săi privesc insistent, ca două caverne pline cu ură. E o plăcere să vezi pe cineva care e atît de înfricoșat. Dar de ce vine, atunci? De ce vrea să moară?

Ne mai despart trei metri, doi. Iată-l lîngă noi. Întinzînd mîna aș putea să-l apuc de gît. Cu un aer indiferent fac un pas, tăindu-i calea.

— Spune, Giose, îl întreb pe Degli Strazzi, ai putea să-mi spui cum de-a îndrăznit păduchele ăsta să mă îmbrîncească?

Amîndoi ieșim din ulicioară la loc deschis. Și-l așteptăm.

— Ești beat? face Degli Strazzi cu ton mieros. De ce ai călcat un nobil pe picior?

Iată-l în fața noastră, luminat în sfîrșit de lampioanele de la Palazzo Ormea. Mic, prăpădit, josnic.

Zdrențe negre îl acoperă simulînd o ținută de senior. Și ce figură. Secole de josnicie și de mizerie sînt incrustate pe fruntea joasă, pe nasul strîmb, pe buzele sucite.

— Eu... eu, se bîlbîie nenorocitul, eu n-am călcat...

— Cere scuze domnului conte și te lăsăm să pleci, face zîmbind micul marchiz.

Tipul ezită. S-ar părea că este paralizat de frică. Frică să fie?

În cele din urmă se decide:

— Bine, cer scuze dacă...

— În genunchi, fac eu, cazi în genunchi!

Și atunci mă fixează cu ochii lui blestemați. Devine țeapăn. Face un salt fulgerător într-o parte, ieșind afară din ulicioară. După alți doi pași se oprește, pune mîna pe spadă.

— Ești atît de sigur pe tine, domnule conte? întreabă cu voce răgușită.

Lamele ies din teacă cu un fel de șuierat. De săptămîni aștept asta. Dar o voi lua încet. Vreau să mă distrez. Să-i las pînă la urmă iluzia. Ce joc, ce joc delicios.

Amîndoi în gardă. Mă simt tînăr și fericit. Cînd fierul spadelor se atinge, am imediat senzația slăbiciunii sale.

— Zdrențuros împuțit, îi spun, explică-mi și mie de ce vrei să mori?

— Pentru ea.

— Pentru care ea?

— Pentru ea, repetă și cu stînga face un semn spre o fereastră; la care, rezemată, Giuliana, iubita mea, stă și privește.

— Bastardule, n-ai să mai spui asta, urlu eu, fluturîndu-i în fața ochilor vîrful spadei.

Doream să duc gluma pînă la exasperare, înainte de a-l străpunge. Insolența sa însă mă face să-mi schimb hotărîrea. Nu, nu mai pot aștepta.

Atac cu dubla lovitură greacă, o specialitate de-a mea. Firește, îl găsesc nepregătit. Se încurcă. Simt că spada mea se afundă.

Nu. Cu o smucitură caraghioasă gîndacul a scăpat.

— Ah, nu ți-a plăcut ? Dar de asta ce zici ?

Mi-am pierdut calmul. Ideea de-al mai vedea viu înaintea ochilor mi-e de nesuferit.

Dar spada lui, într-o frenetică mișcare de groază, cine știe cum, izbutește iar s-o înlăture pe-a mea.

Ciudat. Îmi pare aproape că e ceva mai înalt decît adineaori. Înalt aproape cît mine. Buzele lui strîmbe s-au deschis un pic, lăsînd să se vadă dinții : parcă ar rîde.

— Ah, rîzi, neghiobule ? Sar, aplecînd spada lui cu un fulgerător legament, cu neputință să-i mai scape de data asta.

E absurd, e neverosimil. Numai Dumnezeu știe cum a putut să pareze. Chiar în ultima clipă, cu o răsucire nemaivăzută, a scăpat de stocată.

Rîde, rînjește, mizerabilul. Acum e înalt, foarte înalt, mă depășește cu o lungime de cap. Și mă devoră cu ochii lui nelegiuți, pierduți în orbite, tenebroși, rotunzi ca ai hîrcilor. Nu are două picioare, ci trei, patru, mai multe, foarte lungi, subțiri, foarte repezi. Nu are o spadă, ci două, cinci, cincizeci de spade care șuieră cu

rotiri furioase. Cu coada ochiului îl interoghez pe tovarășul meu. Stă sprijinit de zid, nemișcat, cu o expresie foarte stranie.

Oribilul păianjen mă încolțește. Parez, parez. O durere îmi străbate încheietura mîinii. Voi rezista ? Gîfîi. Trebuie să acționez iute. Voi recurge la lovitura Sarazinului. Nu e ortodoxă dar în cazuri extreme... Aici !

O împunsătură de foc aici, în piept, adîncă, tot mai adîncă. Dar cine stinge luminile acum ? De ce bezna asta ?

Balonul

Într-o dimineață de duminică, după ce ascultaseră slujba, doi sfinți cu numele de Oneto și Segretario, așezați comod în două fotolii de piele neagră tip Miller, priveau în jos, pe pămînt, să vadă ce mai puneau la cale oamenii aceia.

— Ia spune-mi, Segretario, făcu sfîntul Oneto după o lungă tăcere, cît ai trăit ai fost vreodată fericit ?

— Ce vorbă, răspunse prietenul său zîmbind. Dar nimeni, pe pămînt, nu poate fi fericit ! Și spunînd acestea scoase din buzunar un pachet de Marlboro.

— O țigară ?

— Cu plăcere, mulțumesc, spuse sfîntul Oneto, deși de obicei dimineața nu fumez, dar astăzi e sărbătoare... Totuși în unele cazuri, eu cred că fericirea...

Segretario îl întrerupse :

— Ție personal ți s-a întîmplat ?

— Mie, nu, totuși sînt convins că...

— Dar privește-i, privește-i ! exclamă sfîntul Segretario arătînd cu mîna în jos. Sînt miliarde și miliarde, azi e duminică, și încă nu s-a sfîrșit dimineața care este partea cea mai frumoasă a duminicii, și e o zi minunată cu un soare încîntător, nu e cald iar aerul e proaspăt și curat, și copacii sînt în floare ca și cîmpiile, în plină primăvară, iar pe deasupra mai e și miracolul

economic, așa că ar trebui să fie mulțumiți, nu ? Ei bine, arată-mi tu unul dintre atîtea miliarde, măcar unul care să fie fericit, dacă nu poți mai mulți. Și uite, dacă mi-l arăți, eu îți voi plăti o masă pe cinste.

— Foate bine, spuse Oneto și cu priviri foarte pătrunzătoare începu să caute ici și colo în furnicarul fără sfîrșit al ființelor umane de jos. Își dădea foarte bine seama că era absurd să pretindă că are să reușească de prima dată : ar fi trebuit pe puțin o grămadă de zile de muncă. Dar pînă la urmă cine știe.

Segretario se uita la el cu zîmbetul său ironic (se înțelege, o ironie foarte benignă, căci altfel ce fel de sfînt ar mai fi fost ?).

— Aha, aici ar fi ceva ! făcu la un moment dat Oneto îndreptîndu-se în fotoliu.

— Unde ?

— În piața aceea, și arătă spre un sătuc de deal cu totul neînsemnat ; acolo, printre lumea care iese din biserică... vezi fetița aceea ?

— Aceea cu piciorușele strîmbe ?

— Da, chiar aceea... dar fii atent că...

Avea într-adevăr picioarele puțin cam strîmbe, și subțiri, fragile, ca după boală parcă, fetița Noretta, de patru ani. Maică-sa o ținea de mînă și se vedea foarte bine că trebuia să fie o familie săracă dar cu toate astea micuța avea o rochicioară albă cu danteluță ca pentru duminică, făcută cu cine știe ce sacrificii.

Dar la picioarele șirului de trepte ale bisericii ședeau niște vînzători și vînzătoare de flori, un

vînzător de medalioane și iconițe sfinte pentru că trebuie să se fi sărbătorit cine știe ce hram și mai era acolo și un vînzător de baloane, un minunat ciorchine de globuri colorate în toate felurile care unduia grațios deasupra capului omului la orice adiere de vînt.

Iată că fetița se oprise în fața omului cu baloanele trăgîndu-și mama de mînă și acum, cu un ușor zîmbet de o dezarmată seducție, își ridica ochii spre maică-sa și în privirea aceea era o asemenea dorință, suferință, implorare, dragoste că nici tartorii iadului n-ar fi putut să le suporte. Numai privirile copiilor posedă, poate, o atît de teribilă putere, pentru motivul că ei sînt mici, slabi și nevinovați (sau poate și privirile anumitor cățeluși chinuiți).

Dar tocmai pentru asta sfîntul Oneto, care se pricepea, pusese ochii pe fetiță, făcîndu-și următorul raționament : e atît de înspăimîntătoare în creatura aceasta dorința de-a avea un balon că dacă, cu voia lui Dumnezeu, mama i-ar face plăcerea, ea ar fi fără doar și poate fericită, pentru cîteva ore poate, dar fericită. Și dacă se întîmplă așa eu cîștig prinsoarea cu Segretario.

Santo Oneto putea urmări scena de jos din piață dar nu putea auzi cele ce-i spunea fetița mamei sale și nici ce răspundea mama : și asta dintr-o contradicție pe care nimeni nu știa s-o explice : din Paradis sfinții reușesc să vadă perfect ceea ce se petrece pe pămînt ca și cum ar avea un telescop puternic încadrat în globul ochilor, dar zgomotele și glasurile de pe pămînt nu ajung acolo sus în paradis (în afară de unele

excepții, după cum vom vedea) : care fapt ar putea să aibă ca scop protejarea sistemului nervos al sfinților de sălbaticul vacarm al motorizărilor.

Mama încercă să treacă mai departe trăgînd-o pe fetiță de mînă și o clipă Oneto se temu că totul are să se ducă de rîpă potrivit amarnicei legi a dezamăgirii atît de răspîndită printre oameni.

Pentru că la terifianta rugăciune care era în privirea Norettei nici chiar toate armatele cuirasate ale lumii în perfectă coaliție nu ar fi putut să reziste, dar mizeria ar fi putut să reziste, căci mizeria cu lipsa ei de bani nu are inimă și nu se înduioșează de nefericirea unei fetițe.

Din fericire se văzu micuța fixînd cu încăpățînare ochii maică-si și intensitatea privirii sale rugătoare deveni și mai mare, dacă e cu putință. Se văzu mama vorbind omului cu baloane și întinzîndu-i cîteva monede, se văzu fetița arătînd cu degetul și omul desprinzînd din ciorchine unul dintre baloanele cele mai umflate și mai zdravene, de un galben foarte frumos.

Noretta merge acum lîngă mama ei și continuă să contemple neîncrezătoare balonul care cu zvîcnituri ușoare o urmează la mică distanță deasupra susținut de sforicică. Atunci sfîntul Oneto făcu un mic semn din barbă către sfîntul Segretario, zîmbind hîtru. Segretario zîmbi și el deoarece un sfînt e prea fericit să piardă o prinsoare dacă aceasta înseamnă un bob de suferință mai puțin pentru oameni.

Oare ce ești tu Noretta străbătînd cu balonul satul într-o dimineață de duminică ? Ești mireasa radioasă care iese din biserică, ești regina în carul triumfal după victorie, ești divina cîntăreață purtată pe umeri de mulțimea în delir, ești femeia cea mai bogată și frumoasă din lume, ești dragostea cea mare și hărăzită de Domnul, florile, muzica, luna, pădurile și soarele, toate acestea ești dintr-o dată, pentru că un balon umflat de gutapercă te-a făcut fericită. Și bietele tale piciorușe bolnave nu mai sînt bolnave, sînt picioarele îndrăznețe ale tînărului atlet care cîștigă laurii Olimpiadelor.

Plecîndu-și capul peste marginea fotoliului cei doi sfinți continuă s-o privească, mama și fiica ajunseră acasă într-o suburbie mizeră cățărată pe deal, mama intră în casă pentru treburile domestice, Noretta cu balonul ei se așeză pe-o piatră mai ridicată la marginea străduței și privea cînd balonul, cînd lumea care trecea : ca și cum dorea ca lumea s-o invidieze pentru minunatul ei noroc. Și deși strada închisă între case înalte și întunecate nu era luminată de soare, chipul fetiței, care nu era frumos de loc, răspîndea atîta lumină încît lumina puternic casele din jur.

Printre alții, trecu și un grup de trei băiețandri. Erau niște borfași cunoscuți dar fură și ei siliți s-o privească pe fetiță care le surîse. Atunci unul dintre ei, ca și cum asta ar fi fost lucrul cel mai natural din lume, își scoase țigara aprinsă din gură și atinse cu ea balonul. Care făcu pac explodînd și firul care stătea întins în sus, în direcția cerului, căzu în mîinile fetiței

avînd la cap o mică bucățică de membrană zbîrcită.

Pe moment Noretta nu pricepu ce anume se întîmplase, și privi înspăimîntată cele trei haimanale care fugiră hăhăind. Apoi își dădu seama că balonul nu mai există, unica bucurie a vieții ei îi fusese luată pentru totdeauna. Fetișoara ei avu două trei contorsiuni ciudate, apoi se schimonosi în strîmbătura unui plîns disperat.

Era o durere de dimensiuni nemăsurate, era un lucru sălbatic și teribil, și nu avea rezolvare. În suavele grădini ale paradisului potrivit regulei de care am amintit nu ajung zgomotele oamenilor, nici sforăitul motoarelor, nici sirenele, nici împușcăturile, nici urletele, nici bubuitul bombelor atomice. Aici însă ajunseră hohotele de plîns ale fetiței și răsunau în mod înspăimîntător de la un capăt la altul. Pentru că e adevărat că paradisul este locul păcii și bucuriei eterne, dar pînă la un anumit punct. Era oare cu putință ca tocmai drepții să fie cei care să ignore suferințele oamenilor ?

Fu o lovitură pentru sfinți, obișnuiți cu virtuoaselor lor delectări. O umbră trecu peste regatul acela de lumină, și inimile se strînseră. Oare ce ar fi putut alina durerea acelei fetițe ?

Sfîntul Segretario îl privi pe prietenul său Oneto fără să vorbească.

— Ce lume scîrboasă ! spuse sfîntul Oneto și azvîrli țigara abia aprinsă.

Care, căzînd spre pămînt, lăsă în urma ei o lungă, o bizară dîră. Astfel că un oarecare de jos vorbi de farfurii zburătoare.

Sinucidere în parc

Acum nouă ani prietenul meu Stefano, coleg cu mine, de treizeci şi patru de ani, fu lovit de boala automobilului.

Stefano avea un şase sute dar pînă atunci nu avusese încă simptomele acelei îngrozitoare maladii.

A avut o evoluţie rapidă. Ca şi în marile şi funestele amoruri care pun stăpînire pe om, tot astfel Stefano în decurs de cîteva zile deveni sclavul acestei idei şi de altceva nu mai ştia să vorbească.

Automobilul ! Nu maşina de folosinţă zilnică, maşina care poate să meargă oricum, ci vehicolul ales, simbolul succesului, afirmare a personalităţii, stăpînire a lumii, ridicare a propriei persoane, instrument de aventuri, emblemă în sfîrşit a codificatelor fericiri ale zilelor noastre.

Aşadar dorinţa, mania, obsesia unei maşini de elită, superbă, puternică, ultimă, complicată, supraomenească, care să-i facă pe miliardari să întoarcă capul pe stradă.

Era un sentiment umflat, pueril sau idiot ? Nu ştiu. Eu nu l-am încercat. Şi întotdeauna e imprudent să judeci sufletul altora. În lumea de azi sînt mii de oameni contaminaţi de această maladie, şi ceea ce urmăresc ei nu este liniştea unei familii, o muncă menită să aducă satisfacţie şi belşug, cucerirea bogăţiei şi puterii, un

ideal de artă, o înălţare spirituală. Nu, pentru ei visul cel de pe urmă este o maşină comandă specială aşa şi aşa, despre care povestesc în barul la modă bronzaţii feciori de bani gata sau mărunţii industriaşi de succes. Numai că Stefano cîştiga puţin şi obiectul cotidienelor sale delicii rămînea cumplit de departe.

Cu fixaţia aceasta Stefano se tortura singur, îi îmbolnăvea şi pe prieteni şi-o chinuia pe Faustina, soţia sa, creatură drăguţă şi la locul ei, îndrăgostită foarte de el.

În cîte seri, la el acasă, n-a trebuit să asist la lungi şi penibile discuţii.

— Îţi place ? întreba el neliniştit, întinzîndu-i Faustinei prospectul de reclamă a vreunei maşini nemaipomenite.

Ea abia îşi arunca ochii. Atît de bine ştia totul dinainte.

— Da, îmi place, răspundea.

— Serios, îţi place ?

— Da, sigur.

— Îţi place chiar mult ?

— Te rog, Stefano, şi-i zîmbea cum se face cu bolnavii iresponsabili.

Şi atunci el, după o lungă tăcere :

— Ştii cît costă ?

Faustina încerca să glumească.

— Cred că e mai bine să nu ştiu.

— De ce ?

— O ştii mai bine decît mine, scumpule. Pentru că un asemenea capriciu noi nu ni-l vom putea permite niciodată.

— Ei poftim! sărea Stefano. Tu, în loc să mă contrazici... fără să știi măcar...

— Eu să te contrazic?

— Da, da, parcă dinadins o faci. Tu știi că asta este slăbiciunea mea, știi cît țin la asta, știi că ar fi cea mai mare bucurie a mea... și tu, tu în loc să-mi dai speranțe, nu ești în stare decît să rîzi de mine.

— Acum ești chiar nedrept, Stefano, eu nu rîdeam cîtuși de puțin de tine.

— Tu chiar înainte de-a ști cît costă mașina asta, ești numaidecît contra...

Și așa ore în șir.

Îmi amintesc că într-o zi, în timp ce soțul, aflat în altă parte, nu putea auzi, Faustina mi-a spus:

— Credeți-mă, a devenit un calvar pentru mine povestea asta cu mașina. E singurul lui subiect de discuție în casă, de dimineața pînă seara aud numai Ferrari, Maserati, Jaguar lua-le-ar dracu pe toate, ca și cum ar trebui să le cumpere a doua zi... Și eu nu știu ce să mai zic, nu-l mai recunosc, vă mai amintiți și dumneavoastră ce băiat minunat era Stefano altădată... Uneori mă gîndesc dacă nu i s-o fi smintit de la loc vreo rotiță. Credeți că s-ar putea? Sîntem tineri. Ne iubim. Avem din ce trăi. Stefano e bine văzut la serviciu, colegii țin la el. De ce trebuie să ne otrăvim viața? Vă jur că pentru a se termina, pentru a-l vedea mulțumit cu blestemata lui de comandă specială, vă jur că aș fi în stare chiar să... nu mă siliți să vă spun mai mult! și izbucni în plîns.

Nebunie? Alienare mintală? Cine știe. Pe

Stefano îl iubeam. Poate că mașina visată era pentru el ceva ce noi nu puteam înțelege, ceva ce trecea dincolo de consistența concretă a unui automobil, oricît de frumos și de perfect ar fi fost, ca un talisman, ca o cheie cu care să se poată deschide porțile neînduplecate ale destinului.

Pînă cînd Stefano îmi apăru în față — n-o să-l uit niciodată, ne dăduserăm întîlnire la San Babila — apăru la bordul unui automobil nemaivăzut. Era o mașină azurie, era lungă, era joasă, era nouă, era cu două locuri, era elastică și sinuoasă, complet alungită în partea din față.

Făcînd un calcul rapid ajungeai s-o prețuiești la vreo cinci milioane cel puțin, cine știe de unde făcuse Stefano rost de banii aceia.

— A ta e? îl întrebai.

El făcu semn că da.

— Grozav. Felicitări. În sfîrșit ai făcut-o și pe-asta.

— Știi... strînge, strînge, strînge...

Dădui ocol mașinii s-o văd. Nu-i recunoșteam marca. La extremitatea portbagajului era un fel de stemă cu o împletitură complicată de inițiale.

— Ce soi de mașină e asta?

— Englezească, spuse. Ocazie extraordinară. O marcă aproape secretă, probabil că e o modificare a mărcii Daimler.

Totul era minunat la mașina aceea, chiar și pentru mine care nu mă pricep cine știe ce: linia, soliditatea caroseriei, saltul semeț al roților, precizia finisajului, bordul care părea un

altar, canapelele de piele groasă și neagră, moi ca vîntul de aprilie.

— Hai suie! spuse, să-ți fac o demonstrație.

Nu vuia, nu făcea zgomot, i se auzea doar respirația, o respirație atletică și tare plăcută la ureche, și la fiecare respirație casele de pe margini fugeau îndărăt ca înnebunite.

— Ce zici?

— Uimitoare, răspunsei negăsind ceva mai bun. Și, ia spune-mi, Faustina ce zice de asta?

Pentru o clipă îl văzui întunecîndu-se la față. Tăcu.

— De ce? Faustina nu e de acord?

— Nu e asta.

— Atunci?

— Faustina a plecat.

Tăcere.

— A plecat. A spus că nu mai făcea să trăiască cu mine.

— Motivul?

— Mai înțelege tu femeile dacă poți. Își aprinse o țigară. Și-mi făceam iluzii că mă iubea.

— Ei drăcie, sigur că te iubea!

— Și totuși a plecat.

— Unde? S-a întors la ai ei?

— Ai ei nu știu nimic. A plecat. N-am mai aflat nimic despre ea.

Îl priveam. Era puțin cam palid. Dar cu toate astea strîngea cu voluptate cercul volanului, mîngîia măciulia sticloasă din capul schimbătorului de viteză, piciorul său se lăsa și se ridica de pe accelerator cu înfiorarea celui care strînge în brațe trupul iubit.

Ieșirăm din oraș și Stefano se angajă pe autostrada spre Torino unde ajunse în mai puțin de trei sferturi de oră. O cursă nebună; cu toate acestea, contrar obiceiului, nu-mi era teamă, atît de puternic era sentimentul de dominație pe care ți-l dădea mașinăria asta. Mai mult: părea că mașina se supusese întru totul voinței lui Stefano interpretîndu-i și anticipîndu-i dorințele secrete. Și totuși Stefano mă scotea din sărite. Nimic de zis despre mașină, nimic de zis despre satisfacerea freneticei sale dorințe. Dar Faustina, femeia aceea adorabilă, îl părăsise. Și el nu mișca un deget.

Dar puțin timp după aceea trebui să plec pentru mai multă vreme. Și la întoarcere, cum se întîmplă, viața mea se schimbă. Pe Stefano îl mai văzui, desigur, dar nu așa de des ca înainte. Între timp el își găsise o altă slujbă, cîștiga bine, circula pretutindeni cu minunea lui. Și era fericit.

Trecură anii, Stefano și cu mine ne vedeam și nu ne vedeam, la fiecare întîlnire eu îl întrebam de Faustina și el răspundea că Faustina dispăruse pur și simplu pentru totdeauna, eu îl întrebam despre mașină și el îmi răspundea că mașina, firește, era tot o mașină grozavă, totuși începea să-și arate vîrsta, mereu la atelier, și erau puțini mecanici care știau să umble la ea, un motor străin e dificil încît aproape că nimeni nu-l stăpînește.

Apoi citii știrea aceea în ziar:

Ieri la orele 17 un automobil albăstrui tip coupé, lăsat pentru o vreme nesupravegheat în fața unui bar din strada Moscova nr. 58, a pornit singur.

Traversînd intersecțiile căii Garibaldi și apoi strada Montello cu viteză crescîndă, mașina a virat la stînga și apoi la dreapta luînd-o pe bulevardul Elveția și în cele din urmă s-a izbit de străvechile ruine ale palatului Sforza care se ridică la capătul Parcului, luînd foc și distrugîndu-se.

Rămîne greu de explicat cum automobilul, pornind singur la voia întîmplării, a putut să parcurgă acel itinerar în zigzag fără să întîlnească obstacole și în ciuda traficului intens ; și cum de a reușit să-și mărească din ce în ce viteza.

Puțini dintre cei prezenți au băgat de seamă mașina care mergea singură. Aceşti puțini și-au închipuit că posesorul, ca să facă o glumă, se ghemuise sub volan, controlînd strada cu ajutorul unei oglinzi. Prin urmare mărturiile lor coincid : nu părea o mașină care să fi pornit singură ci o mașină condusă cu mare îndemînare și hotărîre. Printre altele, ea ar fi evitat la distanță foarte mică, cu un viraj înspăimîntător, o motoretă care țîșnise din strada Canonica.

Dăm aceste amănunte doar cu titlu informativ. Asemenea episoade s-au mai întîmplat destule pînă acum chiar și în orașul nostru. Și nu e nevoie să se recurgă la ipoteze supranaturale.

În ceea ce-l privește pe proprietar, identificat după numărul mașinii, este vorba despre Stefano Ingrassia, de patruzeci și trei de ani, publicist, domiciliat în strada Manfredini nr. 12. El a confirmat că lăsase automobilul nesupravegheat în fața barului din strada Moscova, dar exclude posibilitatea ca motorul să fi rămas aprins.

De cum terminai de citit, plecai în goană să-l caut pe Stefano. Îl găsii acasă profund tulburat.

— Ea era ? îl întrebai.

El făcu semn că da.

— Faustina era ?

— Da, Faustina, sărmana mea stea. Îți dăduseși seama ?

— Nu știu. Uneori aveam o bănuială. Numai că-mi părea atît de absurd.

— Absurd, desigur, spuse acoperindu-și fața cu mîinile, dar pe lume se întîmplă asemenea miracole din dragoste... Într-o noapte, înțelegi, acum nouă ani, într-o noapte cînd o țineam în brațe. Îngrozitor lucru. Și miraculos. Se pornise să plîngă și să tremure, apoi a înțepenit, și a început să se umfle. Și abia a avut timp ca să iasă în stradă. Altfel n-ar mai fi putut niciodată să iasă pe ușă. Din fericire afară nu era nimeni. Chestie de două-trei minute. Apoi iat-o așteptîndu-mă la marginea trotuarului, nouă, înflăcărată. Vopseaua avea miros de Hélas, parfumul ei preferat. Îți amintești ce frumoasă era.

— Și apoi ?

— Şi apoi eu sînt un ticălos, un răufăcător. Şi apoi şi ea s-a învechit, motorul nu mai trăgea, în fiecare clipă era cîte o defecţiune. Şi nimeni nu se mai uita la ea pe stradă. Şi atunci am început să mă gîndesc: n-a venit oare timpul s-o schimb ? căci nu mai pot să merg aşa la nesfîrşire cu cursa asta de şoareci hodorogită... Înţelegi ce secătură, ce porc ?... Şi ştii unde mă duceam ieri cînd m-am oprit în strada Moscova ? Ieri o duceam s-o vînd, şi vream să-mi cumpăr una nouă, îngrozitor lucru, pentru o sută cincizeci de mii de lire, o duceam s-o vînd pe nevasta mea care-şi dăduse viaţa pentru mine... Acum ştii de ce s-a omorît.

Prăbuşirea Sfîntului

După prînz sfinţii obişnuiesc să se plimbe de-a lungul unui coridor suprapus — suprapus la miliarde de ani lumină — între doi pereţi de cristal încadraţi cu aluminiu. Şi un tavan propriu-zis nu există. Tavanul este bolta cerului şi nimic altceva. Întrucît acolo sus nu plouă.

Peretele din stînga — dacă o iei în direcţia aceea — are multe pătrate de cristal deschise prin care intră aerul inefabil din Paradis din care o singură gură ne-ar înălţa pe noi nefericiţii care încă mai trăim la o fericire cu neputinţă de suportat doar cu puterile noastre, şi prin care pătrund, chiar şi de foarte departe, cîntările fericiţilor asemănătoare într-o măsură, ca să ne facem o idee, cu unele cînteoe ale ţăranilor care se aud aici jos la noi, la ţară, spre seară şi care ne strîng inima, dar de milioane şi milioane de ori mai frumoase.

În schimb peretele din dreapta e închis. Totuşi, prin sticla sa atît de străvezie, poţi arunca o privire universului, care stă acolo jos, îngheţat şi încins, cu miriade de nebuloase rotindu-se una peste alta într-o mişcare eternă. De acolo se zăresc astrele principale şi secundare, ba se zăresc chiar şi planetele cu respectivii lor sateliţi, în cele mai mici amănunte ; pentru că vederea sfinţilor, odată înălţaţi acolo sus, nu cunoaşte limite.

Firește nici unul dintre sfinți, sau aproape nici unul, nu privește în partea aceasta. Cum ar putea interesa problemele lumii pe cel care acum este eliberat de lume ? Nu devine nimeni sfînt degeaba. Dar dacă vreunul dintre ei, în unduirile pasului, se apropie în timpul conversației de peretele din dreapta și întîmplător își îndreaptă privirile într-acolo, așa încît să poată zări stelele cu anexe și conexe, fapta sfîntului nu surprinde, ba chiar nimeni nu se miră și nu se scandalizează. Panorama creațiunii este recomandată de unii părinți ai Bisericii ca sprijin întru întărirea credinței.

Se întîmplă însă că în seara aceea — seară e un fel de a spune, acolo sus neexistînd nici seri nici dimineți ci o imuabilă glorie de plenitudine și lumină — sfîntul Ermogene stînd de vorbă cu un prieten, se apropie de geamlîcul acesta din dreapta și-și aruncă o privire.

Era, sfîntul Ermogene, un bătrîn de o mare dinstincție (era oare vina lui că se născuse într-o familie sus-pusă și, înainte de a fi chemat de Dumnezeu, trăise ca un domn ?). Ceilalți sfinți îl ironizau cu bunăvoință pentru grija cu care își înfășura eterica făptură în paradisiaca mantă, cu o eleganță pe care Fidias în frumoasa lui epocă nici măcar n-o visa. Pentru că e de necrezut că și în ceruri să nu existe binecuvîntatele slăbiciuni omenești, fără de care chiar și cea mai sanctificată sanctitate ar fi o licărire chioară de neon căreia să-i plîngi de milă.

Așadar, Ermogene, fără nici o intenție, își miji pentru o clipă ochii cu scopul de a vedea locul de unde venise, sfîșiatul încrețitul și coruptul pămînt adică, vechea casă a omului. Și, tot fără nici cea mai mică intenție, printre mii și mii de lucruri de pe pămînt, văzu o cameră.

Camera era în inima unui oraș, era mare, cam goală din pricina sărăciei celor care-o locuiau, cu o lampă centrală, și sub razele lămpii opt tineri așezați astfel : rezemată de spătarul unui divan o fată de vreo douăzeci de ani, vioaie și foarte frumoasă, pe divan doi tineri, alți doi stînd în picioare, în fața lor ; ceilalți trei, două fete și un băiat, ghemuiți pe podea, la picioarele lor și dintr-un picup obosit țîșnea o bucată de-a lui Jerry Muligan. Unul vorbea, era unul dintre cei doi așezați pe divan și spunea lucruri de-ale lui, lucruri stupide, absurde, în legătură cu ce avea să facă el într-o zi, lucruri ce aveau să-l ducă la alte lucruri foarte frumoase, mari și curate. Era, din cît se putea înțelege, un pictor și vorbea despre lucrurile lui care-l chinuiau, exclusiv ale sale, dar pline de așteptări, de speranțe și de dragoste pe care ceilalți, unul cîte unul, printr-o identitate sufletească, le gîndeau fiecare cu o intensitate maximă pentru propriile vise, ingenue poate sau smintite, dar cu toate astea printr-un soi de vrajă în clipa aceea, sau în ceasul acela, toți erau duși cu gîndul departe la zilele sau la anii care vor veni, privind misterioasa lumină care în ora aceea profundă a nopții izvora din marginea neagră a ultimelor acoperișuri, lumina

dinaintea zorilor, a zilei care se pregătea să vină, care va veni, mare şi minunat destin ; care este chiar acolo şi aşteaptă.

Fu doar o privire, aceea a sfîntului Ermogene, o scurtă privire. Atît a fost de ajuns.

Avea un anumit chip sfîntul Ermogene, cînd aruncă privirea spre vechea patrie terestră. Cînd se întoarse din nou spre amicul cu care sta de vorbă avea chipul de la început dar cu toate acestea complet schimbat. Dacă l-ar fi văzut unul dintre noi nu şi-ar fi dat seama de nimic. Dar amicul său era un sfînt, cu o acută sensibilitate la lucruri din astea. Îi spuse :

— Ermogene, ce ai ?

— Eu ? Nimic, răspunse Ermogene, şi nu era o minciună, un sfînt care spune minciuni nu există ; numai că el nu înţelesese încă.

Totuşi, chiar în clipa în care pronunţa cele două cuvinte („Eu ? Nimic.“) Ermogene se simţi brusc cumplit de nefericit. Ceilalţi îl priviră, deoarece sfinţii îşi dau numaidecît seama dacă unul dintre ei încetează de-a mai fi fericit.

Cu pietate creştină să încercăm acum să vedem ce se întîmplă în sufletul lui. De ce este nefericit sfîntul ? De ce i-a fost luată răsplata eternă ?

El a văzut, chiar şi pentru o clipă, i-a văzut pe tineri, bărbaţi şi femei, la poarta vieţii, a recunoscut speranţa teribilă de la douăzeci de ani, pe care o credea uitată, a regăsit forţa, povara, plînsul, disperarea, puterea dură a tinereţii cu acea imensitate disponibilă a viitorului.

Şi el e acolo sus în Empireu unde nimic nu poate fi dorit, unde totul e beatitudine şi mîine va fi tot beatitudine, aceeaşi, şi poimîine iar, şi în ziua următoare tot fericiţi vor fi pînă-n gît, infinit de fericiţi, şi aşa pentru eterna eternitate. Dar.

Dar tinereţea nu mai e. Nu mai poţi fi neliniştit, nesigur, înnebunit, anxios, iluzionat, febril, înamorat, nebun.

Ermogene sta nemişcat, era palid, tovarăşii din jur se traseră îndărăt speriaţi. Nu mai era de-ai lor. Nu mai era sfînt. Era un nefericit. Ermogene lăsă să-i cadă braţele.

Dumnezeu, care din întîmplare trecea în clipa aceea pe-acolo, îl văzu şi se opri să-i vorbească. Îl bătu cu mîna pe umăr.

— Ce ţi s-a întîmplat, bătrîne Ermogene ?

Ermogene făcu semn cu un deget.

— Am privit acolo jos, am văzut camera aceea, tinerii aceia.

— Nu cumva te-a cuprins dorul după tinereţe ? îl întrebă Dumnezeu. Ai vrea să fii unul dintre ei ?

Ermogene făcu din cap semn că da.

— Şi ca să fii unul dintre ei ai renunţa la Paradis ?

Ermogene făcu semn că da.

— Dar ce ştii tu despre destinul lor ? Visează gloria şi se vor pierde, visează bogăţii şi vor avea parte de foame, visează dragoste şi vor fi trădaţi, îşi fac planuri de viaţă lungă şi mîine vor muri.

— N-are importanță, spuse Ermogene, în clipa asta pot visa la orice.

— Dar fericirea la care speră ei tu o și ai aici, Ermogene, și nelimitată. Ba mai mult, ai siguranța că nimeni nu ți-o poate lua în vecii vecilor. Nu este nebunească disperarea asta a ta?

— E adevărat, Doamne, totuși cei de colo, și făcu semn în jos spre tinerii necunoscuți, cei de colo au încă totul înainte, frumos sau urît cum va fi, au speranța, vorbesc limpede?, minunata speranță. În vreme ce eu, eu ce speranță pot avea, eu, sfînt și fericit, cufundat în gloria Cerurilor?

— Ei, știu, spuse Atotputernicul cu vagă melancolie. Acesta este marele inconvenient al Paradisului: că nu mai există speranța. Din fericire — și zîmbi — printre atîtea distracții care sînt aici de obicei nimeni nu-și dă seama de asta.

— Și atunci? întrebă sfîntul Ermogene care nu mai era sfînt.

— Ai vrea să te trimit din nou acolo jos? Vrei să reîncepi totul de la cap, cu riscurile respective?

— Da, Doamne; iartă-mă, dar tocmai asta vreau.

— Și dacă de data asta vei greși? Dacă de data asta harul nu te va mai ajuta? Dacă-ți vei pierde sufletul?

— Răbdare, Doamne; eu de-acum înainte aș fi pentru totdeauna un nefericit aici sus.

— Atunci du-te. Și amintește-ți, fiule, că aici te așteptăm. Și întoarce-te din nou înțelept.

Îl împinse ușor, Ermogene fu aruncat în jos, în spații, deveni un tînăr de douăzeci de ani în camera cu ceilalți opt tineri, asemenea lor, purtînd o pereche de pantaloni de flanel și un pulover, cu o mulțime de idei confuze în cap despre artă, cu o mulțime de spaime, de aprige porniri de rebeliune, dorințe, tristeți, frămîntări. Fericit? Nu, dimpotrivă. Dar în adîncul sufletului său se găsea ceva foarte frumos de care nu-și putea da seama cu precizie, care era în același timp amintire și presentiment, și-l chema, ca o lumină aprinsă la capătul lumii. Acolo jos era fericirea, pacea sufletului, împlinirea dragostei. Iar această chemare era viața și ca s-o urmezi merita să înduri suferința. Dar se putea ajunge vreodată la capăt?

— Îmi permiteți? spuse pășind în cameră și întinzînd mîna. Mă numesc Ermogene. Sper că ne vom împrieteni.

Sclav

Deschizînd ușa casei cu cheia, Luigi nu făcu nici un zgomot. Nu fiindcă ar fi avut motive speciale de precauție ci din pură întîmplare.

Și înaintînd cu pași prudenți și neauziți, profită de asta ca să facă o surpriză.

De cum intră intui că soția sa, Clara, era acasă. În privința aceasta nu se înșela niciodată. Cine știe cum prezența femeii transforma atmosfera din jur. Avu un sentiment de consolare. O iubea atît de mult că de fiecare dată, întorcîndu-se acasă, oricît de absurdă ar fi fost, îl cuprindea teama să nu fi plecat pentru totdeauna.

Trecu, fără să provoace trosnituri, de parchetul anticamerei și cu risc redus păși peste plăcuțele coridorului. Cu multă grijă își vîrî capul ca să exploreze bucătăria.

Iat-o pe Clara. O vedea din spate, la mai puțin de doi metri. În picioare, fără să bănuiască prezența lui Luigi, era preocupată să prepare ceva pe masă. Privind cu atenție ceafa soției sale, el înțelese că zîmbea. Ce scumpă, ce minunată făptură. Probabil că era vorba de una din mîncărurile lui preferate, și ea era fericită bucurîndu-se dinainte de satisfacția lui.

La un moment dat ea se întoarse într-o parte, și i se arăta acum pe trei sferturi ; îi zărea curba aplecată a obrazului, marginile genelor, vîrful

nasului atît de ironic și de impertinent, vîrful buzelor ; care cu adevărat erau răsfrînte într-un surîs (sau era încordarea atenției ?).

De la figura adorată privirea îi coborî la mîinile ei, care se vedeau acum. Luigi putu astfel să vadă ce făcea Clara.

Pe o tavă acoperită cu un milieu brodat erau aranjate geometric o grămadă de prăjiturele din aluat fraged cu cîte o jumătate de cireașă zaharisită în mijloc : tocmai cele pe care le mînca el cu mai multă plăcere. S-ar fi zis că erau gata. Și cu toate astea Clara tot le mai făcea cîte ceva înainte de-a le lăsa din mînă.

Dar ce operație ciudată. Cu două degete de la mîna stîngă Clara ridica cireșele zaharisite, și în același loc, dintr-un soi de pară miniaturală sau flaconaș ținut în dreapta lăsa să cadă — cel puțin așa i se păru — cîteva grăunțe de pulbere alburie. După care punea la loc cireașa apăsînd-o pe coca fragedă.

Ce mult îl iubea Clara. Ce altă femeie ar mai fi avut pentru el, bărbat în vîrstă acum și cu o înfățișare nu tocmai înfloritoare, atîtea atenții pline de dragoste ? Și ce fată minunată, ce tip *chic* și interesant, încît toți bărbații îl invidiau.

Meditînd asupra norocului său aproape de necrezut, Luigi tocmai se pregătea să-și semnaleze prezența, cînd fu șocat de excepționala concentrare a Clarei în care era ceva — abia acum sesiză — ascuns, ca la cineva care face un lucru nepermis. Și deodată — ca un trăsnet într-o dimineață însorită — fu asaltat de o bănuială

oribilă : dacă pulberea din para aceea mică era otravă ?

În aceeaşi clipă, printr-o fulgerătoare asociaţie de idei, îi reveniră în minte nenumărate episoade mărunte de care nu făcuse caz dar care, acum, legate unul de altul, căpătau o importanţă neliniştitoare. Anumite momente de răceală pe care le avusese ea, anumite gesturi de plictiseală, anumite priviri ambigue, anumite insistenţe neobişnuite la masă ca el să mănînce mai mult, ca să repete un fel de mîncare sau altul.

Cu o mişcare de indignare Luigi încearcă să respingă monstruosul gînd. Cum era de conceput o asemenea absurditate ? Dar gîndul se reîntoarce numaidecît cu o insistenţă şi mai ticăloasă. Mai mult : brusc raporturile sale cu Clara i se prezintă sub un aspect nou pe care nu-l luase niciodată în seamă. E posibil ca o femeie cum e Clara să-l iubească cu adevărat ? Ce motiv, dacă nu interesul, poate s-o ţină lîngă el ? În ce consistă probele afecţiunii sale ? Maimuţărelile, zîmbetele, atenţiile gastronomice ? E atît de uşor, pentru o femeie, să simuleze. Şi nu este de-a dreptul instinctivă, într-o situaţie ca a sa, nerăbdătoarea aşteptare a unei mari moşteniri ?

Chiar în acest moment Luigi suspină, ea se întoarce brusc şi pentru o fărîmă de fracţiune de secundă, ba poate chiar şi mai puţin — poate nici măcar nu e adevărat, poate este un joc al fanteziei surescitate — chipul iubit arată o expresie de teroare, dar imediat cu o repeziciune incredibilă se recompune, înflorind iar într-un surîs.

— Doamne Sfinte ce m-ai speriat ! exclamă Clara. De ce faci asemenea glume, iubitule ?

El :

— Ce făceai ?

— Păi nu vezi ? Prăjiturelele tale.

Şi ce-i cu para aceea micuţă ?

— Pară micuţă ? Clara întinde mîinile goale ca să arate că nu are nimic, cine ştie cum dispăruse flaconaşul.

— Sigur că da, praful acela care-l presărai...

— Praf ? Oare n-ai visat, iubitule ? Puneam la loc cireşele zaharisite... Tu ia zi, mai bine : ce ţi-a spus medicul ?

— Eah, am impresia că nu prea se pricepe... gastrită, zice... colicistită... Fapt e că durerile nu-mi trec... şi pe zi ce trece mă simt mai dărîmat.

— Aşa sînteţi voi, bărbaţii ! E de ajuns un fleac de nimic şi vă dă gata... Hai, lasă, nimicurile astea te-au supărat şi pînă acuma.

— Dar aşa de mult ca acum niciodată.

— Oh, dragul meu, dacă ar fi ceva serios, n-ai mai avea poftă de mîncare.

El o cercetează, o ascultă. Nu. Cu neputinţă să mintă, cu neputinţă să joace teatru. Dar para aceea micuţă, sau flaconaş ce era, şi pe care-o văzuse foarte bine, unde dispăruse oare ? Clara reuşise s-o ascundă cu o repeziciune de prestidigitator ? Pe masă nu e, şi nici pe celelalte mobile, şi nici pe jos, şi nici în găleata de gunoi.

Se întreabă : şi de ce Clara ar trebui să mă otrăvească ? Să mă moştenească ? Şi cum de ştie

că am lăsat-o moştenitoarea mea universală ? Eu nu i-am spus vreodată nici o vorbuliţă. Iar testamentul nu l-a citit.

Oare într-adevăr nu l-a citit ? Un alt dubiu. Se duce repede în biroul lui, trage un sertar, din sertar scoate o cutie, din cutie un plic închis pe care e scris : Testament.

Plicul este închis. Dar Luigi îl apropie de lampă să vadă mai bine. Ciudat, în lumină se zăreşte un firişor de clei în dreptul clapei care se închide : ca şi cum plicul ar fi fost deschis cu aburi şi apoi lipit la loc cu gumă.

Îl cuprinde o nelinişte. Teamă de moarte ? Teamă de-a fi ucis ? Nu, mai rău. Groaza de-a o pierde pe Clara. Pentru că Luigi înţelege că ea vrea să-l omoare. Şi e fatal ca el să reacţioneze într-un fel. S-o demaşte ? S-o denunţe ? Să ceară să fie arestată ? Legătura lor se va desface, oricum ar merge lucrurile. Dar fără ea, fără Clara, cum ar putea să trăiască Luigi ?

Dorinţa nestăpînită de a-i vorbi, de-a cere o explicaţie. În acelaşi timp speranţa încăpăţînată că s-a înşelat, că totul nu e decît o nălucire, că otrava nu există (dar în inima lui ştie bine că există).

— Clara ! strigă el.

Vocea ei din sufragerie :

— Hai, Luigi, vino, e gata masa.

— Vin, răspunse el, trecu în sufragerie şi se aşeză. Aveau ciorbă de roşii cu orez.

— Clara, spuse el.

— Ce e ? făcu ea, zîmbind.

— Trebuie să-ţi spun ceva.

— Ce misterios eşti.

— Adineaori, cînd am intrat, şi tu făceai prăjiturile, te-am văzut... ce mai, sînt nevoit să-ţi spun, absolut nevoit...

Ea îl privi zîmbind mai departe ; era inocenţă ? era teamă ? era ironie ?

— Cînd am intrat, urmă el, te-am văzut lucrînd şi tu aveai în mînă un lucru, un soi de pară micuţă, şi mi se părea că tu puneai cu acest lucru ceva pe aluat.

— Aveai năluciri, făcu ea cît se poate de liniştită.

— E mai bine aşa.

— De ce e mai bine aşa ? Avea un accent de un firesc atît de desăvîrşit încît el se întrebă dacă nu cumva visase. Dar neliniştea nu-l slăbea.

— Ascultă, Clara, n-o să am linişte dacă nu-ţi spun totul... Cînd te-am văzut ce făceai acolo...

— Dar s-ar putea şti ce făceam ? Tu visezi...

— Lasă-mă să spun... Pentru o clipă... e ridicol, ştiu... în sinea sa tremura, apropiindu-se momentul inevitabil, poate că aceea era ultima dată cînd vorbea cu Clara, ultima dată cînd o vedea, şi gîndul îl făcea să înnebunească ; şi să tacă îi era totuşi cu neputinţă.. pentru o clipă... o idee absurdă... nu mă privi aşa... prefer să fiu sincer... am bănuit că tu...

— Că eu ce ? şi surîsul se transformă în rîs de-a binelea.

— E de rîs, ştiu... am bănuit, închipuie-ţi, că tu ai fi vrut să mă otrăveşti...

Privindu-l fix în ochi, Clara continua să rîdă dar nu era un rîs vesel, ci înghețat, ca o lamă tăioasă de metal. Apoi strînse dinții ; și vocea era încărcată de ură.

— Ah, va să zică așa ?... Aici am ajuns ? Asta este încrederea ta... asta e dragostea ta... De la o vreme am băgat eu de seamă... Eu, care-ți făceam prăjituri... Acum sînt otrăvite, deci ?

El era distrus :

— Ascultă, Clara, n-o lua așa, nu...

— Așadar sînt otrăvite ?... Și ți-e teamă că au să-ți facă rău ? Atunci știi ce fac eu cu ele ? Mă duc să le arunc la gunoi ! Sculîndu-se de la masă luă tava cu prăjituri și se îndreptă spre bucătărie, țipînd tot mai tare. Mă duc să le arunc la gunoi !... Dar în casa asta nu mai rămîn o clipă ! De multă vreme nu mai pot. Plec plec ! Și dacă vrea Dumnezeu n-am să te mai văd niciodată !

Năucit, Luigi se ținu după ea :

— Nu, Clara, te implor, nu face asta, glumeam, te implor dă prăjiturile încoa !

— Nu, făcu ea, acum nu ți le mai dau chiar dacă plesnești.

Ca s-o rețină o cuprinse de mijloc. Ea se opri impasibilă.

— Fii bună, dă-mi prăjiturile.

Clara se întoarse ținînd tava în sus. El întinse o mînă.

— Ți-am spus nuuu !... Le arunc la gunoi... Și apoi plec, înțelegi ?

El căzu în genunchi, îmbrățișîndu-i picioarele :

— Clara, te implor, gemea, nu poți pleca nu poți, Clara, fii bună, dă-mi prăjiturile.

— Cere-ți iertare, făcu ea victorioasă ținînd tava tot ridicată.

— Da, Clara, iartă-mă.

— Zi „iartă-mă" de trei ori.

— Iartă-mă, iartă-mă, iartă-mă.

— O să-ți dau una, spuse femeia.

— Nu, le vreau pe toate.

— Bine, mănîncă, atunci, dar în genunchi, și lăsă tava în jos.

Clara era tot acolo, Clara nu avea să plece, cu o ticăloasă ușurare a inimii, Luigi luă o prăjiturică și mușcă din ea cu lăcomie. Era o desfătare, moartea, pentru că venea de la ea.

Ehei, ce timpuri bune erau pe cînd lucram la construcţia Turnului Eiffel. Şi eu nici nu ştiam că eram fericit.

Construcţia Turnului Eiffel a fost un lucru foarte frumos şi foarte important. Astăzi voi nu vă puteţi da seama. Ceea ce este astăzi Turnul Eiffel are prea puţin de-a face cu realitatea de atunci. Mai întîi dimensiunile. Parcă s-ar fi chircit. Trec pe lîngă el, ridic ochii şi privesc. Dar mă chinui ca să pot recunoaşte lumea în care am trăit cele mai frumoase zile din viaţa mea. Turiştii intră în ascensor, urcă la prima terasă, urcă la a doua, exclamă, rîd, fac fotografii, fac filme în culori. Bieţii de ei, nu ştiu, nu pot să ştie.

În ghiduri se citeşte că Turnul Eiffel este înalt de trei sute de metri, plus cei douăzeci de metri ai antenei de radio. Şi ziarele de epocă, chiar mai înainte de-a începe lucrările, spuneau tot aşa. Şi publicului i se părea că trei sute de metri este o nebunie.

Nicidecum trei sute. Eu lucram la fabricile Runtiron, lîngă Neuilly. Eram un foarte priceput mecanic. Într-o seară pe cînd mă întorceam acasă, mă opreşte pe stradă un domn de vreo patruzeci de ani cu cilindru.

— Vorbesc cu domnul André Lejeune? mă întreabă el.

— Chiar cu el, răspund. Cine sînteţi?

— Sînt inginerul Gustav Eiffel şi aş dori să vă fac o propunere. Dar mai întîi aş vrea să vă arăt ceva. Aceasta este trăsura mea.

Mă urc în trăsura inginerului, mă duce la o baracă uriaşă construită pe un loc viran de la periferie. Aici să tot fie vreo treizeci de tineri care lucrează în tăcere la nişte mese mari de desen. Nici unul nu mă consideră demn de o privire.

Inginerul mă conduce în fundul sălii unde stă, rezemat de perete, un tablou înalt de cîţiva metri cu un turn desenat pe el.

— Eu voi construi pentru Paris, pentru Franţa, pentru lumea întreagă turnul acesta pe care-l vedeţi. De fier. Va fi turnul cel mai înalt din lume.

— Cît de înalt? întrebai.

— Proiectul oficial prevede o înălţime de trei sute de metri. Aceasta este cifra la care am contractat cu guvernul, ca să nu se sperie. Dar vor fi mult mai mulţi.

— Patru sute?

— Tinere domn, vă rog să mă credeţi că acum nu pot vorbi. Să dăm timp timpului. Dar e vorba de o acţiune minunată, şi să participi la ea este o onoare. Şi eu am venit la dumneavoastră pentru că mi s-a spus că sînteţi un muncitor de elită. Cît cîştigaţi la Runtiron?

Îi spun ce salariu am.

— Dacă vii cu mine, spune inginerul trecînd brusc la tu, vei cîştiga de trei ori pe-atît.

Acceptai. Dar inginerul îmi spuse cu voce joasă:

— Uitam un lucru, dragă André. Aş dori ca tu să fii de-ai noştri. Dar mai întîi trebuie să-mi făgăduieşti ceva.

— Sper să nu fie decît ceva onorabil, îndrăznii, puţin cam emoţionat de aerul acela de mister.

— Secretul, spuse el.

— Care secret ?

— Ai să-mi dai cuvîntul de onoare că n-ai să vorbeşti cu nimeni, nici măcar cu cei pe care-i iubeşti, despre ceea ce lucrăm noi aici ? Să nu povesteşti nimănui ceea ce vei face şi cum vei face ? Să nu divulgi nici numere, nici măsuri, nici date, nici cifre ? Gîndeşte-te, gîndeşte-te bine la asta, înainte de-a ne strînge mîna. Pentru că într-o zi secretul acesta ar putea să te apese.

Era un formular tipărit, cu contractul de muncă, şi aici era scrisă îndatorirea de a păstra secretul. L-am semnat.

Muncitorii de pe şantier erau cîteva sute, poate cîteva mii. Nu numai că nu i-am cunoscut niciodată pe toţi dar nu i-am văzut niciodată pe toţi pentru că se lucra în echipe fără întrerupere şi în douăzeci şi patru de ore erau trei ture.

După ce au fost făcute fundaţiile de ciment, am început noi, mecanicii să montăm barele de oţel. Între noi, încă de la început, vorbeam foarte puţin, poate din pricina jurămîntului de-a păstra secretul. Dar din cîteva fraze auzite la întîmplare mi-am dat seama că tovarăşii mei acceptaseră angajamentul din pricina salariului excepţional. Nici unul, sau aproape nici unul, nu

credea că turnul avea să ajungă vreodată să fie gata. Socoteau turnul o nebunie care depăşeşte forţele umane.

De cum fură înfipte în pămînt cele patru picioare gigantice, şasiul de fier crescu văzînd cu ochii.

Dincolo de împrejmuire, la marginea uriaşului şantier, mulţimea staţiona zi şi noapte ca să se uite la noi care, ca nişte furnici, dănţuiam pe-acolo pe sus, atîrnaţi c-an nişte plase de păianjen.

Arcurile postamentului au fost foarte bine sudate, cele patru coloane vertebrale s-au înălţat aproape vertical şi s-au unit ca să formeze una singură care se făcea din ce în ce mai subţire pe măsură ce urca. În a opta lună se ajunse la cota o sută şi meşterilor li se oferi un banchet în oraş, într-un birt de pe cheiul Senei.

Nu mai auzeam cuvinte de neîncredere. Ba chiar un entuziasm ciudat îi cuprindea pe muncitori, şefi de echipă, tehnicieni, ingineri ca şi cum ar fi fost în ajunul unui eveniment extraordinar. Într-o dimineaţă, era pe la începutul lui octombrie, ne-am pomenit cufundaţi în ceaţă.

Ne gîndeam că o perdea de nori joşi se lăsase peste Paris, dar nu era aşa. De jur împrejur aerul era senin.

— Priveşte tubul acela, îmi spuse Claude Gallumet, cel mai mic şi mai agil din echipa mea, cu care mă împrietenisem.

Dintr-un tub gros de cauciuc fixat în rama de fier ieşea un fum albăstrui. Erau patru tuburi din astea, cîte unul pentru fiecare unghi al turnului. De-acolo venea un abur dens care în-

cetul cu încetul formase un nor care nu se deplasa nici în sus, nici în jos, și în această umbrelă de vată noi continuam să lucrăm. Dar de ce? Din pricina secretului?

Un alt banchet ne-a fost oferit de constructor cînd s-a ajuns la cota două sute și cînd au vorbit și ziarele despre asta. Dar în jurul șantierului mulțimea nu mai sta să aștepte, pălăria aceea ridicolă de ceață ne ascundea complet de privirile lor. Și ziarele lăudau șiretlicul: acea condensare de vapori — explicau ele — îi împiedica pe muncitori, cocoțați pe structurile aeriene, de a-și da seama de abisul de sub ei; și asta prevenea amețelile. Enormă prostie: mai întîi de toate pentru că noi eram foarte deprinși cu golul; și nici măcar în cazurile de amețeală nu s-ar fi putut întîmpla vreo nenorocire pentru că fiecare din noi purta cîte o centură solidă de piele prinsă destul de sigur de barele din jur.

Două sute cincizeci, două sute optzeci, trei sute, trecuseră aproape doi ani, și ajunsesem oare la capătul aventurii noastre?

Într-o seară ne adunară sub marea cruce a temeliei și inginerul Eiffel ne vorbi. Datoria noastră — spuse — fusese îndeplinită, dovediserăm tenacitate, pricepere și curaj, întreprinderea de construcții ne oferea chiar un premiu special. Cine dorea putea să se întoarcă acasă. Dar el, inginerul Eiffel, își dorea să găsească voluntari dispuși să continue cu el. Să continue ce anume? Inginerul nu putea să le explice, muncitorii să aibă încredere în el, căci merita.

Eu am rămas împreună cu mulți alții. Și fu un fel de conjurație nebunească pe care nimeni din afară n-o bănui pentru că fiecare dintre noi rămase mai credincios secretului ca oricînd.

Și astfel, la cota trei sute, în loc să se pregătească scheletul căciulii ascuțite pentru vîrf, se înălțară noi bare de oțel una peste alta în direcția Zenitului. O bară peste alta, un fier peste alt fier, o grindă peste altă grindă, buloane și iar buloane, și zgomot de ciocane, întreg norul vibra ca o cutie metalică. Noi zburam.

Pînă cînd, cuprinși de furia urcușului, ieșirăm din masa norului care rămase sub noi, și lumea din Paris continua să nu ne vadă din pricina acelui paravan de aburi dar în realitate noi evoluam în aerul curat și limpede al înălțimilor. Și în anumite dimineți cu vînt se zăreau Alpii îndepărtați acoperiți de zăpadă.

Ajunsesem atît de sus încît urcatul și coborîtul nostru al muncitorilor ajunsese să absoarbă mai mult de jumătate din orarul de muncă. Ascensoarele nu apăruseră încă. Din zi în zi timpul util de muncă se restrîngea. Avea să vină ziua cînd, ajunși în vîrf, ar fi trebuit să procedăm numaidecît la coborîre. Și turnul avea să înceteze de-a mai crește, nici măcar cu un metru mai mult.

Se hotărî atunci să se instaleze acolo sus, printre barele de fier, niște barăci mici pentru noi, ca niște cuiburi, care nu se vedeau din oraș pentru că erau ascunse de norul de ceață artificială. Aici se dormea, se mînca și seara se

jucau cărți, cînd nu se intonau marile coruri ale iluziilor și ale victoriilor. Jos, în oraș, se cobora pe rînd numai în zilele de sărbătoare.

În acea perioadă a început cu încetul să se întrevadă minunatul adevăr, adică motivul secretului. Și nu ne mai simțeam lucrători mecanici, eram pionieri, exploratori, eram niște eroi, niște sfinți. Începu să se întrevadă cu încetul că acea construcție a Turnului Eiffel nu avea să se termine niciodată, și acum pricepeau oamenii de ce inginerul dorise acel postament atît de mare, acele patru labe ciclopice de fier care păreau cu totul și cu totul exagerate. Construcția nu avea să se sfîrșească niciodată și de-a lungul timpului Turnul Eiffel avea să continue să crească spre înaltul cerului, depășind norii, furtunile, crestele lui Gaurisangar. Pînă cînd Dumnezeu avea să ne țină în puteri, noi aveam să continuăm să nituim barele de oțel una peste alta, tot mai sus, iar după noi aveau să continue fiii noștri, și nimeni din bietul oraș Paris n-ar fi știut nimic, și lumea cea neajutorată n-avea să înțeleagă niciodată.

Desigur cei de jos aveau să-și piardă răbdarea mai curînd sau mai tîrziu, aveau să se iște proteste și interpelări în Parlament, cum de nu izbuteau să termine odată acel turn binecuvîntat ? căci cei trei sute de metri prevăzuți fuseseră realizați, așa că să se hotărască odată să construiască cupola din vîrf. Dar noi aveam să găsim pretexte, să izbutim chiar să ne plasăm niște oameni de-ai noștri în Parlament sau în ministere, aveam să reducem lucrurile la tăcere,

lumea de jos avea să se resemneze iar noi din ce în ce mai sus spre cer, într-un sublim exil.

De jos, de dicolo de norul alb, se auziră răsunînd niște împușcături. Coborîrăm o bucată, străbăturăm ceața, ne apropiarăm de limita inferioară a ceții, cineva se uită cu luneta : către șantierul nostru înaintau concentric jandarmii gărzii regale poliția inspectoratele garnizoanele batalioanele trupele armatele într-o atitudine amenințătoare, lua-i-ar dracii pe toți să-i căsăpească și să-i devore.

Trimiseră o ștafetă sus : predați-vă și coborîți numaidecît cîini spurcați ce sînteți, ultimatum de șase ore după care deschidem focul, rafale de mitralieră, tunuri ușoare, de ajuns să vă isprăvească neisprăviților.

Un spurcat de Iuda ne trădase. Fiul inginerului Eiffel, pentru că tatăl murise și fusese îngropat de mulți ani, era galben ca ceara. Cum puteam să luptăm noi ? Și gîndindu-ne la scumpele noastre familii ne-am predat.

Stricară poemul pe care noi îl ridicaserăm spre cer, amputară turla la trei sute de metri înălțime, trîntiră deasupra o căciulă de nimic, pe care o vedeți și acum.

Norul care ne ascundea nu mai există, ba pentru norul acesta au făcut un proces la Curtea cu juri a Senei. Avortonul de turn a fost în întregime vopsit în gri, atîrnă de el steaguri lungi care fîlfîie în soare, azi e ziua inaugurării.

Sosește Președintele cu cilindru și redingotă condus de o escortă imperială. Trîmbițele fanfarei strălucesc în lumină ca niște baionete. Tri-

bunele de onoare sînt împodobite cu femei superbe. Președintele trece în revistă pichetul de cuirasieri. Foiesc vînzătorii de insigne și cocarde. Soare, surîsuri, bună dispoziție, solemnitate. Dincoace de împrejmuire, pierduți în mulțimea de derbedei, noi bătrînii și obosiții muncitori ai Turnului ne privim unul pe altul, cu lacrimile șiroaie curgînd pe bărbile cărunte. Ah, tinerețe !

Fată care cade

La nouăsprezece ani, Marta se apropie de marginea ultimului etaj al blocului și, văzînd dedesubt orașul strălucind în înserare, fu cuprinsă de amețeală.

Era un zgîrie-nori de argint, suprem și fericit în seara aceea minunată și pură, în timp ce vîntul torcea fire subțiri de nor, ici și colo, pe fondul unui azur absolut incredibil. Era tocmai ora cînd orașele sînt cuprinse de inspirație și cînd cine nu este orb rămîne profund mișcat. De pe culmea aeriană fata vedea străzile și masele imobilelor răsucindu-se în îndelungatul spasm al apusului și acolo unde se sfîrșea albul caselor, începea albastrul mării care văzută de sus părea că urcă. Și cum dinspre răsărit înaintau valurile nopții, orașul devine un dulce abis scînteind de lumini ; care palpită. Erau în el bărbații puternici și femeile și mai puternice, blănurile și viorile, mașinile smălțuite cu onix, firmele fosforescente ale așa-numitelor *tabarins*, intrările palatelor stinse, fîntînile, diamantele, anticele grădini taciturne, sărbătorile, dorințele, iubirile și, mai presus de orice, acel dureros farmec al serii din pricina căruia oamenii visează la mărire și glorie.

Văzînd toate acestea, Marta se aplecă fără măsură peste balustradă și-și dădu drumul. I se păru că plutește în aer, dar cădea. Dată fiind extraordinara înălțime a acelui zgîrie-nori, stră-

zile și piețele de jos erau extrem de departe, cine știe cît timp îți trebuia ca să ajungi acolo. Dar fata cădea.

Terasele și balcoanele ultimelor etaje erau populate la ora aceea de lume elegantă și bogată care luau *cocktails* și discutau despre tot felul de nimicuri. Se auzeau crîmpeiele pierdute și confuze ale unor muzici. Marta trecu prin fața lor și mai mulți se apropiară s-o privească.

Zboruri de felul aceluia — în majoritatea cazurilor numai fete — nu erau rare în acel zgîrie-nori și constituiau pentru locatari un divertisment interesant, și chiar și din această pricină prețul apartamentelor era destul de ridicat.

Soarele, care nu coborîse cu totul, făcu tot ce putu ca să ilumineze mai bine rochița Martei. Era o modestă rochie de primăvară cumpărată de gata cu un preț de nimic. Dar lumina lirică a apusului o exalta peste măsură, făcînd-o *chic*.

Din balcoanele miliardarilor, mîini galante se întindeau spre ea, oferind flori și pahare.

— Domnișoară, o mică înghițitură ?... Suav fluturaș, de ce nu vă opriți o clipă la noi ?

Ea rîdea, zburătăcind, fericită (dar în vremea asta cădea) :

— Nu, mulțumesc, prieteni. Nu pot. Mă grăbesc să ajung.

— Să ajungeți unde ?

— Ah, nu mă faceți să vorbesc, răspundea Marta, și agita mîinile în semn de salut confidențial.

Un tînăr, înalt, brunet, foarte distins, întinse brațele s-o cuprindă. Îi plăcea. Totuși Marta se feri cu iuțeală :

— Cum vă permiteți, domnule ? și izbuti să-i dea cu un deget o mică lovitură în nas.

Așadar lumea bună se ocupa de ea și asta îi umplea sufletul de plăcere. Se simțea fermecătoare, la modă. Pe terasele înflorite, prin acel du-te vino de chelneri în alb și puzderie de cîntece exotice, se vorbi cîteva minute, sau poate mai puțin, de fata aceea care trecea (de sus în jos, pe traseu vertical). Unii o socoteau frumoasă, alții așa și așa, toți găsiră că e interesantă.

— Aveți toată viața înainte, îi spuneau, de ce vă grăbiți așa ? Aveți destul timp să alergați și să trudiți. Opriți-vă o clipă cu noi, nu e decît o mică petrecere între prieteni, să ne înțelegem, și-o să vă simțiți totuși bine.

Ea se pregătea să răspundă dar accelerarea gravitației o și dusese la etajul inferior, la două, trei, patru etaje mai jos ; cu voioșia cu care, de altfel, se aruncă toate fetele cînd au doar nouăsprezece ani.

Bineînțeles că distanța care-o separa de fund, adică de nivelul străzilor, era imensă ; mai mică, firește, decît cea de acum o clipă, dar cu toate astea considerabilă.

Între timp însă soarele se cufundase în mare, fusese văzut dispărînd transformat într-o tremurătoare ciupercă roșiatică. Așadar nu mai erau razele sale dătătoare de viață ca să lumineze rochia fetei și să facă din ea o seducătoare

cometă. Noroc că ferestruicile și terasele uriașului imobil erau aproape toate iluminate și că intensele reverberații o acopereau din plin pe măsură ce le trecea pe dinainte.

Acum în interiorul apartamentelor Marta nu mai vedea doar grupuri de oameni petrecăreți, din cînd în cînd erau și birouri în care funcționarele, cu șorțulețe negre sau albăstrii, ședeau la șiruri lungi de măsuțe. Multe erau tinere ca ea, ori și mai tinere, și, obosite acum de ziua de muncă, ridicau într-una ochii din dosare și de la mașinile de scris. Și astfel o văzură și ele și unele alergară la fereastră :

— Unde te duci ? De ce atîta grabă ? Cine ești ? îi strigau, în vocile lor ghicindu-se ceva care aducea cu invidia.

— Mă așteaptă jos, răspundea ea. Nu pot să mă opresc. Iertați-mă. Și iarăși rîdea, fluturînd în cădere, dar nu mai era rîsul de mai înainte. Noaptea coborîse pe furiș și Martei începea să-i fie frig.

În acel timp, privind în jos, văzu la intrarea unui palat un halo strălucitor de lumină. Se opreau acolo lungi automobile negre (din pricina depărtării mari ca niște furnici) și din ele coborau bărbați și femei, dornici să intre. I se păru că distinge, în furnicarul acela, scînteierea bijuteriilor. Deasupra intrării fîlfîiau steaguri. Dădeau o mare recepție, evident, tocmai aceea la care ea, Marta, visa de cînd era fetiță. Ar fi fost o nenorocire să fi lipsit. Acolo jos o

așteptа ocazia, fatalitatea, romanul, adevărata intrare în viață. Avea oare să ajungă la timp ?

Își dădu seama cu ciudă că la treizeci de metri mai încolo se prăbușea o altă fată. Era evident mai frumoasă decît ea și purta o rochie de după-amiază, destul de fină. Cine știe cum, venea în jos cu o viteză mai mare decît a ei, așa că în cîteva clipe trecu de ea și dispăru în jos, deși Marta o strigă. Fără îndoială că avea să ajungă la recepție înaintea ei, se putea spune că totul fusese bine calculat ca s-o lase în urmă.

Apoi își dădu seama că în căderea aceea nu erau numai ele două. De-a lungul aripilor blocului diferite alte femei foarte tinere se prăvăleau în jos, cu fețele încordate de excitația zborului, cu mîinile agitate sărbătorește pentru a spune : iată-ne, sîntem aici, a venit ceasul nostru, sărbătoriți-ne, oare lumea nu-i a noastră ?

Era, deci, o întrecere. Și avea doar o biată rochiță, în timp ce celelalte etalau modele cu croieli de lux ba unele strîngeau, pe umerii goi, bogate etole de vizon. Atît de sigură de sine cînd pornise zborul, Marta simțea acum un fior în suflet, poate doar din pricina frigului dar poate și de teamă, teama de-a fi comis o greșeală ireparabilă.

Părea că e noapte deplină acum. Ferestrele se stingeau una după alta, ecourile cîntecelor deveneau tot mai rare, birourile erau goale, nici un tînăr nu se mai apleca peste marginea ferestrei să întindă mîinile. Cît era ceasul ? La intrarea pallatului de jos — care între timp se făcuse mai mare, și la care se puteau distinge acum toate amănuntele arhitectonice — ilumi-

nația rămînea la fel de vie, dar forfota automobilelor încetase. Din cînd în cînd, chiar, mici grupuri ieșeau prin ușa cea mare îndepărtîndu-se cu pas obosit. Apoi și lampioanele de la intrare se stinseră.

Marta simți cum i se strînge inima. Vai, nu mai avea să ajungă la timp la petrecere. Aruncînd o privire în sus, văzu vîrful blocului în toată cruda lui putere. Era aproape cu totul întunecat, rare și risipite ferestrele încă luminate la ultimele etaje. Și deasupra vîrfului se desfăcea prima geană de lumină a zorilor.

Într-o sufragerie de la etajul douăzeci și opt un bărbat de vreo patruzeci de ani își bea cafeaua de dimineață în timp ce femeia rînduia prin cameră. Un ceas de pe un dulap arăta nouă fără un sfert. O umbră trecu iute prin fața ferestrei.

— Alberto, strigă soția, ai văzut ? A trecut o femeie.

— Cum era ? făcu el fără să ridice ochii din ziar.

— O bătrînă, răspunse soția. O bătrînă prăpădită. Părea speriată.

— Mereu la fel, bombăni bărbatul. Pe la etajele astea de jos nu trec decît bătrîne ramolite. Fetele frumoase nu se văd decît de la al cinci sutelea etaj în sus. Nu-i de mirare că apartamentele alea costă atît de mult.

— Există avantajul, observă soția, că aici jos se aude cel puțin bufnitura, cînd ating pămîntul.

— De data asta nici măcar atît, spuse el clătinînd din cap, după ce rămăsese cîteva clipe în ascultare. Și mai sorbi o dată din cafea.

Vrăjitorul

Într-o seară cînd mă întorceam acasă, obosit, și deprimat, m-am întîlnit cu profesorul Schiassi (așa i se spune, dar ce fel de profesor o fi ?) tipul acela pe care îl cunosc de-o grămadă de vreme, pe care-l întîlnesc din cînd în cînd în locurile cele mai stranii și mai diverse, și care pretinde să fi fost colegul meu de liceu, deși, ca să spun drept, eu nu-mi amintesc.

Cine e ? Ce face ? N-am izbutit niciodată să înțeleg. Are o față uscată și numai colțuri, și un zîmbet strîmb de atîta ironie. Dar caracteristica sa evidentă este că dă tuturor impresia că-l cunoscuseră undeva, chiar dacă în realitate îl vedeau pentru prima dată. Cîte unul susține nici mai mult nici mai puțin că ar fi un vrăjitor.

— Ce faci ? mă întrebă după saluturile de rigoare. Scrii mereu ?

— Asta mi-e meseria, răspunsei cuprins pe loc de un complex de inferioritate.

— Tot nu te-ai plictisit ? insită el și zîmbetul batjocoritor îi ascuțea și mai mult fața, în lumina imobilă a felinarelor. Nu știu, dar am impresia că voi, scriitorii, sînteți tot mai în afara timpului. Voi scriitorii ; dar și pictorii, sculptorii, muzicienii. Un sentiment de inutilitate, de joc în sine. Înțelegi ce vreau să spun ?

— Înțeleg.

— Da, voi scriitorii, voi pictorii etcetera vă trudiți cu disperare să născociți noutățile cele mai absurde și mai obscure ca să surprindeți, dar publicul devine tot mai rar și mai indiferent. Tot mai puțină lume vă ascultă, tot mai puțină. Și, iartă-mi sinceritatea, într-o bună zi piața va fi cu totul goală în fața voastră.

— De, s-ar putea, făcui eu docil.

Dar Schiassi era pornit pe cruzime.

— Spune-mi, te rog, un lucru. Cînd de exemplu te duci la un hotel și-ți cer toate datele acelea, și te întreabă ce profesiune ai, și tu răspunzi scriitor, nu găsești că treaba asta-i cam ridicolă ?

— E adevărat, răspunsei. În Franța e altfel, dar la noi lucrurile stau tocmai așa.

— Scriitor, scriitor ! făcu el batjocoritor. Și cum poți pretinde să te ia în serios ? La ce servește în lumea de astăzi un scriitor ?... Și mai spune-mi un lucru, te rog să fii sincer. Cînd intri într-o librărie și vezi...

— Și văd pereții tapetați pînă la tavan cu cărți de tot felul, mii și mii, ieșite cu toate în cursul ultimelor luni... — asta vrei să mă întrebi ? — și-mi vine în minte că scriu și eu una, și atunci îmi cad brațele, ca și cum într-o piață imensă, unde tarabele de fructe și de zarzavaturi se înșiră pe kilometri și kilometri, ar veni cineva să ofere spre vînzare un cartof mititel, asta vrei să spui ?

— Întocmai, făcu Schiassi și adăugă un mic hohot de rîs otrăvit.

— Din fericire, îndrăznii, mai e cîte cineva care ne citește, mai e cîte cineva care cumpără cărțile noastre.

Ajunși aici amicul, ca să zic așa, se aplecă ostentativ să-mi examineze pantofii.

— Se pricepe cizmarul tău ? întrebă.

Domnul fie lăudat, gîndii. Acum trecem măcar la alt subiect. Pentru că nimic nu este mai neplăcut decît să auzi adevăruri, cînd adevărurile îți displac.

— Se pricepe foarte bine, răspunsei. E un meșter minunat, lucrează cu atîta conștiinciozitate și gust că pantofii lui nu se strică niciodată.

— Bravo ! exclamă ticălosul acela. Și pariez că el cîștigă mai puțin decît tine.

— S-ar putea.

— Și treaba asta nu ți se pare o monstruozitate ?

— Nu știu, zisei. Sincer vorbind, nu mi-am pus niciodată întrebarea asta.

— Să fim clari, mai spuse Schiassi, mie nu-mi displace ceea ce scrii tu, și n-am nimic cu tine, dar faptul că tu și mii de alții ca și tine își prăpădesc viața ca să scrie povești care nu s-au întîmplat niciodată, și că există editori care să le tipărească, și că există lume care să le cumpere, și că voi strîngeți o grămadă de bani, și că ziarele vorbesc despre toate astea, și că niște critici se ridică și se apucă de analize interminabile și că și aceste analize sînt tipărite, și că se discută despre asta în saloane... toate povești născocite de la început pînă la sfîrșit... oare nu ți se pare și ție că toate astea sînt o adevărată țicneală, în epoca bombei ato-

mice şi a sputnicilor? Şi cum mai poate persista oare farsa asta?

— Nu ştiu. Poate că ai dreptate, răspunsei mai distrus ca niciodată.

— Tot mai puţini cititori aveţi, tot mai puţini! se încruntă Schiassi. Literatură, artă, vorbe mari! Dar arta în ziua de astăzi nu poate fi decît un articol de consum, întocmai ca şi un biftec, un parfum, o sticlă de vin. Cu ce artă se ocupă lumea? Priveşte marea care cînd se umflă scufundă totul. Din ce e făcută? Cîntece, canţonete, textieri, partituri... mărfuri de uz curent. Astea sînt gloriile! Scrii frumos, tu, romane foarte inteligente şi geniale, dar ultimul dintre *urlatori* te va zdrobi sub greutatea triumfurilor sale. Publicul alege ce e mai „tare", ceea ce oferă o plăcere practică, palpabilă, imediată. Şi care nu-l costă oboseală. Şi care nu dă de lucru creierului!

Eu încuviinţai dînd din cap. Nu găseam nici puterea nici argumentele ca să-l contrazic. Dar Schiassi nu socotea că ajunge.

— Pînă acum patruzeci de ani un scriitor, un pictor, un muzician, puteau fi persoane importante. Dar acum! Poate vreo caritabilă bătrînă mai rezistă la consum. Ce ştiu eu? Hemingway, Stravinski, Picasso, generaţia bunicilor şi a străbunicilor... Nu, nu, treaba asta a voastră e un joc care nu mai are haz... Dar tu te duci oare vreodată la expoziţiile de artă abstractă, citeşti vreodată relatările pe care le fac criticii?

Nebunie, curată nebunie, conjuraţia unei secte de supravieţuitori care reuşeşte încă să se mai impună ici şi colo cu viclenie, şi chiar să vîndă

un tablou fără sens cu două milioane de lire. Ultimele zvîrcoliri, asta e, zbaterile unei iremediabile agonii. Voi artiştii veniţi pe un drum, şi publicul pleacă pe un altul, şi astfel vă îndepărtaţi tot mai mult, şi va veni ziua în care distanţa va fi atît de mare... Urlaţi, urlaţi chiar, n-o să mai fie nici măcar un cîine care să vă asculte.

În vremea aceea, cum se întîmplă uneori, trecu ceva pe strada aceea întunecată pe care ne aflam noi doi. Ceva indefinibil care nu era vînt pentru că aerul continua să nu se mişte, nici parfum pentru că atmosfera mirosea tot a ţiţei şi-a miasme acre, nici muzică pentru că nu se auzea altceva decît vuietul intermitent al maşinilor. Cine ştie, un flux de sentimente şi de amintiri secrete, o prezenţă misterioasă.

— Şi totuşi... spusei.

— Şi totuşi ce? albi zîmbetul oblic al lui Schiassi.

— Şi totuşi, spusei, chiar şi cînd nu va mai fi nici un singur om care să citească poveştile pe care le scriem, bine sau rău, cînd expoziţiile de artă vor rămîne pustii şi compozitorii îşi vor cînta creaţiile lor înaintea şirurilor de scaune goale, lucrurile pe care le vom face, nu spun eu, ci cei care au meseria mea...

— Hai, curaj, curaj, împungea sarcastic amicul meu.

— Da, poveştile care se vor scrie, tablourile care se vor picta, bucăţile muzicale care se vor compune, tîmpitele ţicnitele confuzele şi inutilele lucruri de care spui, vor fi totuşi mereu

culmea cea mai înaltă a omului, flamura sa adevărată.

— Mă înspăimînţi, exclamă Schiassi.

Dar, nici măcar eu nu ştiu cum, eram incapabil să mă opresc. Eram cuprins de o mînie fără margini ; şi-mi năvălea din piept, şi nu izbuteam s-o reţin.

— Da, spusei, idioţeniile alea despre care spui vor fi tot ceea ce ne deosebeşte mai mult de animale, indiferent dacă sînt cu totul şi cu totul inutile, ba poate tocmai pentru asta. Mai mult chiar decît atomica, decît sputnicele şi decît rachetele intersiderale. Şi în ziua în care idioţeniile acelea nu se vor mai face, oamenii vor fi devenit nişte viermi nenorociţi ca în timpul cavernelor. Căci diferenţa dintre un furnicar de termite sau un dig de castori şi miracolele tehnicii moderne e o diferenţă minoră, un lucru de nimic, faţă de cea care deosebeşte acelaşi furnicar faţă de... de...

— De o poezie ermetică de zece versuri, poate ? sugeră cu răutate Schiassi.

— Desigur, faţă de o poezie, chiar dacă aparent este indescifrabilă, chiar şi de numai cinci versuri. Ar ajunge încercarea de-a o scrie, chiar dacă eşuează.. poate greşesc, dar numai în direcţia asta există pentru noi unica scăpare. Şi dacă...

Aici Schiassi se abandonă într-un superb şi nesfîrşit hohot de rîs. Ciudat, nu avea un ton antipatic. Mă oprii uluit.

Atunci el mă bătu cu putere cu mîna pe umăr.

— Ah, în sfîrşit te-ai prins, nătărău ce eşti! Bîlbîii :

— Ce... ce vrei să zici ?

— Nimic, nimic, răspunse Schiassi şi faţa lui uscată străluci printr-un fel de fosforescenţă internă. Te văzusem atît de abătut, în seara asta, îmi păreai atît de dezamăgit. Pur şi simplu am încercat să te pun puţin pe picioare.

Aşa era. Era sau nu o iluzie, dar acum mă simţeam un altul : liber şi destul de sigur pe mine. Aprinsei o ţigară, în timp ce Schiassi se pierdea în depărtare ca o fantasmă.

El spune :

— Să știți că nu funcționează, domnișoară, dacă nu apăsați pe butonul acela din dreapta. Acesta-i un tonomat de ultimul tip american.

Ea spune un mic, mecanic mulțumesc domnule, apoi îl privește, nu-și dăduse seama, era lîngă ea dar nu-l observase, și acum îl privește. Totul se petrecu într-o clipă.

În interiorul tonomatului mecanismul își terminase complicatele sale manevre alegînd de ici și de colo discuri ca pe niște copilași, cu delicatețe și hotărîre, apoi noul disc începu să se învîrtească. Se auzi un zornăit ca de clopoțel.

El spuse :

— Aha, *Cutia de tinichea!* Bine, avem deci aceleași gusturi. (Și rîse.)

Ea tăcu.

El spuse :

— Nu-i de loc rău Gianni Meccia ăsta. Dar spuneți-mi, chiar vă place așa mult, domnișoară ?

Ea tăcu.

Pentru a doua oară ea își aruncă ochii pentru a-l privi cu cea mai mare grabă posibilă. El era acolo și-o fixa de sus, cu o minunată superioritate. Ea își mută numaidecît privirea.

El spuse :

— Glumeam, știți ? Ca să spun drept acest disc părea mai degrabă o nerozie. Dar acum, după ce l-ați ales dumneavoastră... Vă place mult, nu ?

— Nu știu, îi scăpă ei.

El :

— Și atunci de ce l-ați ales ?

— Nu știu, îi scăpă ei.

— Ba eu știu, spuse el, pentru că discul ăsta *Cutia de tinichea* vă place enorm.

— De ce ? îi scăpă ei.

— Mă duc, domnișoară. Vă plictisesc, văd eu bine, venisem doar fiindcă-mi plăcea să ascult.

— Dacă e numai pentru asta, îi scăpă ei, rămîneți totuși.

El tace. Discul era pe sfîrșite, clopoțelul se pierdu în depărtare. În interiorul tonomatului se produse din nou o frămîntare liniștită și irezistibilă de angrenaje, apoi discul *Cutia de tinichea* fu rînduit la locul cuvenit și totul redeveni nemișcat.

Ea se pregăti să plece, se pregăti doar, se vede că era nehotărîtă.

— Ați pus doar *Cutia de tinichea ?*

Ea tace și dă să plece.

— Așteptați, domnișoară, spuse el, să-l mai pun o dată, cîntecul acesta, *Cutia de tinichea,* vă place enorm, și eu știu de ce.

Ea se opri o clipă, abia își reținu pasul pe care voia să-l facă, o clipă doar dar acum nu mai putea să plece ca mai înainte, acum ceva se schimbase și spuse fără să vrea :

— De ce ?
— *Cutia de tinichea* vă place enorm, spuse el, pentru că e tocmai portretul dumneavoastră.
— Eu semăn cu o cutie de tinichea ? vru ea să pară supărată.
El rîse, cu ce extraordinară simplitate rîdea :
— Dumneavoastră o cutie de tinichea ? vai de mine ! Dar dumneavoastră sînteţi cea care-o loviţi, care-o smuciţi înapoi, care-o faceţi să se rostogolească de colo pînă colo, fără pic de milă.
— Eu ?
— Dumneavoastră.
— În cîntec nu se spune dacă e vorba despre un bărbat sau despre o femeie.
— E clar că nu poate fi decît o femeie, numai voi sînteţi capabile de...

Apoi el spuse :
— Studentă, pariez.
Ea încuviinţă cu capul dar nu vorbi.
El aştepta întrebarea simetrică, dar nu veni. Atunci zîmbi. Era cu un cap mai înalt decît ea. Apoi :
— Eu sînt maestru-şef montator. Treabă care nu vă interesează, îmi închipui.
Ea tăcu din nou.
— Nu cumva vă e silă ? glumea el. Tehnician. Nu sînteţi obişnuită, aşa-i ?
— De ce ? zise ea şi pentru prima dată zîmbi. Nu ştiu ce vă închipuiţi, dumneavoastră.
Fără să-şi dea seama ieşiseră împreună din cafenea. Mergeau alături. Dar ea grăbi pasul.

— Ascultaţi, domnişoară. Am putea oare să ne vedem din cînd în cînd ?
Ea tăcu.
— Spuneţi : vă e teamă ?
Ea ridică ochii să-l privească. Trecu o motofurgonetă cu un zgomot infernal.
Spuse bîlbîindu-se :
— Doamne, maşinile astea, le urăsc de moarte.
El prompt :
— Pariez că aveţi un nume foarte frumos.
— Şi cu toate astea e urît.
— N-ar putea fi urît în nici un caz numele dumneavoastră. Chiar dacă v-aţi numi Cleofe.
În momentul acela i se păru că domină situaţia :
— Dar cum de aţi ghicit ?
— Cleofe, murmură el, frumoasă Cleofe.
— Nu, pentru Dumnezeu, mă numesc Luisella.
— Ah, spuneam eu. Şi acum unde fugiţi aşa?
— Acasă.
— Şi atunci ne vedem diseară ?
— Seara nu ies niciodată.
— Atunci mîine după-masă ? Eu termin lucrul la cinci.
— După-masa sînt ocupată.
— În toate după-mesele ?
— Da, în toate după-mesele. Acum vă salut pentru că aici e staţia tramvaiului meu.
— Bine, atunci, domnişoară Luisella, mîine, pe la ora asta, mă duc să ascult *Cutia de tinichea* acolo la bar.
— Petrecere frumoasă, atunci. Bună seara.

Apoi el spuse :
— Vreţi să ştiţi ce am făcut în zilele astea ?
— Nu, nu sînt curioasă de loc.
— M-am zvîrcolit fără încetare de colo pînă colo. De ce vă distraţi făcîndu-mă să mă zvîrcolesc aşa ? Puneţi puţin urechea pe umărul meu. Vă rog, doar o clipă. Nu auziţi ?
— Ce ?
— Tum, tum, zgomotul pe care-l fac prăbuşindu-mă.
— Aveţi chef de glumă ?
— Ba nu glumesc de loc.
— Dar de ce mergem pe strada asta ? Întunericul nu-mi place. Să ne întoarcem.
— Ce plăcut parfum ai, Luisella.
Ea tăcu.
— Ce dulce eşti, Luisella.
Ea tăcu.
— Doamne, cum mă prăbuşesc. Pune mîna aici, te rog, aici pe pieptul meu, simţi cum mai zvîcneşte ?
— Nu, Alfredo, nu, te implor, nu vreau.
— O clipă doar o clipă.
Ea spuse : „Oh".

Apoi el spuse :
— Nu, ai răbdare, mîine nu pot.
— Dar mi-ai promis, dragule.
— Nu mă duc de loc să mă distrez. Ştii bine că e o obligaţie de servici.
Ea tăcu.
— Şi acum ce ai ? spuse el. De ce faci mutra asta ?

— Atunci spune că nu-ţi place mutra mea.
— Vino încoa, dragoste, dragoste, dragoste.
— Oh, Alfredo, de ce te porţi mereu aşa ?

Apoi el spuse :
— Alo alo.
— *Ciao,* spuse ea.
— *Ciao.*
— Ce voce ai, nu-ţi place că-ţi telefonez ?
— Nu, dar ştii, Cocchi, că aici, la întreprindere, cînd se lucrează...
Ea tăcu.
— Alo, alo, făcu el.
Vocea ei era sticloasă :
— Cine este această Cocchi ?
— Cum, această Cocchi ?
— M-ai luat drept alta. Cine este această Cocchi ?
— Eşti chiar tu, nu ? Mi-a venit să-ţi spun aşa. Nu-ţi place ?
— Ce poveste mai e ş-asta ? N-am fost niciodată Cocchi, pentru tine. Vrei să mă duci de nas. M-ai luat drept alta.
— Te rog, Luisella, ştii că de-aici nu pot să vorbesc.

Apoi el spuse :
— Iartă-mă, ştii, dacă am întîrziat puţin.
— Puţin ? Aproape douăzeci de minute. Ştii că nu pot suferi să stau înţepenită aici la colţ. Cu toţi derbedeii care-ţi dau tîrcoale. Şi poate că mă şi cred una din alea.

— Carburatorul a fost de vină. S-a blocat la jumătatea drumului. Trebuie să mă hotărăsc să schimb odată motoreta asta.

— Ieri-seară unde ai fost ?

— La cinema.

— Cu cine ?

— Cu soră-mea și cu logodnicul ei.

— La ce cinema ?

— La Excelsior.

— Ce film era ?

— Ce film era ? Nici nu-mi mai amintesc. Ah, ba da, *Orizontul de foc.*

— De cel puțin o săptămînă nu mai joacă *Orizontul de foc.* Unde ai fost ieri-seară ?

— Oh, în sfîrșit, dacă-ți spun că am văzut *Orizontul de foc.* Dar știi, Luisella, că ai început să...

— Să te plictisesc, vrei să spui ? Te-ai plictisit de mine, asta e. Atunci spune-o, spune-o odată, hotărăște-te ! Și eu care...

— Luisella, te implor, nu începe acum să plîngi...

— Da, știi... știam eu că... du-te, pleacă... lasă-mă... lasă-mă odată !

Apoi el nu spuse nimic, nu mai spunea nimic, Ea umbla de colo pînă colo prin cameră fumînd. Maică-sa ședea într-un colț și o privea.

— Ce ai, Luisella ? o întrebă mama. În ultima vreme ai devenit atît de nervoasă. Ce s-a întîmplat, Luisella ?

— Nimic, mamă. Numai că nu mă simt prea bine. Nu știu cum, dar mereu mă doare capul.

— De ce, Luisella, nu mai ai tu încredere în mama ta ? Dacă ai vreo supărare, vreun necaz...

— Ce necazuri, mă doare capul doar, ți-am spus.

— Și atunci de ce nu vrei să mergem la doctor ?

— Doctorii nu pricep niciodată nimic... A sunat telefonul ?

— Nu, eu n-am auzit.

— Ba telefonul e... Alo, alo... alo !

— A devenit o idee fixă telefonul ăsta. Se poate ști cine trebuie să-ți dea telefon ?

Ea tăcu o vreme :

— Și totuși era un clopoțel care suna.

Da, da, ceva zornăia. Ca și cum ar fi chemat-o. Aținti urechea. Era jos în stradă. Un bărbat care umbla. Și din cînd în cînd un zgomot, ca o tinichea care se rostogolea. Umblînd, omul lovea cu piciorul ceva metalic, o cutie de tablă sau așa ceva. Se distra. Și izbea cu toată puterea.

Sărea de colo pînă colo rostogolindu-se. Și ea zvîcnea de colo pînă colo rostogolindu-se. Strada era pustie, udă și prost luminată.

Fără chef, fixa o măsuță pe care erau obișnuitele fleacuri domestice și un jurnal îndoit. Era acolo un titlu care spunea : „Dezbatere furtunoasă la O.N.U. în problema Congoului." Ce era O.N.U. ? Ce însemna ? Și Congo ? E cu putință ca pe lumea asta oamenii să se intereseze de prostii cum ar fi Congo ? Ce sens avea ?

Zgomotul acela metalic trecu chiar pe sub fereastră. La fiecare lovitură de picior pe care omul o dădea jos în stradă, o izbitură înăuntrul ei o distrugea. Simţea cum se zbate sălbatic în toate părţile, şi nu era nimic de care să se agaţe.

Maică-sa o privi speriată. Din faţă, tum, tum, se auzea un zornăit de tinichea.

Altarul

Părintele Stefano Armandi, trimis de la Roma la mănăstirea din Dosoley, Massachusetts, trebui să-şi petreacă o zi la New York unde nu mai fusese niciodată.

Părintele Stefano avea abia treizeci şi patru de ani, era bolnăvicios şi nu călătorise aproape niciodată, cu toate acestea îl aleseseră din pricina zelului şi a credinţei sale.

Ordinul său avea o mică proprietate pe strada Şaizeci şi şapte W. După-amiaza părintele Stefano o porni singur, din strada Şaizeci şi şapte, căci dorea în sfîrşit să vadă de aproape aceşti faimoşi zgîrie-nori.

Îi era uşor să găsească drumul, şi în afară de asta, la încrucişări existau tăbliţe de metal cu numărul străzii, dar era o zi friguroasă cu ploaie măruntă şi cu ceaţă. Şi pe furiş prin umezeala şi întunecimea aceea se apropia seara.

Aşa încît tînărul preot se simţi şi mai singur decît prevăzuse. De cum îi vorbiseră pentru prima dată de misiunea în America îl cuprinsese de fapt o teamă nemăsurată că are să se simtă singur, lucru care la un om al bisericii nu şade bine.

Atunci simţi el grabnica nevoie a unui ajutor prietenesc şi consultă planul Manhattanului pe care-l avea la el ; catedrala St. Patrick nu era departe, ba era chiar o excelentă ocazie de-a

vizita vechea şi celebra biserică, lăcaş care trebuia neapărat văzut.

Umblînd prin ploaia măruntă fără umbrelă, părintele Stefano se gîndea la unele lucruri rău întocmite ale vieţii, de aceea mergea dus pe gînduri şi puţin aplecat, nu ridica ochii să privească şi astfel nu băgase de seamă că, din stradă în stradă, descrescînd numerele, casele deveneau tot mai mari.

De cum îi apărură cele două turle gotice ale lui St. Patrick, se simţi uşurat şi, dornic să intre, nu observă mai atent întunecatele umbre verticale care se ridicau cu turnurile lor asupra bisericii, reflectîndu-se în asfaltul lucios de ploaie.

Înăuntru catedrala era foarte curată şi aproape pustie. Aici nu intra lumina lăptoasă a zilei care din pricina serii ce se apropia devenea tot mai slabă. În catedrală părea că e noapte, lămpile electrice normale şi cele cu neon erau aprinse. Pe dinăuntru catedrala părea mult mai mare decît părea pe dinafară, o adevărată biserică gotică de construcţie europeană, la prima vedere te puteai gîndi că aici se găsea şi acea intimitate familiară, atît de plăcută şi de poetică pe care o găseşti în anumite bisericuţe de la munte.

Dar, nici n-apucă să facă douăzeci de paşi, că părintele Stefano fu cuprins de un sentiment de nelinişte, neaflînd ceea ce îi trebuia lui atît de mult. Erau acolo coloanele, arcurile ogivale, altarul, tabernacolul, lumînările, statuile, crucile, mirosul de tămîie, dar cu toate acestea ceea ce era mai important lipsea. Ca şi cum în ziua aceea Dumnezeu n-ar fi vrut să ştie de părintele Stefano. Nu-i veni în minte să se ducă să privească colo în fund unde se mişcau nişte umbre, loc somptuos şi ferit, între vestibul şi altar, unde părintele Stefano ar fi dat de prezenţa lui Dumnezeu.

În acest moment, întorcîndu-se pentru a se îndrepta spre ieşire — căci altceva nu-i mai rămînea de făcut — părintele Stefano îl zări pe Papa.

Îmbrăcat cu totul în alb, Sfîntul Părinte şedea pe un mic tron la picioarele unei coloane lîngă intrarea din stînga şi orbitoare lumini electrice îl făceau să strălucească de parcă el ar fi răspîndit lumină. Ce ciudat, intrînd în biserică, părintele Stefano nici măcar nu-şi dăduse seama de asta. Sau poate că Papa nu era încă acolo cînd sosise părintele Stefano ? şi apoi intrase pe furiş în timp ce el se preumbla pe-acolo în căutarea lui Dumnezeu.

Era totuşi ciudat că lîngă Papa nu erau cardinali, prelaţi, asistenţi, ofiţeri în uniforme anacronice, obişnuita curte. Pius al XII-lea sta singur-singurel, cu diafanele şi aristocraticele sale mîini sprijinite pe genunchi într-un gest de blîndeţe, de demnitate şi de superioritate ; şi surîdea cu blîndeţe.

Pe moment părintele Stefano rămase atît de uimit încît crezu într-un fel de miracol. Numai după cîteva secunde realiză că Pius al XII-lea murise de cîtva timp şi că murise şi cel care venise după el.

Reverența cu care părintele Stefano se apropiase de Sfîntul Părinte se răci dintr-o dată : era vorba de o statuie de ceară care-l închipuia în mărime naturală pe Papa Pacelli cu un meticulos realism, ba chiar mai rău, pentru că ridurile, încrețiturile, pungile, venele, semnele vîrstei erau netezite și întinse ca la retușările idioate care se fac la fotografiile de legitimații. Și viața imprimată pe obraji amintea de costisitoarele îmbălsămări din casele de frumusețe mortuară.

O mare cutie de sticlă închidea și apăra de praf sinistrul simulacru, în fața căruia se aflau una în dreapta, alta în stînga, două tăblițe înrămate. Pe prima, scrisă cu caractere gotice în engleză, era o rugăciune. Pe cealaltă se putea citi : „Papa Pius al XII-lea. Fiecare parte din îmbrăcămintea de pe statuia Sanctității-sale a fost purtată de el în ultima zi dinaintea fatalei maladii și a fost autentificată în acest sens la Castelgandolfo cînd a murit. În timpul pontificatului său Sanctitatea-sa purta adesea inelul acesta și crucea aceasta la piept dăruite de Eminența-sa Francis Cardinal Spellman."

Trecîndu-i pe dinainte, părintele Stefano are impresia că acest papă de ceară îl privește atent, urmărindu-l îndelung cu privirea prin ochelarii înrămați în aur. Iese numaidecît afară, căci după ciudata întîlnire are nevoie de aer, de mișcare, de viață ; fuge prin ploaie, e mai singur decît înainte.

Făcu colțul, ocoli cvartalul de locuințe, traversă Avenue, acum a ocolit și blocul următor, nu știe nici el unde să se ducă, nu știe nici măcar ce vrea, se simte lipsit de toate, singur și nefericit

ca niciodată. Dar la capătul celui de-al doilea cvartal, părintele Stefano a întors capul spre dreapta. Și a văzut.

Părintele Stefano se află pe fundul unei văi foarte înguste mărginită de vîrfuri despre care nu se poate ști unde se termină pentru că la un moment dat se împlîntă în tavanul dezlînat de nori. Vîrfurile sînt atît de verticale și de sălbatice că te și sperie, dar în seara aceasta se celebrează o sărbătoare și pe umerii ieșiți în afară ai zidurilor sînt aprinse o puzderie de lumini.

Se pomeni într-o stradă de-o fabuloasă mărime nu pentru că strada ar fi fost excepțional de largă, ci dimpotrivă. Casele erau cele care, de-o parte și de alta, nu te lăsau să respiri. Părintele Stefano le urca încet cu privirea începînd de jos dar numaidecît obosea, nu mai reușea să le urmeze rotirea, era absurd era imposibil ca oamenii să fi construit ei singuri atîtea ferestre suspendate în cer fără o intervenție supranaturală, imposibil să fi lucrat și construit așa în înălțime. Și ochii săi ajunseseră la un sfert, la o treime abia din întreaga construcție, mai rămînea doar puțin pînă la tavanul de nori și cine știe cît continuau turnurile să se înalțe acolo sus, în ceață, prin care se filtrau luminile fosforescente în cisterna întunecată.

Ajunse în Park Avenue din New York, în centrul celei mai mari păduri făcute de om, printre teribilele conifere gigantice făcute din oțel, din cristal, din voință, din aur, din gheață, și diamante. De-o parte și de alta erau grupate sticloasele fantasme înfipte în cer, la stînga First City National Bank Building, inspirata turlă

ascuţită a lui Seagram Building făcută dintr-o lumină roşie, Sheraton East Building, Grolier Building, St. Bartholomew Building, General Electric Building încoronat cu o bizară ghirlandă de flăcări, celebrul Waldorf Astoria cu turnul său, bătrînul gnom Park Lane Hotel cu abia douăsprezece etaje. Chemical Bank New York Trust Building ajuns în slăvi deşi încă în construcţie. La dreapta Lever House rivală în frumuseţe cu Seagram, Rocket Club, demn de toată veneraţia, încă o halucinantă construcţie de pereţi de sticlă, Hannover Trust, International Telephone and Telegraph Manufacturers, Colgate Palmolive, Bankers Trust, Union Carbide, Marine Midland Trust Company. Şi în fund, închizînd scena, Grand Central Station cu cele patruzeci de etaje ale sale asemenea unui tron, asemenea unei gigantice pendule, în spatele căruia nesfîrşitul zid al lui Panamerican, pierdut în nori, asemenea zorilor de argint.

Se trezi într-o sală cum nu-şi putuse închipui nici chiar cînd citise basme în copilărie, un abis, un delir, un triumf. Privind, se simţea fericit. Auzise că zgîrie-norii se născuseră prin restrîngerea spaţiului, insula Manhattan neputînd conţine mai mult decît atît. Ce ridicolă explicaţie, bună pentru copii. Din cu totul altă parte venea impulsul : din orgoliu, din iluzii, din visele omului. De fapt nu-l impresiona frumuseţea uriaşelor clădiri luate una cîte una, ci capodopera colectivă definitivă şi absolută realizată de milioanele de vieţi care furnicau înlăuntrul ei. Căută

o comparaţie, un punct de referinţă, şi nu-l găsea. Da, poate Veneţia. Doar la Veneţia o fantezie supremă reuşise să se încarneze cu atîta forţă lirică.

Se trezi în cea mai mare biserică din lume, în catedrala catedralelor. Exista oare o intuiţie de adevăr în eretica credinţă prin care, indicate în chip misterios de un Dumnezeu calvinist, dreptcredincioşii vedeau triumfînd chiar şi strădaniile lor profane, şi freneticele lor palate se transformau astfel în gloria Atotputernicului ? Oare Seagram Building era un altar ? Erau altare Colgate, Bankers Trust, Waldorf ? Grand Central era oare altarul cel mai mare iar Panamerican peretele de sticlă al absidei de după care strălucea lumina eternă ?

Padre Stefano respinse asemenea blasfemie. Dar cu cît sta să privească, vrăjit, cu atît părea că regăseşte mai mult ceea ce pierduse puţin mai înainte în prezenţa papei de ceară. Desigur, aceea era victoria lumii, în bunta transparentelor furnicare oamenii se trudeau să cucerească dolari, femei, putere, era deşertăciunea deşertăciunilor, străvechea fugă după vînt. Şi totuşi acolo, în Park Avenue, printre vălurile de brumă picurîndă care fluctuau de-a lungul vîrfurilor, opalescente meduze în inima galaxiei, era însăşi munca, amarnica speranţă, teama, lacrimile şi sîngele. Da, şi acolo se afla Dumnezeu. Părintele Stefano nu se mai simţi secătuit, nici singur, Dumnezeu era în sufletul lui, se putea acum agăţa de el, întradevăr la ceasul acela Grand

Central deveni altarul pentru slujba fără nume a unui preot care credea în ea. Dincolo de vuietul fix al mașinilor din zgîrie-nori ieșea, ca un fel de cor foarte îndepărtat, o cîntare tristă și triumfală. Și învălmășirea vaporilor și a negurilor divinei văgăuni era răsucirea sufletelor noastre în aștptarea izbăvirii.

Cocoașele în grădină

Cînd se lasă noapte mie îmi place să fac o plimbare în grădină. Să nu credeți că sînt bogat ! O grădină ca a mea aveți și dumneavoastră. Și mai tîrziu veți înțelege cum.

Pe întuneric, dar nu este chiar întuneric cu desăvîrșire pentru că de la fereastra luminată a casei străbate o vagă reverberație, pe întuneric eu umblu pe pajiște, cu pantofii puțin afundați în iarbă, și în vremea asta gîndesc, și gîndind ridic ochii să privesc cerul dacă e senin și, dacă sînt stele, le contemplu întrebîndu-mă atîtea lucruri. Totuși în unele nopți nu-mi pun înrebări, stelele stau cît se poate de stupide acolo sus deasupra mea și nu-mi spun nimic.

Enam tînăr cînd, făcîndu-mi plimbarea obișnuită, m-am împiedicat de un obstacol. Pentru că nu se vedea am aprins un chibrit. Pe suprafața netedă a pajiștei era o protuberanță și lucrul acesta era ciudat. Poate că grădinarul va fi făcut vreo lucrare, am gîndit eu, îl voi întreba de ce mîine dimineață.

A doua zi îl chem pe grădinar, numele său era Giacomo. Îi spun :

— Ce-ai făcut în grădină, pe pajiște, e ceva ca o cocoașă, ieri-seară m-am împiedicat de ea și azi-dimineață de cum s-a făcut lumină am văzut-o. E o cocoașă scundă și ovală, seamănă cu un tumul funerar. Vrei să-mi spui ce înseamnă asta ?

— Nu numai că seamănă, domnule, spuse grădinarul Giacomo, dar este chiar un tumul funerar. Pentru că ieri, domnule, a murit un prieten de-al dumneavoastră.

Era devărat. Scumpul meu prieten Sandro Bartoli de douăzeci şi unu de ani murise în munţi cu craniul sfărîmat.

— Şi tu vrei să spui, îl întreb pe Giacomo, că prietenul meu a fost îngropat aici ?

— Nu, îmi răspunde, prietenul dumneavoastră domnul Bartoli (vorbea aşa pentru că era din vechea generaţie şi de aceea mai păstra respectul) a fost îngropat la poalele munţilor pe care îi ştiţi. Dar aici în grădină pămîntul s-a ridicat singur, pentru că aceasta este grădina dumneavoastră, domnule, şi tot ceea ce se întîmplă în viaţa dumneavoastră, domnule, va avea o urmare aici anume.

— Du-te, du-te, te rog, astea sînt superstiţii absurde, îi spun, te rog să nivelezi cocoaşa aceea.

— Nu pot, domnule, îmi răspunde el, nici chiar o mie de grădinari ca mine n-ar reuşi să niveleze cocoaşa aceea.

După care nu s-a făcut nimic în privinţa aceasta şi cocoaşa a rămas şi eu am continuat seara, după ce se lăsa noaptea, să mă plimb prin grădină şi uneori mi se întîmpla să mă împiedic de cocoaşă dar nu prea des dat fiind că grădina e destul de mare, iar cocoaşa era lată de şaptezeci de centimetri şi lungă de un metru nouăzeci şi deasupra creştea iarba şi înălţimea ei faţă de nivelul pajiştei să tot fi fost

de douăzeci şi cinci de centimetri. Fireşte că de fiecare dată cînd mă împiedicam de cocoaşă mă gîndeam la el, la scumpul meu prieten pierdut. Dar ar fi putut fi şi viceversa. Vreau să spun că se întîmpla să mă împiedic de cocoaşă pentru că în clipa aceea mă gîndeam la prietenul meu. Dar treaba asta este greu de lămurit.

Treceau aşa vreo două sau trei luni fără ca eu să mă izbesc pe întuneric, în timpul plimbării nocturne, de acea mică ridicătură. În cazul cînd îmi aminteam din nou de el, mă opream şi în liniştea nopţii întrebam cu voce tare :

— Dormi ?

Dar el nu răspundea.

El dormea cu adevărat, dar departe, sub nişte stînci colţuroase, într-un cimitir de munte, şi cu anii nimeni nu-şi mai amintea de el, nimeni nu-i mai ducea flori.

Şi tot aşa trecură mulţi ani dar iată că într-o seară, în timpul plimbării, în colţul opus al grădinii, mă împiedicai de o altă cocoaşă.

Puţin lipsi să nu cad. Trecuse de miezul nopţii, toţi se duseseră la culcare dar supărarea mea era atît de mare că începui să strig : Giacomo, Giacomo, cu intenţia de a-l scula. Se lumină aşadar o fereastră, Giacomo se apropie de pervaz.

— Ce dracu e cocoaşa asta ? strigam. Ai făcut vreo săpătură ?

— Nu,domnule. Numai că între timp s-a dus unul dintre bunii dumneavoastră tovarăşi de muncă. Numele său este Cornali.

Iar după cîtva timp mă lovii de o a treia cocoaşă şi deşi era noaptea tîrziu îl strigai şi de data aceasta pe Giacomo care dormea. Ştiam

foarte bine acum ce semnificaţie avea acea cocoaşă dar în ziua aceea nu-mi sosiseră veşti proaste, aşa că eram dornic să ştiu, Giacomo însă, plin de răbdare, apăru la fereastră :

— Cine-i ? îl întrebai. A murit cineva ?

— Da, domnule, răspunse. Se numea Giuseppe Patanè.

După asta trecură cîţiva ani destul de liniştiţi dar la un moment dat cocoaşele începură din nou să se înmulţească pe pajiştea grădinii. Erau unele mici dar se ridicaseră şi unele gigantice care nu puteau fi trecute cu pasul ci trebuia să urci de-a dreptul printr-o parte şi apoi să cobori în cealaltă parte ca pe nişte movile. De mărimea acestora crescură două la mică distanţă una de alta şi nu fu nevoie să-l întreb pe Giacomo ce se întîmplase. Acolo dedesubt, în cele două ridicături înalte ca nişte bizoni, erau închise nişte bucăţi scumpe rupte din viaţa mea cu cruzime.

Şi astfel ori de cîte ori mă întîlneam pe întuneric cu aceste două teribile grămăjui, multe lucruri dureroase se răscoleau în sufletul meu şi eu rămneam locului ca un copil speriat şi-mi strigam prietenii pe nume. Cornali, strigam eu, Patanè, Rebizzi, Longanesi, strigam Mauri, pe cei care crescuseră cu mine, care lucraseră cu mine ani şi ani de zile. Şi apoi, cu voce şi mai puternică : Negro ! Vergani ! Era ca şi cum aş fi făcut apelul. Dar nici unul nu răspundea.

Şi astfel încet-încet, grădina mea, care cîndva fusese netedă şi plăcută sub pas, s-a transformat

într-un cîmp de bătălie, iarbă mai e încă dar pajiştea urcă şi coboară într-un labirint de moviliţe, cocoaşe, protuberanţe, ridicături şi fiecare din excrescenţele acestea corespund unui nume, fiecare nume corespunde unui prieten, fiecare prieten corespunde unui mormînt îndepărtat şi unui gol în sufletul meu.

În vara aceasta s-a ridicat una atît de înaltă încît atunci cînd m-am apropiat de ea, profilul său împiedica vederea stelelor, era mare ca un elefant, ca o căruţă, era ceva înspăimîntător să urci pe ea, un fel de căţărare, trebuia neapărat s-o eviţi, ocolind-o.

În ziua aceea nu-mi sosise nici o veste rea, aşa că noua apariţie din grădină mă surprindea peste măsură. Dar şi de data asta aflai numaidecît : era cel mai bun prieten al meu din tinereţe care se dusese, ne dezvăluisem unul altuia atîtea adevăruri, descoperiserăm lumea împreună, viaţa şi lucrurile cele mai frumoase, împreună exploraserăm poezia tablourile muzica munţii şi era logic că pentru a putea cuprinde tot acest nesfîrşit material, fie el chiar şi rezumat şi sintetizat în termenii cei mai restrînşi, trebuia pur şi simplu un mic munte.

În acest moment am făcut un gest de revoltă. Nu, nu putea fi adevărat, mi-am spus speriat. Şi mi-am chemat încă o dată prietenii pe nume. Cornali Patanè Rebizzi Longanesi precum şi Mauri Negro Vergani Segàla Orlandi Chiarelli Brambilla. În clipa asta se auzi un fel de răsuflare în noapte care-mi răspundea da, aş jura că un fel de glas îmi răspundea dar venea din alte lumi, dar poate că era doar glasul unei

păsări de noapte pentru că păsărilor de noapte le place grădina mea.

Acum nu-mi spuneţi, vă rog : de ce vorbeşti despre aceste tristeţi îngrozitoare, viaţa şi aşa e destul de scurtă şi de grea prin ea însăşi, să ne întristăm pentru asta e o nebunie ; şi la urma urmei aceste tristeţi nu ne privesc pe noi, ci numai pe tine. Nu, răspund eu, din nefericire vă privesc şi pe voi, ar fi frumos, ştiu, să nu vă privească. Pentru că treaba asta cu cocoaşele de pe pajişte se întîmplă cu toţi, şi fiecare dintre noi, şi în sfîrşit, m-am explicat, e proprietarul unei grădini unde se petrec acele fenomene dureroase. E o poveste străveche care s-a repetat de la începutul secolelor, se va repeta şi pentru voi. Şi nu e o glumă literară uşoară, lucrurile stau chiar aşa.

Fireşte mă mai întreb dacă în vreo grădină se va ridica într-o zi o cocoaşă care să mă privească, cel puţin o cocoaşă mică de ordinul doi sau trei, măcar o cută a pajiştii care în timpul zilei, cînd soarele bate de sus, cu greu să poată fi văzută. Oricum, un om pe lumea asta, cel puţin unul, tot se va împiedica de ea.

S-ar putea ca, din pricina caracterului meu blestemat, să mor ca un cîine în fundul unui coridor vechi şi pustiu. Şi cu toate astea în seara aceea cineva se va împiedica de mica cocoaşă răsărită în grădină şi se va împiedica şi în noaptea următoare şi de fiecare dată se va gîndi, iertaţi-mă că nădăjduiesc, cu o picătura de regret se va gîndi la un anume individ care se numea Dino Buzzati.

Mica Circe

Se va împlini în curînd un an de cînd mi-am dat seama că prietenul meu Umberto Scandri era un altul. Umberto avea treizeci şi şase de ani, tipograf, editor şi pictor interesant. Intelectual înrăit. Cu toate acestea faţa sa părea mai degrabă a unui boxer : lată, solidă, turtită într-un chip destul de agreabil ; dar ochii, mici, scînteiau de inteligenţă şi de bunătate. Un suflet candid, dar în acelaşi timp un temperament puternic şi autoritar.

Deşi era mai tînăr decît mine, se legase între noi o prietenie foarte strînsă, făcută din mărturisiri totale şi vise comune. Ne-am apropiat într-o anumită împrejurare, la lucru ; apoi am luat obiceiul să ne întîlnim în fiecare seară, deşi Umberto era căsătorit. Dar soţia lui era o femeie atît de supusă.

Bun. Cam acum un an întîlnirile noastre începură să se rărească. Umberto avea lucrări urgente, nişte discuţii de afaceri, mereu alte pretexte. În puţinele ocazii cînd îl puteam prinde, părea cu capul aiurea, nervos, neliniştit, intolerant. El de obicei atît de vesel şi expansiv. Ai fi zis că era bolnav.

Înţelegeam, fireşte, că îl frămînta un gînd. Dar nu întrebam. Dacă el, atît de sincer de felul lui, nu vorbea, însemna că un motiv serios îi impu-

neă tăcerea. Şi n-ar fi fost frumos din partea mea să insist ca să aflu.

Pînă cînd într-o seară — în Piaţa Republicii, îmi amintesc, ploua — mi se agăţă de braţ şi cu o voce ciudată la el, speriată, ca de copil, spuse :

— Mi s-a întîmplat o nenorocire.

Oh, înţelesesem eu, dar mă prefăcui că nu bănuiam nimic.

— Ce este ?

El mă privi rugător, aşteptînd parcă o iertare preventivă.

— O femeie, bîlbîi.

— Ştiam.

Omul în floarea vîrstei, sigur pe sine, plin de energie şi idei, măreţ prin impetuozitatea şi hotărîrea faţă de obstacolele care-i ieşeau în cale şi de pericole, era un biet vierme care tremura.

— Şi te iubeşte ?

— Nu.

— Atunci ?

— Tocmai de-asta.

Îmi povesti, cu o sumedenie de amănunte inutile şi plicticoase, cine era, cum îl chinuia şi cum el nu mai putea să trăiască fără ea ; una din multele poveşti triste de pe lumea aceasta imperfectă, asemănătoare cu atîtea altele.

Numai că Umberto pricepea absurdul situaţiei : el îndrăgostit şi ea nepăsătoare. Şi spunea că era frumoasă, fireşte, dar nu încerca, cum fac bărbaţii în asemenea ocazii, s-o transforme într-o zeiţă. Ba, o descria chiar cu cruzime calculată, vicleană, avidă de bani, o inimă de ciment nesimţitor. Dar el nu putea renunţa. Îl întrebai :

— Şi chiar crezi că n-ai putea-o lăsa ?

— Acum nu.

— Dar pricepi bine, că o femeie ca asta te...

— Mă duce de rîpă, vrei să zici ? Sigur că pricep. Totuşi...

După două zile am cunoscut-o şi eu.

Era la el în birou, aşezată pe divan. Foarte tînără, o faţă isteaţă de fetiţă, cu pielea întinsă de inexprimabila frăgezime a vîrstei, cu părul negru şi lung, prins într-o ciudată pieptănătură ottocentescă, cu trupul încă adolescentin. Frumoasă ? Nu ştiu. Desigur un tip neobişnuit, popular şi totodată *chic*. Dar era, între aspectul ei şi lucrurile pe care mi le povestise Umberto, o contradicţie de netrecut. Totul în ea era voioşie, lipsă de griji, bucurie de viaţă, ingenuă abandonare la solicitările vieţii ; sau aşa părea cel puţin.

Se purtă foarte drăguţ cu mine. Ciripea, privindu-mă, şi buzele ei se deschideau în zîmbete maliţioase. Ba chiar exagera, în acest sens, ca pentru o declarată intenţie de cucerire. Şi pe Umberto nici nu-l băga în seamă, ca şi cînd n-ar fi existat. Umberto, în picioare, cu un zîmbet forţat pe buze, o contempla, stupid.

Cu un gest de minunată neruşinare, Lunella îşi potrivi fusta lăsînd să se zărească mai mult decît se cuvenea. Apoi lăsa capul în jos, provocatoare, ca o şcolăriţă impertinentă :

— Ştiţi cine sînt ? Eu sînt ciclonul, îmi spuse, eu sînt tromba marină, eu sînt curcubeul. Eu sînt... eu sînt o fetiţă delicioasă.

Şi rîdea de-a dreptul fericită.

Chiar în clipa aceea descoperii, în spatele pălăvrăgelilor copilăreşti, o neţărmurită şi foarte controlată capacitate de a minţi. N-aş putea spune de ce. Ca o senzaţie fizică.

Dar ea, în cele din urmă, se întoarse spre Umberto.

— Mocci[1], îi ceru ea cu cel mai viclean dintre surîsuri, hai spune-mi : veveriţica mea.

Umberto scutură din cap, între satisfacţie şi nehotărîre.

— Hai, Mocci, spune-mi : veveriţica mea !

Îl privi. Cu o expresie idioată murmură :

— Veveriţica...

— Mea ! îl incită ea.

— Mea, confirmă bărbatul, învins.

Şi atunci Lunella, încreţindu-şi graţioasele buze, mimetizîndu-se poate în vreun erou necuvîntător de-ai lui Walt Disney :

— Chiţ ! chiţ ! făcu ea copilăreşte.

Era atîta ironie în privirile sale, era o atît de rece satisfacţie a posesiunii, că-mi trecu un fior pe şira spinării.

Mai tîrziu, după ce ea plecase, îl întrebai pe Umberto :

— De ce-o laşi să-ţi spună Mocci ? Îţi dai seama în ce hal ai ajuns ?

— Oh, făcu el, trebuie s-o compătimeşti. E atît de copil !

Apoi nu-i mai revăzui, nici pe el, nici pe ea ; luni de zile. Ce se întîmplase ? Telefonam : nimic. Mă duceam să-l caut acasă : nu era. Dragostea aceea nebunească îl înghiţise din nenorocire cu totul. Păcat, un om atît de cumsecade şi de simpatic.

[1] Apelativ afectiv pentru copii. De fapt înseamnă : muci.

Dar acum cîteva zile soţia lui trimise după mine. Mă dusei. Îmi povesti ceea ce ştiam dinainte. Plînse. Mă imploră s-o ajut. De cincisprezece zile Umberto nu mai dăduse nici un semn de viaţă, nici la birou nu-l mai văzuseră. Ca şi cum s-ar fi volatilizat. Ceva trebuie să se fi întîmplat. I-am promis să fac cercetări.

Cercetări ? Primul lucru care-mi veni în minte fu Lunella. Să mă duc la ea. Desigur ceva avea ea să-mi spună : măcar şi mincina, de la primul la ultimul cuvînt, era, oricum, mai mult decît nimic. Din fericire îi ştiam adresa.

Mă dusei la trei după-amiaza. Să fi ştiut că vin şi tot nu s-ar fi pregătit mai bine. O rochicioară foarte simplă, însă plină de intenţii, cu un decolteu ameţitor. Părea că se simte foarte bine. Era în formă, vioaie, chiar puţin avîntată.

Trăia într-unul din acele clasice apartamente pentru fete singure, care au greşit şi s-au amăgit, cu mobile stil fals rococo, televizor, picup, imitaţii de covoare persane, iar pe pereţi peisaje atroce în rame grele şi aurite. Îmi oferi un *whiski*, puse un disc cu Joe Sentieri.

— Spune-mi, spusei eu intrînd de-a dreptul în subiect, ce s-a întîmplat cu Umberto ?

— Umberto ? făcu ea, mirată. Aş vrea să ştiu şi eu. Cred că sînt două luni... oh, ba mai mult de două luni de cînd nu l-am mai văzut. Interesant tip, ştiţi. Şi simpatic. Totuşi atît de plicticos. Se îndrăgostise de mine, cred că aţi înţeles,

nu ? Şi apoi, deodată, aşa cum l-aţi văzut dumneavoastră... Dar de ce nu ne tutuim ? Te supără ? Conversaţia devine numaidecît mai uşoară.

— Nu l-aţi mai văzut de două luni ? făcui eu prea puţin convins.

— Bobi, Mocci ! strigă atunci Lunella fără să răspundă.

La chemarea ei năvăliră în salon doi cîini. Unul lăţos şi scund şi un boxer. Boxerul era mai degrabă gras şi moliu, şi, nu ştiu cum, mi se părea că-l mai văzusem pe undeva.

Săriră amîndoi pe Lunella care, rîzînd, încerca să-i îndepărteze.

— Hai, fiţi cuminţi ! Destul, destul !

Amîndoi erau frenetici. Încercau cu disperare să-i lingă gîtul, obrajii, gura. Fata se ridică şi se duse să ia un beţişor vopsit în roşu, lung cam de un metru.

— La ce foloseşte ?

— Eh, ca să-i dresez.

Observai că boxerul nu se uita la mine. Ba părea chiar deranjat de prezenţa mea. Se ferea dacă încercam să-l ating. Ciudat. Boxerii privesc întotdeauna drept în faţă.

— Ştii, Dino, făcu Lunella şi, aşezîndu-se pe divan, se rezemă de mine, aşa încît s-o pot simţi trupeşte, dar numai pentru o clipă, ştii că Mocci e într-adevăr cuminte ?

— Ah, da ? spusei eu. Dar, iertaţi-mă, Umberto...

— Priveşte, te rog, insistă ea, priveşte cît de inteligent e.

Scoase capacul unei cutii de ceramică plină de biscuiţi. Luă un biscuit cu mîna stîngă, şi-l ţinu deasupra botului boxerului, care aştepta cu nerăbdare.

— Fii cuminte, Mocci, aşteaptă !...

Cîinele ridică botul spre biscuit şi încercă să-l muşte. Ea, atentă, îl lovi cu băţul peste nas. Cîinele rămase în aşteptare, scuturînd puternic din coadă.

Atunci ea, cu stînga, puse biscuitul pe nasul cîinelui. Şi cu dreapta mişca ameninţător bagheta.

— Aşteaptă, Mocci, cuminte, cuminte !

Cu biscuitul în echilibru pe nas, boxerul sta nemişcat şi două fire de bale îi curgeau dintr-o parte şi din alta a gurii.

— Aşteaptă, îţi spun.

Aşteptarea dură un întreg minut. Apoi boxerul nu mai rezistă şi încercă să apuce biscuitul.

Fulgerător fata îi trase o lovitură zdravănă de baghetă. Biscuitul căzu pe jos.

— Vezi ce lacomi sînt ? mă întrebă ea foarte satisfăcută.

Lăţosul, dornic şi el, urmărea cu atenţie scena.

La sfîrşit boxerul avu biscuitul, pe care-l hăpăi într-o clipită. Dar Lunella îl puse din nou la încercare.

— Hai. Moccei dă-mi lăbuţa. Dă-mi lăbuţa că după asta te mîngîi.

Boxerul, cu privirea fixată cu disperare în ochii fetei, ridică laba dreaptă. O puternică lovitură de baghetă îl făcu s-o lase în jos.

— Nu pe asta. Pe cealaltă.

Şi boxerul ridică laba stîngă, Lunella se distra enorm.

— De ce i-aţi pus numele Mocci? întrebai. Nu-i spuneaţi aşa lui Umberto?

— Ba da. Dar e o simplă potriveală... Sau, cine ştie, poate e un semn că pe Umberto, în fond, îl iubeam.

Şi mă privea, rîzînd, cu expresia aceea ambiguă a ei, candidă şi sfruntată. După care se întoarse către cîinele cel mic şi lăţos:

— Hai, Bobi, vino la mămica. Îl luă în braţe, îl mîngîie, se lăsă giugiulită de el.

Boxerul, gelos, îşi zburli părul de pe spinare.

— Mocci, Mocci! strigam eu. Dar el nimic, jurase să mă ignore.

— Ciudat, spusei, are o cicatrice la colţul ochiului stîng. Tocmai ca Umberto.

— Adevărat? făcu Lunella, rîzînd. Nu băgasem de seamă.

Boxerul nu mai dădea din coadă. Stăpîna continua să-l drăgostească pe celălalt, Mocci făcu o mişcare şi încercă să înhaţe o labă a rivalului.

Lunella sări în picioare, înveninată.

— Scîrbă de potaie murdară, şi-i trase un picior cu toată puterea în bot, eşti gelos, ai? Du-te la culcuş imediat, vagabondule. Şi-i mai dădu o lovitură furioasă cu piciorul.

Şi vai, boxerul, implorînd-o din ochi pe stăpînă, se retrase, ducîndu-se să se ghemuiască sub o masă.

— Ai văzut ce secătură? spuse mica şi cruda ticăloasă. Dar a încasat-o. Aşa trebuie să faci, altfel stăpînii sînt ei. De cum vezi că se împotrivesc, loveşte-i cu chibzuială. Loveşte-i peste

nas, unde-i doare mai mult. După asta devin nişte îngeraşi.

Şi rîdea, victorioasă.

Ghemuit sub masă, tremurînd, boxerul se uită în sfîrşit la mine. Era privirea unei făpturi nenorocite, învinse, sleite, distruse, umilite, care tot îşi mai amintea vag de orgoliul tinereţii pierdute.

Mă privea. Şi lacrimile îi picurau din ochi. Pupilele acelea, expresia aceea, sufletul acela. Cum mă priveau! Bietul Umberto.

Ce zi frumoasă o să fie azi.

Prin crăpăturile ruloului se întrevede o lumină care trebuie să fie de soare. Eu sînt un avocat sînt un pictor sînt un contabil sau ceva asemănător, mă rog sînt cineva.

Sînt cineva bine sănătos care tocmai își începe ziua.

De cum mă trezii din somn întinsei brațul drept ca un stăpîn fără să dau importanță chestiunilor morale care ne cheamă dimineața cu grabă și mînie, care ne cheamă la muncă la blestematele locuri de muncă.

Dar nici n-apucasem să întind brațul ca lumea, că auzii sunînd.

Soneria de la intrare.

O primă dată obișnuit. Apoi a doua oară se sună lung și cu mînie, poate era o recomandată, o telegramă, sau cel care citea contoarul societății ENEL[1] (și atunci mă gîndii la amărăciunea slujbulițelor, a factorilor, a comisionarilor care aleargă de colo pînă colo prin lume purtîndu-ne lucrurile întreaga lor viață : și noi nici măcar nu știm cum îi cheamă).

Cine-o fi ? ne întrebăm deoarece, cînd sună pe neașteptate soneria de la intrare, asemenea

[1] *Ente Nazionale per l'Energia Elettrica.*

întrebare e instinctivă. Și nu vedeam, ca să spun adevărul, rostul unei vizite atît de matinale.

Oricum, să vedem.

Era doar ceasul opt, aveam o usturime pe gît de parcă în ziua care trecuse aș fi fumat o plantație de tutun. Ducîndu-mă să deschid văzui un individ care purta dinainte o tașcă mare de piele neagră. Scîrba de sonerie sunase cît se poate de limpede, făcuse țîr, țîr, de aceea înțelesesem atît de bine.

Chiar în clipa aceea uriașa siguranță care-o aveam în mine se dusese la plimbare. Lumea din jur care se prăvălește furibund ca o Niagară mă înhățase cu ghearele ei feroce.

Iată-mă încă o dată tîrît de curent. Și în jur, dintr-o parte și din alta, cădeau vertiginos peste mine lucrurile din lume, lucrurile care se întîmplă.

Și uite așa ce lucruri frumoase se petrec în fiecare zi, satelit artificial format redus lansat de la Cap Canaveral, recidivă în amenințarea de-a se arunca de pe acoperișul unei case, vînd pian uzat, Mig cu zbor razant.

La ora opt era chiar domnul care citea care controla contoarele de lumină de gaz de atîtea chestii din astea domestice.

Pe șergătorul de la ușă era pus ziarul de dimineață, portarul binevoise să-l pună acolo cu o oră înainte de revărsatul zorilor.

Uniforma domnului controlor era roasă dar foarte bine periată.

Trecu în zbor, atingîndu-mă, un proiect sovietic pentru Vietnamul de Sud, băiat își ucide verișoara jucîndu-se cu carabina bunicului, auto-

mobil minat explodează cu doi oameni la bord, două sute de mii de turişti blocaţi de grevă.

Îmi propusesem să petrec o zi liniştită, măcar ca una de sărbătoare, cu munţii aceia albi în depărtare pe care-i întrezărisem pentru o clipă pe fereastra bucătăriei, acoperiţi de zăpadă şi de soare.

Domnul controlor intră, deschise uşiţa, privi, notă, salută, tînăra doamnă milaneză atacată de o brută la Bogliasco, agent de poliţie atacat cu lovituri de topor, manechin condamnat pentru organizarea unei afaceri tenebroase. La revedere, domnule controlor de lumină.

Afară urletul unei sirene se auzi mai puternic, perforă urechile, se stinse. Pompieri, maşina salvării, sau poliţia? Foc, sînge sau fărădelege? Apoi imediat, a doua sirenă.

Lama de ras nu mai tăia, uitasem să cumpăr una nouă, remarcai pe tavanul băii o pată de umezeală, îmi amintii de datoria la zugrav. Cel de la etajul de deasupra puse radioul tare cu vocea Milvei. Behawi Bebawi, Claire aduce la tribunal două scrisori misterioase, tată şi trei fii sub dărîmături. Punîndu-mi cămaşa sări butonul de la guler (cu aţa arsă ca de obicei de superextradetergenţi), garnizoană sudvietnameză capturată de partizani.

La marea întretăiere a Pieţii Republicii mă pomenii „îmbuteliat“ cu maşina într-o învălmăşeală, în stînga şi-n dreapta oameni încremeniţi la volan, cu figurile întoarse toate în aceeaşi direcţie cu o expresie îndobitocită. Un maniac

îşi răneşte soţie şi copil şi se omoară, se prevede ridicarea taxelor fiscale la zahăr. Apoi începură cu toţii odată să apese pe claxon, fără rost, cuprinşi de-o mînie nebună.

De la fereastra biroului meu, unde soarele nu ajunge, vedeam birourile imobilului din sticlă de vizavi unde soarele nu ajunge. La primul, al doilea, al treilea etaj, la toate etajele, bărbaţi şi femei pe scaune care ţineau foi de hîrtie în mîini, care scriau pe hîrtii, care lipeau de ureche pîlnia receptorului şi deschideau şi închideau gura, apoi puneau în furcă receptorul, apoi îl ridicau din nou şi-l lipeau de ureche deschizînd şi închizînd gura, şi cu cît repetau aceste manevre cu atît mai preocupat devenea nasul lor, bărbaţi şi femei, şi tot astfel cutele de pe frunte şi buza superioară care devenea mai grea văzînd cu ochii. Îmi dădui seama că şi eu şedeam pe scaun, luam în mîini hîrtii, scriam ceva pe ele, ridicam receptorul telefonului şi aşa mai departe; şi fără voia mea deveneau mereu mai preocupate şi nasul, şi fruntea, şi buza mea superioară şi toate celelalte.

Dar ridicîndu-mă în picioare puteam vedea şi lumea care umbla în sus şi-n jos pe stradă, şi părea că toţi căutau cu înfrigurare ceva. Ce căutau? Poate că ajutor de contabil de analiză bancară şef de secţie şef de centru mecanicografic şef de birou de publicitate inginer şef şef de birou vînzări caută urgent angajamente? Poate că magaziner, operator offset, tehnician electronist tehnician mecanic tehnician chimist tehnician textilist îşi oferă serviciile? Îşi oferă serviciile

première[1], contabilă, contabil, secretară, stenodactilografă, traducătoare de douăzeci douăzeci şi şapte douăzeci şi opt de ani ?

Mă aşezai în faţa marelui şef care trimisese să mă cheme. Spusei : „Domnule director, este neces..." Sună telefonul, el răspunse la telefon. Cum termină spusei : „Domnule director, este necesar să v..." Vream să spun „vă" dar rămăsei la jumătate. Telefonul sunase, el răspunse. De cum termină îi spusei : „Domnule director, este necesar să vă explic. Acum doi ani..." Sună furios telefonul, el răspunse. Întîlnire cu Migurile chinezeşti, soldat american înjunghiat pe la spate, cincizeci de mii de lire pentru a vedea-o pe Callas, a decedat, după lungi suferinţe, spre în veci nemîngîiata părere de rău a celor dragi, dott. rag. prof. cav. comm. on. cav. di gr. cr. sen.[2] conte Socrate de Garibaldis, ofer demisoluri foarte luminoase împrumut funciar zona Corvetto. Acum trebuia să telefonez eu, dar era ocupat. Furt de 70 milioane la sediul unui ziar din Minnesota. Un Milan prea nervos, toate picioarele le tremură. Un salahor gelos îşi ştrangulează soţia care dormea. Încercai să dau telefon dar era ocupat ocupat ocupat.

Cînd ieşii să mă întorc acasă, maşinuţa mea care mă aştepta în colţ părea omuleţul care vinde planete de ghicit viitorul, în aşa hal o acoperiseră de bilete cu amenzi. Johnson reafirmă hotărîrea de a menţine... Saragat reafirmă obligaţia Statului pentru. Spărgător cu ciocan asaltează un bijutier. Distribuitoare automate de chewingum vindem cartuşe lucioase noi uzate. A fost pusă la licitaţie maşina folosită de Papa la Bombay. Nemulţumire printre socialişti. Frămîntări printre catolicii francezi. Şi pe tot lungul parcurs al drumului de întoarcere întotdeauna se găsea un camion gigantic care să-mi bareze calea.

Acasă, Maria mă rugă frumos :

— Te duci să-mi aduci o coca-cola ?

Mă dusei. Dar în bucătărie, în faţa frigiderului, găsii o lungă coadă în aşteptare. Trebui să mă aşez la urmă deşi eu eram proprietarul. Nişte femei rîdeau prosteşte. De fiecare dată cînd inspectorul generalissim însărcinat cu distribuirea, după ce cerceta îndelung documentele, deschidea uşa frigiderului, priveam cu mare atenţie să văd dacă mai rămîneau destule sticluţe. Era la coadă un domn gras şi greoi care la un moment dat se simţi rău ; pentru a-şi veni în fire eu şi cu încă unul îl traserăm lîngă fereastră ca să respire aer proaspăt ; şi aşa ne pierdurăm rîndul la coadă. Între timp începu să plouă, impermeabilul şi umbrela le lăsasem dincolo, în dulapul din dormitor. Îmi era frig. Bijuteriile Lollobrigidei confiscate de fisc, copil de şase ani răpit şi ucis, părăsit de iubită o ucide apoi îşi împlîntă cuţitul în inimă. Afară trecu sirena poliţiei, apoi imediat sirena pompierilor, apoi imediat cling-clingul unui preot care se ducea să ducă ultima mîngîiere cuiva. Dezvăluită vîrsta Clarei Bebawi : ea roşeşte.

---

[1] Primă amoreză (fr.).

[2] Distincţii şi ranguri : *dottore, ragioniere* (contabil), *professore, cavagliere, commendatore, onorevale*... etc.

Era tîrziu, sună telefonul era cineva care greşise numărul. Sună telefonul, era Sergio vechiul meu prieten care suferea seara de deprimare şi simţea nevoia să vorbească să vorbească. Cînd termină, eram obosit, mă îndreptai spre dormitor.

Nu putui să trec : automobilele, fie că era sau nu era permis parcajul, formau, în trei straturi, ziduri înalte pe laturile coridorului ; şi de la ele venea o vibraţie metalică fiindcă şi ele tremurau de teama de-a nu fi amendate, judecate, duse de-acolo, distruse. Un complot eşuat împotriva lui Fidel Castro, a fost împuşcată cetăţeana din Grecia care şi-a ucis patru rude cu otravă, decapitat de o ghilotină mecanică, industriaş de patruzeci de ani doreşte căsătorie femeie frumoasă douăzeci şi cinci — douăzeci şi opt ani suteneră caută colaborare corsetieră, alarmă în oraş din pricina unor vuiete.

Quiz [1] *la puşcărie*

În acest mare penitenciar de la periferia oraşului, rezervat puşcăriaşilor, există o regulă în aparenţă umană, dar în realitate mai mult decît crudă.

Fiecăruia dintre noi, condamnaţii pe viaţă, ne este îngăduit să ieşim o dată în public şi să vorbim cetăţenilor timp de o jumătate de oră. Deţinutul, scos din celulă, este condus pe un balcon al clădirii care dă spre stradă, unde se află direcţiunea şi birourile. În faţă se deschide vasta piaţă Sfînta Treime şi aici se adună mulţimea să asculte. Dacă la sfîrşitul discursului muţimea aplaudă, puşcăriaşul este eliberat.

Asta poate părea o indulgenţă excepţională. Dar nu e. Mai întîi că posibilitatea de-a te adresa publicului este îngăduită o singură dată, adică o singură dată în viaţă. În al doilea rînd, dacă mulţimea răspunde nu — cum se întîmplă aproape întotdeauna — condamnarea este într-un fel întărită chiar şi de populaţie şi apasă şi mai greu pe sufletul deţinutului ; din care pricină, după asta, zilele de ispăşire devin mai cumplite şi mai amare.

Mai există apoi şi o altă împrejurare care transformă speranţa aceasta într-un chin. Căci

[1] Întrebare de concurs, ghicitoare etc. (engl.).

prizonierul nu ştie cînd îi va fi îngăduit să vorbească. Hotărîrea privitoare la acest lucru este încredinţată directorului penitenciarului. Se poate întîmpla ca omul să fie dus în balcon chiar şi o jumătate de oră după ce a ajuns la carceră. Dar nu e exclus să fie lăsat să aştepte ani şi ani de zile. Unul, intrat în puşcărie foarte tînăr, a fost dus în fatidicul balcon cînd era bătrîn prăpădit şi aproape incapabil să vorbească. Şi astfel pregătirea nu poate fi făcută cu calmul necesar pentru o probă atît de dificilă. Cîte unul gîndeşte : poate că mă cheamă mîine, poate în seara asta, poate peste un ceas. Începe neliniştea şi-n nelinişte proiectele se amestecă, cele mai disparate idei se încurcă într-o învălmăşeală neurastenică. Nu ajută la nimic faptul că poţi vorbi despre asta cu tovarăşii de pedeapsă, în preascurtele ore ale plimbării zilnice. În genere nu există nici o confidenţă reciprocă în privinţa a ceea ce ar trebui să fie subiectul esenţial în întîlnirile nenorocitei noastre comunităţi. În genere fiecare îşi face iluzia că a descoperit marele secret, subiectul irezistibil cu care să dezlege inima împietrită a mulţimii. Şi se teme să-l împărtăşească celorlalţi ca să nu fie imitat : căci e logic că lumea, fiind mişcată de un subiect, să rămînă sceptică şi indiferentă dacă-l mai aude repetat încă o dată.

Elemente utile, pentru a şti să te descurci, ar putea fi experienţele celor care îşi ţinuseră discursul fără succes. S-ar putea cel puţin evita sistemele întrebuinţate de ei. Dar indivizii ăştia

care „au picat" nu vorbesc. Inutil îi implorăm să ne povestească ce au spus, cum a reacţionat mulţimea. Rînjesc şi nu scot o vorbă. Voi rămîne la puşcărie toată viaţa — s-ar părea că gîndesc — la puşcărie se cuvine să rămîneţi şi voi ; nu vreau să vă ajut în nici un chip. Atît sînt de ticăloşi.

Totuşi, în ciuda acestor mistere, e fatal ca vreun fleac tot să se fi aflat. Dar în aceste vagi sporovăieli nu se găseşte nici un element util. Reiese, de exemplu, că, în aceste cuvîntări adresate mulţimii, puşcăriaşii atacă mai ales două teme : propria nevinovăţie şi sentimentele familiare ; ceea ce este cunoscut de toată lumea.

Dar în ce fel au dezvoltat tema ? La ce limbaj au recurs ? au aruncat ocări ?, au implorat ?, au izbucnit în plîns ? Nimeni, de-aici, nu ştie.

Dar perspectiva cea mai descurajantă este mulţimea însăşi a concetăţenilor. Noi sîntem nişte indivizi buni de spînzurat. Cei de afară, bărbaţi şi femei libere, nu glumesc, însă. La vestea că un puşcăriaş va vorbi de la balcon, dau fuga în piaţă nu cu sentimentul omului care va trebui să-şi exprime o părere serioasă de care să depindă viaţa unui om ; vin doar ca să se distreze, ca şi cum s-ar duce la bîlci. Şi publicul nu e alcătuit numai din drojdia vagabonzilor ; sînt printre ei chiar şi persoane de-o aleasă moralitate, funcţionari, profesionişti, muncitori, întovărăşiţi de întreaga familie. Atitudinea lor nu este întotdeauna de compătimire, de îngăduinţă ori de milă. Chiar şi ei sînt veniţi aici ca să petreacă. Aşa că noi, cu hainele noastre vărgate, cu capetele tunse chilug pînă la jumătate, sîntem, dacă

stai să ne priveşti, lucrul cel mai abject şi mai grotesc care se poate concepe. Nenorocitul care apare la balcon nu se aşteaptă — cum s-ar putea bănui — la o tăcere respectuoasă şi intimidată ; ci dimpotrivă la fluierături, glume obscene, valuri de hohote. Şi atunci ce poate să facă un om, emoţionat şi tremurînd de spaimă, în faţa unui asemenea public ? E o situaţie disperată.

Mai mult : se povesteşte ca o legendă că în trecut anumiţi puşcăriaşi au reuşit să cîştige această probă. Dar e o poveste foarte nesigură. Sigur este că, de nouă ani încoace, adică de cînd sînt eu închis, nimeni n-a reuşit. Aproape o dată pe lună, de atunci, cîte unul dintre noi iese în balcon să vorbească. După puţin, toţi au fost conduşi din nou în celulă. Mulţimea îi fluierase cu sălbăticie.

Acum gardienii mă anunţă că a venit rîndul meu. Sînt ceasurile două după-masă. Peste două ore va trebui să mă prezint în faţa mulţimii. Dar eu nu tremur. Ştiu de pe acum, cuvînt cu cuvînt ceea ce trebuie să spun. Cred că am rezolvat teribilul *quiz*. Am meditat îndelung : gîndiţi-vă, nouă ani de meditaţie neîntreruptă. Nu-mi fac iluzia că am să găsesc un public mai puţin rău decît cel care i-a ascultat pe tovarăşii mei înfrînţi.

Deschid uşa de fier a celulei, mă pun să traversez întregul bloc al penitenciarului, să urc două rînduri de scări, să intru într-o sală măreaţă, să ies în sfîrşit la balcon. În spatele meu

se trag zăvoarele la uşi. Sînt singur, în faţa mulţimii.

Nu reuşeam să ţin ochii deschişi, atîta lumină era. Apoi îi văzui pe judecătorii supremi. Să fi fost pe puţin vreo trei mii de persoane care mă fixau cu aviditate.

Apoi un fluierat prelung, extrem de plebeu, deschise salva oprobiului. Vederea figurii mele galbene şi descompuse de suferinţe provoca o veselie extraordinară, judecînd după hohotele de rîs, după provocări, după batjocuri.

— Io-te-l pe marele domn ! Ia vorbeşte, nevinovatule ! Fă-ne măcar să rîdem, spune-ne şi tu, acolo, cîteva bancuri ! Nu-i aşa că te aşteaptă mămica ? Şi copilaşii, n-ai vrea să-ţi revezi copilaşii ?

Sprijinit cu mîinile de balustradă, eu stăteam împietrit. Zării, chiar lîngă bacon, o fată care mi se părea foarte frumoasă ; cu amîndouă mîinile trase de marginile bogatului decolteu aşa ca eu să pot vedea bine.

— Îţi plac, domnişorule dragă ? urla. Te-ar împinge inima, hm ?

Şi apoi rîzi şi rîzi fără pic de ruşine.

Dar eu aveam limpede în cap planul, singurul care poate m-ar fi salvat. Nu mă lăsai impresionat, mă ţinui tare, n-o poftii să tacă, nu arătai prin nimic că o iau în seamă.

Şi numaidecît văzui, cu o satisfacţie de necrezut, că atitudinea mea o mira. Evident tovarăşii care mă precedaseră pe balcon adoptaseră o altă tactică, poate reacţionînd, ridicînd vocea, cerînd stăruitor linişte ; şi astfel fuseseră nimiciţi.

Eu rămînînd nemişcat şi mut ca o statuă, neruşinata fetişcană se linişti cu timpul. Mai şuieră ici şi colo cîte un fluierat, apoi se făcu tăcere.

Nimic. Făcînd o cumplită sforţare tăcui mai departe.

În cele din urmă o voce, destul de politicoasă şi de sinceră :

— Vorbeşte, hai, vorbeşte. Te ascultăm.

Şi în sfîrşit mă hotărîi.

— De ce trebuie să vorbesc ? spusei. Am venit aici pentru că e rîndul meu. Numai pentru asta. N-am nici o intenţie să vă impresionez. Nu sînt nevinovat. N-am nici un chef să-mi revăd familia. N-am nici un chef să ies de-aici. Eu sînt fericit aici.

Se auzi un murmur neclar. Apoi un strigăt izolat :

— Nu mai îndruga nerozii.

— Mai fericit decît voi, spusei. Nu vă pot spune cum, dar cînd vreau, printr-un coridor secret pe care nimeni nu-l cunoaşte, din celula mea pot ajunge în grădina unei vile încîntătoare ; şi fireşte nu vă spun care, căci sînt atîtea prin împrejurimi. Cei de acolo mă cunosc, mă iubesc. Şi mai este acolo...

Făcui o scurtă întrerupere de suspensie. Priveam mulţimea. Erau dezorientaţi şi dezamăgiţi. Ca şi cum vedeau prada scăpîndu-le.

— Şi mai este acolo, spusei, o tînără femeie care mă iubeşte.

— Destul, destul ! strigă unul, exasperat. Aflînd că sînt fericit simţea probabil o suferinţă fără margini.

— Aşa că lăsaţi-mă în pace ! exclamai. Vă rog, oameni buni. Aveţi milă de mine ! Nu mă scoateţi de aici ! Fluieraţi, vă implor, fluieraţi.

Un freamăt trecu prin mulţime, îl simţii cu precizie, era ura pe care le-o inspiram. Numai îndoiala că eu aş fi spus adevărul, că aş fi fost cu adevărat mulţumit, îi nelinişte. Dar încă ezitau.

Mă aplecai peste marginea balconului, îmi făcui glasul să vibreze patetic :

— Nu spuneţi nu, voi care aveţi inimă bună, exclamai. Vă costă atît de puţin ! Hai, stimaţi domni, fluieraţi-l pe acest biet puşcăriaş fericit !

Un glas îngroşat de răutate străbătu peste mulţime.

— Aa, ba nu ! Ar fi prea comod.

Apoi nişte aplauze, altele, zeci, sute. Nişte aplauze nesfîrşite se ridicară, cu o frenezie crescîndă.

Îi pusesem cu botul pe labe, bestiile. În spatele meu se deschiseră canaturile.

— Hai, du-te, îmi spuseră, eşti liber.

Iago

Sîntem aici ca să vă pedepsim. Sîntem gîndurile, ideile răufăcătoare, tentațiile, maniile, spaimele, bănuielile. Apoi sînt și eu !

Eu sînt una dintre cele mai perfide ticăloase. Sînt de gen feminin. Lumea este plină de molime ca mine. Chiar și pe la sate, prin văile îndepărtate, prin pustiuri, e de ajuns să existe pe-acolo un singur om. Dar aici am venit să ne așezăm anume. Orașul este regatul și visul nostru. Voi, fără să știți, treceți glumind și fluierînd, și noi sîntem în spatele vostru, vă intrăm în suflet prin urechi, și voi habar n-aveți, nu ne vedeți, nici măcar nu bănuiți ceva, căci sîntem atît de mici. Iar peste o jumătate de oră veți fi niște nefericiți.

Imaginați-vă un nor minuscul de musculițe microscopice, un nor nu mai mare decît o gămălie de ac și în această gămălie un miriad de spiriduși mici ca niște punctișoare și fremătînd neobosiți ca niște molecule de gaz. Una dintre musculițele astea sînt eu, cea mai mică poate : cea mai blestemată. Cum ați putea să mă vedeți ? Nici măcar la lumină de zi, nici măcar la microscop. Intru și ies din voi nestingherită, cînd și cum îmi place. Vă pot lua liniștea, dacă vreau, pot face să vă piară pofta de mîncare, somnul, dorința de muncă și de viață, vă pot

face să plîngeți ca niște copii. Să fac niște zdrențe din voi, să vă înfund în abjecție, în nelegiuire și chiar mai rău. Numele meu este gelozia.

Vreți să vedeți ? O mică probă experimentală, fără cea mai scurtă pregătire, pentru a vă face o idee ? Subiectul îl las la alegerea dumneavoastră.

Ah, e vorba de tînărul care stă de vorbă cu o fată la colțul acela de piață ? Foarte bine. Atunci priviți.

Nu zic că n-ați ales bine. E prima oară cînd îl văd, pe bărbatul acesta, și totul ar lăsa să se creadă că e liniștit, senin, dacă nu chiar fericit. Un băiat tare, stăpîn pe situație. Și judecînd după avîntul cu care se strînge la pieptul lui, și-i ține brațele pe după gît, și-l sărută, s-ar cuveni să spuneți că fata este îndrăgostită de el. Judecînd după avîntul cu care ! Așa că în situația asta eu nu pot mișca nici măcar un deget, nu-i așa ? Am făcut deci o prinsoare nesăbuită și voi o să muriți de rîs pe socoteala mea.

Dar acum, atenție. Fata s-a suit într-un taxi după un ultim și gingaș salut, cei doi se despart, ceasul electric din colț arată ora douăsprezece și jumătate noaptea, a sosit momentul să intervin. Ne întîlnim mai tîrziu, prieteni.

Iată-mă cu totul a ta, tinere. Hai să începem. Ai poate treizeci și patru treizeci și cinci de ani, ești bine situat, îmbrăcat cum trebuie, o față simpatică chiar dacă nasul îți este puțin turtit,

probabil că banii nu-ți lipsesc, așa că e de mirare că nu dispui de o mașină, dacă nu pentru altceva, măcar ca să te plimbi cu logodnica ta. Eu mă aflu acum în capul tău, în adîncul materiei cenușii, să intru aici a fost pentru mine un joc de copii. Totul este pe deplin liniștit aici înăuntru. Rotițele, ca să zic așa, se învîrtesc într-un ritm molcom, o activitate administrativă obișnuită, neuronii par chiar puțin adormiți. Cine știe ce vacarm o să fie, îndată. Ce-o să ne mai distrăm pe chestia asta.

— Poate era mai bine dacă... zic eu. Am o voce tare subțirică, dar grozav de pătrunzătoare. El reacționează :

— Dacă o conduceam eu, vrei să zici ? Asta-i bună. Bruna e o fată dezghețată. Și eu sînt de vină că porcăria aia de camionetă mi-a făcut mașina praf ? Ș-apoi ea stă la mama dracului, tocmai pe strada Novara. Garantat că dus și întors face o mie cinci sute de lire. Și apoi ea a fost cea care a insistat. N-are rost să mă conduci, scumpule, mi-a spus, ești obosit, mîine dimineață trebuie să te duci la treabă. N-a vrut în nici un chip.

— Da, dar așa, cel puțin o vedeai cu ochii tăi că se duce acasă.

— Cum adică ?

— Da, cel puțin ai fi sigur că s-a dus acasă.

— Nu mă face să rîd, spune el cu destulă aroganță. Bruna e o fată cum trebuie.

— Ciudat, atunci, fac eu.

— Ce e ciudat ?

— N-a spus că stă pe strada Novara ?

— Ba da.

— Păi ca să ajungă în strada Novara taxiul ar fi trebuit s-o ia în jos pe bulevardul Monforte. În schimb a luat-o spre linia de centură.

— Și ce-i cu asta ? De cînd cu lucrările pentru metrou nu se poate trece prin San Babila.

— Ba nu-i așa, acum s-a dat drumul.

— Or fi dat drumul dar taxiurile preferă să ocolească centrul. Tocmai ca să meargă mai iute.

— Dar ai auzit tu spunîndu-i șoferului strada Novara ?

— Nu. Închisese portiera, nu puteam să aud.

— Atunci nu poți să știi dacă a zis strada Novara sau altă stradă.

— Ce vrei să insinuiezi ?

(L-am și prins pe domnișorul ăsta, nici nu credeam că o să fie așa de ușor.)

— E simplu, explic eu. În loc să se întoarcă acasă Bruna ta ar fi putut să se fi dus în altă parte.

— Dar o cunoști pe Bruna ? Ca să facă ce, la ora asta ?

— Naivule, tocmai la ora asta.

— Și cu cine ?

— Te mai întrebi ! O fată ca ea nu e pusă în încurcătură decît cînd trebuie să aleagă. Cine știe cîți se învîrtesc în jurul ei cînd nu ești tu. Cîte ocazii. O fată ca Bruna face furori.

— Astă-seară, ca să spun drept, era mai degrabă urîțică.

— Sleită ?

— De cîteva zile are niște cearcăne !...
— Se obosește fata, e limpede.
— Da, la magazin o deșală.
— La magazin... sau poate în altă parte.
— Unde în altă parte ?
— Tu ai spus că are cearcăne.
— Las-o moartă. Acuma închipuie-ți tu că Bruna...
— Cu toate astea taxiul ar fi trebuit s-o ia în jos pe bulevardul Monforte, ca să ajungă în strada Novara !

Tînărul a încetinit pasul, fumează o țigară după alta, cînd trec mașini le privește de parcă s-ar aștepta la ceva.
— Dacă te simți așa de neliniștit...
— Neliniștit pe dracu, ripostează el agasat. Bruna mă iubește.
— Bruna e o fată arătoasă și ține să fie, și dacă ține la asta însemnează că vrea să placă, și dacă vrea să placă însemnează că...
— Mi-ai făcut capul calendar. Și eu, ca prostul, stau să te-ascult.
— Plec dacă vrei.
— Nu, ce Dumnezeu. Ce spuneai ? Termină-ți vorba.
— Spuneam că dacă vrei să te liniștești... Dar, în definitiv, de ce te-ai întors acum să privești mașina aia ?
— Ce mașină ?
— Un Maserati, parcă. O cunoști ?
— De ce aș cunoaște-o ?

— Înăuntru era unul cu una.
— Zău ?
— Păi ai văzut și tu.
— Nu, nu, n-am văzut.
— Mai bine. Cel puțin nu-ți mai faci alte gînduri negre.
— Și de ce să-mi fac gînduri negre ?
— Cu imaginația ta ! Ai fi fost în stare să crezi că în mașină era Bruna.
— Dacă nici n-am privit !
— Nu te mai chinuiesc. Mă rog, pe scurt, la prima vedere, jurai că era ea. Aceeași pieptănătură umflată. Mai bine că n-ai văzut, așa nu-ți bagi în cap tot felul de prostii. Sînt zeci de mii de fete care se piaptănă așa.
— Ești o ticăloasă. Știi foarte bine că am văzut.
— Și ai simțit o lovitură în inimă ?
Aprinde o altă țigară. O aruncă numaidecît. Vrea, nu vrea. Acum se plimbă cu pași mari.
— Dar liniștește-te ! Vezi-ți de treabă ! îi spun. Ce-ți mai bagi în cap acum ? Dacă era cu unul crezi că ar fi trecut tocmai pe aici unde știa că există pericolul de-a te întîlni ?
— Dar tu i-ai recunoscut figura.
— Am zărit doar un cap cu un păr bogat. Nimic altceva. Într-o clipită. Și de altfel, vrei să te liniștești ? Du-te acasă și telefonează.
— Nu pot. Noaptea nu vrea să i se telefoneze. Telefonul e în camera mătușii.
— Totuși telefonează.
— Și ce să-i spun ?
— Cui ?
— Mătușii.

— Nu mă prea convinge chestia asta cu mătuşa. Ţi se pare verosimil să ţină telefonul în cameră ? Eu cred că Bruna ta a spus aşa că să nu aibă bătaie de cap, ca să...

— Cum ?

— Ca să evite controale în timpul nopţii.

— Crezi ?

— În cel mai rău caz, agăţi receptorul. Cine poate să ştie că ai fost tu ?

A ajuns la intrare. Îi tremură mîinile căutînd cheile în buzunar, atît de tulburat este. De-acum e în puterea mea, pot să fac cu el ce vreau. Chiar mă înduioşează, bietul băiat idiot.

A intrat în casă. Aleargă la telefon. A ridicat receptorul. Înainte de-a forma numărul stă locului, nesigur, ca şi cum s-ar fi pregătit să deschidă o cutie de exploziv. Apoi se decide.

Se aud acele mici vuiete misterioase şi îndepărtare, apoi firul se eliberează. Trrr... trrr... tr... În creierul lui, unde m-am cuibărit, e fierbere mare. Aşa încît vin şi se duc, se izbesc, se încrucişează, palpită în chinuitoarea bătaie a inimii. Trrr... trrr... trrr... Nu răspunde nimeni.

Stă locului cu receptorul la ureche, nu izbuteşte să se hotărască. De partea cealaltă nu răspunde nimeni. Eu triumf. Dacă era cineva în casă, la ora asta ar fi dat un semn de viaţă. În schimb nimic. El e împietrit.

— Fii calm, îi şoptesc, nu te agita. Evident, telefonul nu este în camera mătuşii. E în altă cameră. Uşile sînt închise. Şi mătuşa nu aude.

— Şi ea ?

— Nici ea nu aude. De cînd te-ai despărţit de ea a trecut mai mult de o jumătate de oră. O fi deja în pat, adormită.

— Totuşi va să zică m-a minţit, telefonul nu este în camera mătuşii. De ce m-a minţit ?

— Nu face din asta o tragedie. Toate femeile au minciunile lor pe care le spun ca să se apere de viaţă.

— Dar dacă e un apartament atît de mare încît dintr-o cameră într-alta nu se aude cînd sună telefonul ?

— Nu te mai gîndi la asta. Acum culcă-te. E aproape unu şi jumătate. Mîine trebuie să te duci la lucru.

— Şi totuşi e ciudat. Cineva tot ar trebui să răspundă.

— Spune-mi mai bine altceva : pe mătuşa asta ai văzut-o vreodată ?

— Nu.

— Eşti sigur că există ?

— Vrei să zici că... ? Termină, blestemato ?

A intrat în camera lui. Între o ţigară şi alta se dezbracă. Umblă în sus şi-n jos. Apoi se aruncă pe pat, stă întins, cu ochii căscaţi în tavan.

— Spune-mi ! îl îmboldesc eu.

— Ce ? făcu el.

— La ce te gîndeşti ?

— La nimic. Mi-e somn.

— Nu. Tu te gîndeşti la ce face ea în clipa asta.

— Nu mă gîndesc la nimic.

— Ba ţi-o închipui împreună cu tipul ăla din Maserati. Un elegant *pied-à-terre* [1], el răsturnat pe un divan, o lampă de noapte aprinsă într-un colţ, pahare de *whisky*, picup-ul pus în funcţiune. Nu ? Şi ea aşezată pe genunchii lui care...

— Care, ce ?

— Nu te frămînta. Ştii că Bruna te iubeşte. Bruna ta doarme, singură singurică. Şi nu aude telefonul care sună. Despre individul din Maserati ea nu ştie nici măcar că există. Vezi dacă laşi fantezia să-ţi scape. Aşezată pe genunchii lui, aşa ţi-o închipui ? În braţele lui ? Cu gura lipită de a lui ? Termină odată cu gîndurile astea. Dacă o apuci pe drumul ăsta poţi să înnebuneşti.

Stă întins pe pat, rigid, cu ochii fixaţi mai departe în tavan unde este o crăpătură a tencuielii care aduce cu un cap de cîine. E două fără cinci. Unde este în momentul ăsta Bruna, ce face ?

— Dormi, îi spun eu. Şi Bruna ta doarme. Nu face nimic rău. Nu stă pe genunchii lui, nu se lasă strînsă în braţe, nu se lasă mîngîiată, fustele ei nu sînt trase încetişor în sus... Ce închipuiri. Şi toate astea pentru că taxiul, în loc s-o ia pe bulevardul Monforte, a apucat-o spre linia de centură ? din pricina cearcănelor ? pentră că a insistat să n-o conduci acasă ? din pricina fetei cu pieptănătură umflată care a trecut în automobil ? din pricina telefonului care nu răspunde ?

[1] Locuinţă provizorie, ocupată în mod temporar (fr.).

Iată-vi-l servit pe farfurie pe tînărul vostru. Observaţi ce greu respiră. Ochii săi holbaţi în tavan, acolo unde o crăpătură a tencuielii desenează un cap de cîine.

Vi l-am aranjat, aş zice. O mică trebuşoară improvizată, aşa, ca să vedeţi şi voi. Priviţi-l bine pe băiatul nostru de aur, acum două ore era atît de vesel şi de sigur de sine. Sînt sau nu sînt o ticăloasă ? Credeţi poate că el, în noaptea asta, va izbuti să adoarmă ?

Progresiuni

La un congres literar recent s-a făcut, în joacă, un exercițiu de progresiuni : trebuia deci să se obțină un rezultat narativ de cîteva rînduri, dezvoltînd, doar progresiv, un motiv la alegere. Într-o relatare se subliniase tendința spre prolixitate comună multor producțiuni moderne și unul dintre congresiști, replicînd, își invitase colegii să demonstreze că sinteza mai putea fi încă enumerată printre instrumentele lor de lucru ; și arăta că tehnica dezvoltării progresive era una dintre cele mai utile pentru a produce efecte de concentrare expresivă, care de altfel se pot regăsi, în afară de anumite poezii clasice deosebit de scurte, la cîțiva scriitori occidentali, de la Shakespeare la Gioacchino Belli, de la Lee Masters la Prévert. Fără să mai amintim — spunea — că ea coincide cu sensul vieții, care în orice domeniu se manifestă printr-o curbă care pleacă de la zero și se întoarce inevitabil tot la zero. Cîțiva acceptară invitația. Și iată unele dintre exemplele propuse :

Apelative

— Îngerul vieții mele !
— Nani nani scump odor !
— Termină, neisprăvitule !

— Cu tine vorbesc, măgărușul ăla din banca a treia !
— Ah, cretin ce ești !
— La ora asta te întorci acasă, scumpeteo ?
— Nu, vă rog, lăsați-mă, domnișorule !
— Hai, scoală-te, leneșule !
— Ce dracu vrei să-mi faci, domnule sergent ?
— Felicitări, doctore !
— La ce te gîndești, ursulețul meu ?
— Și mai sînt speranțe, domnule avocat ?
— Acum ajunge, drace !
— Nu vă va scăpa, stimate coleg...
— Dă un pup aici, excelențoiule !
— Mă scarpini pe spate, iepurașule ?
— Preferați să vă îmbrăcați, domnule ?
— Pe aici, vă rog, domnule senator !
— Acum trebuie să plec, motanule drag !
— Dacă-mi permiteți, domnule președinte...
— Mi-l dai mie, bunicule ?
— Cum îți mai merge, bătrîne ?
— Poate că vă amintiți, maestre...
— Și dacă apăs aici vă doare, excelență ?
— Pace ție, frate întru Cristos !
— Cum a plecat, bietul de el !

Detergentul

Iertați-mă doamnă la ora asta doar un minut un minut din nefericire pentru noi producătorii nu există orar mereu în sus și-n jos pe scări nu vă repet doamnă un minut numai o mică demonstrație omagiu doamnă e vorba de un nou

tip de detergent într-adevăr revoluționar pentru Dumnezeu nu vă deranjați doamnă, un detergent uriaș ah ah și dumneavoastră vă mirați toate se miră uriaș nu prin dimensiuni desigur doamnă ba dimpotrivă e suficient un pic un pic vă spun iată aici doamnă aveți vreo rufă de spălat ? dacă-mi permiteți putem încerca la bucătărie sau la baie iată doamnă vedeți ce albă e ? un pic dar nu așa dar dumneavoastră doamnă sînteți cu adevărat puțin nervoasă oh permiteți-mi doamnă da da da stai cuminte păpușă dulce stai cuminte și lasă-te pe mîna mea nu nu urla așa la dracu hai hai acum nu mai strigi fetițo hai scoală mișcă-te mișcă-te-ți spun dar ce ai ? Sfîntă Fecioară ce-am făcut ?

Tinerii

Gilardoni Lucio :

— ...Da, din nouă sute cinci clasa de fier... noi tinerii... vechea generație... problema noastră a tinerilor... mă duc să telefonez, nu ? că altfel pisăloaga aia de mama... exigențele sacrosante ale noastre, ale tinerilor... Mariani ? o avea cincizeci de ani, bătrînul acela imbecilizat...

Benenzi Salvatore :

— ...Da, din douăzeci și cinci, clasa de fier... noi tinerii... vechea generație... problema noastră, a tinerilor... mă duc să telefonez, nu ? că altfel bătrîna... exigențele sacrosante ale noastre, ale tinerilor... Gilardoni ? o avea cel puțin cincizeci de ani babalîcul acela imbecilizat...

Scicoli Gustavo :

— ...Da, din patruzeci și cinci clasa de fier... noi tinerii... vechea generație... problema noastră a tinerilor,... mă duc să telefonez, nu ? că altfel străbunica... exigențele sacrosante ale noastre, ale tinerilor... Benenzi ? un decreptit, o avea ușor cincizeci de ani, complet ramolit...

Polti Silvano :

— ...Da, din șaizeci și cinci, clasa de fier...

Bătaia în ușă

Toc toc cine-o fi ? Bunicul cu daruri de Crăciun ?

Toc toc cine-o fi ? Giorgio ? Dumnezeule, dacă se prind ai mei ?

Toc toc cine-o fi ? El trebuie să fie, pariez. Trec anii și tot nu-i trece cheful de glume lui Giorgio al meu.

Toc toc cine-o fi ? Tonino care se întoarce la ora asta ? Oh, ce-ți e și cu băieții ăștia !

Toc toc. Trebuie să fie vîntul. Sau spiritele ? Sau amintirile ? Cine ar putea să mai vină la mine ?

Toc toc toc.

Toc toc.

Toc.

Idealul

Ia privește la ăla cum aleargă. A înnebunit ? Nu se mai oprește ? Și nu-l urmărește nimeni.

Atunci ? Vrei să vezi că aleargă spre norul acela roşu de jos ? Căci altă explicaţie nu există. Ce imbecil.

Nu vi se pare infam norul acela roşu ? Dumnezeu să ne ferească de el, zău aşa. Şi totuşi. Nu-i chiar aşa de înspăimîntător dacă-l priveşti mai atent. Cam urîţel mai degrabă, dar în fond... La urma urmei destul de acceptabil. Ba chiar modelat cu eleganţă. Ba are forme chiar pline de graţie. Ce vreau să spun ? La urma urmei nu-mi displace. Ia priviţi-l cum pluteşte maiestuos, cum se ondulează, cum se răsuceşte molatic. Nu pare că ne cheamă la el ? Nu trezeşte dorinţele ? Nu e chiar frumos ? Spuneţi, spuneţi totuşi că e foarte frumos. Minunat. Un vis !

Nu, băieţi, lăsaţi-mă. Ce bagaje. Hai, hai, e înspăimîntător de tîrziu. Fugea. Doamne, dă-mi putere. Ce departe eşti norule roşu, norişorule drag. Tramp tramp, galopează galopează. Tu eşti viaţa mea, noruleţule, viaţa mea vei fi. Cînd te voi ajunge ?

Coşmarul

Pleacă de la linia a cincea marele expres intercontinental Paris-Berlin-Düsseldorf Varşovia dîm dîm dîm (cuvintele se încurcă)... Oh, Doamne, iată-ne ş-aici... Ai luat totul, dragul meu ?... Toate valizele alea ? Şi cît crezi c-o să fii plecat ? Cine ştie dacă ne-om mai revedea, nu, nu, ceva îmi spune că... Şi ai te rog grijă, de îndată ce-ai ajuns... Domnii călători care pleacă cu „Great Eastern“ sînt rugaţi să se urce

în vagoane domnii călători care pleacă... Oh, Doamne, iată-ne ş-aici... Ai luat totul, dragul meu ? Toate valizele alea ? Şi cîte luni crezi c-o să fii plecat ?... Cine ştie dacă ne-om mai revedea, nu, nu, ceva îmi spune că... Şi ai te rog grijă, de îndată ce-ai ajuns... Ultimul anunţ : cursa aeriană Air France 268 pleacă în direcţia Istanbul-Karachi-Calcutta-Bangkok-Hong Kong-Tokio, domnii călători sînt rugaţi să se îndrepte spre ieşirea nouă, mulţumesc... Doamne Dumnezeule, am ajuns ş-aici... Ai luat totul, dragul meu ? Toate valizele alea ? Şi cîţi ani crezi c-o să fii plecat ?... Cine ştie dacă ne-om mai revedea, nu, nu, ceva îmi spune că... Suiţi-vă-n vagoane !... Dar ce faci, dragul meu ? ...De ce ? Cum ? Nu mai pleci ?... Atunci era doar un vis urît ?

O fată

Umbla, tinerică şi singură, cu ţăcănit impetuos de tocuri. Tinereţe ! Nici măcar nu se întoarse. Deschise uşa direcţiei, am venit pentru anunţul acela din ziar, spuse, iată diplomele. Uite aici semnătura, domnule inginer. Nu mulţumesc în seara asta e imposibil zău, din păcate nici mîine seară, zău, mulţumesc, aprinse o ţigară. Da mulţumesc domnule inginer, deşi eu de obicei nu beau, nu neapărat la zece, zece şi jumătate cel mai tîrziu, trebuie să fiu acasă. Ce splendoare, ce formidabil, ce lumini, de-ai şti cît doream toate astea, eşti de-a dreptul o comoară. Alo alo, ba da sigur că ţi-aş fi telefonat

înainte de-a pleca. Abia avu timp, înainte de-a intra el, ca să ascundă scrisoarea. La colţul străzii Babilonia îl zări cum îi făcea mari semne foarte emoţionat dar ea se prefăcu că nu-l observă şi apăsă pe accelerator. O sună pe slujnică : te rog, Adelina, du-mi valizele jos, dar te rog umblă încet cu cutia de pălării că înăuntru este televizoraşul, şi dacă telefonează pisălogul ăla...

În căutarea comorii

(Scena reprezintă o imensă arenă înţesată de mulţime. Pe terenul pustiu din mijloc, sînt presărate neregulat sute de gropi rotunde acoperite cu capace cu mîner. Într-una din aceste gropi se află comoara. Sună o trîmbiţă. Intră primul căutător de comori.)

Publicul (care ştie unde e comoara, îl dirijează cu glasurile sale pe căutătorul de comori care se învîrteşte nesigur) : ...friguleţ... foarte frig !... polul nord !... frig !... căldişor !... călduţ !... friguleţ !... căldicel !... călduţ !... căldicel !... cald !... foarte cald !... cuptor !... foc !... vîlvătaie !... (cu un urlet asurzitor :) Te arzi !...

Căutătorul de comori (se opreşte, saltă capacul de pe groapa din faţa lui. Ţîşneşte o pală de fum, apoi un drac care-l înşfacă pe căutător şi-l trage jos în infern).

Publicul (frenetic) : L-am păcălit ! L-am păcălit !

(Răsună trîmbiţa. Intră al doilea căutător de comori)...

Răzbunarea

Era în străinătate, departe, primi trei telegrame. Deschise prima telegramă : îi distruseseră casa. Deschise a doua telegramă : îi omorîseră soţia. Deschise a treia telegramă : îi uciseseră copiii. Se prăbuşi la pămînt. Se ridică încetul cu încetul. Fără un ban, o porni pe jos. Pasul său se accelera. Din ceas în ceas pedala mai puternic. Indicatorul de viteză oscila între o sută cincizeci şi o sută nouăzeci. Vuietul armatei motorizate pe care-o comanda umplea cîmpiile şi văile. În acea senină zi cu soare pajiştile înflorite fură întunecate de umbra imensei flotile de hexamotoare cu reacţie încărcate cu moarte pe care le pilota. Văzu jos duşmanul. Opri bicicleta, puse jos un picior, îşi şterse sudoarea de pe frunte. Un copac făcea umbră, o pasăre cînta. Stă pe marginea străzii, cu picioarele obosite. Priveşte înaintea lui pajiştile, cîmpurile, pădurile, munţii, misterioşii munţi. Răzbunare, ce lucru inutil.

Cei doi şoferi

După atîţia ani, tot mă mai întreb ce îşi spuneau cei doi şoferi ai furgonetei mortuare în timp ce-o transportau la cimitirul îndepărtat pe mama mea moartă.

Era un drum lung, de peste trei sute de kilometri, şi deşi autostrada era pustie, carul funebru înainta destul de lent. Noi copiii veneam cu maşina la vreo sută de metri mai în urmă şi indicatorul de viteză oscila între şaizeci-şaptezeci, asta poate pentru că furgonetele acelea erau construite ca să meargă încet dar eu cred că făceau astfel pentru că aşa era obiceiul, ca şi cum viteza ar fi o impietate faţă de morţi, ce absurditate, în schimb eu aş fi jurat că mamei i-ar fi plăcut să meargă cu o sută douăzeci pe oră, căci viteza, dacă nu altceva, i-ar fi dat iluzia că era vorba de obişnuitul voiaj estival pentru a ajunge la casa noastră din Belluno.

Era o încîntătoare zi de iunie, prima victorie a verii, şi în jur străluceau de frumuseţe cîmpurile pe care ea le traversase cine ştie de cîte sute de ori dar acum nu le mai putea vedea. Şi uriaşul disc al soarelui era acum sus şi pe autostradă, undeva departe, se formau mirajele vaporilor de apă datorită cărora în depărtare maşinile păreau suspendate în aer.

Indicatorul de viteză oscila între şaptezeci-şaptezeci şi cinci, furgoneta din faţa noastră părea imobilă şi prin părţi ţîşneau mugind maşinile libere şi fericite, bărbaţi şi femei plini de viaţă, chiar şi fete superbe lîngă nişte tineri, în maşini deschise de fabricaţie specială, cu părul fluturînd în vîntul vitezei. Chiar şi camioanele ne depăşeau, chiar şi cele cu remorcă, atît de încet mergea furgoneta cimitirului şi eu mă gîndeam ce stupide erau toate astea, şi că ar fi fost ceva frumos şi plăcut pentru mama mea moartă să fie transportată la cimitirul îndepărtat într-o minunată maşină supersport roşie ca para focului, apăsînd acceleratorul la maximum, căci la urma urmelor asta ar fi însemnat să-i fi oferit un mic supliment de viaţă autentică în vreme ce acea leneşă trambalare pe panglica de asfalt semăna prea de tot cu nişte funeralii.

De aceea mă întrebam despre ce ar fi putut să vorbească cei doi şoferi : era unul care putea să fi avut un metru optzeci şi cinci înălţime, un vlăjgan cu faţa blajină, dar şi celălalt era solid, îi chestionasem în momentul plecării, nu erau cîtuşi de puţin nişte tipi potriviţi pentru acest soi de treburi, un camion încărcat cu foi de tablă le-ar fi convenit mai mult.

Mă întrebam despre ce ar fi putut să vorbească pentru că aceea era ultima discuţie umană, ultimele cuvinte ale vieţii pe care mama le mai putea auzi. Şi nu că ei doi ar fi fost nişte ticăloşi, dar la un drum atît de lung şi de monoton ca acesta simţeau desigur nevoia să vorbească ; faptul că în spatele lor, la cîţiva centimetri depărtare, era întinsă mama, nu avea nici

o importanță pentru ei, se înțelege, cu lucruri din astea erau obișnuiți căci altfel n-ar fi făcut meseria aceea.

Erau ultimele cuvinte omenești pe care mama le mai putea auzi pentru că imediat după sosire ar fi început slujba în biserica cimitirului și din clipa aceea sunetele și cuvintele n-ar mai fi aparținut vieții, căci începeau sunetele și cuvintele vieții de dincolo.

Despre ce vorbeau? Despre căldură? Despre cît timp aveau să facă la întoarcere? Despre familiile lor? Despre echipele de fotbal? Își arătau unul altuia cele mai bune cîrciumi, semănate de-a lungul parcursului, supărați că nu pot să se oprească? Discutau despre mașini cu competența oamenilor de meserie? Chiar și șoferii furgonetelor mortuare aparțin, în fond, lumii motoarelor și motoarele îi pasionează. Ori își mărturiseau niște aventuri amoroase de-ale lor? Îți aduci aminte de blonda aia din barul de lîngă coloana unde ne oprim noi mereu să luăm benzină? Chiar aia. Dar hai, spune, eu nu cred. Să mi se usuce limba dacă... Sau își spuneau pur și simplu istorii murdare? Oare nu se obișnuiește așa ceva, între doi bărbați care călătoresc ore în șir singuri cu automobilul? Pentru că cei doi erau cu siguranță convinși că erau singuri; coșciugul închis în furgonetă în spatele lor nici măcar nu exista, uitaseră cu totul de el.

Și mama auzea glumele lor și rînjetele lor? Da, desigur că le auzea, și inima ei chinuită se strîngea tot mai mult, nu că ar fi putut să-i disprețuiască pe cei doi bărbați, dar era lucru

urît că în lumea pe care-o iubise atîta ultimele cuvinte să fie acelea și nu cuvintele copiilor.

Atunci, îmi amintesc, eram aproape de Vincenza și căldura amiezii era înăbușitoare făcînd să tremure contururile lucrurilor, m-am gîndit cît de puțin stătusem eu cu mama în vremea din urmă. Și am simțit împunsătura aceea dureroasă în piept care în mod abișnuit se numește remușcare.

Chiar în acel moment — cine știe cum pînă atunci nu se declanșase resortul acestei nefericite amintiri — începu să mă persecute ecoul vocii sale, cînd intram dimineața în camera ei înainte de-a pleca la ziar: „Cum merge?“ „Azi-noapte am dormit“, răspundea (desigur datorită injecțiilor). „Mă duc la ziar.“ „*Ciao.*“

Făceam doi-trei pași pe coridor și mă ajungea, după cum mă temeam, glasul ei: „Dino“. Mă întorceam. „Vii la masă?“ „Da.“ „Și la prînz?“

„Și la prînz?“ Doamne sfinte, ce inocentă și mare și-n același timp mică dorință era în întrebarea aceea. Nu cerea, nu pretindea, întreba doar ca să știe.

Dar eu aveam întîlniri idioate, aveam fete care nu mă iubeau și puțin le păsa de mine, și ideea de-a mă întoarce la orele opt și jumătate în casa aceea tristă, otrăvită de bătrînețe și de boală, deja contaminată de moarte, mă îngrozea pur și simplu, căci de ce nu trebuie să ai curajul de a mărturisi lucrurile acestea oribile cînd sînt adevărate? „Nu știu, răspundeam eu atunci, o să dau un telefon.“ Și știam că la telefon am să spun că nu. Și ea pricepea numai-

decît că am să telefonez că nu şi în acel „*Ciao*" al ei era o mîhnire fără margini. Dar eu eram copilul, egoist cum numai copiii ştiu să fie.

În clipa aceea nu aveam remuşcări, nu aveam regrete şi scrupule. O să telefonez spuneam. Şi ea ştia foarte bine că n-aveam să vin la prînz.

Bătrînă, bolnavă, distrusă chiar, conştientă că sfîrşitul îi era foarte aproape, mama s-ar fi mulţumit, ca să fie ceva mai puţin tristă, ca eu să fi venit la prînz acasă. Chiar şi fără să rostesc un singur cuvînt, mohorît chiar din pricina necazurilor mele de tot soiul. Dar ea, din pat, pentru că nu putea să se mişte din pat, ar fi ştiut că eu eram dincolo în sufragerioară şi ar fi fost consolată.

Eu însă nu. Eu cutreieram prin Milano rîzînd şi glumind cu prietenii, idiot, nelegiuit ce eram, în timp ce sensul vieţii mele însăşi, singurul şi adevăratul meu sprijin, singura creatură capabilă să mă înţeleagă şi să mă iubească, singura inimă capabilă să sîngereze pentru mine (şi nu aveam să găsesc altele niciodată, nici peste trei sute de ani) era pe moarte.

I-ar fi fost de ajuns două vorbe înainte de masă, eu aşezat pe micul divan şi ea întinsă pe pat, cîteva cuvinte despre viaţa mea şi despre munca mea. Şi apoi, după masă, m-ar fi lăsat cu dragă inimă să mă duc oriunde dracu aş fi vrut, nu s-ar fi opus, ba chiar era mulţumită dacă mi se ivea prilejul să mă distrez. Dar înainte de-a porni prin noapte aş fi intrat dn nou în camera ei pentru un ultim salut. „Ai făcut injecţia ?" „Da, de data asta chiar sper să dorm."

Cerea aşa de puţin. Şi eu nici măcar atît nu-i dădeam, din pricina egoismului meu nesuferit. Pentru că eu eram copilul şi în egoismul meu de copil nu-mi îngăduiam să înţeleg cît de mult o iubeam. Şi acum, ca o ultimă părticică din lume, iată pălăvrăgelile, bancurile şi rîsetele celor doi şoferi necunoscuţi. Iată ultimul dar pe care i-l oferea viaţa.

Acum însă e tîrziu, înspăimîntător de tîrziu. Lespedea a fost aşezată de aproape doi ani peste mica criptă de sub pămînt, unde în întuneric, unul peste altul, stau sicriele părinţilor, ale bunicilor, ale străbunicilor. Pămîntul a şi umplut crăpăturile, cîte un firicel de iarbă încearcă să se strecoare pe ici pe colo. Şi florile, aşezate acum cîteva luni în vasul de aramă, au ajuns de nerecunoscut. Nu, zilele acelea cînd ea era bolnavă şi ştia că are să moară nu se mai pot întoarce. Ea tace, nu-mi reproşează, probabil că m-a şi iertat, pentru că sînt fiul ei. Ba chiar sînt sigur că m-a iertat. Şi totuşi, cînd mă gîndesc la toate astea, nu mai am linişte.

Fiecare durere adevărată este săpată pe o piatră de o substanţă misterioasă în comparaţie cu care aceea a granitului este de unt. Şi nu ajunge eternitatea întreagă ca s-o şteargă. Peste miliarde de secole, suferinţa şi singurătatea mamei mele, provocate de mine, tot vor mai exista. Şi eu nu pot să îndrept nimic. Doar să-mi dau sufletul, dacă nu se poate altceva, sperînd ca ea să mă vadă.

Dar ea nu mă vede. Ea e moartă şi distrusă, nu supravieţuieşte, sau mai bine zis nu mai rămîn decît resturile corpului ei îngrozitor de umi-

lit de ani, de boală, de descompunere și de timp.

Nimic? Într-adevăr nimic nu mai rămîne. Din mama mea nu mai există nimic?

Cine știe. Din cînd în cînd, mai ales după-masă, dacă sînt singur, încerc o senzație stranie. Ca și cînd ar pătrunde în mine ceva care cu puțin înainte nu fusese, ca și cum m-ar locui o esență indefinibilă, nu a mea și totuși copleșitor de a mea, și eu n-aș mai fi singur, și fiecare gest al meu, fiecare cuvînt, ar avea ca martor un spirit misterios. Ea! Dar vraja durează puțin, o oră și jumătate, nu mai mult. Apoi ziua începe din nou să mă macine cu rotițele ei colțuroase.

Călătorie în infernul secolului

I

Un reportaj dificil

Un băiat de serviciu intră în biroul meu şi-mi spuse că directorul dorea să-mi vorbească. Era zece şi jumătate dimineaţa, desigur că directorul nu venise încă la ziar la ora aceea.

— Directorul a şi venit ? îl întrebai.

— Nu cred. De obicei vine pe la prînz.

— Şi dumitale cine ţi-a spus să mă chemi ?

— A telefonat secretariatul de redacţie.

Ciudat. De obicei la ziar lucrurile mergeau mult mai simplu, fără atîtea mesaje. Erau orele zece şi jumătate ale uneia dintre obişnuitele dimineţi cenuşii milaneze, dintr-un moment într-altul putea să înceapă iar să plouă.

Cam pe la amiază directorul sosi, eu mă prezentai, eram în 37 aprilie, începuse să plouă din nou. În biroul uriaş era aprinsă lumina.

Zîmbi, mă pofti să iau loc, era foarte binevoitor.

Spuse :

— Dragă Buzzati, dar nu te mai vede omul cu anii. Căruí fapt îi datoresc plăcerea ?

— Am auzit că m-aţi căutat.

— Eu te-am căutat ? Trebuie să fie vreo neînţelegere. Nu, nu te-am căutat. Dar sînt mulţumit că eşti aici astăzi.

Directorul nostru e întotdeauna binevoitor totuşi uneori e şi mai binevoitor şi atunci înseamnă că pregăteşte ceva. Noi redactorii căpătăm cu toţii o stare de vagă nelinişte cînd directorul e mai amabil ca de obicei.

Directorul era aşezat la biroul lui mare, întotdeauna fără nici o hîrtie pe el, ceea ce este caracteristic pentru omul care are mult de lucru. Îşi trecu încetişor palma peste gură într-un gest de *relaxation*.

— Ah ! spuse. Dumneata ai dreptate. Acum îmi amintesc. Într-adevăr te-am căutat. Ieri. Dar nu era un lucru important.

— Aveaţi în vedere vreun reportaj ?

— Nu, nu, acum nici măcar nu-mi mai amintesc. Părea absorbit într-un gînd de-al lui, cu totul străin. Făcu o pauză şi apoi : Aşadar cum merge, Buzzati ? De-altfel n-are rost să te întreb, ai o mină excelentă.

Oare unde vrea să ajungă ? Sună telefonul.

— Da, răspunse el. *Ciao*... desigur... de ce ?... şi săptămîna viitoare... Nu-i nici o grabă, cred... important este să alegem bine.

Dădui semne că vreau să mă ridic, el mă reţinu cu un gest. Şi vorbi mai departe la telefon.

— S-ar putea... dar sînt reportaje şi reportaje... În cazul ăsta... dar încă nu... îţi spun că nu... bravo, tocmai numele la care mă gîndisem şi eu... (tăcere îndelungată) ...eventual cred că ar fi... bineînţeles... Voi vorbi cu el mai înainte... de acord... *ciao* dragă.

Vorbind în receptor mă privea dar fără interes. Distrat, ca şi cînd ar fi privit un zid sau o mobilă.

Bănuielnic cum sînt, mă întrebai dacă nu vorbea chiar despre mine, întîmplarea se distrează adesea cu asemenea jocuri.

Dar în privirea sa lipsea referirea personală. Mă privea distrat gîndindu-se nu la mine ci la alţii. Purta un costum albastru-închis, cămaşă albă, cravată ***bordeaux***, era elegant.

Puse receptorul jos.

— Era Stazi de la Roma, mă informă el cu gentileţe. Era vorba de noul post de corespondent la Cipru... Ştii, desigur, că putem să trimitem pe cineva să se stabilească în Cipru... cel puţin pînă cînd...

— Nu ştiam.

— Dumneata ce crezi despre Fossombroni ?

— De, răspunsei, îl cunosc destul de puţin. Îmi pare un băiat priceput.

— Încă necopt, s-ar putea însă scoate ceva din el.

Ajuns aici îşi strecură degetele groase pe sub marginea vestei, gest cam de modă veche, ca unul care se decide în cele din urmă să înfrunte problema. Cu un aer de glumă însă, căci în realitate problema nici nu prea exista.

— Şi-atunci, dragă Buzzati ?

— Vă gîndiţi la mine pentru Cipru ?

Izbucni într-un rîs din toată inima.

— Pentru Cipru ? Nu, nu te văd de loc potrivit pentru Cipru. Dar de-ar fi ceva, m-aş gîndi la mai mult, la mult mai mult...

M-am retras. Totuşi, cînd închideam uşa, întorcîndu-mă pentru o clipă, prin deschizătura batantelor, l-am mai zărit o dată pe director. Privirile sale, care mă urmăriseră pînă la uşă,

continuau să mă urmărească, dar figura, din zîmbitoare cum fusese, înghețase brusc într-o concentrare fixă ; nu se deosebeau de figura marelui avocat care vede îndepărtîndu-se clientul cu care glumise pînă atunci, dar știe că va fi condamnat.

În clipa aceea am știut : avertismentul a ceva neobișnuit și suspect pe care-l sesizasem în mesajul băiatului de serviciu nu fusese arbitrar : ceva se pregătea (combinîndu-se) pentru mine, poate împotriva mea, și nu era doar o muncă nouă, o însărcinare nouă, o călătorie undeva departe, nu era nici măcar o măsură de prevedere sau de pedeapsă, era, o presimțeam, o hotărîre care putea să-mi schimbe întreaga viață.

— Te-a chemat și pe tine ? mă întrebă în clipa aceea Sandro Ghepardi care, aflîndu-se pe coridor, mă văzuse ieșind din cabinetul directorului.

— De ce și pe mine ? Pe tine te-a chemat ?

— Pe mine ? Pe toți. Ghelfi, Damiani, Pospischil, Armerini. Numai tu lipseai.

— Ce s-a întîmplat ?

— Trebuie să fie ceva la mijloc. Ceva destul de misterios.

— De ce ?

— Eh... Aici fierbe totul ca și cînd...

Se deschise ușa directorului care apăru în prag și ne privi în tăcere.

— *Ciao,* Ghepardi, am spus salutîndu-mi colegul.

— *Ciao.*

Grăbii pasul, coborîi scara cea mare și tocmai dispăream cînd o voce, de sus :

— Domnule Buzzati !

Mă întorsei. Vocea (dar nu vedeam cine) :

— Directorul domnul director domnul domn domnul director vă cheamăăă !...

A fost o lovitură în adîncul delicat și dureros al propriei mele persoane. Simții cum mă apuca mîna păroasă a destinului.

Pe scări cobora, în spatele meu, un pas precipitat și ritmic, oh pasul acela, îl știam de mic copil, avea să se repeadă la mine și să mă pună pe fugă.

Spuse :

— Vă cheamă directorul.

Ședea la uriașul său birou directorial și mă privea fix în ochi.

Îmi spuse :

— Buzzati, s-a ivit ceva.

— Un reportaj ? Unde ?

— S-ar putea ca...

Tăcu. Își împleti degetele mîinilor ca într-un moment dificil și important. Eu așteptam.

— S-ar putea... totuși nu-mi fac iluzii... eu însumi mă îndoiesc... poate că se ivește ocazia...

— Care anume ?

Se așeză mai bine în fotoliu și începu hotărît :

— Dragă Buzzati, n-ai vrea cumva să-mi faci o anchetă serioasă asupra lucrărilor de la metropolitan ?

— ...politan ? repetai eu zăpăcit.

Aprinse o țigară după ce-mi oferise și mie una.

— La lucrările de la metropolitan, spuse, ar fi găsit... un muncitor un anume Torriani... din întîmplare, în cursul săpăturilor... pe-acolo pe la Sempione... ei, în sfîrșit...

Îl priveam, începeam să mă înspăimînt.

Întrebai :

— Ce trebuie să fac ?

El continuă :

— Din întîmplare... în timpul săpăturilor subterane de la Milano.. zice că a găsit... că a găsit din întîmplare... părea să ezite, încurcat.

— Din întîmplare... încurajîndu-l.

— Că a găsit din întîmplare, mă fixă cumplit... eu însumi nu pot crede...

— Domnule director, spuneți... Nu mai puteam.

— Poarta infernului, zice că a găsit... un fel de portiță.

Se spune că personaje importante și foarte puternice, cînd ajung în fața lucrului pe care-l doriseră cel mai mult în viață tremură devenind moi, mici și meschine.

Totuși eu întrebai :

— Și se poate intra ?

— Așa spun.

— Infernul ?

— Infernul.

— Infernurile ?

— Infernurile.

Urmă o tăcere.

— Și eu ?

— Nu-i decît o propunere... o simplă propunere... îmi dau și eu seama...

— Nimeni altul nu mai e la curent ?

— Nimeni.

— Noi cum de am aflat toate astea ?

— Întîmplarea. Soția acelui Torriani e fiica unui bătrîn expeditor de-al nostru.

— Era singur cînd a făcut descoperirea ?

— Nu, mai era cineva.

— Și acel cineva a vorbit ?

— Fără îndoială că nu.

— De ce ?

— Pentru că celălalt a intrat să caște gura. Și nu s-a mai întors.

— Și eu ce-ar trebui să... ?

— Repet, e o simplă propunere... La urma urmelor dumneata nu ești specialist în chestii din astea ?

— Singur ?

— E mai bine. Singur va bătea mai puțin la ochi. Trebuie aranjat ceva. Nu se pot lăsa lucrurile așa. Și despre lumea aceea ziarul nostru nu știe nimic. Măcar să știm cîte ceva.

— Și Virgiliu n-a folosit la nimic ?

— Nu.

— Dar cei de-acolo cum o să poată pricepe că eu sînt un simplu turist ?

— Trebuie să te descurci. Acel Torriani zice... el abia și-a aruncat ochii într-acolo... zice că în aparență totul e ca la noi, și oamenii sînt din carne și oase, nicidecum ca oamenii lui

Dante. Îmbrăcați ca noi. Și zice că e un oraș ca al nostru cu lumină electrică și automobile așa încît va fi foarte ușor să te confunzi, să te mimetizezi și, dimpotrivă, greu ar fi să treci drept străin...

Spun :

— Și atunci trebuie să mă las aruncat în foc?

— Prostii. Cine-a zis de foc ? Îți repet : totul în aparență e ca la noi, cum ar fi casele, barurile, cinematografele, prăvăliile. Încît îți vine să spui că dracul nu-i tocmai așa de...

— Și atunci... tovarășul acelui Torriani de ce nu s-a mai întors ?

— Cine știe ?... Poate că s-o fi rătăcit... poate că n-a mai găsit locul de trecere... poate chiar că i-o fi plăcut acolo...

— Ș-apoi altceva : de ce tocmai la Milano și în tot restul lumii nu ?

— Nu-i adevărat. Se pare chiar că există mai multe portițe din acestea, mai multe în fiecare oraș, numai că nimeni nu le cunoaște... sau că nimeni nu vorbește... Așa că trebuie să admiți și dumneata că din punct de vedere gazetăresc ar fi o lovitură formidabilă.

— Din punct de vedere gazetăresc... Dar cine ne va crede ? Ar trebui să facem documentare. Să luăm măcar fotografii...

Mă încurcam. Îmi dădeam seama că faimoasa ușă pornise să se deschidă. Nu puteam să refuz politicos, ar fi fost o dezertare ignobilă. Dar îmi era frică.

— Ascultă, Buzzati, să nu anticipăm. Nici eu nu-s convins cu totul. Sînt o mulțime de puncte obscure, lăsînd deoparte faptul că în ansamblu totul pare neverosimil... De ce nu te duci să stai de vorbă cu acel Torriani ?

Îmi întinse o foaie de hîrtie. Era adresa.

II

Secretele întreprinderii MM

Și așa o pornii în căutarea acelui Torriani, muncitor la săpăturile Metropolitanului Milanez, care se părea că descoperise întîmplător în adîncul pămîntului o mică ușă care dădea în Infern.

După cum îmi spusese directorul, soția lui Torriani era fiica unui bătrîn expeditor al ziarului nostru : și astfel am aflat adresa.

Se numea Furio Torriani, locuia într-un imobil dintr-un cartier retras, strada Sanremo 32,

în preajma porții Vittoria, cu soția și doi copii. Veni să-mi deschidă chiar el.

— Poftiți, domnule profesor, îmi spuse arătîndu-mi ușa spre sufragerie, dar mă tem că...

— Nu sînt profesor, spusei. Iertați-mă de deranj. Am primit însărcinarea să...

Era mai degrabă înalt și voinic. Cam de vreo patruzeci de ani. Îmbrăcăminte de stofă din lînă gri, cămașă albă, mîini slabe și îngrijite, o riglă de calcul îi ieșea din buzunărașul de la piept.

Să fi fost muncitor omul acesta ? Nu muncitor era ci mai degrabă meșter, asistent al uneia dintre întreprinderile de antrepriză a săpăturilor. Un chip luminos și voluntar de prin regiunile din josul Padului, zîmbet ușor, mîini cu încheieturi vînjoase, de luptător. Cu totul altceva decît un om al tenebrelor.

— Luați loc... nu, e mai bine pe fotoliul acela... vă spun dinainte că...

— Nu te grăbi să spui nu domnule Torriani, noi vrem numai să...

Și acum rîdea :

— Nici eu nu știu cum a putut să se răspîndească o asemenea veste.

— De ce ? Nu-i adevărat ? Un enorm sentiment de ușurare mă cuprinse. Atunci totul era o născocire, și reportajul rămînea în aer.

— E de necrezut, credeți-mă. Eu n-am vorbit cu nimeni, soția mea n-a vorbit cu nimeni, numai Dumnezeu știe cum s-a răspîndit vestea... Și apoi amănuntele ! Cum tovarășul acela al

meu ar fi intrat să se uite și apoi nu s-ar mai fi întors.

— Și cine ar fi acest tovarăș al dumneavoastră ?

— Bine, dar nu există, n-a existat niciodată!

— Scuzați-mă, domnule Torriani, dar un grăunte de adevăr tot trebuie să existe în toate astea, altfel...

Mă fixă amuzat :

— Un grăunte de adevăr ? Oh, chestia asta e grozavă ! Și izbucni într-unul din hohotele sale de rîs sănătos.

Atunci mă ridicai, mă simțeam sublim de ușurat ca și cînd te duci la medic cu o spaimă de moarte și medicul îți spune că nu ai nimic. În definitiv mă întrebam cum de putuse directorul meu să ia de bună o asemenea absurditate, cum de putusem eu însumi să-i dau crezare. Infernul la Milano ? Poarta Hadesului în capitala miracolului economic ? Aveam poftă să aprind o țigară.

— Nu-mi rămîne decît să vă cer scuze pentru deranj. Știți, datoria noastră de gazetari...

— Vai de mine, nici un deranj, ba chiar mi-a făcut plăcere că v-am cunoscut.

În clipa aceea, întorcîndu-mi privirea, observai pe o măsuță o veche ediție a *Divinei Comedii* ilustrată de Doré. Era deschisă acolo unde se vedeau în depărtare Dante și Virgiliu care, printre niște colțuri sinistre de stîncă, se îndreptau spre gura neagră a abisului.

Fu ca un dangăt de clopot, ca o cange. În spatele meu vocea plăcută a lui Torriani care mă conducea la ușă :

— Era noaptea, spuse. Se lucra în ture neîntrerupte. Abia trecuse un escavator Grandhopper şi din ruptura de pămînt se prăvăleau pietre şi noroi cînd...

— Dumnezeule, atunci e adevărat?

— Ei, hai, hai, domnule profesor, nu-i cazul să vă speriaţi aşa. Dacă doriţi, chiar v-aş putea arăta locul exact.

Deşi fireşte nu credea un singur cuvînt din povestea aceea, inginerul Roberto Vicedomini de la Metropolitanul Milanez, care este amabilitatea în persoană, consimţi să ne acompanieze pe Torriani şi pe mine la staţia din piaţa Amendola. Ploile din perioada Tîrgului de mostre[1] încetaseră şi pe cer strălucea o lună splendidă care făgăduia să apună. Ceasul electric din piaţă arăta ora unu şi cincizeci de minute, lipsind aşadar zece minute pînă la ora fatală. Un om de serviciu deschise poarta de fier a scării centrale şi aprinse luminile.

În sala aceea de jos totul părea pregătit, şi dintr-un moment în altul te puteai aştepta să vezi cum dă năvală mulţimea gîfîind. Dar acum domnea o impresionantă solitudine.

— Frumos, spusei încercînd să-mi dau curaj. Găsesc că instalaţia este pusă la punct cu un gust excelent.

---

1 În text *Fiera campionaria*, unul dintre cele mai mari tîrguri milaneze care se organizează între 12 şi 27 aprilie.

Inginerul Vicedomini se întoarse spre Torriani cu ironie:

— Şi acum încotro?

Asistentul răspunse:

— În fund la peronul A.

Intrarea şi ieşirea călătorilor sînt controlate prin nişte uşi turnante şi portiţe. Uşile de intrare sînt rotative cu trei aripi de o sută douăzeci de grade. Călătorul introduce biletul într-o mică deschizătură. Un dispozitiv electronic controlează dacă biletul e bun, îl anulează, liberează aripa rulantă şi o blochează din nou după ce călătorul a trecut. Introducerea unui bilet fals acţionează o sonerie de alarmă.

Dar acum uşile turnante nu se învîrteau şi nici biletele nu erau introduse în mica deschizătură, nici dispozitivele electronice nu controlau, nici nu se auzeau sonerii de alarmă pentru că totul era în aşteptare, marele turnir nu începuse încă.

Coborîrăm, străbăturăm peronul pînă la extremitatea nord-vestică. La aproape doi metri de capăt Torriani îşi îndreptă arătătorul spre unul din panourile de ciment cu pete roşii şi gri care acopereau pînă la o anumită înălţime pereţii.

— Chiar aici, spuse. Şi nu mai avea prea multă poftă de rîs.

— Dar acum totul e închis, totul e blocat.

— Panourile astea se pot da uşor la o parte. S-a prevăzut. Pe dinăuntru trec o mulţime de cabluri şi poate fi nevoie de vreo reparaţie. E adevărat, domnule inginer?

Inginerul încuviinţă.

— Dar, poate că în dosul panoului, spusei eu, această faimoasă uşiţă o fi fost zidită.

— Pe trei sferturi, explică Torriani. În partea de jos a fost pus un canat metalic şi pe brînci se poate trece.

Inginerul se uită fix la el :

— Dragă domnule Torriani, dumneata îţi dai seama de gravitatea afirmaţiei dumitale ?

— Cred că da, domnule inginer.

O tăcere de mormînt şi-o absolută imobilitate domneau în staţia nou-nouţă. Numai din adîncimea neagră a galeriei trenurilor venea din cînd în cînd un vuiet misterios.

— Şi dumneata susţii că aici există o trecere, o galerie, un coridor sau mai ştiu eu ce dracu ?

— Exact.

— Şi nimeni din cei ce lucrează aici n-a băgat de seamă nimic ?

— Ba sigur că au băgat de seamă, dar au crezut poate că era un vechi tunel cum sînt cele din jurul palatului Sforza. Eu însă am intrat să mă uit.

— Dumneata singur ?

— Da. Atît însă că după cîţiva metri o surpare astupase aproape în întregime galeria şi trecerea ar fi cerut un anume efort.

— Şi pe urmă ? întrebă inginerul mai sceptic ca oricînd.

La extremitatea fiecărui peron, acolo unde sosesc trenurile, există două telecamere cu distanţe focale diverse ; una permite să se vadă

întregul peron, cealaltă măreşte zona cea mai depărtată. Alegerea între cele două telecamere e făcută, după nevoie, de către controlor care are doi monitori, aflaţi în permanenţă cîte unul pe fiecare peron. Dar acum controlorul nu mai alegea una dintre distanţele focale. Pentru că acum controlorul nici nu era acolo. Nu era îmbulzeală de călători, căci nu exista decît un singur călător care se pregătea să pornească într-o ţară mult prea îndepărtată.

— După vreo douăzeci de metri, spuse Torriani, am văzut în fund puţină lumină. Era o scăriţă îngustă care urca la suprafaţă.

— Şi dumneata ai urcat ?

— Da, domnule.

— Şi unde ai ieşit ? În Tîrgul de mostre ?

— Era o stradă pe care n-o văzusem niciodată, plină de maşini. Nemişcate. O încîlceală nemaipomenită care le ţinea încremenite. Pe trotuare însă o mulţime care se ducea şi venea ca şi cum... Aţi văzut ce fac furnicile cînd loveşti furnicarul cu piciorul ?

— Şi ăsta e tot infernul dumitale ? O fi fost vreo stradă vecină pe care dumneata n-o cunoşti.

— Imposibil. Şi apoi, vedeţi, domnule inginer ? era două noaptea cînd m-am vîrît în galerie şi dincolo... dincolo era ziuă. Ziau-n amiaza mare. Şi cînd m-am întors îndărăt, timp în care nu trecuseră decît cel mult zece minute, am găsit tot noapte. Dacă nu e infernul...

— Dar dacă era purgatoriul ? Mirosea a pucioasă ? Ai văzut flăcări ?

— Nici o flacără. Focul era mai degrabă în ochii acelor nenorociţi.

Inginerul părea acum plin de venin, ca şi cînd celălalt şi-ar fi bătut joc de el.

— Acum destul. Ia să vedem uşiţa aia. Dă-mi o mînă de ajutor, dragul meu Torriani. Îl avem aici pe domnul Buzzati al nostru dornic, nu-i aşa ?, să-şi urmeze drumul.

Torriani se îndreptă spre scara de acces.

— Anselmooo ! strigă cu o voce de taur şi marile goluri subpămîntene i-o întoarseră într-un ecou cavernos.

De jos apăru un individ în salopetă cu o taşcă de piele la şold.

Torriani îi făcu un semn. Omul acesta era într-adevăr un muncitor. Ciocăni panoul la margine, panoul se mişcă şi se deschise ca o mică punte mobilă. Apărură măruntaiele, o împletitură groasă de sîrme îmbrăcate în izolaţii roşii, galbene, negre, albe, după sistemul circuitelor.

— Iată, spuse Torriani arătînd o uşiţă de fier la nivelul podelei. Era rotundă cu balama în partea de sus şi trei gheare aplecate în care erau înfipte trei buloane mobile, ca în hublourile navelor.

— Dar ăsta este un foarte banal canal de control pentru haznale. Hai, Torriani, ia deschideţi-l. O să auziţi zgomotul apei. Şi cine ştie cum mai pute.

Muncitorul desfăcu cele trei şuruburi, deschise uşiţa.

Ne aplecarăm. În partea cealaltă era beznă deplină.

— Asta nu e zgomot de apă, spusei.

— E altceva decît apă, făcu Torriani satisfăcut.

Inginerul bîlbîi ceva şi se retrase. Confuzie, încurcătură, spaimă, poate.

De ce era produs sunetul care venea din adîncimea galeriei ? Ce însemna înspăimîntătorul sunet ? În corul acela încîlcit şi nebun părea să se distingă din cînd în cînd strigăte şi cuvinte omeneşti pierdute în adînc (pentru o confesiune fulgerătoare în două-trei secunde disperate după o lungă viaţă de păcate la imanenţa neaşteptată a morţii ?). Sau era vuietul maşinilor, sau icnetul maşinilor, sau plînsul şi imploraţia bătrînelor accidentate intoxicate maşini ale omului ? Cataractă de groaznice lucruri uriaşe şi dure care cu scrîşnete sălbatice se prăvăleau să strivească alte lucruri, lucruri fragile şi simţitoare.

— Nu, nu vă duceţi acolo, îmi spuse inginerul cu un firicel de glas.

Zadarnic ! Îmi pusesem salopeta, apucasem lanterna. Îngenuncheai.

— Adio, domnule profesor, îmi spuse Torriani zîmbind cu bunătate. Iertaţi-mă, poate că vina-i a mea. Poate că trebuia să tac.

Vîrîi capul în deschizătură, înaintai tîrîndu-mă. Corul îndepărtat deveni vuiet. Jos în fund un punct luminos.

III

Drăcoaicele

Galeria se termina, după vreo douăzeci de metri, la picioarele unei scări înguste: și la capătul ei de sus era Infernul.

De deasupra venea o lumină opacă și cenușie ca de zi. Era o singură rampă de vreo treizeci de trepte. În vîrf o portiță de fier. Dincolo de portiță treceau profiluri de bărbați și femei, toți umblau grăbiți, le vedeam doar partea superioară, umerii, capul.

De sus nu venea vuiet de trafic ci un neîntrerupt murmur, sau mai degrabă un bubuit înfundat, înăuntrul căruia, ici și colo, se auzeau țipete scurte de claxon.

Cu inima bătîndu-mi puternic urcai, ajunsei la portiță, trecătorii nu mă luau în seamă. Ce Infern ciudat, erau oameni ca și dumneavoastră, ca și mine, aveau în aparență aceeași consistență corporală, aceleași haine care se văd la noi în mod obișnuit.

Să fi avut dreptate inginerul Vicedomini? Să fi fost totul o glumă, și eu imbecilul să înghit o porcărie ca asta? Iată, deci, infernul. Pur și simplu un cartier din Milano pe care nu-l cunoșteam.

Și totuși nu se putea explica amănuntul acela care-l impresionase pe asistentul Torriani: cu cîteva minute mai înainte, în stația metroului, era două noaptea și aici acum era zi. Sau totul era un vis?

Privii în jur. Era exact scena descrisă de Torriani: în care nu exista nimic, la prima vedere, infernal și diabolic. Ba chiar totul era asemenea experiențelor noastre cotidiene, ba și mai mult: nu era nici o diferență.

Cerul era cerul cenușiu și bituminos, pe care-l cunoaștem prea bine, făcut din fum și din funingine, și dincolo de funestul strat s-ar fi zis că nu e soarele ci o lampă enormă, o lampă chioară ca ale noastre, un gigantic tub de neon, într-atît de livide și de obosite apăreau figurile oamenilor.

Și casele erau ca ale noastre, vedeam acolo și din cele bătrînești și din cele ultramoderne, de la șapte la cincisprezece etaje în medie, nici frumoase, nici urîte, cu aproape toate ferestrele luminate, de după care se zăreau bărbați și femei așezați la locurile de muncă.

Era încurajator faptul că firmele magazinelor și afișele publicitare erau scrise în italiană și se refereau la aceleași produse pe care le folosim zilnic.

Strada n-avea chiar nimic extraordinar. Doar că era în întregime ocupată de automobile nemișcate, exact cum o descrisese Torriani.

Automobilele nu erau nemișcate pentru că așa ar fi dorit ele să stea nemișcate sau fiindcă le poruncea vreun semafor. Exista într-adevăr un semafor cam la vreo patruzeci de metri și trans-

mitea lumină verde. Maşinile erau pur şi simplu paralizate de o uriaşă încîlceală[1] care era posibil să se fi propagat în întreg teritoriul oraşului, şi nu puteau merge nici înainte, nici înapoi.

În interiorul automobilelor nemişcate — oamenii, mai mult bărbaţi singuri. Nici ei nu păreau să fie umbre ci indivizi în carne şi oase. Cu mîinile pe volan, imobili, avînd pe feţele palide o atonie obtuză ca sub efectul stupefiantelor. N-ar fi putut să iasă nici dacă ar fi vrut, atît de strîns erau băgate maşinile una într-alta. Priveau afară, prin ferestruici, priveau leneş, cu expresia unor, ba chiar fără nici o expresie. Din cînd în cînd cîte unul atingea claxonul, repezind cîte-o uşoară lovitură, fără încredere, ci doar aşa, într-o doară. Palizi, sleiţi, pedepsiţi, învinşi. Şi fără cea mai mică speranţă.

Atunci mă întrebai : oare acesta este semnul că ne aflăm cu adevărat în Infern ? Ori asemenea coşmaruri nu există şi în oraşele celor vii ?

Nu ştiam să răspund.

Desigur, fixitatea inexpresivă şi pierdută a acelor oameni captivi şi ţintuiţi în automobilele lor, la dracu, e o scenă grozavă.

O voce decisă la urechea mea :

— Frumos le stă !

[1] În italiană *ingorgo*, în franceză *embouteillage*, în limba noastră, *deocamdată*, termenul nu există.

Înaltă, îmbrăcată într-un *tailleur* gri-fer strîns pe talie, o doamnă de vreo patruzeci de ani, foarte frumoasă, se uita cu plăcere la automobile. Se opri la o jumătate de metru de mine, îi zăream profilul. O faţă de statuie grecească, fermă, autoritară, sigură de sine. Zîmbea.

Instinctiv o întrebai :

— De ce ?

Nici măcar nu se întoarse.

— Au făcut cu claxoanele lor un vacarm de infern aproape o oră, răspunse. În sfîrşit s-au potolit, blestemaţii.

Perfectă pronunţie italiană, doar cu un „r“ uşor alunecat.

După care mă privi. Ochi albaştri, ca un curent electric.

— Aţi venit urcînd scăriţa ? mă întrebă cu ironie.

— Păi... ştiţi... eu...

— Să mergem, domnule, urmaţi-mă.

În ce încurcătură prostească mă băgasem. Să fi tăcut din gură. Regina amazoanelor deschise uşa cu geamuri a unei case.

— Pe aici, vă rog.

Spuse „vă rog“ dar suna mai rău decît o comandă militară. Cum puteam să nu ascult, eu, intrusul clandestin ? Urmînd-o, simţii un parfum delicat care amintea de ozon.

Mă conduse la un ascensor. Intrarăm. În cabină mai erau alte şapte persoane. Era înghesuială, simţii presiunea corpurilor, aveau consistenţă ca şi al meu. Deci nu era nici o diferenţă între damnaţi şi noi cei vii ? Aceleaşi figuri,

aceleaşi haine, aceeaşi limbă, aceleaşi reviste ilustrate, chiar şi aceleaşi ţigări (un tip cu aliură de contabil scoase din buzunar un pachet cu *Nazionali super* cu filtru şi aprinse una).

— Unde mergem ? cutezai s-o întreb pe generăleasă. Dar nu-mi răspunse nimic.

Ieşirăm la etajul zece. Femeia împinse o uşă pe care nu scria nimic. Mă pomenii într-o încăpere mare ca un birou cu un perete în întregime de sticlă. În spatele lui panorama plumburie a oraşului.

De la un capăt la celălalt al încăperii se întindea o banchetă ca într-o sală de aşteptare. În cealaltă parte, vreo zece fete în şorţuleţe negre şi cu gulerașe albe de dantelă lucrau unele la maşinile de scris, altele la nişte ciudate tastiere cu o mulţime de butoane, altele la nişte tablouri de comandă electrice (sau cel puţin mie, care nu mă pricep, aşa îmi păreau).

Totul avea un aspect de modernism, lux şi eficienţă. În faţa banchetei trei mici fotolii de piele neagră şi o măsuţă de sticlă. Dar arhiducesa nu mă invită să şed.

— Aţi venit să priviţi ? mă întrebă fără vreo introducere.

— Ştiţi... doar să-mi arunc ochii... sînt ziarist...

— Intri, priveşti, îţi bagi nasul, asculţi, iei note, nu ? Şi pe urmă o ştergi fără să plăteşti taxa, nu ?... Nu, domnule, nu e cu putinţă... Cine intră la noi trebuie să suporte toate consecinţele pînă la capăt, căci altfel ar fi prea comod.

Apoi strigă :

— Rosella ! Rosella !

Veni de grabă o fetiţă de vreo optsprezece ani, cu figură încă de copil, cu buza superioară trasă în sus de tensiunea pielii prea tinere, ochii nevinovaţi şi surprinşi.

Poate să fie el infern cît o pofti, gîndii, dar cine ştie ce grozăvie n-are cum să fie din moment ce e populat cu asemenea mici bestii.

— Rosella, porunci prezidenta, fii bună şi ocupă-te puţin de datele generale ale domnului şi controlează imediat în fişierul general dacă nu cumva...

— Fără îndoială, făcu Rosella care evident pricepuse din zbor totul.

— Dacă nu cumva ce anume ? întrebai, cu nelinişte crescîndă.

Patroana răspunse placid :

— Dacă nu cumva sînteţi din întîmplare înregistrat aici la noi...

— Păi eu abia am sosit !

— Eu nu zic. Dar se mai poate întîmpla... De altfel controlul nu costă nimic.

Îmi dădui numele şi prenumele, Rosella se duse să mînuiască tastiera unui cufăraş metalic asemănător calculatoarelor electronice. Se auzi un zumzet. Apoi se aprinse un beculeţ roşu, se auzi un zgomot sec şi un cartonaş dreptunghiular de culoare roşie zbură într-un coşuleţ de aluminiu.

Pentesilea — regina amazoanelor — îl luă, părea satisfăcută.

— Îmi închipuiam... De cum l-am văzut jos în stradă... Cu figura lui !...

— Adică ?

Curioase, alte trei fete în afara Rosellei se apropiaseră de banchetă și ascultau. Nici una nu era de înălțimea Rosellei, ci doar puțin mai mici : proaspete, strălucitoare, inteligente.

— Adică, vreau să spun, dragă domnule Buzzati, că și tu ești de-ai noștri, și chiar de o bucată de vreme.

Trecuse la tu dintr-o dată :

— Eu ?

Directoarea flutură fișa prin aer.

— Ascultați-mă, doamnă, spusei. Aici e o mare neînțelegere. Nu știu precis cine sînteți dumneavoastră. Dar vreau să fiu sincer pînă la capăt... Și o să rîdeți, o să rîdeți cu lacrimi... Știți ce mi se spusese ?

— Ce anume ?

— Că aici... că acesta, în sfîrșit... era Infernul, și rîsei cu oarecare efort.

— Nu văd ce e de rîs aici ?

— Bineînțeles totul a fost o glumă.

— Glumă ?

— Dar dacă toți sînt vii aici. Oare dumneavoastră nu sînteți vie ? Domnișoarele acelea nu sînt vii ? Și atunci ? Infernul nu e în lumea cealaltă ?

— Cine a spus asta ? Mai tîrziu sau mai devreme fiecare își primește totuși pedeapsa.

Cele patru fete asistau amuzate ; aveau nasuri mici, ascuțite, iscoditoare.

Eu încercam să mă apăr :

— Eu n-am fost aici niciodată. Cum se face că aveți fișa cu numele meu ?

— N-ai fost niciodată în casa asta. Dar orașul pe care-l vezi aici jos îl cunoști foarte bine.

Mă uitai. Nu-l recunoșteam.

— Milano, nu ? spuse. Și unde credeai că te afli ?

— Ăsta e Milano ?

— Firește, Milano. Dar e și Hamburg, e și Londra, e și Amsterdam, Chicago și Tokio în același timp. Mă mir de tine. Cu meseria pe care o ai ar fi trebuit să știi că două lumi, trei lumi, zece lumi pot... cum să zic ?... pot coexista în același loc, întrepătrunzîndu-se... Gîndeam că tu cunoșteai povestea asta.

— Și eu... Eu deci aș fi damnat ?

— Cred că da.

— Dar ce am făcut rău ?

— Nu știu, spuse. Nu are importanță. Tu ești damnat pentru că ești astfel făcut. Oamenii ca tine poartă Infernul în suflet de cînd sînt copii.

Începea să-mi fie frică.

— Și dumneavoastră, doamnă, cine sînteți oare ?

Fetele izbucniră în rîs. Și ea. Rîdeau într-un mod straniu.

— Și ai vrea să știi de asemenea, îmi închipui, cine sînt fetele acestea ale mele. Nu-i așa că sînt niște copile drăguțe ? Nu-i așa că îți plac ? Vrei să ți le prezint ?

Se distra de minune.

— Infernul ! insista. Vino să-ţi arunci privirea, îl vei recunoaşte, nu ? Ar trebui să te simţi ca acasă...

Mă apucă de braţ, mă împinse spre peretele de sticlă.

Văzui atunci oraşul de jos cu o precizie miraculoasă, pînă la cele mai adînci depărtări. Lumina opacă şi lividă a zilei scăzînd, se aprinseseră luminile la ferestre. Milano, Detroit, Düsseldorf, Paris, Praga, amestecate împreună într-un delir de creste şi de prăpastii, scînteiau, şi în această imensă cupă de lumină se agitau oamenii, aceşti microbi zoriţi nebuneşte de galopul timpului. Înspăimîntătoarea, orgolioasa maşină construită chiar de ei se învîrtea măcinîndu-i şi ei nu fugeau ba chiar se pregăteau să se arunce în gura angrenajelor.

Inspectoarea mă bătu pe umăr.

— Vino dincolo. Fetele mele vor să-ţi arate un mic joc plin de graţie.

Chiar şi celelalte funcţionare care pînă atunci rămăseseră să-şi vadă de lucru se grămădiră în jur cu mici ţipete şi rîsete.

Mă conduseră într-o încăpere vecină, aici erau diverse aparate foarte complicate cu tot felul de ecrane ca ale televizoarelor.

Adorabila Rosella apucă mînerul unei bare asemănătoare, în mic, cu pîrghia acarilor de tren. Şi începu o operaţie îngrozitoare.

IV

Acceleraţiile

De după marele perete de sticlă al încăperii dominai panorama monstruosului oraş. Care era Infernul ? Birmingham ? Detroit ? Sidney ? Osaka ? Krasnoiarsk ? Samarcand ? Milano ?

Vedeam furnicile, microbii, oamenii agitîndu-se fiecare în parte într-o neobosită cursă : pentru ce ? pentru ce ? Alergau băteau scriau telefonau discutau tăiau mîncau deschideau priveau sărutau împingeau gîndeau strîngeau inventau găureau lustruiau murdăreau, vedeam îndoiturile mînecilor deşirările ciorapilor curba spinărilor cutele din jurul ochilor. Le vedeam ochii cu lumina aceea înăuntru, lumină făcută din nevoie, din dorinţă, suferinţă, gîfîit, aviditate, din cîştig şi din frică.

În spatele meu, aşezate în faţa tablourilor de comandă ale unor maşini ciudate, sta puternica femeie care pusese mîna pe mine şi slujitoarele sale.

Ea, comandanta, se apropie şi-mi spuse :

— Vezi ?

În faţa mea se desfăşura, pînă unde ochiul nu mai ajungea, munca oamenilor. Îi vedeam zbătîndu-se fremătînd rîzînd căţărîndu-se căzînd şi din nou căţărîndu-se străpungîndu-se vorbin-

du-și zîmbind plîngînd jurînd, totul în speranța acelui minut care va veni, a poveștii aceleia care va veni, a acelei povești care se va îndeplini, a acelui bine care.

Imperativa doamnă îmi spuse:

— Fii atent!

Apucă cu dreapta un soi de pîrghie și o mișcă ușor. Pe un cadran luminos asemenea celui de ceas un ac se mișcă spre dreapta. Numaidecît mișcarea miriadelor de creaturi care populau orașul avu un fel de tresărire. Care nu era viață sănătoasă, era neliniște, febră frenezie manie de-a face de-a avansa de-a cîștiga de-a se ridica puțin pe imaginarul trepied al vanităților al ambițiilor al bietelor noastre victorii. Armată care lupta cu disperare împotriva unui monstru invizibil. Gesturile deveneau convulsive, figurile mai concentrate și mai obosite, vocile mai aspre.

Împinse pîrghia încă puțin. Oamenii, acolo jos, se repeziră cu un avînt sporit în cele o sută de direcții ale maniilor lor, în timp ce cupolele impasibile și întunecate ale urîtelor lor catedrale se confundau în fumul nopții.

— Uite-l aici.

O voce grațioasă mă chemă în fața unui mare tablou luminos tip televizor, de circa un metru pe șaptezeci, unde apărea, în prim-plan, un om. Și aici era o mică pîrghie, în afara unui șir de butoane, pe care Rosella le manevra.

Omul era așezat într-un mare birou, să tot fi avut vreo patruzeci și cinci de ani, probabil că era un tip important și se agita pe dinăuntru și pe dinafară împotriva monstrului invizibil.

În momentul acela vorbea la telefon: „Nu, spunea el, n-o să reușiți niciodată oricîte eforturi ați face n-o să reușiți... De acord, ar fi cum îmi place mie... Da, a fost la Berna acum trei ani... interese majore... ar putea să-i ceară amicului meu Roger din consorțiu sau lui Sutter... Nu în zilele astea mă gîndesc la altceva... Cum? V-ați cam înțepat? Nu aveți cumva poftă să-mi faceți neplăceri..."

Intră o secretară cu un pachet de hîrtii, un al doilea telefon sună, secretara răspunse: „E Intendența", spuse ea.

El surîzînd luă și al doilea receptor. „Iertați-mă, spuse în primul receptor, sînt chemat scuzați-mă vorbim mai tîrziu și mulțumesc pentru tot." Apoi în al doilea receptor: „Dragă domnule doctor Ismani... pentru întîlnire așteptam... sigur, sigur... Dumneavoastră înțelegeți, bunăvoință nu lipsește... sigur... în numele republicii, nu?... nu asta n-ar fi trebuit s-o spună dragă doctore Ismani chiar că n-ar fi trebuit s-o spună..."

Secretara se reîntoarse: „Așteaptă afară mister Compton" informă ea. El zîmbi: „Ah ciuma asta de sirian", exclamă el acoperind receptorul. „Introdu-l imediat ce chem."

Mica Rosella privea amuzată scena.

— Cine e? o întrebai.

— Este omulețul ei, răspunse una dintre celelalte fete cu părul roșu împletit în coadă, și făcea semn spre Rosella.

— Dar cine este?

— Stephen Tiraboschi. Industriaș.

— Industriaș de ce?

— Cine poate ști. Fabrică lucruri.

Atunci se văzu intrînd în birou sirianul care era un domn gras și miop. Apoi sună primul telefon, apoi intră un inginer subaltern anunțînd o avarie la secția a treia, atunci Stephen se repezi jos dar cînd fu în uzină îl ajunse prin interfon comunicarea că sus avea legătura cu Stoccarda, atunci Stephen urcă în fugă să vorbească la telefon, în prag îi întîlni pe cei trei șefi ai comisiei interne care-l așteptau și-n timp ce vorbea cu Stoccarda sună al doilea telefon. era Augusto un vechi și bun prieten bolnav care plictisindu-se singur simțea nevoia să vorbească cu careva. Stephen continua însă să surîdă minunat de sigur de sine.

Frumoasa doamnă din Infern îi făcu semn cu cotul Rosellei.

— Hai, fetițo. Pentru cel de colo n-ai nici o afecțiune, sper.

— Ei, asta-i, făcu Rosella serioasă și buza superioară i se retrase, viclean și capricios. În același timp trase încetișor pîrghia spre sine.

Ceva se produse numaidecît în biroul inginerului Tiraboschi. Ca și cînd se deschide robinetul în cada unde a alunecat cărăbușul și, apa crescînd, el înnebunește și se agață frenetic ici și colo de peretele neted de majolică, mereu mai drept și mai impasibil. Ritmul care se strînge, groaza, orgasmul, palpitația gesturilor și a gîndurilor.

Vorbea la telefon : nu spunea nu veți reuși niciodată oricîte eforturi ați putea să cereți amicului meu sau lui Sutter, intră secretara celălalt telefon sună și intendența mă scuzați mulțumesc spuse apoi dragă doctore desigur bunăvoință secretara Mister Compton telefonul avaria la secția a treia comunicarea de la Stoccarda comisia internă. În tot acest timp el surîdea încă drept și tînăr, o forță fenomenală.

Reunite în jurul ecranului, femeile urmăreau frumoasa operațiune, ce pricepută era Rosella, ce delicatețǎ de supliciu, ce delicioasă păpușică.

Pe ecran acțiunea devenea tot mai trepidantă, în desfășurarea muncii cotidiene a lui Stephen Tiraboschi insinuîndu-se turma infectă a pisălogilor vîrîndu-se ca niște purici sau niște ploșnițe. La telefon pe ușă pe coridor la intrare pe stradă, boturile lor ascuțite și tari se insinuau, pătrunzînd în interstițiile timpului, după care își umflau puterea lor inexorabilă, erau recomandații, inventatorii, prietenii prietenilor, binefăcătorii, nelipsiții *public relations,* producătoarele de enciclopedii, plicticoșii simpatici, plicticoșii antipatici, aveau figuri cordiale, ochi agățători, exalau un miros special.

— Magnific, spuse doamna. Priviți genunchiul.

Sub impulsul ostil al lucrurilor, Stephen nu mai surîdea acum ca la început și genunchiul său drept începu să tremure nervos izbind în peretele intern al biroului metalic care răsuna ca o tobă, făcînd bum bum.

— Hai, Rosella, accelerează, accelerează, o rugă fetița cu coade. Răsucește-l un pic.

Rosella zîmbi în mod ciudat din gură, fixă cuiul care blochează pîrghia și dădu fuga la telefon. De cum făcu numărul, Stephen se văzu răspunzînd numaidecît de-acolo de jos.

„Nu vii odată ? Eu sînt gata de-o oră“, se repezi fără milă Rosella. „De ce să vin ?“ „Dar e vineri scumpule și mi-ai promis nu ? aranjaserăm pentru ora cinci nu ? Spuseseși că la cinci fix vin să te iau.“

El nu mai zîmbea absolut de loc. „Nu dragă e o greșeală e cu neputință astăzi nici nu-mi mai văd capul de treburi.“ „Oh, se smiorcăi micuța. Întotdeauna se întîmplă așa, cînd vreau și eu ceva, tu, în schimb... Să știi că asta nu se face, da... Uite : dacă într-un ceas nu ești aici să mă iei jur că...“ „Rosella !“ „Jur că n-ai să mă mai vezi niciodată“, și întrerupse legătura.

Pe ecran omul gemea, nu mai era drept și tîtînăr ba chiar se clătina sub mitraliera progresivă : secretara chemarea de la Livorno întîlnirea cu profesorul Fox micul discurs de la Rotary darul pentru aniversarea fiicei relatarea la congresul din Rotterdam secretara telefonul lansarea publicitară a lui Tampomatic secretara telefonul telefonul, și nu poate spune că nu nu se poate sustrage trebuie să alerge să galopeze să concentreze să întrerupă totul ca să ajungă la timp căci altfel blestemata aceea floricica aceea otrava aceea garantat că-l plantează.

Genunchiul inginerului Tiraboschi bate ritmic în peretele biroului care bubuie surd. „E gata, e gata“, geme mica drăcoaică roșie. „Hai, Rosella, încă o mică răsucire.“

Strîngînd dinții în intensitatea perfidiei, Rosella apucă pîrghia cu amîndouă mîinile și-o trase spre sine cu toată puterea, ca și cînd ar fi vrut să termine.

Era accelerarea ultimă, culmea, lovitura de grație. Inginerul nu mai era Stephen, era o marionetă smintită care se zvîrcolea vocifera horcăia sălta de colo pînă colo cu țopăieli anapoda, o înspăimîntătoare descărcare distrugătoare pusese în cele din urmă stăpînire pe el. În efortul de-a trage pîrghia Rosella se făcuse roșie ca focul.

— Și micul infarct cînd îl lovește ? întrebă doamna, cu reproș parcă. Are o rezistență de fier omul ăsta.

— Oh îl lovește îl lovește ! strigă Roșia.

Un ultim spasm muscular al suavei Rosella se repercută în Stephen cu o explozie epileptică. La un moment dat, cînd apuca încă o dată receptorul telefonului, zvîcni în aer ca un maimuțoi străbătînd cîțiva metri și în saltul său capul îi vibra la dreapta și la stînga ca un stegulet de hîrtie agitat de vînt. Căzu lat pe podea, cu burta în jos, țeapăn.

— Aș zice că-i o trebușoară pe cinste, aprobă patroana. Și ca și cum gîndul ar fi dus-o în altă parte, mă fixă în ochi : Și ăsta de-aici ? spuse. Dacă l-am încerca puțin.

— Sigur, sigur, explodă Roșcata.

— Nu, vă implor, spusei. Eu sînt aici cu treburi.

Teribila doamnă mă cercetă cu intensitate. Apoi :

— Du-te. Du-te atunci și fă o mică inspecție. La momentul oportun știu eu cum să te înhaț... N-o să-ți facă rău dacă tropăi puțin.

V

Singurătățile

Ce lucruri ciudate acolo jos în Infern, acolo unde mă trimiseseră să locuiesc. În partea din față era un spectacol foarte frumos. Ningea vesel în cinstea ajunului de Crăciun printre scînteieri, lumini, du-te-vino, cîrnați minunați și acele lucrușoare strălucitoare. Firește așa de departe nu se distingeau fețele oamenilor dacă erau vesele ori nu, dar mișcarea agitația febra erau, desigur. Pe pervazul unei ferestre o pisică se întindea somnoroasă în dulcele tînăr alb soare de mai la ora zece și jumătate dimineața atît de propice operatorilor economici în solemnele vestibule strălucitoare ale burselor bancare unde razele acelea oblice avînd în ele volutele de fum albastru Marlboro sau Peer cu filtru. Și despre crepusculul de toamnă ce spuneți, cerul albastru profund și soarele murind bate în marile ferestre și în vîrfurile nou-nouțe de aluminiu ale acoperișurilor în timp ce redeschiderea universității dă sentimentul acela de mare aventură care începe, și ea care-l așteaptă cu soarele în spate în grădinile care s-au și desfrumzit cu blana ei la care ține atît de mult. Ori zorile în verde de Prusia scăldate în întregime de vîntul care face să se clatine firmele în uli-

cioarele portului și ridică valuri mici și caraghioase, sirenele guturale, agitația umbrelor, mugetul verde al parcurilor, dorința de muncă. Sau cel puțin așa pare, văzut de departe.

Pare. Dar mai există și cealaltă parte a casei, partea dinăuntru, viscerele măruntaiele secretele omului. Nu e nici Crăciun nici soare de mai nici zori de cristal, ci lumină de cretă cenușie uniformă în curtea care se scufundă pe la două și jumătate trei fără un sfert după-masa, da, ar putea să fie fleșcăitele paisprezece și patruzeci ale unei călduțe trîndave blestemate duminici.

Vedeți chiar și aici jos, pe peretele din stînga, acel intrînd unde lumina ezită să pătrundă, cu un șir de ferestre misterioase. Aici se cuibăresc ființele umane, cu iluzia că nu sînt văzute. Afară, în stradă, animația traficurile banii energia luxuria lupta înverșunată. Aici în curtea condominiului universal aridele solitudini ale noastre ale voastre.

Fereastra etajului nouă deschisă lîngă mine: un soi de garderob conținînd un copil. Să aibă vreo șase ani, e urît, e așezat pe jos, e îmbrăcat bine, e nemișcat în mijlocul unor rămășițe de jucării gîsculițe păpuși, tatăl la lucru, mama dincolo cu un domn. Acum cu o seriozitate înspăimîntătoare și încetineală se ridică și umblă spre ușă, văzut din spate are cel puțin cincizeci și opt de ani, exact așa va fi și bătrîn. Pune mîna pe clanță, o apasă, împinge, dar ușa nu se deschide, l-au închis pe partea cealaltă cu cheia. „Mamă, mamă!“ strigă atunci, dar numai de două ori. Foarte serios se reîntoarce în mijlocul odăii, ridică un muțunache care de aici nu se

distinge bine, apoi lipsit de interes îl lasă să cadă. Se așază din nou cu picioarele răsucite cu acea facilitate pe care o au copiii, nu privește la fereastră deoarece știe prea bine că e inutil, privește în schimb ceva, fix, într-un colț care de aici nu se vede, și de dincolo se aude un glas ascuțit și amuzat care aduce a „ihi ihi", apoi din nou tăcere. Cele două mînuțe se închid și se deschid pe podeaua de linoleum ca pentru a apuca ceva care nu există, fiind cuprins încet-încet de sughițuri de plîns.

Etajul opt, birou mare, mobile electronice, bărbatul e așezat la masa de lucru, cu stiloul în mînă ca să corecteze textul manuscris, dar stiloul nu se mișcă. Are patruzeci și cinci de ani, mustăcioară și ochelari, bogat, deprins să comande. Scaunul secretarei e gol, au plecat comisionerii oamenii de nădejde ai consorțiilor consilierii delegații reprezentanții Americilor bancherii plenipotențiarii a venit seara. Programul sfîrșindu-se, nimeni deci nu mai are nevoie de el, tac obosite cele cinci telefoane negre, omul le privește neliniștit, indefinibilă sete interioară, neajungîndu-i marile puternicele solidele invidiatele lucruri pe care le are. Nevoie de libertate ? de nebunie ? de tinerețe ? de dragoste ? Cade seara s-a lăsat seara, importantul autoritarul foarte temutul văd că ia cele cinci telefoane negre, unul cîte unul, și le pune pe genunchi și le mîngîie ca pe niște pisici vidlene și egoiste. Țîrîiți sunați chemați dați-mă gata credincioși prieteni în atîtea bătălii, nu-mi vorbiți numai de șiruri de cifre de trate măcar o singură dată vorbiți-mi de alte lucruri stupide.

Însă nici unul dintre cei cinci motani nu se mișcă, duri ermetici muți nici unul nu răspunde la atingerea mîinilor inaccesibile. Afară, în vastul regat, dincolo de cei patru pereți toți îl cunosc desigur și știu cum îl cheamă, dar acum cînd teribila noapte va veni nimeni nu-l caută nu-l strigă, nici femeie nici zdrențuros nici cîine, nu mai au nevoie de el.

Etajul șapte. Se văd doar două picioare goale abandonate și imobile ca acelea ale unui mic Crist la coborîrea de pe cruce. Acum cînd au plecat rudele, fiecare la interesul său, cînd au plecat cumetrele prietenele bunul don Gervasoni de la parohie directorul de studii profesoara medicul fiscal comisarul de la P.S.[1] florarul antreprenorul funebru colegii de clasă în grup, acum cînd casa a rămas goală și toți cei care cu zece minute mai înainte se aflau aici deplîngînd lăcrimînd sughițînd sînt acum pe drum plini de viață, pălăvrăgesc, rîd, fumează, mănîncă prăjituri cu frișcă, acum cînd a revenit calmul, femeia s-a apucat să-și spele copilul mort ca s-o pornească pe lumea cealaltă îngrijit cum se cuvine. L-a omorît un camion l-a înecat o barcă a fost din pricina trenului a digului. Nenorocirea a produs o puternică impresie au vorbit radioul și ziarele dar douăzeci și patru de ore au și trecut, și sînt destul de multe. Firește trebuie o cîrpuliță moale, apă călduță, buretele, dragoste. Garantat că nimeni n-o va întrerupe deranja, au altele pe cap. De aici de sus îi aud mereu vocea, nu sînt gemete de disperare, ci

[1] *Pubblica Sicurezza*, Siguranța Statului.

sînt vorbe liniştite cum spun mamele în fiecare zi, numai că e pentru ultima dată. „Ştii ce eşti tu Puişor ? Eşti un purceluş de mare, uite ce negre sînt urechile astea, şi aici sub gît... Dacă n-aş fi fost eu, în ce hal te-ai fi dus tu la şcoală. Dar ce ai astăzi Puişor ? Eşti liniştit nu protestezi nu ţipi, astăzi chiar că eşti cuminte..." Apoi o bufnitură, o lungă tăcere în formă de monstru cu o coadă nesfîrşită.

Mai e cineva care spală la etajul de jos, numărul şase. Îngenuncheat pe plăcile pardoselii freacă cu cîrpa o pată ovală. De sus nu poate fi văzut chipul ci numai mîinile care freacă îndîrjit cu o mişcare circulară. În cameră e pus să cînte un tranzistor care sfîrîie şi şuieră transmiţînd muzică *swing*. O pată ovală şi întunecată de o culoare care seamănă oarecum cu a sîngelui. Dar iată că cele două mîini dispar părăsind cîrpa iată-l pe el apropiindu-se de pervazul ferestrei, e un tînăr de vreo treizeci de ani, solid sănătos sportiv purtînd chiar favoriţi. Priveşte împrejur, aprinde o ţigară, zîmbeşte, cine e mai liniştit decît el ? Nu s-a întîmplat absolut nimic. O casă respectabilă şi ireproşabilă. El fumează trăgînd încet din ţigară, de ce să se grăbească ? Aruncă ultimul chiştoc, se retrage, mucul aprins se pierde cu o traiectorie elegantă peste acoperişurile plasate în penumbră. Apoi, în lumina care se pierde, din nou cele două mîini care freacă freacă turbate, şi pata devine tot mai neagră se lungeşte se lărgeşte se umflă victorioasă în zgomotul strident

al unui dans, al unui *surf* [1], al unei sambe a unei lumi îndepărtate în care el nu se va mai întoarce niciodată.

La etajul cinci, ultimul în care de pe poziţia mea se putea vedea ceva, se afla tot un bărbat. Nu spun că exista într-adevăr : se afla. Lumina moartă a curţii interioare se ducea ca şi chelnerul decrepit al bătrînei cafenele cînd pleacă ultimul client. Îl vedeam de sus în jos, în perspectivă aproape verticală. Sta în picioare, nemişcat pierdut naufragiat pe o mare ostilă şi neagră care-l înconjura cu întinderi uriaşe. Îi vedeam spinarea, puţin adusă, vîrful craniului, părul scurt şi cenuşiu. În picioare ca şi cînd ar fi stat în poziţie de drepţi. În faţa cui ?

Îl vedeam îl priveam pe neaşteptate îl recunoscui după modul caracteristic de a-şi îndoi ceafa, vechiul meu tovarăş ! El. Ani petrecuserăm împreună, aceleaşi gînduri dorinţe izbucniri disperări. Eram prieteni, de-o intimitate extraordinară, chiar dacă avea un aspect ingrat, şi atîţia ani mi-a fost drag. Stătea acum în faţa oglinzii, drept şi adus de spate, orgolios şi înfrînt, stăpîn şi sclav, cu acea urîtă cută la colţul ochiului.

Şi de ce aşa de nemişcat ? Ce se întîmplase ? Vreo amintire ? Sau vechea şi umilitoare rană care din cînd în cînd se crispează şi dă sînge ? Sau remuşcarea ? Sau gîndul că a greşit în toate ? Sau prietenii pierduţi ? Sau regretele ?

---

1 Dans nordamerican, se dansează sugerînd plutirea pe crestele valurilor.

Regrete pentru ce? Pentru tinerețea pierdută la întîmplare? Dar el își rîde de tinerețe, tinerețea nu i-a dat decît suferință și melancolie. El rîde de asta ha ha. El are tot ce poate omul să-și dorească în mod cinstit. Nu, rectific, la timp. Nu chiar tot, ci numai ceva. Chiar nimic, dacă stau acum să mă gîndesc.

Ajuns aici îl strigai aplecîndu-mă peste pervazul ferestrei. *Ciao*, spusei, pentru că era un vechi prieten. El nici nu se întoarse măcar, ci făcu un semn cu mîna dreaptă ca să spună plecați, plecați. Atunci *adieu*. Îmbrăcat în gri cu un stilou și o agendă în buzunarul interior al hainei, cu ceafa tare scrobită. Și trebuia să-l vedeți. Și încerca să se țină drept, cu mîinile în șolduri, imbecilul. Și zîmbea chiar. Eram eu.

După care spre surprinderea mea se deschise larg din nou etajul de deasupra. Iluminată cu neon, o sală mare căreia nici nu-i vedeam capătul, înțesată de lume. Barem ăștia nu sînt singuri, gîndii.

Era o zi de primire era un concert era un *cocktail* era o conferință era o adunare era o reuniune. Sala era înțesată, dar continuau să sosească și se îngrămădeau unii peste alții.

Băgai de seamă că eram și eu, care coborîsem de la etajul de deasupra. Recunoscui o mulțime de persoane, tovarășii de muncă cu care trăiam cot la cot de zeci de ani și nu știm nu vom ști niciodată ce sînt, colocatarii care de zeci de ani dorm în fiecare noapte dincolo de zid cam la vreo cincizeci de centimetri și nu le auzim nici măcar răsuflarea dar nu știm nu vom ști niciodată ce sînt, se aflau acolo medicul nostru droghistul omul de la garaj debitantul portăreasa omul de serviciu pe care de zeci de ani îi întîlnim și cu care vorbim și nu știm nu vom ști niciodată cine sînt. Acum se aflau în mulțime unii lîngă alții, se priveau cu priviri șterse, nici unul nu se recunoștea.

Și astfel, cînd pianistul atacă *Appassionata*, cînd conferențiarul spuse „deci", cînd valetul servi paharele cu Martini, toți făcură o mișcare cu gura asemenea peștilor care mor, invocînd poate un pic de aer, un gram măcar din lucrul acela cu gust oribil care se numește milă, dragoste. Dar nici unul nu se elibera, nici unul nu era în stare să iasă din lada de fier în care se afla închis încă de la naștere, din orgolioasa cretina cutie a vieții.

VI

Entrümpelung

Și în metropolele Infernului există zile de sărbătoare, în care omul se bucură. Dar cum? Una dintre cele mai importante cade la jumătatea lui mai și se cheamă Entrümpelung, obicei poate de origină germană, care însemnează golire, desființare. Orice casă, la 15 mai, se de-

barasează de vechituri, depozitîndu-le sau trîntindu-le pe trotuare. Populația bolgiei se eliberează de lucrurile stricate, devenite inutile, antipatice, plicticoase. Este sărbătoarea tinereții, a renașterii, a speranței, ah !

Într-o dimineață dormeam în micul apartament pe care mi-l încredințase doamna Belzebut, tipa aceea teribilă pe care o întîlnisem în prima zi. Dormeam și mă treziră niște zgomote de mobile smucite și tîrîte, de pași, de zarvă. O jumătate de oră răbdai. Apoi mă uitai la ceas, era șapte fără un sfert. Ieșii în halat să văd ce se întîmplă. Voci, chemări, senzația că întreg imobilul acela mare se trezise.

Urcai un rînd de scări, de-acolo provenea hărmălaia. În pragul unui apartament o bătrînică, în halat și ea, dar aranjată, bine pieptănată, de vreo șaizeci de ani.

— Ce s-a întîmplat ?

Ea zîmbi :

— Nu știți ? Peste trei zile este Entrümpelung, marea sărbătoare a primăverii.

— Și ce înseamnă asta ?

— Este sărbătoarea curățeniei. Afară, afară cu tot ce nu mai folosește. Aruncăm vechiturile în stradă. Mobile, cărți, hîrtii, fleacuri, cioburi cu grămada. Apoi vin furgoanele municipiului și le duc de-aici.

Tot cu acel surîs reținut pe buze. Era drăguță, chiar grațioasă, în ciuda zbîrciturilor. Surîsul înflori :

— I-ați observat pe bătrîni ? mă întrebă.

— Care bătrîni ?

— Toți. În zilele astea bătrînii sînt nemaipomenit de drăguți, răbdători, serviabili. Și știți de ce ?

Tăcui.

— În ziua de Entrümpelung, îmi explică ea, familiile au dreptul și chiar datoria să înlăture lucrurile inutile. Și astfel bătrînii sînt aruncați afară laolaltă cu gunoaiele și fiarele vechi.

O privii uimit :

— Mă iertați, doamnă, dar dumneavoastră nu vă e frică ?

— Copil ce ești ! exclamă rîzînd. Mie să-mi fie frică ? Frică de ce ? Frică să nu mă arunce la gunoi ? Asta-i o chestie grozavă !

Rîdea cu o nonșalanță tinerească. Deschise o ușă care purta o plăcuță cu numele Kalinen.

— Fedra, strigă ea. Gianni ! Veniți încoa, vă rog.

Din anticamera în penumbră se iviră el și ea : Gianni și Fedra.

— Domnul Buzzati, făcu ea prezentările. Nepotul meu Gianni Kalinen și soția sa Fedra. Trase aer în piept. Ascultă, Gianni, că-i o chestie de toată frumusețea. Știi ce m-a întrebat acest domn ?

Gianni o privi nedumerit.

— M-a întrebat dacă nu cumva mă tem de Entrümpelung ! Dacă nu mă tem să fiu... să fiu... Nu găsești că-i frumos de tot ?

Gianni și Fedra zîmbeau. O priveau pe bătrînică cu dragoste. Izbucnesc chiar în rîs, rîd

să se prăpădească de nebunia absurdității unei asemenea idei. Ei, Gianni și Fedra, să se debaraseze de iubita neprețuită mătușă Tussi !

În noaptea din 14 spre 15 mai fu o zgomotoasă agitație. Mugete de camion, bufnituri, izbituri, scîrțîieli. Dimineața cînd ieșii era ca și cînd s-ar fi ridicat baricade. În fața fiecărei case, pe trotuare, adunată o grămadă de rămășițe de tot felul, mobile dezmembrate, căzi de baie ruginite, sobe, cuiere, stampe vechi, blănuri roase; mizeriile noastre părăsite pe plaja resacului zilelor, lămpi demodate, vechile schiuri, o oală știrbită, colivia goală, cărțile pe care nimeni nu le-a citit, steagul național decolorat, oalele de noapte, sacul cu cartofi putreziți, sacul cu rumeguș, sacul cu poezii uitate !

Mă găseam în fața unui delușor de dulapuri scaune scrinuri desfundate, dosare de birou cu cartoanele lor groase, biciclete de tipuri străvechi, zdrențe fără nume, putreziciuni, pisici moarte, *water* sparte, reziduuri indescriptibile ale unor lungi și frămîntate conviețuiri, instrumente haine intime rușini ajunse în ultimul stadiu de uzură. Privii în sus, era un falanster imens și întunecat care oprea lumina, cu o sută de mii de ferestre opace. Apoi băgai de seamă un sac care se mișca singur prin niște răsuceli lăuntrice lipsite de vlagă. Și din el se auzea o voce : „Oh, oh !" făcea, supusă, răgușită, resemnată.

Mă uitai în jur speriat.

O femeie de lîngă mine, cu un mare sac de cumpărături, plin cu tot felul de lucruri, mă observă :

— Ce vreți să fie ? Unul din ăia. Un bătrîn. Era timpul, nu ?

Un băiețaș cu un ciuf obraznic se apropie de sac și-i trage un picior. Răspunde un muget cavernos.

Dintr-o drogherie iese o femeie zîmbitoare cu o găleată plină de apă, apropiindu-se de sacul care se mișcă încet.

— De cînd s-a luminat de ziuă ăsta-mi rupe inima. Te-ai bucurat de viață, nu ? Atunci ce mai vrei ? Na, ține asta.

Spunînd aceasta răstoarnă găleata de apă pe omul băgat în sac, care e bătrîn, obosit, nu poate să asigure o cantitate normală de productivitate, nu mai e în stare să alerge, să rupă, să urască, să facă dragoste. Și de aceea este eliminat. Peste puțin vor veni oamenii autorităților municipale, îl vor arunca în canal.

Atunci simt că mă bate cineva pe umăr. Este ea, Madame Belzebut, regina amazoanelor, frumoasa blestemată :

— *Ciao,* dragă domnule. Nu vii sus să vezi ?

Mi-a prins încheietura mîinii și mă trage după ea. Ușa cu geamuri a primei mele zile de Infern, ascensorul primei zile, biroul-laborator al primei zile. Iar fetișcanele acelea perfide, iar ecranele aprinse, care dezvăluiau intimitatea milioanelor de ființe înghesuite pe atîția kilometri în jur.

Aici, de exemplu, se vede un dormitor. Pe pat o femeie corpolentă trecută de șaptezeci de ani, pusă-n ghips pînă la brîu. Stă de vorbă cu o doamnă de vîrstă mijlocie, foarte elegantă.

— Duceți-mă la spital, doamnă, duceți-mă la sanatoriu, doamnă, aici vă încurc, nu mai pot face nimic, nu mai sînt bună de nimic.

— Glumești, dragă Tata, răspunde doamna. Astăzi vine doctorul și ne vom hotărî unde...

Între timp drăcoaica îmi explică :

— A alăptat-o pe mamă, i-a crescut fetele, acum îngrijește de nepoței, cincizeci de ani de serviciu în aceeași casă. Și-a rupt un femur. Acum să vezi ce se întîmplă.

Scena pe ecran : se aud niște voci care se apropie, năvălesc cinci copii și cele două tinere mame ale lor cu mare veselie : „A sosit doctorul !“ strigă. „Și doctorul o va face bine pe Tata !“ strigă mereu, deschid larg fereastra, împing patul lîngă fereastră. „Puțin aer curat pentru Tata“, strigă. „Și acum să vezi ce săritură grozavă face Tata.“ Cele trei femei și cei cinci copii îi dau un brînci cumplit bătrînei, o împing din pat, pe pervazul ferestrei, și mai în afară. „Trăiască Tata !“ strigă. Jos se aude o bufnitură oribilă.

Mrs. Belzebut mă trage numaidecît la un alt ecran :

— Este faimosul Walter Schrumpf, fabricant de oțel, din marea dinastie Schrumpf. L-au făcut cavaler al muncii, funcționarii și maeștrii îl sărbătoresc.

În marea curte a întreprinderii, în picioare pe o estradă roșie, bătrînul Schrumpf mulțumește celor prezenți, lacrimi de emoție îi brăzdează obrajii. În timp ce vorbește, doi înalți funcționari în costume albastre, la două rînduri, se apropie pe la spate, se apleacă, îi trec un laț metalic în jurul gleznelor, se ridică, trag deodată de laț cu toată forța, „Să știți că eu vă consider pe toți ca pe copiii mei“, tocmai declara bătrînul. „Aș vrea ca voi să mă considerați ca
ta...“ Se prăbușește zdrobindu-și cu totul fața
de estradă, din cer coboară gheara unei macarale
foarte înalte, îl fac să atîrne de picioare ca un
porc, îndobitocit de surpriză și de groază el bîl-
bîie cuvinte nedeslușite. „Acum n-o să mai po-
runcești bătrîn scîrbos !“ Îi dau cu toții ocol
administrîndu-i palme sălbatice. După vreo
douăzeci de lovituri și-a pierdut ochelarii, dinții
simțirea. Macaraua îl ridică și-l duce.

Un al treilea ecran : văd o casă mic-burgheză, disting fețe cunoscute. Sigur că da. Iat-o pe drăguța mătușă Tussi, iată-l pe nepotul Gianni Kalinen cu simpatica lui soție Fedra, sînt și cei doi copii. Așezați în tihnă la masa familială, vorbind despre Entrümpelung, îi compătimesc pe bieții bătrîni. Mai ales Gianni și Fedra sînt indignați. În clipa aceea se aude soneria de la intrare. Sînt doi uriași slujbași comunali, cu chipiu și cămăși albe. „Dumneavoastră sînteți doamna Teresa Kalinen zisă Tussi ?“ întreabă arătînd un document. „Eu sînt, răspunde bă-

trîna. De ce ?" „Îmi pare rău, doamnă, dar trebuie să ne urmați." „Să vă urmez, unde ? La ora asta ? Și de ce ?" Mătușa Tussi e palidă ca moartea, se uită în jur zăpăcită cu presentimentul îngrozitor, îl fixează pe nepot rugătoare, o fixează pe nepoată rugătoare. Dar nepoții nu suflă.

„Ce să mai vorbim, face unul dintre slujbași. Aici e foarte clară semnătura nepotului dumneavoastră, așa că totul e în perfectă ordine."

„Imposibil, exclamă mătușa Tussi. Nu nu se poate să fi semnat nepotul meu, nu se poate să fi făcut el asta... E adevărat Gianni ? Vorbește, Gianni, explică-le tu că e o greșeală, o încurcătură."

Dar Gianni nu vorbește nu explică, Gianni nu suflă, nu suflă nici soția lui, iar copiii asistă cu aer amuzat.

„Vorbește, Gianni, te implor... spune ceva !" se roagă mătușa Tussi dîndu-se îndărăt.

Un slujbaș se aruncă apucînd-o de încheietura mîinii. E ușoară și fragilă ca un copil. „Mișcă-te, vrăjitoareo, s-a terminat distracția."

Cu o brutală repeziciune profesională, deoarece ea se aruncă la pămînt, o tîrăsc urlînd afară din odaie, afară din apartament, jos pe scări, lăsînd-o să se izbească rău din treaptă în treaptă, cu un oribil zgomot de oase. Gianni, Fedra și copiii nu s-au mișcat cu un centimetru. În cele din urmă el oftează îndelung, ușurat : „Bine că s-a făcut ș-asta, spune, apucîndu-se să mănînce din nou. E bună tocana asta."

VII

Fiara la volan

Poate că directorul a făcut rău să aleagă pentru un *„reportage"* despre Infern, un om timid, plăpînd, prăpădit și dezarmat ca mine. La cea mai mică încurcătură eu roșesc și mă bîlbîi, nu am nici optzeci de centimetri la torace, am complexe de inferioritate, bărbia trasă înapoi, și dacă mi-o scot vreodată înainte o fac numai dacă-mi dau silința. Noroc că mi-am cumpărat cel puțin un automobil.

Dar silința contează prea puțin într-un loc cum e Infernul. În aparență totul, aici, poate semăna identic cu viața obișnuită. În unele clipe mi se pare că sînt chiar la Milano : chiar și unele străzi sînt identice, firmele prăvăliilor, afișele, figurile oamenilor, felul de-a umbla și așa mai departe. Cu toate astea, de cum ai de-a face cu cineva, chiar pentru o simplă informație, sau cele două-trei cuvinte care se schimbă ca să cumperi un pachet de țigări sau să bei o cafea, e de ajuns foarte puțin ca să descoperi numai decît o indiferență, o depărtare, o răceală impasibilă și cenușie. E ca și cînd ai atinge un înveliș moale de puf și ți-ai da seama că dedesubt se află o placă de fier sau de marmură. Și această enormă placă descurajantă este lată cît orașul,

nu există un singur colţişor aici în metropola Infernului unde să nu te loveşti de această duritate blestemată. Pentru aceasta ar fi necesari tipi mult mai robuşti şi mai dezgheţaţi decît mine. Din fericire acum am o maşină.

Atît de mare este asemănarea dintre anumite părţi ale Infernului cu Milano că uneori se naşte o îndoială : că adică o diferenţă nu există, şi că în realitate sînt acelaşi lucru, şi că şi la Milano — spun Milano ca să spun oraşul nostru, al fiecăruia dintre noi, oraşul vieţii obişnuite — şi la Milano ar fi deajuns să dai puţin la o parte acoperămîntul, vălul, să zgîrîi vopseaua moale ca să descoperi tăria, marea placă de indiferenţă şi de gheaţă.

Am cumpărat un automobil, din fericire, şi situaţia s-a ameliorat. Face foarte mult, aici, în Infern, automobilul.

Cînd m-am dus să mi-l ridic, lucru curios : maşinile gata de livrat sînt aliniate, în şiruri lungi, într-o hală uriaşă. Ei bine, ştiţi cine se agita printre limuzinele acelea, purtînd o extravagantă salopetă albastră ? Rosella, valeta lui Madame Belzebut, drăcoaica cea graţioasă. Ne-am recunoscut de la prima vedere :

— Ce faceţi aici dichisită în felul ăsta ?

— Eu ? Lucrez.

— Aţi părăsit-o pe Doamna ?

— Nicidecum. Şi aici şi acolo în acelaşi timp. De fapt e tot aceeaşi firmă.

Rîse uşor. Ţinea în mînă ceva asemănător cu o seringă uriaşă.

— Şi ce lucraţi ?

— Finisaj de caroserii, răspunse. Destul de interesant. Toate bune, *ciao*. Dădu să plece, apoi se întoarse strigînd : V-am văzut maşina. Model extra. Felicitări. I-am făcut un retuş special.

Atunci şeful de sală mă chemă să-mi predea maşina. Era neagră, avea înăuntru acel miros deosebit de vopsea nouă, acel fel de tinereţe. Dar ce dracu putea să învîrtească Rosella în marea fabrică de automobile ? Se afla aici din întîmplare cînd sosisem eu ? Şi ce vrea ea să spună prin acel „retuş special“ ? Fireşte, de cum mă aşezai la volan, mă simţii reînviorat.

Dar adevărata schimbare începu după cîteva ore. Nu ştiu, aveam senzaţia că din cercul volanului se degaja un fluid, o energie nemărginită care îmi urca prin braţe în sus şi se propaga pretutindeni.

„Bull 370“ era desigur o maşină frumoasă. Nici burgheză, nici turtită, şi nici chiar de *playboy* [1]. Cu două locuri, dar nu era tip sport. Cu un bot impresionant şi impertinent. De cînd o conduc, sînt un altul.

La bordul maşinii „Bull 370“ sînt mai tînăr şi mai tare, am devenit chiar mai frumos, eu care am suferit totdeauna din pricina figurii mele. Am arborat o expresie dezinvoltă, viguroasă şi foarte mondenă, femeile ar trebui să mă privească cu plăcere şi să mă dorească. Dacă micşorez viteza şi mă opresc, fetele frumoase se

1 Individ bogat şi agreabil care iubeşte şi practică viaţa mondenă (engl.).

vor repezi să mă fure, ce greu e să te ferești de ploaia lor de sărutări.

Mi s-a îmbunătățit înfățișarea, mi s-a îmbunătățit pe trei sferturi, mai ales din profil. E un profil de proconsul roman din primul imperiu, deopotrivă de viril și de aristocratic, e un profil de campion de box. Nasul meu era drept, moale și insignifiant, acum e mai degrabă acvilin și în același timp dîrz, ceea ce e foarte dificil de obținut. Nu știu dacă se poate vorbi de frumusețe în sens clasic, dar cu toate astea acum îmi place enorm de mult cînd mă examinez în oglinjoara retrovizoare.

Miraculoasă este mai presus de orice siguranța pe care o am în mine, cînd sînt la volanul lui „Bull". Pînă ieri nu aveam nici cea mai mică importanță, acum am devenit foarte important, gîndesc că sînt un om extrem de important, ba chiar cel mai important din întregul oraș metropolă, nici nu mai găsesc superlativul potrivit.

Siguranța în mine, buna dispoziție fizică, o doză de sălbatică energie, o insolență atletică: am niște mușchi pectorali de par poarta Domului, am poftă să fac să se audă cine sînt, am poftă să fac scandal, eu, gîndiți-vă, care doar la ideea unei discuții în public simțeam că leșin. Bag în viteza întîi și într-a doua, fac viraje, țeava de eșapament vibrează și se înroșește, cei optzeci de cai pe care-i am tropăie galopează pe străzi, copitele lor produc niște răpăieli blestemate de-o putere nemărginită, optzeci nouăzeci o sută douăzeci șase sute de mii de cai pursînge.

Era unul, mai adineauri, care venea din dreapta. Am frînat. Dar tipul mi-a văzut fața, a frînat și el, mi-a făcut semn să trec. Atunci eu am devenit o fiară, secătură mitocan zbieram ; se cuvine să treci tu, ce sînt farafastîcurile astea ? Și m-am făcut că mă dau jos. Norocul lui că a șters-o.

Și șoferul acela de camion ? La un semafor trebuia să virez la stînga, mă oprisem în mijlocul încrucișării, împiedicam trecerea autocarului. Omul s-a apropiat de ferestruică, era un haidamac înspăimîntător, și cu un braț de gorilă a început să lovească în portiera lui, ca ieșit din minți, strigînd :

— Hai, băi, mămăligă, mișcă odată !

Și cum a spus-o, în bătaie de joc, lumea a izbucnit în rîs. Atunci am coborît, m-am apropiat de camion, am auzit cum se făcea liniște în jur (în clipa aceea ce mutră aveam ?) :

— Ia ascultă, mă, am întrebat-o pe gorilă, ai ceva de spus ? Te doare ceva ?

— Pe mine, nu, iertați. Zisesem și eu așa, în glumă.

Am auzit că aici în Infern pun pe volanele mașinilor o vopsea specială care este un drog asemănător cu acela faimos care dezlănțuia instinctele tulburi ale doctorului Jekyll. Poate din pricina aceasta atîtea persoane blînde și la locul lor se transformă în călăi brutali și spurcați la gură de îndată ce conduc o mașină. De aceea orice amintire de curtoazie piere, se simt niște lupi printre lupi. Chestiuni ridicole de

prioritate punînd în discuție sacra onoare, nerăbdarea, grosolănia, intoleranța fiind stăpîne. Mașina mea mai ales trebuie să se fi bucurat de o atenție specială. Grațioasa Rosella, cu „retușul său special“ probabil că exagerase doza.

De aceea cînd conduc mașina asta „Bull 370“ mă simt cu satisfacție o fiară, un Nembo Kid : o plenitudine bestială de viață, o poftă nebună de-a trece peste orice, dorința de-a mă impune, de-a mă face temut și respectat, plăcerea de-a jigni, de-a rosti epitete vulgare și de aceea umilitoare, tocmai lucrurile pe care altădată le uram din cale-afară.

Mai mult : cruzimea aceasta interioară trebuie să se reflecte pe chipul meu, pe expresia mea, în mișcarea membrelor. Eu îmi fac iluzia că sînt mult mai frumos decît înainte. Și cu toate astea cînd explodează mînia mea automobilistică, citesc în ochii celor de față repulsie și oroare cum i se întîmpla lui Mr. Hyde. Oare Demonul e cel care triumfă în mine ?

Apoi, seara, cînd în singurătatea imensă a casei mele mă întorc cu gîndul la ziua ce-a trecut, mă înspăimînta. Așadar Infernul a pătruns în mine, mi-a pătruns în sînge, mă bucur de răul și de suferința altuia, mă bucur să-mi asupresc aproapele, aș vrea adesea să frustrez, să bat, să sfîșii, să ucid. În unele zile alerg prin oraș cu mașina mea puternică ore în șir, fără scop, cu singura speranță într-un incident care să-mi permită să mă iau la ceartă și să-mi descarc ura și violența pe care le port în suflet.

Și nu și-a dat seama idiotul acela că soseam eu ? Nu avea oglinjoara ? De ce nu a aprins semnalizatoarele ? Ieșind brusc de pe locul de parcare o mașină cu capacitate medie mi-a tăiat drumul, așa că m-am izbit de ea, adio splendidul meu far din dreapta.

— Imbecilule ! zbier sărind din mașină. Uite ce dezastru mi-ai făcut. Cum poate fi oare un om atît de dobitoc ?

Este un domn cam de vreo patruzeci și cinci de ani, cu o tînără blondă și drăguță.

Zîmbește, se apleacă pe ferestruică :

— Știți, domnule, ce am de spus ?

— Ce ?

— Că aveți perfectă dreptate.

— Aha, acum mai faceți și pe spiritualul ?

Coboară și el. Îmi dau seama cu abjectă bucurie că aspectul meu îl înfioară.

— Îmi pare rău, vă rog să mă credeți, spune el întinzîndu-mi cartea de vizită. Din fericire sînt asigurat.

— Credeți că scăpați așa ușor ? Credeți că scăpați așa ușor ? Credeți că scăpați așa ușor ?

Cu degetul arătător și cu mijlociul îi dau în nas lovituri scurte și veninoase.

— Tonino, vino numaidecît ! strigă fata din automobil.

La a cincea pocnitură bărbatul reacționează împingîndu-mă înapoi, dar aproape cu prudență.

— Bravo ! îl apostrofez. Acum și violență, și pumni, nu ?

Îi apuc un braț, i-l răsucesc sălbatic la spate, îl silesc să se aplece.

— Ticălosule, face el. Ajutor! Ajutor!

— Tu, secătură, ai să săruţi acum cocoaşa care-ai făcut-o la maşina mea, o s-o lingi cu limba, cum fac cîinii. Aşa o să înveţi cum să trăieşti pe lumea asta.

Lumea din jur stă încremenită. Ce mi s-a întîmplat? De ce-l urăsc atîta pe omul ăsta? De ce vreau să-l distrug? De ce dorinţa asta de asuprire şi de nedreptate? Cine m-a vrăjit? Eu sînt răutatea, ticăloşia, pădurea. Sînt cu neruşinare fericit.

VIII

Grădina

Nu este totul infernal în Infern.

Pe unul din ecranele lui Mrs. Belzebut am văzut undeva jos, în mijlocul vacarmului citadin, o grădină, o grădină adevărată cu pajişti, arbori, brazde, izvoraşe, înconjurată de un zid înalt; era o superbă sărbătoare de verdeaţă

care întîmpina izbucnirea caldei primăveri. O surprinzătoare insuliţă de pace, răgaz, speranţe, sănătate, parfumuri şi tăcere.

Şi mai straniu următorul fenomen: în vreme ce restul metropolei era obositor de iluminat de soarele putred şi flasc al metropolelor, grădina strălucea într-o lumină pură ca aceea a munţilor. Ca şi cînd ar fi existat un tub invizibil care să pună în legătură grădina cu astrul, apărînd acea îngustă porţiune de oraş de infecţia şi de vrăjmăşiile aerului înconjurător.

Dintr-o parte a grădinii răsărea o casă cu două etaje cu un nobil şi antic aspect, prin marile ferestre larg deschise de la primul etaj se zărea un salon spaţios mobilat ca vechile saloane ale caselor bogate, patriarhale şi sigure, într-un colţ fiind bineînţeles un pian cu coadă nu prea mare, la pian şedea o doamnă de vreo şaizeci şi cinci de ani, cu părul alb şi cu o expresie plăcută, cîntînd destul de bine o improvizaţie de Schubert, şi muzica nu risipea cîtuşi de puţin tăcerea grădinii pentru că era o muzică anume făcută pentru a nu contamina pacea inimilor, era trei fără un sfert după-amiaza şi soarele părea mulţumit să trăiască.

Dintr-o parte a grădinii răsărea o căsuţă într-un stil graţios rustic pentru paznic, care era şi grădinar. Pe uşa acestei căscioare ieşi o fetiţă de trei ani care începu să sară pe pajişte îngînînd un cîntecel de-al ei, neînţeles. După ce străbătu pajiştea, fetiţa se ghemui la umbra unui tufiş şi numaidecît îi ieşi înainte un iepuraş sălbatic, prietenul ei, care-şi avea vizuina acolo. Micuţa luă iepuraşul în braţe şi-l duse la soare.

Totul era liniştit, fericit, perfect, întocmai ca în tablourile puţin cam dulcege ale secolului XIX german.

Eu mă întorsei către doamna Belzebut care urmărea cercetările mele, şi-i spusei :

— Asta cum vine, doamnă ? Asta să fie Infernul ?

Şi regina amazoanelor răspunse :

— Infernul n-ar exista, băiete, dacă n-ar exista mai întîi Paradisul.

Spunînd acestea, mă invită la un alt ecran dedicat exclusiv salonului bătrînei doamne distinse. Încetase de-a mai cînta la pian pentru că intrase un musafir : un domn de vreo patruzeci de ani cu ochelari care-i expunea un anume proiect, dar doamna surîdea scuturînd capul : „Nu, doctore, pentru nimic în lume nu voi vinde grădina, aş prefera mai degrabă să mor, slavă Domnului este suficient picătura aceea de venit care-mi mai rămîne".

Celălalt insistă la nesfîrşire, rostind cifre fabuloase şi părînd că e gata să cadă în genunchi. Dar doamna răspundea că nu şi nu, mai degrabă ar prefera să moară.

Atunci stăpîna mă trase la un al treilea ecran. Trecînd prin faţa imaginii care încă mai reprezenta neverosimila grădină, zării iepurele care mînca nişte frunze mari de lăptuci, şi fetiţa stînd lîngă el, cu o satisfacţie maternă.

Printr-al treilea ecran asistam la o reuniune solemnă într-o sală şi mai solemnă. Era o şedinţă a Consiliului Oraşului, toţi consilierii aşezaţi pe scaune ascultau un discurs al asesorului Massinka, însărcinat să supravegheze administraţia parcurilor şi grădinilor. Massinka perora pentru cauza verdeţii, a pajiştilor, a copacilor, plămîni ai intoxicatului oraş. Vorbea bine, cu argumente persuasive şi strînse, la sfîrşit izbucniră adevărate ovaţii. Între timp se lăsase seara.

Mă duseră din nou în salonul distinsei doamne. Intră un nou vizitator mult mai prost îmbrăcat decît primul. Dintr-un dosar extrase o foaie de hîrtie care purta ştampilele municipalităţii, ale guvernatorilor, ale inspectorilor, ale ministerelor mari şi mici : pentru a se putea construi un garaj de autobuze, absolut necesar în zona aceea, o porţiune de grădină era expropriată.

Doamna protestă, se indignă şi-n cele din urmă plînse, dar vizitatorul plecă lăsînd pe pian documentul cu ştampilele blestemate şi chiar în acel moment se auzi afară un zgomot. Un soi de rinocer mecanic străpungea zidul grădinii şi cu braţele sale în formă de seceri, de cleşti, de dinţi, de ură şi de prăpăd, se repezi asupra copacilor, asupra tufişurilor, asupra straturilor din fîşia fixată dinainte, transformînd totul, în decurs de cîteva minute, într-un morman de pămînt şi noroi. Tocmai acolo dedesubt îşi avea vizuina iepurele, fetiţa abia avu timp să-l salveze. În spatele meu, în camera semiobscură, demonicele fetişcane rînjeau.

Ne întoarserăm la Consiliul Oraşului, trecuseră doar două luni, profesorul Massinka exploda în proteste ameninţătoare împotriva masacrului ultimelor oaze de verde care supravieţuiseră şi la urmă voiau să-l poarte în triumf, atît de mare era entuziasmul suscitat. În timp ce răpăiau ultimele aplauze, un trimis intra în salonul doam-

nei noastre întinzînd o foaie de hîrtie acoperită cu ştampile înspăimîntătoare: exigenţele supreme ale structurării urbanistice impuneau deschiderea unei noi artere pentru a debloca centrul supercongestionat, de unde şi exproprierea unei noi felii de grădină. Hohotele de plîns ale doamnei fură numaidecît acoperite de zgomotul frenetic al buldozerelor însetate de ruina sălbatică. Şi se răspîndi un pătrunzător miros de manevră electorală. Numai printr-o minune fetiţa, trezită pe neaşteptate, sosi la timp ca să salveze iepuraşul a cărui nouă vizuină era din nou strivită.

Zidul împrejmuitor apărînd astfel mult în spatele casei, grădina fusese redusă acum la o biată felioară de pajişte avînd pe ea abia trei copaci, dar cu toate acestea soarele tot mai reuşea, în zilele frumoase, să mai lumineze cum se cuvine şi fetiţa tot mai fugea în sus şi-n jos, dar avea loc puţin şi după cîteva sărituri trebuia mereu să se întoarcă îndărăt, altfel s-ar fi lovit de zid.

De pe ecranul Consiliului Orăşenesc se auzi din nou tunînd invectiva onorabilului profesor Massinka asesor la parcuri şi grădini, care izbuti să-i convingă pe toţi cei de faţă că salvarea atît de puţinului verde rămas în oraş era chestiune de viaţă şi de moarte. În acelaşi timp un soi de vulpe umană şedea în salonul doamnei, convingînd-o că o a treia expropriere era în proiect şi că singura soluţie pentru ea era să vîndă cît mai repede, pe piaţa liberă, partea care mai rămăsese din grădină. La auzul acelor fioroase cuvinte, lacrimile se rostogoleau în

jos pe obrajii foarte palizi ai doamnei, dar celălalt pronunţa numere tot mai mari, un milion pe metrul pătrat, treizeci de milioane pe metrul pătrat, şase miliarde pe metrul pătrat şi spunînd asta punea pe un birou o foaie de hîrtie ca să fie semnată. Mîna tremurătoare a doamnei nu terminase de scris ultima literă a prenumelui ei aristocratic că afară se dezlănţui apocalipsul cu trosnete şi vaiete.

Doamna Belzebut şi valetele sale erau acum în jurul meu şi-mi zîmbeau fericite de cele întîmplate. Era o senină zi de septembrie, grădina nu mai exista, în locul ei o gaură funestă, un puţ îngust gol şi cenuşiu pe fundul căruia, cu nişte răsuceli impresionante, reuşeau să intre şi să iasă nişte furgonete. Acolo jos soarele nu avea să ajungă niciodată în vecii vecilor, nici tăcerea şi nici dorinţa de viaţă. Nici măcar cerul nu se putea vedea din sinistra curticică, nici măcar un peticel de cer, atît de multe erau firele şi cablurile care se încrucişau, dintr-o parte în cealaltă a puţului, pentru victoria progresului şi-a automatizării. Pînă la urmă o văzui pe fetiţă care şedea, plîngînd, cu iepurele mort pe genunchi. Dar puţin după aceea mama, cine ştie cu ce fel de grijulii mijloace, reuşi să i-l ia, şi, cum fac toţi copiii la vîrsta ei, fetiţa se consolă numaidecît. Acum nu mai aleargă pe pajişti şi printre flori, ci aranjînd nişte spărturi de ciment şi de bitum adunate într-un colţ al curţii ridică un soi de construcţie, poate mausoleul pentru mica sălbăticiune iubită. Fireşte nu mai este copila graţioasă de la început, căci buzele

ei, cînd surîde, au la colțuri cîte-o minusculă cută amară.

Mi se va cere, desigur, să rectific, pentru că în Infern nu pot să existe copii. Cu toate astea sînt, și destui. Fără durerea și disperarea copiilor, care probabil că e cea mai amară dintre toate, cum ar putea să fie un Infern *comme-il-faut* [1] ? Și apoi mie însumi, care am fost acolo, nu mi-e prea limpede dacă Infernul este chiar acolo, sau dacă nu a fost cumva repartizat între lumea cealaltă și a noastră. Considerînd ceea ce am putut vedea și auzi, mă întreb dacă nu cumva Infernul nu este în întregime aici, și dacă nu cumva eu încă mă aflu în el, și că nu este vorba numai despre pedeapsă ori sancțiune, ci pur și simplu de misteriosul nostru destin.

1 Așa cum trebuie(fr.).

CUPRINSUL

Călătorie în infernul secolului

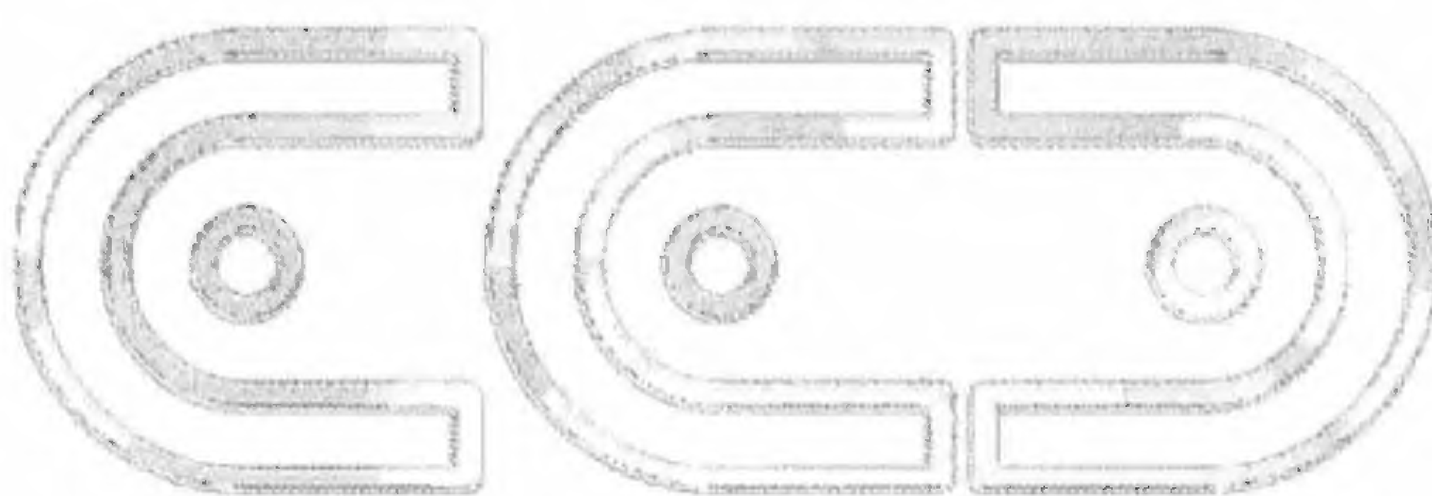

TIPARUL EXECUTAT LA:

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918"

Coli de tipar: 12,25; comanda nr. 3236

Scanare și prelucrare digitală

de

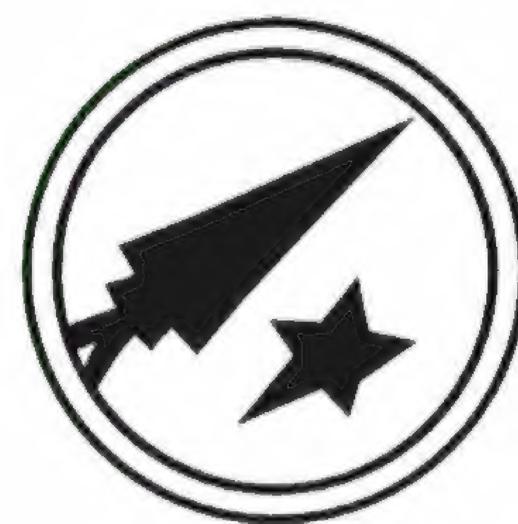

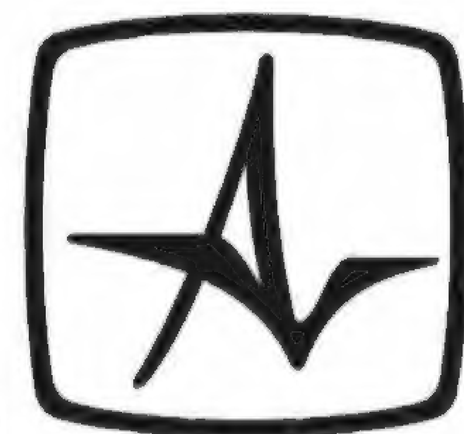
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

